

CAPÍTOL VINT-I-U

249

Quina cosa tan estranya són els pressentiments! Com també ho són les simpaties, així com ho són els indicis. I totes tres coses combinades constitueixen un misteri del qual la Humanitat encara no n'ha descobert la clau. No em burlo mai dels pressentiments, perquè jo mateixa n'he experimentat de molt estranys. Les simpaties, jo crec, també existeixen (per exemple, entre parents que no s'han vist mai i que, malgrat la distància, simpatitzen, com a demostració del seu origen comú) i en alguns casos superen la comprensió humana. Quant als indicis reveladors, per tot el que en sabem, poden ser mostres de la simpatia de la Natura envers l'home.

Quan era petita, devia tenir tan sols sis anys, una nit vaig sentir que la Bessie Leaven comentava a la Martha Abbot que havia somiat un nen petit, i que somiar criatures era un indicatiu segur de desgràcia, per a un mateix o per als familiars. Aquell comentari se m'hauria esborrat de la memòria si ~~no~~ no s'hagués ^{presentat} immediatament una circumstància que la va deixar estergida indeleblement. L'endemà mateix, la Bessie va haver d'anar a casa seva, perquè s'havia mort la seva germana petita.

Darrerament, ~~ella~~ ^{recordat} havia ~~recordat~~ sovint aquella conversa i aquell incident, ja que feia una setmana que gairebé cada nit somiava un infant, que a vegades bressava als meus ~~braços~~ braços, de vegades el feia saltar a la falda, o el contemplava mentre collia margarides al parterre, o bé, com ficava les mans en un rierol. Una nit era una criatura ploranera, i, a l'altra, no feia més que riure; ara s'arraulia entre els meus braços, adés fugia de mi. Però, fos quin fos el seu estat d'esperit, o l'aspecte que adquiria, l'aparició es va repetir durant set nits successives, tant bon punt penetrava al reialme de la son.

La reiteració d'aquell somni, l'estranya recurrència d'aquelles imatges em neguitejava. Quan s'acostava l'hora d'anar a dormir i de l'apari-

ció d'aquella visió, em posava cada vegada més i més nerviosa. La nit de lluna que em va despertar el còrit, somiava que estava en companyia d'aquella criatura fantasmal. L'endemà a la tarda, m'anunciaren que a la saleta de la senyora Fairfax hi havia una persona que volia veure'm. En entrar-hi, hi vaig trobar un home amb aspecte de criat. Vestia de dol rigorós, i el barret que duia a la mà lluia una cinta de crespó negre.

—Em sembla que no em coneixeu, senyoreta —va fer,—posant-se dret en veure'm—. Em dic Leaven i era cotxer de la senyora Reed, quan vivíeu a Gateshead, fa vuit o nou anys, i jo encara m'hi estic.

— Oh, Robert! Com esteu? Us recordo molt bé. A vegades em fèieu donar un tomb muntada al poni blanc de la senyoreta Georgiana. I com està la Bessie? Us vau casar amb la Bessie, oi?

—Sí, senyoreta. La meua muller està molt bé, gràcies. Fa dos mesos que em va donar un altre fill..., ara en tenim tres..., i tant la mare com el menut estan bé.

— I la família de la casa està bé, Robert?

—Em sap greu d'haver de donar-li una mala notícia, senyoreta: estan passant un mal moment..., una gran desgràcia.

—Espero que no s'hagi mort ningú —vaig fer, observant el seu vestit negre.

També ell va abaixar els ulls per clavar-los al crespó del barret i va respondre:

—El senyor John va morir ahir va fer vuit dies, a Londres.

— En John!

—Sí.

— I com s'ho ha pres la seva mare?

—No ha estat una desgràcia ~~normal~~ corrent, sabeu, senyoreta Eyre? El senyoret feia una vida molt desenfrenada: aquests últims tres anys s'havia esgarriat de mala manera, i la seva mort ha estat espantosa.

—La Bessie em va dir que no es portava bé.

— Portar-se bé! No hauria pogut portar més mala vida: balafiava els

diners i la salut entre homes i dones de la més baixa estofa. Dos cops va anar a raure a la presó per deutes. La seva mare el va ajudar a sortir-ne, però així que va estar lliure, va tornar als seus vicis i a les males companyies. No estava gaire bé del cap, i els bergants amb qui es feia l'engalipaven de mala manera. Fa tres setmanes va baixar a Gateshead i volia que la senyora li donés tot el que tenia. La senyora s'hi va negar, perquè els seus béns fa molt temps que han demanat molt per culpa de les bogeries del seu fill. Així que ell se'n va anar, i la primera notícia que en van tenir ^{va} ~~en~~ ser que era mort. Sols Déu sap com va morir...! Diuen que es va suïcidar.

Em vaig quedar muda: la notícia era horrorosa. En Robert Leaven va continuar:

251 —La senyora fa un temps que no està bé de salut. És una persona robusta, però no prou forta, i la pèrdua dels diners i la por a la pobresa la van acabar d'atropellar. La sobtada notícia de la mort del senyor John li va produir un atac. Va estar tres dies sense poder enraonar, però dimarts passat semblava estar una mica més bé. Feia senyals a la meua muller, com si volgués dir-li alguna cosa. Però tan sols ahir al matí, la Bessie va poder entendre que pronunciava el vostre nom, i finalment va entendre que deia: "Porteu-me la Jane..., aneu a buscar la Jane, que li vull parlar". Si bé la Bessie no estava segura que la senyora sabés el que deia o que hi tocava, ho va dir a les senyoretes Reed i Georgiana i els va aconsellar que us enviessin a buscar. Les senyoretes de primer es van indignar, però la seva mare es va alterar tant i va repetir tantes vegades: "Jane, Jane", que van acabar consentint. Vaig sortir de Gateshead ahir, i si podeu preparar-vos, senyoreta, voldria partir de tornada amb vós demà al matí mateix.

—Sí, Robert, estaré a punt. Crec que tinc el deure d'anar-hi.

—Jo també ho crec, senyoreta. La Bessie deia que estava segura que no us hi negaríeu, però suposo que haureu de demanar permís per marxar, oi?

—Sí; aniré a sol·licitar-lo ara mateix.

Vaig recomanar a l'esposa d'en John, i a en John també, que atenguessin bé en Robert, i me'n vaig anar a buscar el senyor Rochester.

No el vaig trobar ni a la planta baixa, ni al pati, ni a l'estable. Vaig preguntar a la senyora Fairfax si no l'havia vist, i em va dir que li semblava que estava jugant al billar amb la senyoreta Ingram. Me'n vaig anar de seguida a la sala de billar. A dins, hi ressonaven els cops de les boles i la remor de veus. El senyor Rochester, la senyoreta Ingram, les dues senyoretes Eshton i els seus admiradors estaven tots concentrats en el joc. Calia armar-se de valor per ^{interrompre'ls,} ~~interrompre'ls,~~ però no vaig tenir més remei que acostar-me a l'amo de casa, que era ^{a tocar de} ~~a tocar de~~ la senyoreta Ingram, ja que no podia diferir el meu viatge. En ^{apropar-m'hi,} ~~apropar-m'hi,~~ la Blanche es va tombar i em fità altivament, com si es preguntés: "Què voldrà ara aquesta cuca de forat?", i quan em vaig adreçar a ell i li vaig dir en veu baixa: "Senyor Rochester", ella va fer un moviment com si volgués fer-me fora. Recordo el seu aspecte en aquells moments: era molt elegant i ^{impressionant;} ~~impressionant;~~ duia un vestit de crespó blau cel, i una cinta de gasa del mateix color ^{li} ~~li~~ cenyia els ~~seus~~ cabells. Havia estat jugant animadament, i la irritació que experimentava per aquella interrupció no alterava l'expressió arrogant del seu rostre.

— Què vol aquesta persona? —va preguntar al senyor Rochester, i ell es va tombar per veure qui era "la persona".

El senyor Rochester va fer una curiosa ganyota —una de les seves enigmàtiques i equívokes expressions—, va abandonar el tac i em va seguir fora de la sala.

— I bé, Jane? —va fer, mentre es recolzava d'esquena contra la porta de la sala d'estudi, que havia tancat.

—Si us plau, senyor, volia demanar-vos permís per absentar-me un parell de setmanes.

— Per què? On heu d'anar?

—A visitar una senyora malalta, que m'ha enviat a buscar.

— Qui és, aquesta senyora malalta? On viu?

—A Gateshead, al comtat de ____.

— Però això és a cent milles d'aquí! Qui pot voler que la visiti una persona que viu ~~tant~~ tan lluny?

—Es diu Reed, senyor, la senyora Reed.

— Reed de Gateshead? Recordo un Reed de Gateshead, un magistrat.

—És la seva vídua, senyor.

— I quina relació teniu vós amb ella? De què la coneixeu?

—El senyor Reed era el meu oncle, germà de la meva mare.

— Dimoni! No m'ho havíeu dit mai. Sempre dèieu que no teníeu parents.

—En realitat no en tinc, senyor. El senyor Reed és mort, i la seva esposa em va treure de casa.

— Per què?

—Perquè jo era pobra i una càrrega molesta, i ella em detestava.

— Però en Reed no va deixar fills? Bé deveu tenir cosins, oi? Ahir sir George Lynn parlava, precisament, d'un tal Reed de Gateshead, que és, segons que deia, un dels més grans bergants de la ciutat, i l'Ingram es va referir a una Georgiana Reed del mateix lloc, que va causar sensació per la seva bellesa a Londres, ara fa una o dues temporades.

—En John Reed també és mort, senyor: es va arruinar i gairebé va arruinar la seva família, i se suposa que es va suïcidar. La notícia ha provocat un atac de feridura a la seva mare.

— I què podeu fer vós per ella? Trobo que és una ximpleria, Jane, que feu un viatge de cent milles per anar a veure una senyora vella que, quan hi arribareu, potser ja serà morta, i que, per acabar-ho d'adobar, dieu que us va treure de casa.

—Sí, senyor, però això va passar fa molts anys i en circumstàncies molt diferents. Ara, no em quedaria tranquil·la si no la complagués.

— Quant de temps us hi estareu?

--Tan poc com sigui possible, senyor.

-- Em prometeu que no us hi quedareu més d'una setmana?

--M'estimaria més no donar-vos la meva paraula, perquè em puc veure obligada a no complir-la.

--Sigui com sigui, tornareu, oi? No us deixareu pas convèncer, per algun ~~qualsevol~~ pretext de quedar-vos permanentment allà, eh?

-- Oh, no! Si tot va bé, tingueu la seguretat que tornaré.

-- I qui us acompanyarà? No fareu pas un viatge de cent milles tota sola.

--No, senyor. Ha vingut a buscar-me el cotxer de la meva tia.

-- És una persona de confiança?

--Sí, senyor: fa deu anys que viu amb la família.

El senyor Rochester es va quedar meditant uns moments.

-- Quan ~~voleu~~ voleu marxar?

--Demà al matí a primera hora, senyor.

--Bé. Suposo que haureu de menester diners. No podeu viatjar sense diners, i m'imagino que no en deveu tenir molts, ja que encara no us he pagat el sou. Quant teniu en aquest món de Déu, Jane? --va preguntar, somrient.

Vaig treure la bossa, que era força prima.

--Cinc xílins, senyor.

Ell va prendre la bossa, en va buidar el contingut al palmell de la mà i es va posar a riure per sota el nas, com si aquella magra quantitat fos una cosa divertida. Tot seguit, va treure la cartera de la butxaca i en va allargar un bitllet.

--Teniu --va fer.

Eren cinquanta lliures, i només me'n devia quinze. Li vaig dir que no tenia canvi.

--No en vull, ~~de~~ canvi; ja ho sabeu això. És el vostre sou.

Vaig negar-me a acceptar ni un penic més del que em corresponia. De

primer ell va posar mala cara; després, com si hagués ~~recordat~~ recordat alguna cosa, va dir:

—Està bé. D'acord! Més valdrà que no us ho doni tot. Si us donava les cinquanta lliures, potser us hi quedariéu tres mesos allà. Aquí en teniu deu. És prou?

—Sí, senyor, però ara em deveu cinc lliures.

—Així tornareu a buscar-les: sóc el vostre banquer i teniu quaranta lliures al vostre favor.

—Senyor Rochester, aprofitant que parlem de negocis, voldria ~~anar~~ plantejar una altra qüestió.

— Una qüestió de negocis? Em moro de curiositat per saber de què es tracta.

—Heu tingut l'amabilitat d'informar-me que penseu casar-vos aviat, oi, senyor?

—Sí. I què?

—En aquest cas, senyor, l'Adèle haurà d'anar a l'escola. Estic segura que ho considerareu necessari.

— Voleu dir que he de posar-la lluny de la meva esposa, per tal que no li faci sentir massa directament el pes de la seva autoritat? Trobo que la suggerència és assenyada. No hi ha dubte que l'Adèle, com vós dieu, ha d'anar a l'escola, i aleshores, naturalment, vós us n'anireu de seguida... A on? Al diable?

—Espero que no, senyor; però bé hauré de buscar una altra col·locació.

— És clar! —va exclamar, amb un to de veu i una ganyota igualment burleta.

Se'm va quedar mirant una estona.

—Suposo que demanareu a la senyora Reed, o a les seves filles, que us ^{en} busquin una, de col·locació.

—No, senyor. Amb els meus parents no estic pas en tan bones relacions per demanar-los cap favor. Però posaré un anunci.

— Ho anunciareu des del capdamunt de les piràmides d'Egipte! —va remugar—. Correreu el risc tota sola! Tant de bo us hagués donat només un sobirà. Torneu-me nou lliures, Jane, que les haig de menester.

254

—Jo també, senyor —vaig replicar, tot amagant les mans i la bossa al meu darrere—. No puc balafiar diners per cap concepte.

— Garrepa! —va fer—. Mira que negar-me una petició de diners! Donau-me ni que sigui cinc lliures, Jane.

—Ni cinc xílings, senyor. Ni cinc penics.

—Deixeu-me veure la bossa, doncs.

—No, senyor. No me'n fio.

— Jane!

— Senyor?

—Prometeu-me una cosa.

—Us prometre qualsevol cosa, senyor, que jo cregui que sóc capaç de complir-la.

—No poseu cap anunci, i confieu-me aquesta responsabilitat. Amb temps, jo us aconseguiré una col·locació.

—Ho faré amb molt de gust, senyor, si, al vostre torn, em prometeu que l'Adèle i jo sortirem d'aquesta casa abans que hi entri la vostra esposa.

— Molt bé! Molt bé! Teniu la meua paraula. Us n'aneu demà, doncs?

—Sí, senyor, ben d'hora.

— Baixareu a la sala en haver sopat?

—No, senyor. He de preparar l'equipatge.

—Aleshores, ens hem d'acomiarar per un temps?

—Suposo que sí, senyor.

— I com l'acompleix la gent aquesta cerimònia del comiat, Jane? Ensenyeu-m'ho, perquè no n'estic al corrent.

—Es diuen: "A reveure", o una altra fórmula semblant.

—Aleshores, digueu-ho.

—A reveure, senyor Rochester.

—I jo què haig de dir?

—Això mateix, si ho trobeu adient, senyor.

—Bé, a reveure, senyoreta Eyre. Res més?

—No.

—Jo ho trobo mesquí, molt fred i poc afectuós. A mi m'agradaria alguna cosa més: una mena de torna del ritual. Una estreta de mans, per exemple... Però, no: això tampoc no em satisfaria. Així que no fareu res més que dir-me "A reveure", Jane?

—És suficient, senyor. Tant d'afecte hi pot haver en una paraula dita de tot cor, com en moltes.

—És molt probable, però resulta tan sec, tan glacial... "a reveure".

"Quant de temps es quedarà palplantat davant la porta? —em vaig preguntar—. Vull començar a preparar la maleta."

En aquell moment la campaneta va anunciar el sopar, i el senyor Rochester, sense afegir ni una sola síl·laba més, es va tombar bruscament i abandonà la cambra. No el vaig veure més en tot el dia, i l'endemà al matí vaig partir abans de llevar-se ell.

Vaig arribar a Gateshead als volts de les cinc de la tarda de l'u de maig. Em vaig aturar a la porteria abans de pujar cap a la casa. Tot estava molt net i endreçat; unes cortinetes blanques ornaven les finestres; al trespòl no hi havia ni una sola taca; els llautons del guarda foc i dels atiadors brillaven com una patena, i a la llar el foc cremava alegrement. La Bessie, asseguda vora ~~la xemeneia~~ la xemeneia, donava el pit al seu nadó, i en Robert i la seva germana jugaven tranquil·lament en un racó.

—Beneït siga Déu! Sabia que vindríeu! —va exclamar la Bessie en veure'm entrar.

—Sí, Bessie —vaig fer, després de besar-la—, i espero que no sigui massa tard. Com està la senyora Reed? Confio que viurà encara.

--Sí, viu i fins i tot sembla més lúcida. El metge diu que pot resistir una o dues setmanes, però dubta que es refaci del tot.

-- Ha preguntat per mi aquests dies?

--Aquest matí us anomenava, i esperava que vinguéssiu. Ara dorm, o dormia fa uns deu minuts, quan he anat a la casa. Generalment, està enso-
pida tota la tarda i es desperta cap allà a les sis o les set. Voleu re-
posar aquí una horeta? Així, després pujaré amb vós.

Llavors va entrar en Robert, i la Bessie, un cop va haver deixat el
nen adormit al bressol, va anar a saludar-lo. Després va insistir perquè
em llevés el capell i prenguéss una tassa de te, ^{car} ~~perquè~~ trobava que estava
pàl·lida i fatigada. Vaig acceptar de bon grat la seva hospitalitat, i
vaig deixar que m'ajudés a treure'm la roba de viatge amb tanta passivi-
tat com deixava que em despullés quan era petita.

Vaig recordar els temps passats mentre la veia anar a/munt i avall,
tota atrafegada, ara col·locant a la safata les seves més fines tasses
de porcellana, adés preparant el pa amb mantega o bé torrant els panets
de viena, i, de tant en tant, clavant una empenta o un bolet al petit Ro-
bert o a la Jane, tal com solia fer amb mi en altres temps. La Bessie ha-
via conservat el seu geni, així com també conservava l'agilitat i el seu
bon aspecte.

Quan el te va estar a punt, vaig voler acostar-me a la taula, però ella,
amb el to autoritari d'antany, em va comminar a quedar-me a prop del foc,
i va col·locar al meu davant una tauleta rodona amb el te i un plat de tor-
rades, talment com solia fer quan pispava alguna llatinadura i me la duia
a la cambra dels nens. I, com en aquella època, la vaig obeir, somrient.

Em va demanar si era feliç a Thornfield Hall i quina mena de persona
era la senyora; quan li vaig dir que només hi havia un senyor, va voler
saber si era un cavaller amable i si m'agradava. Li vaig explicar que era
un home bastant lleig, però tot un cavaller, que em tractava amablement, i
que jo estava contenta. Després li vaig descriure els alegres visitants

que en aquells moments s'estaven a la mansió, i la Bessie m'escoltava amb gran interès, perquè precisament aquests eren els detalls que li encantava conèixer.

Així, parlant, parlant, aviat se'ns va passar l'hora. La Bessie va tornar a posar-me el capell i l'abric, i, en la seva companyia, vaig abandonar la porteria i ens vam encaminar cap a la casa. També era ella qui m'acompanyava quan, gairebé nou anys enrere, havia davallat per la senda que ara muntava. Un matí fosc, boirós i cru, del mes de gener, havia deixat un sostre hostil amb el cor amargat i desesperat —amb la sensació de ser una fugitiva de la llei i gairebé una rèproba—, per buscar el fred refugi de Lowood, aleshores un indret desconegut i inexplorat per a mi. La mateixa mansió hostil es dreçava ara al meu davant, i també el meu esdevenidor era incert i encara tenia el cor adolorit. Encara em sentia com una pelegrina errant per tota la terra, però experimentava una confiança més ferma en mi mateixa i en la meua capacitat, i no ~~m'acobardaven~~ tant les injustícies que ^{podien} ~~potien~~ cometre els altres amb mi. La ferida dels greuges rebuts feia temps que estava cicatritzada, i la flama dels rancors, extingida.

—Entreu al menjador petit, primer —va dir la Bessie, que em precedia a través del vestíbul—. Les senyoretes seran allí.

Al cap d'un instant era dins aquella saleta. Tots els mobles oferien el mateix aspecte que aquell matí que em van presentar al senyor Brocklehurst: la catifa sobre la qual ell estava plantat encara cobria el trespol de davant la llar. Quan vaig donar una llambregada a la llibreria, em va semblar distingir els dos volums sobre els ocells de les illes britàniques de Bewick al mateix lloc del tercer prestatge, així com Els viatges de Gulliver i Les mil i una nits ^{al de} ~~sesta~~ ^{essers} sota mateix. Els objectes inanimats no havien pas canviat, però els vivents s'havien transformat tant, que no els reconeixia.

Tenia al davant dues noies joves: una molt alta, quasi tant com la senyoreta Ingram, molt prima, també, de pell citrina i aire sever. Tot en el seu aspecte era ascètic, i accentuaven aquesta impressió la senzillesa extrema del seu vestit negre, de faldilla ^creta, amb un coll blanc emmendonat, els cabells estirats i el mongívol ornament d'un rosari de banús i un crucifix. Vaig tenir la certesa que era l'Eliza, per bé que el seu visatge allargat i esblaimat s'assemblava molt poc al de l'Eliza del meu record.

L'altra era certament la Georgiana, però no pas la Georgiana que jo ~~evocava~~ evocava, aquella nineta esvelta i angelical d'onze anys. L'actual era una ufancosa damisel·la, rodanxona, pàl·lida com la cera, de belles i correctes faccions, llargorosos ulls blaus i arrissats cabells daurats. El seu vestit era negre també, però ben diferent del de la seva germana —molt més vaporós i escaient—, ja que tot el que el d'aquesta tenia de purità, el d'ella ho tenia d'elegant.

Totes dues tenien algun tret de la seva mare: la germana gran, prima i pàl·lida, havia heretat els seus ulls, mentre que la petita, esponerosa i exuberant, tenia el seu contorn de galtes i del mentó, bé que potser una mica més amorosit, però que, amb tot, atorgava una duresa indescriptible al seu semblant, d'altra banda d'allò més voluptuós i ple.

Totes dues es van aixecar, mentre jo avançava cap a elles, i em saludaren dient-me "senyoreta Eyre". L'Eliza em va donar la benvinguda d'una manera brusca i breu, sense somriure, i tot seguit va tornar a asseure's, amb la mirada clavada al foc, i va semblar que s'oblidava de mi. La Georgiana, al seu: "Molt de gust", va afegir-hi diversos llocs comuns sobre el meu viatge i el temps que feia, amb veu pausada, tot acompanyant els comentaris amb mirades de ^{retall} ~~gust~~ que m'examinaven de dalt a baix, ara aturant-se en la pellissa de merino, de color gris, adés en els ornaments del capell. Les noies joves tenen una curiosa manera de fer-te comprendre que ets una "infeliç" sense expressar-ho verbalment. Una mirada des-

denyosa, una certa fredor en el tracte, un to desmenjat en la veu, expressen plenament els seus sentiments, sense haver de comprometre's manifestant-se grosserament de fet o de paraula.

El menyspreu, però, manifest o dissimulat, ja no exercia ~~una~~ la influència que sobre mi havia exercit en d'altres temps. A mi i tot em va sorprendre la naturalitat amb què em vaig instal·lar entre les meves dues cosines, tot experimentant la més absoluta indiferència envers el menyspreu de l'una i les iròniques amabilitats de l'altra. Ni l'Eliza em mortificava, ni la Georgiana ~~m'irritava~~ m'irritava. El fet era que jo tenia altres coses en què pensar: en els darrers mesos, s'havien desvetllat dins meu alguns sentiments molt més poderosos que no pas els que elles podien despertar en mi, dolors i plaers molt més aguts i ~~delicats~~ delicats, de manera que els seus aires no m'afectaven ni en bé ni en mal.

— Com està la senyora Reed? —vaig preguntar a la Georgiana, mirant-la serenament,

Ella va reaccionar com si em prenguéss una inesperada llibertat, en formular-li una pregunta tan directa.

— La senyora Reed? Ah, voleu dir la mamà! Molt malament. Dubto molt que la pogueu veure aquest vespre.

— Si volguéssiu tenir l'amabilitat de dir-li que he vingut, us ho agrairia molt.

La Georgiana quasi es va sobresaltar i obrí els ulls amb sorpresa i molt esbatanats.

— Sé que tenia un especial interès en veure'm —vaig afegir—, i no voldria postergar el compliment del seu desig més del temps imprescindible.

— A la mamà no li agrada que la molestin al vespre —va remarcar l'Eliza.

Em vaig alçar, vaig prendre el capell i els guants, sense excusar-me, i vaig anunciar que anava a preguntar a la Bessie —que suposava seria a la cuina— si volia anar a veure si la senyora Reed estava disposada a rebre'm aquell vespre o no. Havent trobat la Bessie, i després d'enviar-la

a esbrinar-ho, vaig procedir a adoptar ulteriors mesures. Fins aleshores, solia acoVardir-me davant l'arrogància: si un any abans m'haguessin rebut d'aquella manera, hauria abandonat Gateshead l'endemà mateix. En canvi, ara, comprenia que allò hauria estat una ximpleria. Havia fet un viatge de cent milles per veure la meva tia, i no m'havia de moure del seu costat fins que millorés o es morís, sense fer cas de l'orgull o la insensatesa de les seves filles i actuant amb total independència. Em vaig adreçar, doncs, a la majordoma i li vaig demanar que em preparés una cambra, bo i advertint-li que possiblement m'hi estaria un parell de setmanes, i que traslladessin el meu equipatge a la meva habitació, i, quan m'hi encaminava jo mateixa, vaig topar la Bessie al replà.

—La senyora està desperta —va dir—. Li he comunicat que ja sou aquí. Veniu i veurem si us reconeix.

No calia que ningú em guiés per arribar a la ben coneguda estança, a la qual tantes vegades havia hagut de presentar-m'hi en temps passats per rebre un càstig o una reprimenda. Vaig avançar-me a la Bessie i vaig obrir la porta sense fer soroll. Una bugia velada cremava sobre la taula, car començava a fer-se fosc. Vaig veure el llit enorme, amb els cortinatges de color d'ambre d'antany, el tocador, la butaca i l'escambell, en què més de cent vegades havia estat condemnada a agenollar-m'hi per demanar perdó per faltes que no havia comès. Fins i tot vaig llambregar cap a un racó, esperant de ~~veure-hi~~ veure-hi la vara tan temuda en d'altre temps amb què solien colpejar-me el palmell de la mà tremolosa o el coll encongit. Em vaig acostar al llit, vaig obrir les cortines que penjaven entre les columnes i em vaig inclinar sobre l'alta pila de coixins.

Recordava perfectament el rostre de la senyora Reed i esperava ansiosament de descobrir el rostre familiar. Feliçment, el temps té la virtut de dissipar els afanys de venjança i d'apaivagar els esclats d'ira i l'aversió. Jo m'havia separat d'aquella dona plena de ressentiment i d'odi, i ara tornava al seu costat experimentant tan sols una mena de commiser-

ció pels seus grans sofriments i un viu desig de perdonar i d'oblidar totes les injúries i de reconciliar-me amb ella.

Al davant tenia aquell rostre tan conegut: dur i inflexible com sempre, amb aquell esguard inconfusible que res no podia ablanir, i aquelles celles arquejades, imperioses, despòtiques. Quantes vegades m'havien contemplat amenaçadores i prenyades d'odi! I quantes penes i terrors de la infantesa revivien en mi, mentre en resseguia l'aspra corba! Això no obstant, em vaig inclinar i la vaig besar. Ella em va mirar.

— Ets la Jane Eyre? —va demanar.

—Sí, tia Reed. Com esteu, estimada tia?

Per bé que una vegada havia jurat que mai més no tornaria a dir-li tia, vaig considerar que no era pecat oblidar i rompre ara aquell jurament. Els meus dits li aferraven la mà, que reposava sobre el llençol. Si ella me'ls hagués estrenyut afectuosament, en aquell moment jo hauria experimentat un autèntic plaer. Però les naturaleses insensibles no s'ablaneixen amb facilitat, com tampoc les antipaties espontànies no es poden desarrelar en un instant. Ella va enretirar la mà i, tot girant la cara, va comentar que feia una nit calorosa. Quan va tornar a mirar-me, amb la mateixa fredor de sempre, vaig comprendre que el concepte que tenia de mi i els seus sentiments envers mi no havien canviat ni podien canviar. Vaig veure en els seus ulls de pedra, impermeables a la tendresa i indissolubles sota les llàgrimes, que ella havia resolt considerar-me dolenta fins a la fi, ja que creure'm bona, en comptes de produir-li un generós plaer, només li hauria causat mortificació.

Vaig sentir pena i dolor, i després, ira. Aleshores, vaig decidir subjugar-la, ser jo qui la dominés, a despit del seu temperament i la seva forta voluntat. Vaig contenir les llàgrimes, que havien acudit als meus ulls, com quan era petita. Vaig acostar una cadira al capçal del llit, vaig seure i em vaig recolzar sobre el coixí.

—M'heu enviat a buscar —vaig dir—, i he vingut. I estic decidida

a ~~me~~ quedar-me aquí fins a veure com evoluciona la vostra malaltia.

— Oh, és clar! Has vist les meves filles?

—Sí.

—Bé; els pots dir que vull que t'estiguis aquí casa fins que pugui explicar-te certes coses que tinc al cap. Aquest vespre és massa tard i no m'és fàcil de recordar-les. Però hi havia una cosa que volia dir-te..., a veure...

El seu esguard vagarívol i la seva veu alterada demostraven que la seva antiga energia havia desaparegut. Regirant-se inquieta, va estirar el cobrellit per acotxar-se, però com que jo en tenia una punta afermada amb el colze, no podia sortir-se'n, i de seguida es va posar com una fera.

—Seu bé! —va cridar—. No em molestis aguantant la roba del llit.

Ets la Jane Eyre?

—Sí, sóc la Jane Eyre.

—Aquesta criatura m'ha donat més disg^ustos que ningú no es pugui imaginar. Quina responsabilitat de deixar a les meves mans...! Quantes complicacions em va causar, cada dia i cada hora, amb la seva incomprendible conducta i els seus cops de geni, i la mania que tenia ~~de~~ d'observar-te contínuament! Una vegada em va parlar com si fos boja, o com un dimoni... No he vist mai cap criatura enraonant amb l'expressió que ho va fer ella. Em vaig posar contenta quan va sortir d'aquesta casa. Què en van fer amb ella a Lowood? S'hi va declarar una epidèmia de tifus, i moltes de les alumnes van morir. Ella no va morir, però jo vaig dir que havia mort... Tant de bo s'hagués mort!

— Quin desig tan estrany, senyora Reed! Per què l'odieu tant?

—A la seva mare sempre li vaig tenir antipatia, perquè era l'única germana del meu marit, i ell ~~hauria~~ se l'estimava molt. Quan ella es va casar amb un home de classe baixa, ell li va fer costat mentre tota la família la repudiava. I quan va arribar la notícia de la seva mort, el meu marit va plorar com un beneit. Es va entestar a recollir la seva

filla, malgrat que jo li aconsellava ~~mantenir-la~~ de posar-la en mans d'una dida i pagar pel seu manteniment. Vaig odiar-la des del primer moment que li vaig posar els ulls a sobre..., una marreca malaltissa, ploranera! Es passava tota la santa nit bramant al bressol... No plorava enèrgicament com totes les criatures, sinó que ploriquejava i gemegava. En Reed se'n compadia, i solia gomboldar-la com si fos filla seva, o més encara, perquè dels seus fills, a aquella edat, ni se'n preocupava. Maldava perquè els meus fills li posessin afecte, a aquella ^{cuca} miserable, però els meus ninons no la podien veure, i ell s'enraybiava quan manifestaven la seva antipatia. Quan es va posar mortalment malalt, no feia més que demanar que li duguessin la petita al llit, i una hora abans de morir, em va fer jurar que la mantindria sota la meva custòdia. Més m'hauria estimat fer-me càrrec d'una hospiciàna! Però en Reed era dèbil, era dèbil de mana. En John no s'assembla pas al seu pare, i jo me n'alegro. En John és com jo i com els meus germans: és un Gibson de cap a peus! Oh, només voldria que deixés de turmentar-me amb les seves cartes pidolant diners! Ja no tinc més diners per donar-li: ens estem quedant a la misèria. Hauré de despatxar la meitat dels criats i tancar part de la casa, o vendre-la. No em resigno a fer una cosa així, però com ens en sortirem? Dos terços de les rendes se'n van en pagar els interessos de les hipoteques. En John juga molt, i sempre perd, el pobre...! Viu voltat de tafurs. En John s'ha enfonsat en el llot, s'ha envilit... Té un aspecte espantós... Quan el veig, me n'avergonyeixo...

Cada vegada s'excitava més.

—Més valdrà que la deixem tranquil·la --vaig dir a la Bessie, que s'estava a l'altre costat del llit.

—Potser sí, senyoreta, però molt sovint enraona d'aquesta manera en arribar el vespre... Als matins està més calmada.

Em vaig aixecar.

— Espera! --va exclamar la senyora Reed—. Hi ha una altra cosa que

vull dir. En John m'amenaga..., contínuament m'amenaga amb matar-se o matar-me a mi, i de vegades somio que el veig estirat, amb una grossa ferida al coll o amb la cara inflada i morada. La meua situació es torna insuportable. Em trobo en un destret terrible. Què puc fer? D'on els treuré, els diners?

La Bessie va començar a persuadir-la que es prengués un sedant, i va recibir-hi amb penes i treballs. Al cap d'uns moments, la senyora Reed semblava més tranquil·la i es va quedar com abaltida. Aleshores, me'n vaig anar.

Van passar més de deu dies abans no vaig poder mantenir de nou una conversa amb ella. Estava contínuament delirant o en estat letàrgic, i el metge va prohibir de fer res que pogués excitar-la. Mentrestant, vaig mirar d'entendre'm tan bé com podia amb la Georgiana i l'Eliza. Elles es mostraven tan fredes com al principi. L'Eliza es passava la meitat del dia cosint, llegint o escrivint, i amb prou feines ens adreçava una paraula a la seva germana i a mi. La Georgiana es passava les hores dient ximpleries al seu canari, i a mi no em feia gens de cas. Però jo estava decidida a no trobar-me perduda per manca d'ocupació o de diversió. Haví dut els estris de dibuix i em servien per a ambdues coses.

Amb una capsa de llapis i uns fulls de paper, solia asseure'm a part d'elles, vora la finestra, i em dedicava a dibuixar unes vinyetes fantasioses, representant les escenes que desfilaven pel quimèric calidoscopi de la meua imaginació: una llenca de mar entre dues roques; una lluna elevant-se a l'horitzó i un vaixell travessant per davant el disc; el cap d'una nàiade, coronat de flors de lotus i sorgint del bell mig d'un joncar; un elf assegut al caire d'un niu de pardals, sota una corona d'arços florits.

Un matí vaig començar a esbossar una cara, sense pensar què en sortiria. Vaig prendre un llapis tou, de mina gruixuda, i vaig començar a dibuixar. De seguida vaig tenir traçat sobre el paper un front ample i pro-

minent i el contorn d'una cara quadrada. Com que em va plaure, vaig procedir a completar-ne les faccions. Sota aquell front s'imposaven unes celles horitzontals fortament marcades, a les quals havien de seguir, naturalment, un nas enèrgic, d'amplis badius, una boca flexible, però no pas estreta, i una ferma barbeta, amb un clotet ben definit al mig. El conjunt demanava, evidentment, unes patilles negres i cabells com l'atzabeja, ben tofuts a les temples i ondats sobre el front. Els ulls havien quedat per al final, perquè requerien un curós treball. Els vaig fer grossos, ben perfilats, amb llargues i gruixudes pestanyes, i pupil·les grans i brillants. "Els ^{Estan}~~van~~/bé, però no del tot! --vaig pensar, mentre observava l'efecte que ^{feien}~~van~~ --. Els falta força i esperit." Vaig reforçar les ombres, per tal que les zones de llum fossin més resplendents. Un parell de retocs encertats assoliren l'efecte que buscava. Ara tenia el rostre d'un amic davant els meus ulls. Què hi feia que aquelles dues sòmines se'm tombessin d'esquena? Vaig contemplar el dibuix i vaig somriure en advertir la notable semblança: em vaig quedar absorta i satisfeta.

-- És el retrat d'alguna persona coneguda? --va preguntar l'Eliza, que se m'havia apropat sense que jo me n'adonés.

Vaig respondre que era simplement un cap inventat i vaig cuitar a ficar-lo sota els altres fulls. Havia mentit, és clar. En realitat, era una fidel representació del senyor Rochester. Però, què n'havia de fer ella o qualsevol altre? La Georgiana també es va acostar a donar una ullada. Els altres dibuixos li van agradar molt, però va dir que aquell era "un home lleig". Totes dues semblaven sorpreses de la meva habilitat. Aleshores em vaig oferir per fer-los un retrat, i cadascuna, al seu torn, va seure perquè li fes un apunt a llapis. Després, la Georgiana va treure el seu àlbum, i jo li vaig prometre que contribuïria a ampliar-lo amb un dibuix a l'aiguada. Això la va posar de seguida de bon humor. Em va proposar d'anar a fer un tomb pels encontorns, i encara no feia ni dues hores que passejàvem, que ja ens havíem embrancat en una conversa

de caràcter confidencial. Em va descriure la brillant temporada que havia passat a Londres dos anys enrere, l'admiració que ella havia desvetllat, les atencions que havia rebut, i fins i tot es va referir indirectament a la conquesta que havia fet. En el curs de la tarda i del vespre, les confidències es van anar aprofundint: em va relatar diversos i dolços col·loquis i algunes escenes sentimentals. Les seves expansions van anar renovant-se de dia en dia, i totes versaven sobre el mateix tema: els seus amors i les seves penes. Era curiós que no es referís mai a la malaltia de la seva mare, o a la mort del seu germà, o a la penosa situació que vivia la família. La seva ment semblava completament absorbida per les reminiscències de les passades alegries i dedicada a imaginar les ventures que podria reservar-li l'esdevenidor. Cada dia passava uns cinc minuts a la cambra de la seva mare, però no més.

L'Eliza enraonava poc: era evident que no li quedava temps per parlar. No he vist mai una persona tan enfeïnada com ella semblava estar-ho. Amb tot, era difícil de dir què feia, o, més ben dit, descobrir el resultat pràctic de la seva activitat. Tenia un despertador per llevar-se d'hora. Jo no sé què feia abans d'esmorzar, però, a partir d'aquell moment, dividia el seu temps en lapses regulars, i a cada hora li corresponia una tasca determinada. Tres vegades al dia es concentrava en l'estudi d'un llibret que, segons que vaig descobrir mitjançant l'oportuna inspecció, era un devocionari. Quan un dia li vaig preguntar què era el que tant l'atreïa d'aquell volum, em va contestar: "Les Rúbriques". Dedicava tres hores al dia a brodar amb fil d'or la vora d'un drap quadrat de color carmesí, quasi tan gros com una catifa. En preguntar-li quina utilitat tenia aquella ~~minuta~~ tela, em va explicar que era una tovalla per a l'altar d'una església nova que acabaven de construir prop de Gateshead. Unes altres dues hores les destinava a escriure el seu diari; dues més a cultivar l'hort i una altra a portar els seus comptes. Aparentment, no necessitava ni companyia ni conversa. Crec que era feliç a la seva manera i que en tenia

prou amb aquella rutina. Res no la fastiguejava tant com qualsevol incident que l'obligués a alterar aquella monotonia regulada pel rellotge.

Un vespre, que se sentia més comunicativa que de costum, em va dir que la conducta d'en John i la ruïna que amenaçava la seva família l'havien afligida profundament, però que, per fi, ja s'havia tranquil·lit i adoptat una resolució. Havia tingut la precaució de salvar de la ruïna els seus propis béns, i quan morís la seva mare —i era molt improbable, segons que remarcava tranquil·lament, que es refés del tot o que durés molt—, es proposava executar un projecte llargament acariciat: retirar-se a un lloc on els costums rutinaris no fossin mai alterats i on li fos fàcil d'establir sòlides barreres entre ella mateixa i el món frívol. Li vaig preguntar si la Georgiana pensava acompanyar-la.

De cap manera. La Georgiana i ella no tenien res en comú, ni n'havien tingut mai. Per res del món no es faria càrrec d'una responsabilitat tan gran. La Georgiana hauria de seguir el seu camí, i ella, l'Eliza, seguiria el seu.

La Georgiana, quan no es dedicava a obrir-me el seu cor, es passava la major part del dia estirada al sofà, impacientant-se per l'avorriment amb què es vivia en aquella casa i esperant amb ànsia que la seva ^{Gibson} tia/li tornés a enviar una invitació per anar una temporada a la ciutat.

—Seria molt millor —solia dir— si me'n podia anar durant un parell de mesos, fins que tot hagués passat.

No li vaig preguntar mai què volia dir amb allò de "fins que tot hagués passat", però suposo que es referia a l'esperat decés de la seva mare i la lúgubre seqüela de ritus funeraris. En general, l'Eliza no solia fer-ne cas, de les queixes i de la indolència de la seva germana, talment com si ni ella ni el seu rondineig no haguessin existit. Un dia, però, després de desar el seu llibre de comptes i de desplegar el seu bròdat, tot de cop se li va adreçar en aquests termes:

—Georgiana, no ha existit mai en tota la terra cap ésser més inútil

i absurd que tu. No tens dret a la vida, perquè no saps viure. En comptes d'existir per a tu, en tu i amb tu, com ha de fer tota persona sensata, no fas més que buscar d'afermar la teva feblesa en una altra persona amb més energia que tu. Si no trobes ningú que vulgui carregar amb una inútil, grassa, feble i fofa com tu, comences a lamentar-te que ets desgraciada, que et tracten malament, que ningú no et fa cas. De més a més, l'existència per a tu ha de ser un escenari de canvis i d'emocions contínues, o si no, el món és una presó. T'has de sentir admirada, festejada, afalagada, i no pots passar sense el ball, la música i la companyia, o bé t'avorreixes mortalment. És que no saps viure d'una manera independent, per tu mateixa, prescindint dels altres? El que has de fer és dividir el dia en parts i assignar-li a cadascuna una tasca a acomplir, sense deixar ni un quart d'hora, ni deu minuts, ni cinc tan sols, en blanc, i després procura de fer cada cosa, al seu torn, amb mètode, amb rígida regularitat. Així, el dia passarà abans no t'adonis que ha començat; d'aquesta manera, no dependràs de ningú perquè t'ajudi a matar el temps: veuràs que, aleshores, no necessitaràs companyia, ni conversa, ni les simpaties de ningú, i assoliràs de viure amb la independència a què tot ésser humà ha d'aspirar. Segueix el meu consell: el primer i l'últim que et dono, i ja veuràs que no em necessitaràs a mi ni a ningú, passi el que passi. Si no el segueixes, si continues com fins ara, queixant-te, ansiosa i sense fer res, sofriràs els resultats de la teva imbecilitat, per dolents i insuportables que siguin. T'ho dic francament, i escolta'm bé, perquè si bé no tornaré a repetir el que et diré, jo obraré en conseqüència. Després que es morí la mare, jo em rentaré les mans respecte a tu: a partir del moment que el seu taüt sigui traslladat a la cripta de la Gateshead Church, tu i jo ens separarem i serà com si mai no ens haguéssim conegut. No et creguis que per haver nascut dels mateixos pares, consentiré que em turmentis amb les teves queixes i lamentacions. Et diré més: si tota la raça humana fos esborrada de la capa de la terra i quedéssim tu i jo soles, t'abandonaria al

Vell Mòn i me n'aniria al Nou.

Va serrar els llavis.

—Podries haver-te estalviat la molèstia de fer-me aquest sermó —va replicar la Georgiana—. Tothom sap que ets la persona més egoista i sense cor del món, i jo, personalment, sóc ben conscient de l'odi i de l'enveja que sents envers mi. Ja m'ho vas demostrar a bastament amb la jugada que em vas fer en relació amb lord Edwin Vere. No vas poder suportar que m'elevés a un rang més alt que tu, que tingués un títol, que fos rebuda en cercles on tu no gosaries ni treure-hi el nas, i per això vas fer d'espia i de delatora, i vas destruir per sempre les meves esperances.

La Georgiana, dit això, va treure el mocador i es va quedar somicant durant una hora, mentre l'Eliza romania freda i impassible, dedicada assíduament a la seva labor.

Hi ha qui no valora els sentiments gen^erosos i nobles; però, en aquell cas, es tractava de dos temperaments —l'un intolerablement mordaç, i l'altre vilment fat— que es caracteritzaven per la manca d'aquestes virtuts. El sentiment sense judici constitueix un beuratge insubstancial; però si el judici no està temperat pel sentiment esdevé una vianda massa amarga i aspra perquè pugui empassar-se-la cap ésser humà.

Era una tarda de pluja i de vent. La Georgiana s'havia quedat adormida al sofà, amb una novel·la a la mà. L'Eliza se n'havia anat a l'església nova per assistir a l'ofici religiós dedicat al sant del dia, ja que en matèria de religió era rígidament formal. Tant se valia el temps que fes, ella no deixava mai de complir puntualment amb el que considerava els seus deures religiosos: assistia a l'església tres vegades cada diumenge, i els altres dies de la setmana, sempre que s'hi celebrassin resos i pregàries.

Llavors se'm va acudir de pujar a veure què feia la moribunda, ja que possiblement estaria desatesa, cosa que passava sovint perquè els criats li dedicaven una relativa atenció, i la infermera, com que no la vigilava

ningú, s'escapolia de l'habitació sempre que podia. I la Bessie, bé que molt fidel, prou feina tenia amb la seva pròpia família i sols podia pujar fins a la casa molt de tant en tant. Tal com esperava, vaig trobar solitària la cambra de la malalta. La pacient semblava estar molt abatida, amb el rostre lívid enfonsat al coixí; el foc de la llar s'apagava. Vaig tirar-hi més llenya, vaig arreglar la roba del llit, em vaig quedar una estona observant la meva tia, ara que ella no podia mirar-me, i tot seguit em vaig acostar a la finestra.

La pluja ~~mariva~~ repicava violentament contra els vidres, i el vent bufava tempestuós. " 'La qui jeu ^{allí} ~~avui~~ --vaig pensar-- aviat serà ~~luny~~ més enllà de la contesa dels elements terrenals. On anirà l'esperit/ que ara brega per deslliurar-se de la carcassa material/ quan l'abandoni per fi?' "

Mentre meditava sobre el gran misteri, vaig pensar en la Helen Burns, vaig recordar les seves últimes paraules, la seva fe, la seva creença en la igualtat de les ànimes quan abandonen el cos. I em semblava escoltar el seu to tan plàcid, contemplar el seu rostre pàl·lid i espiritual, tan demacrat, i el seu esguard sublim, mentre reposava en el seu tranquil llit de mort i demanava en veu baixa de ser retornada al si del seu Pare celestial... De sobte, una dèbil veu va mussitar al meu darrere:

— Qui hi ha aquí?

266

Sabia que la senyora Reed feia dies que no enraonava. Era que potser revivia? M'hi vaig acostar.

—Sóc jo, tia Reed.

— Qui és... jo? --va fer—. Qui sou vós? --va demanar, tot fitant-me amb sorpresa i una certa alarma, però no pas esverada—. No us conec. On és la Bessie?

—És a la porteria, tia.

— Tia! --va repetir—. Qui em diu tia? Vós no sou de la família Gibson, i, amb tot, us conec... Sí, aquesta cara, aquests ulls i aquest front em resulten familiars. Us assembleu..., sí, us assembleu a la Jane Eyre!

Jo no vaig dir res: temia causar-li una ~~fw~~ impressió molt forta si li descobria la meva identitat.

—Això no obstant —va continuar—, dec estar equivocada. La meva imaginació m'enganya. Com que voldria veure la Jane Eyre, m'afiguro que veig coses que no existeixen. De més a més, en vuit anys deu haver canviat molt.

Aleshores li vaig assegurar amb afabilitat que jo era la persona que ella suposava i que desitjava de veure. Adonant-me que em comprenia i que tenia tots els seus sentits, li vaig explicar que el marit de la Bessie m'havia anat a buscar a Thornfield.

—Estic molt malalta, ho sé —va dir—. Fa uns moments he volgut tornar-me de costat i he comprovat que no puc moure els membres. Encara bo que podré alleugir el meu esperit abans de morir: quan tenim salut, pensem poc en el pes que ens afeixuga en ^{moments} ~~moments~~ com aquest. La infermera és aquí o estàs sola?

Li vaig assegurar que estàvem soles.

—Bé. En dues ocasions t'he fet un tort i, ara, em sap greu. La primera, en rompre la promesa que vaig fer al meu marit de criar-te com a filla meva. L'altra... —i es va interrompre—. Al capdavant, potser no tingui cap importància —va mussitar com si parlés amb ella mateixa— i encara podria posar-me bé..., i humiliar-me amb ella és dolorós.

Va fer un esforç per canviar de postura, però no va poder. Se li va trasmutar la cara: semblava experimentar una sensació interna; potser la precursora de la fi.

—Bé, he de continuar. Sóc a les portes de l'eternitat. Valdrà més que li ho digui. Vés al calaix del meu armari, obre'l i ~~xxxxxx~~ treu-ne una carta que hi trobaràs.

Vaig obeir les seves instruccions.

—Llegeix-la —va ordenar.

La carta era breu i feia:

~~xxxxxx~~

Senyora,

us prego que tingueu l'amabilitat d'enviar-me l'adreça de la
meva neboda Jane Eyre i de dir-me com està. Tinc la intenció
d'escriure-li de seguida i voldria que vingués a viure amb mi a Madeira.
La Providència m'ha ajudat en les meves empreses per assegurar-me un bon
passar, i, com que sóc solter i sense fills, desitjo adoptar la meva nebo-
da i deixar-li quan em mori tots els meus béns.

Resto atentament ~~seu~~ vostre

John Eyre

Madeira

La carta duia data de tres anys enrere.

— Per què no me'n vau dir mai res, d'això? — vaig demanar.

— Perquè et detestava tant, que no hauria pogut ni un dit per afavorir-te.

No podia oblidar el teu capteniment amb mi, Jane, la fúria amb què et vas girar contra mi, el to amb què vas declarar que m'avorries més que a ningú del món, la mirada i la veu ~~tant~~ tan poc infantils amb què vas afirmar que només de pensar en mi senties fàstic i que et tractava amb horrible crueltat. No podia oblidar tampoc el que jo sentia quan et vas acarar amb mi i vas abocar tot el verí que tenies al pap: vaig sentir tanta por com si un animal que jo hagués atacat m'hagués fitat amb ulls humans i maleït amb veu d'home. Dóna'm una mica d'aigua! Afanya't!

— Estimada tia — li vaig dir, en oferir-li l'aigua que em demanava —, no hi penseu més en això, treieu-vos-ho del cap. Perdoneu-me pel meu llenguatge violent. Jo era una criatura aleshores. Han passat vuit o nou anys des de llavors.

No va fer cap cas del que jo li deia. Després de beure i de respirar profundament, va continuar:

— Et dic que no ho podia oblidar, tot allò, i així em vaig venjar, perquè el fet que el teu oncle ^{et volgués} ~~hagués~~ adoptar i brindar una llar amb

totes les comoditats, jo no ho podia suportar. Li vaig escriure, dient que em sabia greu de donar-li una mala notícia, ~~perquè~~ ja que la seva neboda Jane Eyre era morta, que havia mort del tifus a Lowood. Ara, fes el que vulguis. Pots escriure i desmentir les meves paraules; pots posar de manifest la meva falsedat quan et plagui. Crec que tu vas néixer per convertir-te en el meu turment. Fins a la meva darrera hora, he de ser torturada pel record d'un tort que, de no haver estat per tu, mai no hauria estat temptada de cometre.

—Voldria que no hi penséssiu més en això, tia, i que em miréssiu amb afecte i ulls de perdó...

—Tens molt mals instints —va fer ella—, i encara avui no comprenc com has pogut resistir durant nou anys l'estricta disciplina de l'escola amb paciència i mansuetud, i no acabar revoltant-te amb ira i violència. Això no ho comprendré mai.

—Els meus instints no són tan dolents com vós penseu. Sóc apassionada, però no pas venjativa. Durant molt de temps, quan era petita, hauria volgut estimar-vos, si m'ho haguéssiu permès, i ara desitjo de tot cor reconciliar-me amb vós. Feu-me un petó, tia.

Vaig acostar-li la galta als llavis, però ella no me'l va fer. Va dir que l'ofegava inclinant-me d'aquella manera sobre el llit i va tornar a demanar-me aigua. Quan la vaig ajeure —ja que l'havia incorporada i aguantat amb el braç mentre bebia—, vaig posar les mans sobre les seves, que les tenia enterques i fredes com el glaç, però ella va enretirar els dits, mentre la seva mirada esquivava la meva.

—Està bé: estimeu-me o odieu-me, com vulgueu —vaig dir, per fi—. Sigui com sigui, jo us perdono de tot cor. Demaneu que Déu us perdoni també i reposeu en pau.

Pobra dona! Ara ja era massa tard perquè canviés de caràcter. M'havia odiat en vida i era, aparentment, inevitable que m'odiés encara a l'agonia.

Llavors va entrar la infermera, seguida de la Bessie. Jo encara m'hi

vaig quedar una mitja hora més, tot esperant que la meva tia fes algun gest que denotés afecte, però no en va fer cap. Va romandre sumida en l'habitual sopor, i la seva ment no va tornar a donar mostres de lucidesa. A la mitjanit va morir. Ni les seves filles ni jo no hi vam ser presents per cloure-li els ulls. L'endemà al matí, ens van anunciar que tot s'havia acabat. Aleshores ja estava amortallada. L'Eliza i jo vam entrar a veure-la. La Georgiana, que havia esclafit desconsoladament el plor, va dir que no gosava. La Sarah Reed, en altre temps robusta i enèrgica, ara jeia rígida i immòbil: les fredes parpelles li cobrien els ulls de pedra. A l'entrecella i a les dures faccions hi duia estergit encara el segell de la seva ànima inexorable. Aquell cadàver em va produir un efecte estrany i solemne. El vaig contemplar amb basarda i dolor. Res en ell no m'inspirava cap sentiment de tendresa, de pietat o d'esperança, sinó tan sols una sorda angouxa per les seves penes —no pas per la pèrdua— i una pregona desmesa, sense plors, davant l'horror de la mort en aquella forma.

L'Eliza va contemplar la seva mare amb serenitat. Després d'uns minuts de silenci, va comentar:

—Amb la seva constitució hauria pogut viure fins a una edat molt avançada. Els disg^ustos li han escurçat la vida.

I llav^oys un espasme li va contreure la boca un instant. Després, va sortir de la cambra i jo la vaig seguir. Ni l'una ni l'altra no havíem vessat ni una sola llàgrima.

CAPÍTOL VINT-I-DOS

269

El senyor Rochester m'havia donat només una setmana de permís, però va passar un mes abans no vaig abandonar Gateshead. Jo pretenia marxar ~~immediatament~~ immediatament després de l'enterrament, però la Georgiana em va obligar a quedar-me fins que ella se n'anés a Londres, on per fi havia estat invitada pel seu oncle, el senyor Gibson, que havia baixat per preparar els funerals i arranjar els assumptes familiars. La Georgiana afirmava que temia quedar-se sola amb l'Eliza, de qui no podia esperar ~~consol~~ ^{consol} ~~ni~~ en el seu abatiment, ni suport en els seus temors, ni ajuda per fer l'equipatge. Així que jo vaig suportar tan bé com vaig poder les seves imploracions puerils i les seves lamentacions egoistes, i la vaig ajudar a cosir i a col·locar els vestits al bagul. Cert és que, mentre jo treballava, ella no feia res, i jo pensava: "Si tu i jo haguéssim de viure sempre plegades, cosineta, les coses anirien d'una altra manera. No m'avin-dria pas mansament a ser l'ase dels cops, sinó que ja m'encarregaria jo d'assignar-te la tasca que et correspongués i t'obligaria a complir-la, o bé quedaria sense fer. També procuraria que et guardessis bona part de les teves lamentacions poca-soltes al fons del teu pit. Si tinc tanta paciència i sóc tan complaent amb tu és perquè es tracta d'una situació transitòria, i perquè s'esdevé en una ocasió tan ~~trista~~ trista."

Per fi, la Georgiana va partir, però aleshores va ser l'Eliza qui em va demanar que m'hi quedés una setmana més. Els seus projectes absorbien tot el seu temps i tota la seva atenció, va argüir, i ~~ja~~ es disposava a partir cap a un destí desconegut; es passava el dia a la seva habitació, tancada per dins, omplenant baguls, buidant calaixos, cremant papers, i tot això sense parlar amb ningú. El que volia de mi, doncs, era que atengués la casa, rebés les visites i contestés les cartes de condol.

Un matí em va anunciar que em deixava en llibertat, i va afegir:

—T'estic molt reconeguda pels teus valuosos serveis i per la teva discreció! Quina diferència entre viure amb una persona com tu o amb una com la Georgiana! Tu fas el teu fet a la vida, sense molestar ningú. Demà --va prosseguir--, ~~parteix~~ parteixo cap al Continent. M'instal·laré en una residència per a religioses prop de Lisle, una mena de convent, en podríem dir, on viuré tranquil·la i sense que em molesti ningú. Em dedicaré durant un temps a l'examen dels dogmes catòlico-romans, i a un curs estudi dels resultats del sistema, i si, com m'imagino, trobo que és el que permet de fer les coses bé i ordenadament, abraçaré la fe romana i probablement em faré monja.

No vaig manifestar sorpresa per aquesta resolució i no vaig intentar pas de disuadir-la'n. "Els hàbits --vaig pensar-- t'aniran com l'anell al dit. Que et provi!"

En acomiadar-nos, em va dir:

—Adéu, cosina Jane Eyre. Que tinguis bona sort. Ets una persona asenyada.

—Tampoc a tu no te'n falta, de seny, cosina Eliza, però tot el que tens, suposo que d'aquí a un any restarà enterrat en un convent de França. És clar que jo no he de fer-ne res, i si ~~hi~~ aquesta és la teva vocació, no hi tinc res a dir.

—Tens raó --va fer ella.

I amb aquestes paraules ens vam acomiadar. Per tal com no tindré oportunitat de tornar-me a referir a cap de les meves cosines, em limitaré a dir ara que la Georgiana va fer un bon matrimoni amb un home ric i distingit, i que l'Eliza va professar com a monja, i en l'actualitat és la superiora del convent on va fer el noviciat, al qual va donar tota la seva fortuna.

Jo no sabia què sent una persona que torna a la seva llar, després d'una llarga o curta absència, car era una sensació que no ~~havia experimentat~~

l'havia experimentada mai. Havia sabut, quan era petita, què se sentia en tornar a ~~Warrington~~ Gateshead, després d'una llarga passejada, i rebre una repulsa per fer cara de fred o estar malhumorada, i posteriorment, quan tornàvem de l'església a Lowood, amb l'ànsia de trobar un bon foc i poder fer un bon sopar, i no trobar-hi ni una cosa ni l'altra. Cap d'aquells retorns no era massa ~~placenter~~ plaent ni desitjable: cap imant no m'atreia cap a un punt determinat, bo i augmentant la força d'atracció a mida que m'hi acostava. Per tant, el retorn a Thornfield era una experiència que encara havia de fer.

El viatge va ser avorrit, molt avorrit: una jornada de cinquanta milles, una nit en un hostal i cinquanta milles més a l'endemà. Durant les primeres dotze hores, vaig pensar en els darrers moments de la meva tia. Em semblava veure el seu rostre trasmutat i cerós, i sentir la seva alterada veu. Recordava l'enterrament: el taüt, la carrossa fúnebre, la comitiva d'arrendataris i de criats —de parents n'hi havia molt pocs—, la cripta, l'església silenciosa i l'ofici solemne. Després, vaig pensar en la Georgiana i en l'Eliza: l'una me l'imaginava brillant en una sala de ball, i l'altra, ocupant una cel·la conventual, i em vaig dedicar a analitzar i comparar les peculiaritats dels seus respectius caràcters i personalitats. L'arribada al vespre a la gran ciutat de _____ va esvaïr aquests pensaments: la nit els va desviar cap a d'altres direccions. Ajaguda al meu llit de viatgera, vaig substituir els records per cavil·lacions sobre l'esdevenidor.

271

Tornava a Thornfield, però, quant de temps m'hi estaria, allí? No pas massa, n'estava segura. En l'endemig, la senyora Fairfax m'havia escrit, dient que els invitats ja no hi eren i que el senyor Rochester se n'havia anat a Londres feia tres setmanes, però que en tornaria al cap d'uns quinze dies més. La senyora Fairfax suposava que havia anat a fer els preparatius per ~~mar~~ a la boda, ja que havia parlat de comprar un cotxe nou. A ella li resultava insòlita la idea que el seu senyor es casés amb la

senyoreta Ingram, però segons que comentava tothom, i a jutjar pel que ella mateixa havia vist, ja no podia dubtar que el casament se celebraria aviat. " Molt incrèdula deveu ser, si ho dubtàveu! --vaig comentar mentalment--, No no en tinc cap, de dubte!"

La següent pregunta que em vaig fer era: " I on aniré?" Tota la nit vaig somiar la senyoreta Ingram. A la matinada, en un somni molt vívid, ella em tancava les portes de ~~frankland~~ Thornfield i m'indicava que seguís un altre camí, mentre el senyor Rochester ens observava totes dues, amb els braços plegats, tot somrient sarcàsticament.

No havia notificat a la senyora Fairfax el dia exacte del meu retorn, car no volia que enviessin cap cotxe a buscar-me a Millicote. Tenia el propòsit de fer el camí a peu, tranquil·lament, tota sola, i així, després de deixar l'equipatge a cura de l'hostaler, cap allà a les sis de la tarda d'un mes de juny, vaig sortir de la George Inn i vaig enfil·lar l'antic camí de Thornfield, una àmplia sendera que en bona part s'estenia a través dels prats i que era poc freqüentada en l'actualitat.

Si bé no era una ^{radiant} ~~esplèndida~~ tarda d'estiu, feia bo i ~~l'aire~~ l'aire era dolç. Els segadors de fenc anaven per feina als camps que flanquejaven tot el camí. El cel, si bé estava mig núvol, prometia bon temps. El blau --on era visible-- era intens i ~~clar~~ clar, i les capes de núvols, primes i altes. També el ponent era càlid, sense el vel de cap boira: semblava que hi hagués una foguera, un altar ardent rere l'horitzó marmori i vaporós, d'on sorgien llances d'una vermellor daurada.

A mida que el camí s'escurçava al meu davant, em sentia més contenta, fins al punt que em vaig aturar per preguntar-me el motiu d'aquella alegria, ja que, en realitat, no era a casa meva on anava, ni al meu sojorn permanent, ni tan sols a un lloc on alguns amics de l'ànima m'esperessin amb impaciència. "La senyora Fairfax m'acollirà amb un plaçid somriure, segurament --vaig pensar--, i l'Adèle picarà de mans i començarà a saltironar en veure'm, però tu saps prou bé que és un altre qui tens al cap i no pas elles, i que ell no pensa en tu."

Però hi ha res de més obstinat que la joventut? Què és tan orb com la inexperiència? Tant l'una com l'altra afirmaven que era prou plaer gaudir del privilegi de tornar a veure el senyor Rochester, tant si ell em mirava a mi com si no, i encara afegien: " Cuita, cuita! Busca la seva companyia mentre puguis, perquè d'aquí a uns pocs dies o unes setmanes, com a molt, et separaràs d'ell per sempre!" I aleshores vaig ofegar una agonia ~~monstruosa~~ nou nada --una cosa deforme que no podia deixar créixer-- i vaig arrencar a córrer.

També als camps de Thornfield seguen fenc, o, més ben dit, els segadors han plegat i tornen cap a casa, amb les eines a l'espatlla, just quan jo hi arribo. Només em falta travessar un parell de prats i, després, només em ~~manca~~ caldrà creuar la carretera i ja seré a les portes reixades del pati. Quantes roses hi ha a les tanques! Però no m'aturo a collir-ne, de tant com friso per arribar a ^{la} casa. Passo per sota d'una alta englantina, que fa una volta sobre el camí amb les seves branques plenes de flors, i veig l'estret portell amb graons de pedra i... el senyor Rochester, que hi seu, amb un llibre i un llapis a la mà: està escrivint.

Bé, no és pas un fantasma, però, això no obstant, experimento un estremiment nerviós: per un instant, perdo el control de mi mateixa. Què significa això? No em pensava pas que tremolaria d'aquesta manera quan el veuria, ni que perdria la veu o la capacitat de moure'm en la seva presència. Hauré de recular tan bon punt em pugui moure, per no aparèixer al seu davant tremolosa com una ximpleta. Conec un altre camí per anar fins a la casa. Però ni que n'hagués coneguts vint, de res no em serviria, perquè ja m'ha vist.

-- Caram! --exclama, i deixa el llibre i el llapis--. Ja sou aquí! Veniu, veniu, si us plau!

Suposo que vaig avançar, però no sabia pas dir com, ja que amb prou feines era conscient dels meus moviments i sols intentava aparentar tranquil·litat, així com, sobretot, dominar els músculs de la cara que, inso-

lentment rebels contra la meua voluntat, s'obstinaven a expressar el que jo havia decidit d'ocultar. Però, com si m'hagués posat un vel, vaig poder presentar-me al seu davant amb tota la compostura possible.

— Així que és la Jane Eyre, eh? Veniu de Millcote, i a peu? Sí; es tracta d'una de les vostres rareses: ^{res de} ~~no~~ demanar un cotxe per tal de venir, amb gran terrabastall ~~per la carretera com qualsevol mortal, sinó presentar-~~ silenciosament se/prop de la casa al capvespre, talment com una aparició. Què dimonis n'heu fet, de la vostra vida, durant tot aquest mes?

—He estat al costat de la meua tia, senyor, que ja s'ha mort.

— Una resposta ben pròpia de la Jane Eyre! Que els àngels em protegeixin! ~~La~~ La primera cosa que em diu, en trobar-me aquí tot sol a la caiguda de la tarda, és que ve de l'altre món, de la casa dels morts! Si gosava, us tocaria, per veure si sou de carn i ossos o bé una visió! Però abans intentaria d'agafar un foc follet dels pantans. Ah, múrria! ^{múrria!} ~~—va~~ afegir, després d'una pausa—. Tot un mes lluny de mi i segur que ja m'havíeu oblidat del tot!

Pressentia que experimentaria un vertader plaer en reunir-me amb el senyor Rochester de nou, bé que amargantejat pel temor que aviat deixaria de ser el meu amo i pel convenciment que jo no ~~significava~~ significava res per a ell. Però el senyor Rochester posseïa (si més no, m'ho semblava a mi) una capacitat tan gran ^{d'impartir} ~~de donar~~ felicitat, que tastar-ne ni que fossin les engrunes que ~~sempre~~ tirava als ocells esgarriats i estranys com jo, constituïa un goig immens. Els seus últims mots van ser com un bàlsam: semblaven indicar que, per a ell, era molt important saber si l'havia oblidat o no. ~~Www~~ I havia parlat de Thornfield com si fos casa meua... Tant de bo!

No s'apartava del portell, i a mi em recava de demanar-li que em deixés passar. Li vaig preguntar si havia estat a Londres.

—Sí. Suposo que ho sabeu pels vostres poders de divinació.

—La senyora Faifax m'ho deia en una carta.

— I us hi informava del que hi vaig anar a fer?

— Oh, sí, senyor! Tothom ho sabia.

—Heu de veure el cotxe, Jane, i dir-me francament si considereu que és apropiat per a la senyora Rochester i si no semblarà la reina Boadicea, quan es reclini sobre aquells coixins porprats. Voldria, Jane, ser una mica més parençós per fer més bona parella amb la Blanche, Digueu-me: vós que sou una fada, no podríeu donar-me un filtre, realitzar un conjur o una cosa d'aquestes, per convertir-me en un home ben ~~plumífer~~ atractiu?

—Això no entra dins les possibilitats de la màgia, senyor —vaig respondre, mentre pensava: "L'únic conjur que cal són els ulls d'una enamorada. Per a ella ja en sou prou, d'atractiu. O, més ben dit, la vostra severitat és més atractiva que no pas la bellesa."

El senyor Rochester llegia sovint els meus pensaments amb una agudesa per a mi incomprendible. Aquesta vegada, no va prestar atenció a la meua brusca resposta, però em va somriure amb aquell somriure tan particular i que només feia en rares ocasions. ^{Semblava} ~~xxx~~/com si considerés que no era convenient per ser aplicat^a a les situacions vulgars: en ell^a apareixia el vertader resplendor de l'ànima, i ara el projectava sobre meu.

—Passeu, Janet —va fer, bo i apartant-se cap a un costat del portell—, aneu a casa i deixeu reposar els fatigats peüets caminadors a la llar d'un amic.

L'única cosa que jo havia de fer era obeir-lo en silenci: per a mi, sobraven les paraules. Vaig passar pel seu costat sense dir res, amb el propòsit de deixar-lo calladament. Amb tot, un impuls em va obligar a aturar-me, i una força desconeguda em va fer tombar de cop.

—Gràcies, senyor Rochester —li vaig dir, com si parlés algú altre dintre meu a pesar de mi mateixa—, per la vostra gran amabilitat. Estic molt contenta de tornar-vos a veure i considero que on sigui que vós esteu, està la meua llar, la meua única llar.

I em vaig allunyar tan de pressa, que difícilment m'hauria pogut acon-

seguir ni que s'ho hagués proposat. La petita Adèle quasi es va tornar boja d'elegria quan em va veure. La senyora Fairfax em va acollir amb la seva acostumada afabilitat, la Leah, amb un somriure, i fins i tot la Sophie em va dir "bon soir" amb alegria. Aquella recepció em va resultar molt plaent. No hi ha felicitat més gran que sentir-se estimat per les persones que et volten i veure que la teva presència augmenta la seva satisfacció.

Aquell vespre, vaig cloure els ulls a l'esdevenidor i ~~em~~ vaig ^{tancar} ~~mirar~~ ~~l'orella~~ l'orella a la veu que no parava d'advertir-me sobre el moment de la separació que s'acostava i el posterior dolor. En acabar de prendre el te, mentre la senyora Fairfax es posava a fer mitja, jo m'asseia en una cadira baixa al seu costat, i l'Adèle, agenollada a la catifa, s'arraulia contra mi; una sensació de mutu afecte va semblar que ens embolcallava com un cercle d'àuria pau. Vaig elevar una pregària muda, demanant que no ens separéssim ni llavors ni mai, però quan el senyor Rochester va ~~entrar~~ entrar, sense anunciar-se, i ens contemplà complagut davant l'espectacle d'aquell grup tan amigable, quan va dir que suposava que l'anciana dama estaria contenta ara que havia tornat la seva filla adoptiva, i va afegir que veia que l'Adèle semblava "prête à croquer sa petite maman Anglaise", quasi vaig començar a alimentar l'esperança que ell, fins i tot després de casar-se, ens conservaria d'alguna manera sota la seva protecció i no ens privaria en absolut del brillant resplendor de la seva presència.

Al meu retorn a Thornfield Hall va seguir-ne una ~~una~~ quinzena de tranquil·litat absoluta. Ningú no deia res respecte al casament de l'amo, ni jo veia que fessin cap mena de preparatiu per a un esdeveniment semblant. Gairebé cada dia preguntava a la senyora Fairfax si sabia que s'hagués decidit alguna cosa, i la seva resposta era sempre negativa. Segons que va dir, una sola vegada havia formulat la pregunta al senyor Rochester sobre quan pensava dur la núvia a casa, però ell havia contestat amb una broma i una expressió mofeta, i la dona no n'havia tret l'aigua clara.

Una cosa que em sorprenia molt era que el senyor Rochester no feia

visites a Ingram Park. Si bé estava situat a vint milles, ~~dentant d'un~~
al límit d'un altre comtat, què era aquella distància per a un enamorat ar-
dent? Un genet tan expert i infatigable com el senyor Rochester la recor-
reria en un matí a cavall. Vaig començar a acaronar esperances que no te-
nia motiu per concebre-les: que el compromís s'hagués romput, que el rumor
no hagués tingut cap fonament, que una de les dues parts hagués canviat
d'opinió. Solia estudiar el rostre del senyor Rochester per veure si hi
descobria alguna expressió de tristesa o d'enuig, però mai la seva cara no
m'havia semblat tan serena i exempta de mals humors. Si, en els moments
que la meva deixebia i jo passàvem amb ell, el meu esperit dequeia i em
sobrevenia un inevitable abatiment, semblava que encara esdevenia més ale-
gre. Mai no m'havia cridat a la seva presència com aleshores, mai no havia
estat tan amable amb mi i mai, ai las!, no l'havia estimat jo tant a ell.

CAPÍTOL VINT-I-TRES

276

A mitjans d'estiu, el temps era esplèndid sobre Anglaterra, amb un cel tan pur i un sol tan radiant, com rares vegades es veien en una successió ^{de dies} tan perllongada, i ni tan sols en jornades aïllades. Era com si un esbart de dies italians haguessin arribat del sud, talment una volior de meravellosos ocells migratoris, i s'haguessin aturat a reposar als penya-segats d'Albion. El fenc havia estat segat; els camps dels voltants de Thornfield eren verds; els camins, blancs i secs; els arbres, carregats amb els primers fruits; els boscos i les tanques, ufanosos, amb totes les branques atapeïdes de fulles de color verd fosc, que contrastava amb la clara verdor de les prades banyades pel sol.

Una tarda d'aquell estiu, l'Adèle, que s'havia cansat molt collint maduixes silvestres a Hay Lane, se n'havia anat a dormir a posta de sol. Jo em vaig quedar al seu costat fins que es va adormir i després vaig baixar al jardí.

Era l'hora més dolça de les vint-i-quatre, ~~havia~~ quan "el dia havia balafiat el foc ardent", i la rosada queia fresca sobre la plana ardorosa i els cims abrusats. On el sol acabava de desaparèixer, sense la faramalla dels núvols, s'hi estenia ara una magnífica taca porpra^{ra}, ardent com el robí i com la flama de la fornal, que sorgia del darrere d'un turó i s'escampava cap amunt i a tota l'amplària de l'horitzó, tornant-se cada vegada més clara a mida que arribava a la meitat del cel. A llevant, el firmament era d'un blau intens i s'engalanava amb la seva modesta gemma, un estel solitari. No trigaria a sortir, faronera, la lluna, però encara s'ocultava rere l'horitzó.

Vaig passejar una estona per la vorera de davant la casa, però una subtil i ben coneguda flaire (la d'un cigar), que sortia per la finestra de la biblioteca, que estava un pam oberta, em va fer comprendre que em podien veure, i aleshores em vaig ficar a l'hort. Impossible de trobar

un indret més arreuerat i paradisiac; un mur molt alt el tancava per la banda del pati, i, a l'altra, una avinguda de faigs el separava del prat de davant de casa. Al fons, una tanca enfonsada constituïa l'única separació que aïllava l'hort dels camps solitaris, i una sinuosa sendera, flanquejada de llorers i que moria en un castanyer gegant voltat d'un banc circular, conduïa a l'altre cap de la tanca. Allí un podia passejar sense ser vist. Mentre queia aquella rosada, regnava aquell silenci i es congriava aquell resplendor, jo em sentia capaç de viure eternament en aquell ambient. Però quan tot just havia fet unes passes entre els parterres de flors i els arbres fruiters, a la part alta del clos, il·luminada ara per la llum de la lluna que acabava de sortir, em vaig aturar, no pas perquè hagués sentit cap soroll, ni perquè hagués vist res, sinó perquè acabava de percebre de nou una càlida fragància.

277

Les englantines, els espernallacs, ~~minjant~~ els jessamins, les clavellines i els rosers ja feia estona que contribuïen a perfumar amb les seves flaires el sacrifici vespral: aquella nova flaire no procedia dels arbustos ni de les flors, sinó que procedia —jo ho sabia ben bé— del cigar del senyor Rochester. Jo ⁴que miro al meu voltant i escolto. Veig els arbres carregats de fruita. Sento refilar un rossinyol en un bosquet a mitja milla de distància: no es veu cap forma que es mogui, ni se senten passos, però aquella fragància es fa més intensa. He de volar. M'encamino cap al portell que dóna als camps i, en aquell moment, veig el senyor Rochester que el traspassa. Jo que m'aturo, tot procurant de passar desapercebuda sota l'heura que cobreix el mur. Segurament no s'hi estarà molta estona, sinó que tornarà per on ha vingut, i si em quedo quieta no em veurà.

Però, no. El capvespre és tan plaent per a ell com per a mi, i aquell antic jardí li resulta igualment atractiu. Camina lentament, ara alçant les branques d'una grossella per contemplar els fruits, tan grossos com prunes, de què n'estan farcides, adés acotant-se per ensumar l'olor d'unes flors o bé per admirar-ne les perles de la rosada sobre els pètals. Una

papallona enorme passa bronzint pel meu costat i s'atura en una planta als peus del senyor Rochester. Ell la veu i s'inclina per examinar-la.

"Ara que està girat d'esquena —vaig pensar— i que està distret, potser, si camino sense fer soroll, me'n podré anar sense que em senti."

Vaig caminar per la vora coberta d'herba, per tal que el cruixit de la grava no em traís. Ell era dret entre els parterres, a un parell de iardes d'on havia de passar jo. Semblava absort en la contemplació de la papallona. "Ara podré passar tranquil.lament", vaig dir-me. Mentre travesava la seva ombra, que la llum de la lluna projectava sobre el camí, ell va dir, sense tombar-se:

—Veniu a veure aquesta preciositat, Jane.

Jo no havia fet gens de soroll; ell no tenia pas ulls al clatell; per ventura la seva ombra era sensible? De primer, em vaig sobresaltar, però després me li vaig acostar.

—Guaiteu quines ales que té —va afegir—. Em recorda els lepidòpters de les Índies Occidentals. No n'havia vist mai cap de tan gros i tan bell a Anglaterra. Ah, ja ha volat!

La papallona s'allunyava rabent. Jo també vaig iniciar tímidament la retirada, però el senyor Rochester em va seguir, i, quan vam arribar al portell, va fer:

—Veniu. És una llàstima tancar-se a casa en una nit tan esplèndida. No crec que ningú vulgui anar-se'n a dormir davant d'aquesta posta de sol que la lluna contempla des de l'altra banda de l'horitzó.

Un dels meus defectes és que, per bé que habitualment tinc la llengua prompta a respondre, hi ha vegades que no sé trobar les paraules adequades per donar una excusa, i això sempre coincideix amb els moments més crítics, quan és especialment necessari comptar amb ~~un~~ la paraula fàcil o amb un pretext plausible per salvar una situació penosa. No m'agradava de passejar tota sola amb el senyor Rochester a aquelles hores per l'hort ombríu, però no vaig saber al·legar un motiu per deixar-lo. El vaig seguir amb passos lents, pensant com m'ho faria per alliberar-me d'aquella com-

plicació, però ell semblava tan serè i tan seriós, que em vaig avergonyir dels meus temors: el mal —si mal hi havia o ~~no~~^{n'hi} podia haver— aparentment rafa en mi solament, car ell n'era inconscient i estava tranquil.

—Jane —va començar, quan enfilàrem la sendera dels llorers i ens vam encaminar lentament cap a la tanca enfonsada i el castanyer del banc—, oi que Thornfield és un lloc molt agradable a l'estiu?

—Sí, senyor.

—En certa manera, us deveu sentir lligada a la casa, perquè sabeu apreciar la bellesa i teniu molt desenvolupada la capacitat afectiva.

—Efectivament, m'hi sento lligada, a Thornfield.

—I per bé que no m'explico pas per què, m'adono que també heu posat afecte a aquesta criatura tan beneïta i ~~no~~ fins i tot a la ingènua senyora Fairfax.

—Sí, senyor. De manera diferent, sento afecte per totes dues.

— I ~~no~~^{us} sabia greu haver de separar-vos d'elles?

—Sí.

— Quina llàstima! —va fer, amb un sospir. Després d'una pausa, va continuar:— En aquesta vida sempre passa que, tan bon punt trobes un lloc on t'hi estàs a gust, sents una veu que et comina a abandonar-lo, ja que l'hora del repòs s'ha acabat.

— Voleu dir que he de marxar, senyor? —vaig demanar—. He de deixar Thornfield?

—Crec que sí, Jane. Em sap greu, Janet, però no hi ha més remei.

Va ser com si hagués rebut un cop, però no vaig deixar-me abatre.

—Molt bé, senyor. Em prepararé per quan em doneu l'ordre d'anar-me'n.

—L'ordre, he de donar-vos-la aquest vespre mateix.

—Això vol dir que us caseu, senyor?

—Ex-ac-ta-ment. Amb la sagacitat de costum, l'heu encertada.

— Aviat, senyor?

—Molt aviat, esti..., vull dir, senyoreta Eyre. Com recordareu, Jane, la primera vegada que jo, o el senyor Rumor, us vam informar de la meua

intenció d'oferir el meu bescoll de solter al sagrat jou del matrimoni, d'acollir la senyoreta Ingram a l'escalf de la meva sina..., entre els meus braços... (i això que ella fa un bon braçat, però aquesta no és la qüestió: un no pot mai dir que en té massa d'una cosa tan excel·lent com la meva bella Blanche)... Doncs, bé, com anava dient... Escolteu-me, Jane! No vull ni pensar que tombeu el cap per contemplar una altra papallona, oi? Això no era més que una pepa marieta, criatura, "volant cap a la llar". He de recordar-vos que vau ser vós la primera a dir-me, amb la ~~discreció~~ discreció que jo tant respecte en vós, amb aquella cautela, prudència i humilitat que corresponen a la vostra posició, que, en el cas que jo em casés amb la senyoreta Ingram, valdria més que vós i l'Adèle us n'anéssiu abans de casa. Passo per alt la mena de taca calumniosa que aquesta suggerència imposa sobre el caràcter de la meva estimada. En efecte, quan sereu lluny, Janet, tractaré d'oblidar-la i només tindrè en compte ~~la meua~~ el que té d'assenyat, de tal manera que he decidit convertir-la en la meva línia de conducta. L'Adèle serà enviada a l'escola, i vós, senyoreta Eyre, heu de buscar una nova col·locació.

—Sí, senyor. Posaré un anunci immediatament, i mentrestant, suposo...

Anava a dir: "suposo que podré estar-me aquí, fins que trobi un altre sostre que m'aculli", però vaig callar, tot considerant que no podia arriscar-me a pronunciar una frase llarga, car temia no poder dominar la veu.

—D'aquí a un mes, espero ser un home casat —va continuar el senyor Rochester—, i, en l'endemig, em dedicaré a buscar-vos una col·locació i una ~~habitatge~~ llar.

—Gràcies, senyor. Em sap greu donar-vos...

— Oh, no, res d'agraïments! Considero que quan un subordinat compleix amb el seu deure tan bé com vós heu complert el vostre, té una mena de dret a reclamar del seu amo la petita ajuda que aquest li pot brindar. Això és així, i la meva futura sogra ja m'ha parlat d'una ocupació que segurament us convindrà: es tracta d'encarregar-se de l'educació de les cinc filles

de la senyora Dionysius O'Gall, de Bitternutt Lodge, Connaught. Això és a Irlanda. Us agradarà Irlanda. Segons que diuen, els irlandesos són molt afectuosos.

—És molt lluny, senyor.

— Què hi fa, això? A una noia del vostre tremp no crec pas que l'espanti un viatge per llarg que sigui.

—No és el viatge, sinó la distància, i després el mar, que és una barrera que em separaria de...

— De què, Jane?

—D'Anglaterra i de Thornfield, i...

— I?

—De vós, senyor.

Ho vaig dir quasi involuntàriament, i, per tal com no em podia controlar, les llàgrimes lliscaren galtes avall. No plorava, però, amb sanglots sorollosos, sinó silenciosament. La menció de la senyora O'Gall i de Bitternutt Lodge m'havia glaçat el cor, i més encara el pensament del mar, revoltat i escumós, destinat, segons que semblava, d'interposar-se entre la meua persona i aquell home que caminava al meu costat. També em produïa un clafred rememorar la immensitat de l'oceà que constituïa la riquesa, el rang, la classe, el qual em separava d'aquell a qui estimava d'una manera inevitable i natural.

—És molt lluny --vaig repetir.

—Ho és, ben cert. I quan sigueu a Bitternutt Lodge, Connaught, Irlanda, no us tornaré a veure mai més, Jane. Això és indubtable. No crec pas que hi vagi mai, a Irlanda: és un país que no m'atreu massa. Hem estat bons amics, oi, Jane?

—Sí, senyor.

—I quan els amics estan a punt de separar-se, procuren de passar el poc temps que els resta plegats. Veniu! Parlem tranquil·lament del viatge i de la separació, ni que sigui durant una mitja hora, mentre els estels

van apareixent al cel tan distant. Veniu, seiem aquí, al banc del castanyer de velles arrels. Seurem aquí tranquil·lament aquest vespre, ja que el nostre destí és de no tornar a asseure'ns junts mai més.

Em va fer seure i també va seure ell.

—El viatge a Irlanda és llarg, Janet, i em sap molt de greu haver d'obligar la meua petita amiga a fer una travessia tan incòmoda. Però, com us podria ajudar, si no? Vós sentiu alguna cosa per mi, Jane?

Aquesta vegada no vaig poder respondre: se m'havia parat el cor.

—Perquè de vegades jo experimento un estrany sentiment per vós —va continuar—, sobretot quan us tinc al meu costat, com ara. És com si al costat esquerre del pit hi tingués una corda ^{fortament} unida amb un nus inextricable a una corda similar situada a la part corresponent del vostre pit. I si aquell endimoniat canal i dues-cents milles de terra arriben a separar-nos, em temo que aquesta corda que ens uneix es trencarà, i estic segur que, aleshores, sofriré una hemorràgia interna. Quant a vós..., vós m'oblidareu.

—Això mai, senyor! Vós aabeu...

No vaig poder continuar.

— Sentiu com canta aquest rossinyol al bosc, Jane? Escolteu!

Vaig escoltar i, de sobte, em vaig posar a plorar convulsivament, perquè no em vaig poder aguantar més, i l'angoixa que sentia em feia tremolar de cap a peus. Quan vaig poder enraonar, va ser per expressar amb vehemència el desig que mai no hagués nascut ni mai hagués ~~arribat~~ arribat a Thornfield.

— Tant us dol marxar d'aquí?

La forta emoció, causada pel dolor i l'amor que sentia dins el pit, em dominava, mentre jo em debatia per sobreposar-me, per tornar a ser mestressa de mi mateixa i... sí, per poder parlar.

—Em dol abandonar Thornfield. Estimo Thornfield, i l'estimo perquè aquí he viscut una vida plena i agradable, momentàniament si més no, perquè aquí no he estat trepitjada, ni petrificada, ni rebaixada a viure amb

esperits inferiors, ni exclosa de la relació amb tot allò que és superior, dinàmic i brillant. He pogut enraonar, cara a cara, amb una persona que admiro, en el tracte amb la qual em delecto..., que posseïx una ment oberta, vigorosa, original. Us he conegut a vós, senyor Rochester, i m'espanta i m'angoixa pensar que he de separar-me de vós per sempre. Reconec que he de partir, però ho reconec com podria reconèixer la necessitat de morir.

— I què us obliga a marxar? —va preguntar de sobte.

—Vós mateix m'heu plantejat, senyor.

— Arran de què?

—Arran de la senyoreta Ingram, la vostra noble i bella promesa.

— La meva promesa? Quina promesa? Jo no en tinc, de promesa!

—Però en tindreu.

—Sí..., en tindré..., en tindré! —va fer amb les dents serrades.

—Aleshores me n'he d'anar..., vós mateix ho heu dit.

—No: vós us heu de quedar! Ho juro... i com hi ha Déu que compliré el jurament!

—I jo dic que me n'he d'anar! —vaig replicar, amb vehemència—. Us penseu que podria viure aquí sense ~~ser~~ ser res per a vós? Us penseu que sóc un autòmat, una màquina sense sentiments humans? Que puc consentir que em treguin el pa de la boca i l'aigua vital del got, sense sofrir? Us penseu que, perquè sóc pobra, obscura, lletja i poca cosa, no tinc ni cor ni ànima? Doncs us equivoqueu! Tinc tant de cor i d'ànima com vós! I si Déu m'hagués atorgat bellesa i riqueses, prou que hauria procurat que us resultés tan amarg separar-vos de mi com ho és per a mi separar-me de vós. I us parlo prescindint dels convencionalismes, com si ens haguéssim desempallegat d'aquesta carn mortal: és el meu esperit que s'adreça al vostre, com si ja fóssim més enllà de la tomba, i ens trobéssim als peus de Déu, en un pla d'igualtat, ja que en esperit ho som!

— Ho som! —va repetir el senyor Rochester—. Així —va afegir, abraçant-me, estrenyent-me contra el seu pit i unint els seus llavis als meus—,

així, Jane!

—Sí, així, senyor —vaig replicar—, i potser no tant així, perquè sou un home casat... o com si ho fóssiu, amb una dona que no us arriba ni a la sola de la sabata, amb la qual no teniu res en comú..., ni puc creure que l'estimeu realment, perquè he vist i he sentit com l'escarníeu. Jo no la veuria amb bons ulls una aliança semblant, per tant, sóc millor que vós... Deixeu-me ~~marxar~~ marxar!

—~~on~~ A on, Jane? A Irlanda?

—Sí..., a Irlanda. He dit el que pensava, i ara ja me'n puc anar a qualsevol lloc.

—Jane, quedeu-vos quieta. No lluiteu d'aquesta manera, com un ocell frenètic que s'arrenqués les plomes en la seva desesperació.

—No sóc un ocell, i no he caigut en cap parany. Sóc un ésser humà lliure amb voluntat pròpia, que ara exerciré per abandonar-vos.

Fent un altre esforç, em vaig alliberar i em vaig quedar dreta al seu davant.

—I la vostra voluntat decidirà el vostre destí —va fer ell—. ^{US} ~~Estofe-~~ reixo el meu cor, la meva mà i una part de tots ~~els meus béns~~ els meus béns.

—Esteu representant una farsa, que simplement em fa riure.

—Us demano que visqueu sempre al meu costat, que sigueu el meu segon jo, la meva millor companya a la terra.

—Respecte a això, ja heu fet la vostra elecció, i ara heu d'obrar en conseqüència.

—Jane, cal·leu un moment. Esteu molt excitada. Jo també restaré callat.

Una ràfega de vent va recórrer la sendera flanquejada de llorers, va agitar les branques del castanyer i es va extinguir en la distància. En aquella hora no se sentia res més que el cant del rossinyol. En sentir-lo, vaig tornar a plorar. El senyor Rochester em contemplava en silenci, amb dolcesa i seriosa expressió. Es va quedar callat una estona i, per fi, va dir:

—Seieu al meu costat, Jane, parlem i mirem de comprendre'ns.

—No tornaré mai més al vostre costat. Ara ja me n'he separat i no puc tornar-hi.

—Però, Jane, que no veieu que vull que sigueu la meva muller? És amb vós que em vull casar.

Vaig restar callada, pensant que es burlava de mi.

—Veniu, Jane..., acosteu-vos.

—No; la vostra promesa ~~mentida~~ s'interposa entre tots dos.

Es va aixecar i, d'una gambada, es va plantar al meu davant.

—La meva promesa és aquí —va dir, tot abraçant-me de nou—, perquè és la meva igual. Jane, us voleu casar amb mi?

Tampoc no li vaig contestar, però bregava per alliberar-me dels seus braços, perquè encara no el creia.

—Dubteu de mi, Jane?

—Absolutament.

—No confieu en mi?

—Ni una gota.

—Aleshores sóc un mentider als vostres ulls? —va demanar, apassionadament—. Us en convencereu, incrèdula! Per ventura estimo la senyoreta Ingram? No, i vós ho sabeu. Per ventura m'estima ella a mi? No, i prou que he maldat per comprovar-ho. Vaig procurar que arribés a les seves orelles el rumor que la meva fortuna no ascendia ni a la tercera part del que la gent suposava, i després la vaig anar a visitar per veure'n el resultat. Tant ella com la seva mare em van acollir fredament. No vull, ni podria, casar-me amb la senyoreta Ingram. Sou vós..., tan rara gairebé com un ésser sobrenatural..., qui jo estimo com la meva pròpia carn! Sou vós..., tan pobre i insignificant, tan petita i senzilla com seu..., ~~qui~~ a qui prego que m'accepti com a marit.

— A mi! —vaig exclamar, començant a creure-m'ho, en veure el seu apassionament i, sobretot, la seva ruda sinceritat—. A mi, que no tinc al món

cap més amic sinó vós..., si és que us considereu amic meu, i que no tinc ni un xíling, a no ser els que vós m'heu pagat?

—A vós, Jane. Vull que sigueu meva..., totalment meva. Accepteu? Digueu immediatament que sí!

—Senyor Rochester, permeteu-me que us miri la cara. Tombeu-vos perquè us la il·lumini la lluna.

— Per què?

—Perquè vull llegir el vostre rostre. Tombeu-vos!

—Va, ja està. Penso que us resultarà tan difícil de llegir com un full arrugat i tot ratllat. Llegiu, però afanyeu-vos, perquè em feu sofrir.

El seu rostre denotava una gran agitació. Estava sufocat i tenia les faccions contretes, així com una estranya llufessor als ulls.

— Em tortureu, Jane! —va exclamar—. Per molt franca i bondadosa que sigui la vostra mirada, m'escodrinyeu d'una manera que és un turment per a mi!

— Com podria torturar-vos? Si sou sincer, i el vostre oferiment és de veritat, l'única cosa que puc sentir per vós és gratitud i devoció, i aquests sentiments no poden ser turmentadors.

— Gratitud! —va fer, i va afegir peremptòriament:— Jane, accepteu-me per marit! Digueu: "Edward (així, pel nom), Edward, vull casar-me amb tu".

— Ho dieu sincerament? De veritat m'estimeu? Ho voleu de cor que sigui la vostra esposa?

—De tot cor. I si cal, us ho juro.

—Aleshores, accepto de casar-me amb vós, senyor.

—Res de senyor. Digueu: Edward, petita esposa meva!

— Oh, Edward, estimat!

—Vine als meus braços..., sense reserves, ara —va fer ell, i, a cau d'orella, amb la galta a frec de la meva, va afegir en un murmurí:— Fes-me feliç... i jo et faré feliç a tu.

Després, va exclamar:

— Que Déu em perdoni, i que ningú no s'entremeti! És meva i ningú no

me/^{la} podrà prendre!

—No hi ha ningú que es pugui entremetre, senyor. No tinc cap parent que pugui interferir.

—No..., i això és una sort.

I si jo l'hagués estimat menys, hauria considerat que el to de la seva veu i la seva expressió demostraven una ~~alguna~~ alegria quasi salvatge, però, asseguda al seu costat, lliure del malson de la separació, obrint-se al meu davant el paradís de la sagrada unió, solament pensava a assaborir fins a la darrera gota d'aquell nèctar. Una i altra vegada, ell em preguntava:

— Ets feliç, Jane?

I una i altra vegada, jo li contestava:

—Sí.

Tot seguit, el sentia mussitar:

—Serà una reparació..., serà una reparació. Que no l'he coneguda sense amics i desconsolada? És que no la protegiré, l'estimaré i la consolaré? ~~Expiaré~~ Expiaré els pecats davant el tribunal de Déu. Sé que el meu faedor aprova ~~el que~~ el que ~~fa~~ faig. L'opinió del món m'és indiferent, i desafio la crítica dels homes.

Però, què havia passat a la nit? La lluna encara no s'havia amagat, però ja tot havia estat engolit per les ombres. Jo, amb prou feines podia veure-li la cara, al senyor Rochester, a pesar d'estar molt a prop seu. I què li passava, al castanyer? Es contorcava i grinyolava, mentre el vent rugia per la sendera dels llorers i es precipitava cap a nosaltres.

—Haurem d'entrar --va dir el senyor Rochester—. El temps ha canviat. Voldria quedar-me aquí amb tu fins a la matinada, Jane.

"I jo amb tu", vaig pensar. I potser ho hauria dit, si en aquell moment no hagués saltat un llampec del núvol que jo estava mirant, seguit d'un espetec, que va retrunyir per tota la contrada, obligant-me a ocultar els meus ulls enlluernats contra l'espatlla del senyor Rochester.

Va començar a ploure amb fúria. Ell em va arrossegar ràpidament per

la sendera, a través del prat i cap a la casa, però abans de poder travessar el llindar, ja estàvem xops. Mentre el senyor Rochester em treia el xal al vestíbul i m'allisava els cabells molls, la senyora Fairfax va sortir de la seva cambra. De primer, jo no la vaig veure, i el senyor Rochester tampoc. L'aranya estava encesa. El rellotge tocava, en aquell moment, les dotze.

—Treu-te de seguida la roba mullada --va dir ell-- i, abans que te'n vagis, bona nit..., bona nit, amor meu.

Em va besar repetides vegades. Quan vaig alçar la vista, en separar-me dels seus braços, vaig veure la vídua, pàl·lida, seriosa i estupefacta. Em vaig limitar a somriure-li, i vaig córrer escales amunt. "Deixem les explicacions per a una altra ocasió", vaig pensar. Amb tot, en arribar a la meva habitació, vaig sentir un cert desassossec davant la suposició que la dona podia mal interpretar, ni que fos temporàriament, el que havia vist. L'alegria que sentia, però, va esborrar de seguida els altres sentiments, i, a desgrat de la violència amb què bufava el vent, de la freqüència i al fragor amb què ressonaven els trons, dels lívids llampecs i de la pluja, que va caure a bots i barrals durant un parell d'hores, jo no experimentava ni el més petit temor. Mentre va durar la tempesta, el senyor Rochester va trucar tres vegades a la meva porta, per preguntar-me si estava tranquil·la i estalvia, i això era un consol i em donava força per resistir qualsevol cosa.

L'endemà al matí, abans de llevar-me, l'Adèle va acudir corrent a dir-me que a la nit havia caigut un llamp a l'enorme castanyer del fons de l'hort i l'havia partit pel mig.

CAPÍTOL VINT-I-QUATRE

286

Mentre em llevava i em vestia, pensava en el que havia passat, i em va semblar que es tractava d'un somni. No podia estar segura de la realitat de tot allò fins que no tornés a veure el senyor Rochester i li sentís ~~meu~~ renovar les seves promeses i les seves frases d'amor.

I quan em pentinava, em vaig mirar al mirall i vaig tenir la impressió ^{el meu rostre} que ~~meu~~ ja no era lleig, que oferia una expressió esperançada i un vívid color. Els meus ulls semblaven haver-se banyat en la font de la benaurança i adquirint l'esplendor de les seves aigües. Sovint evitava de mirar el senyor Rochester, perquè temia que li desagradés el meu aspecte; però ara em sentia segura de poder mostrar-li la cara, sense temor que la meua expressió pogués refredar el seu afecte. Vaig treure de la calaixera un vestit d'estiu senzill, però net i clar, i me'l vaig posar. Em va semblar que mai cap vestit no m'havia caigut tan bé, perquè mai no n'havia dut cap sentint-me tan feliç.

No em va sorprendre, quan vaig baixar al vestibul, veure que un esplèndid matí d'estiu havia succeït la tempesta nocturna. Vaig aspirar la brisa, fresca i fragant, que entrava per les portes de vidre obertes. La natura devia estar de festa ja que jo era tan feliç. Una pidolaire amb ^{el seu filllet} ~~una filla~~ ~~una filla~~ (tots dos demacrats i esparracats) avançaven pel camí, i jo vaig anar corrent a donar-los tots els diners que duia a sobre: tres o quatre xilings. D'una manera o altra, volia que tothom participés de la meua alegria. Les gralles cluquejaven i refileaven els ocells, però res no era tan alegre ni tan musical com el meu cor joïós.

Em vaig sobresaltar quan la senyora Fairfax va guaitar per la finestra, amb una trista expressió al rostre, i em va dir amb to greu:

—Senyoreta Eyre, voleu venir a esmorzar?

Durant el repàs, es va mantenir freda i callada; però jo no podia dir-li, encara, que estava equivocada. Havia d'esperar que el senyor Rochester

donés les explicacions del cas, i ella havia d'esperar també. Vaig menjar el que vaig poder-me empassar i, tot seguit, vaig pujar cuita corrent al pis de dalt. Vaig topar l'Adèle que sortia de la cambra d'estudi.

— On vas? És hora de donar la lliçó.

—El senyor Rochester m'ha dit que me n'anés a jugar.

— On és ell?

—Allí dins —va contestar, tot assenylant l'estança que acabava d'abandonar.

Vaig entrar-hi i allà el vaig trobar, en efecte.

—Vine a dir-me bon dia —va fer ell.

Vaig avançar de bon grat, i ell em va acollir, no pas amb una simple paraula freda o amb una estreta de mans, sinó amb una abraçada i un petó. Ho trobava natural i admirable que m'estimés tant i que em fes tantes carícies.

—Jane —em va dir—, aquest matí estàs ^{esplèndida} ~~maravillosa~~, i somrient, i bonica, bonica de debò. Què se n'ha fet del meu elf desnerit? És possible que aquesta noieta de cara radiant, amb clotets a les galtes rosades, de llavis vermells, sedosa cabellera i brillants ulls castanys, sigui el meu nap-buf? (En realitat, jo tenia els ulls verds, estimat lector, però hauràs de disculpar l'error, car suposo que ell els veia sota una nova llum.)

—Sóc la Jane Eyre de sempre, senyor.

—Aviat seràs la Jane Rochester —va fer—. D'aquí a quatre setmanes, Janet. Ni un dia més! Ho sents?

Ho sentia, sí, però no ho acabava de comprendre: estava marejada. Aquella nova em causava una sensació més intensa que l'alegria..., una sensació que em deixava estupefacta i que era, crec jo, similar a la por.

—T'has ruboritzat, i ara estàs pàl·lida, Jane. Què et passa?

—És que em doneu un nom nou: Jane Rochester, i se'm fa tan estrany!

—Sí, la senyora Rochester —va replicar—, la jove senyora Rochester, la muller d'en Fairfax Rochester.

—Em sembla impossible, senyor; no sembla que pugui ser veritat. Els éssers humans no poden gaudir mai d'una felicitat absoluta en aquest món, i jo no estic pas destinada a ser diferent a la resta dels mortals: imaginar aquesta sort és un conte de fades..., un somni...

—Que jo convertiré en realitat, a partir d'avui mateix. Aquest matí he escrit al meu banquer, a Londres, perquè m'envii unes joies que té en custòdia: relíquies familiars per a les senyores de Thornfield. Espero poder dipositar-les a la teva falda d'aquí a un parell de dies. Vull que gaudeixis de tots els privilegis, de totes les atencions que mereixeria la filla d'un par, si m'hi casava.

— Oh, senyor, no parlem de joies! No m'agrada ~~m~~ sentir-ne parlar. Joies per a la Jane Eyre, em sembla una cosa estranya i anormal: més m'estimaria no tenir-ne.

—Jo mateix et posaré al coll el collar de brillants, i la diadema ~~m~~ al front..., que en serà digne, ja que la natura, si més no, hi ha estampat la seva patent de noblesa, Jane. I jo mateix et cenyiré les polseres als ~~meus~~ delicats canells i t'ompliré d'anells els dits de fada que tens.

— No, no, senyor! Canvieu de tema i parlem d'altres coses, que no siguin tan enganyadores. No us adreceu a mi com si jo fos una bellesa, perquè jo no sóc més que una institutriu, tan austera com una quàquera.

288

✓ —Sou una bellesa als meus ulls, i una bellesa que s'adiu als desigs del meu cor: delicada i airosa...

—Deveu voler dir: escarransida i insignificant. Vós somieu, senyor..., o és que us en burleu? Per l'amor de Déu, no sigueu irònic!

—Jo aconseguiré que el món sencer reconeixi la teva bellesa —va insistir ell, mentre jo em sentia realment contrariada per l'actitud que havia adoptat, perquè tenia la impressió que ell tractava d'il·lusionar-se o d'il·lusionar-me—. Cobriré la meua Jane de sedes i de blondes, posaré roses als seus cabells i ornaré el cap que més estimo amb un vel preciós.

—I aleshores no em coneixereu, senyor, i ja no seré la vostra Jane

Eyre, sinó una mona vestida d'arlequí, o un gaig amb plomes de paó. Més m'estimaria, senyor Rochester,^{veure-us} disfressat amb guarniments d'actor, abans que no veure'm a mi mateixa abillada com una dama de la cort. Jo no us dic pas que sou atractiu, senyor, malgrat que us estimo molt. Us estimo massa per adular-vos, així que no m'aduleu tampoc a mi.

Ell, però, va continuar^{insistent}/porfidiósament, sense fer cas de les meves protestes.

—Avui mateix et duré amb cotxe a Millcote, perquè trïls els vestits que t'agradin. Et vaig dir que ens casarem d'aquí a un mes. Celebrarem la boda en la intimitat, en aquella església d'allà baix, i partirem tot seguit cap a Londres. Ens hi estarem uns dies, i després portaré el meu tresor a països més assolellats: a França, amb les seves vinyes, i a Itàlia, amb les seves planes, i la meva amada coneixerà tot allò que és digne de ser vist: les bel·leses de l'antiguitat i de l'època moderna. Tindrà un tast, també, de la vida urbana, i aprendrà a valorar-se a si mateixa tot comparant-se amb els altres.

— Que viatjaré..., i amb vós, senyor?

—Anirem a París,³/Roma i a Nàpols; a Florència, a Venècia i a Viena: tots els llocs que jo he recorregut, els recorreràs tu, i el teu peu de sílfide ^{trepitjarà} ~~marxarà~~ les petges dels ~~meus~~ meus unglots. Des de fa deu anys que recorro Europa, mig boig, amb el fàstic, l'odi i la fúria com a companys de viatge. Ara la tornaré a visitar serè i purificat, acompanyat d'un àngel que em consolarà.

Jo me'n reia, mentre ell deia això.

—No sóc cap àngel —li vaig assegurar—, ni ho seré fins que em mori. Seré com sóc, senyor Rochester, i no espereu de mi res de celestial, perquè no ho trobareu, com tampoc no ho trobaré jo en vós, ni ~~espero~~ trobar-ho.

— I què esperes trobar en mi?

—Durant un temps sereu, segurament, com sou ara..., durant molt poc temps. Després, us refredareu, i llavors us tornareu capriciós i exigent,

i jo hauré d'esforçar-me molt per complaure-us; però crec que, quan us haureu acostumat a mi, m'apreciareu de nou: fixe-u-vos que dic que m'apreciareu i no que m'estimareu. Perquè suposo que el vostre amor s'esbravarà en sis mesos o potser menys. He observat que aquest és el termini que els homes assignen, als llibres escrits per ells, ~~al~~ a l'amor del ~~marit~~ marit més ardorós. Ara bé, malgrat tot, com a companya i amiga, espero no esdevenir del tot detestable als ulls del meu amo estimat.

— Detestable! Apreciar-te de nou? No deixaré mai d'apreciar-te! I et faré confessar que no sols t'aprecio, sinó que t'estimo amb sinceritat, fervor i constància.

— Amb tot, no sou capriciós, senyor?

— Amb les dones que només m'agraden pel seu aspecte, sóc un autèntic dimoni quan descobreixo que no tenen cor ni ànima, quan m'ofereixen una perspectiva de monotonia, de trivialitat i, potser, d'estupidesa, de vulgaritat i de mals humors. Però per a una dona d'ulls diàfans, de llengua eloqüent, d'ànima ardorosa, d'un caràcter que es doblega però que no arriba a rompre's, dòcil i enèrgic alhora, seré sempre fidel i afectuós.

— Heu conegut mai una persona així, senyor? Heu estimat mai cap dona que fos així?

— L'estimo ara.

— Però, abans que a mi, si és que jo, en algun aspecte, responc a les vostres exigències.

— No he conegut mai ningú com tu. Jane, tu m'agrades i em subjugues, i em plau la sensació de pau que imparteixes, i quan passo el dit per la teva pell dolça i sedosa, sento una esgarripança pel tot el braç que m'arriba al cor. Tu m'has dominat..., m'has conquistat, i la influència que exerceixes en mi és tan dolça, que no la puc expressar, talment com la meva submissió té un encant que no es pot comparar amb l'eufòria d'un triomf que jo pugui assolir. Per què somrius, Jane? Què significa aquesta enigmàtica expressió dels teus llavis?

— Pensava, senyor (i perdoneu-me, perquè la idea ha acudit involun-

tàriament al meu cervell), pensava en l'Hèrcules i en Samsó, i en les seves respectives seductores...

—I en què més pensaves, follet...?

—Txit! En aquests moments no enracneu amb gaire seny, com tampoc aquells homes no van actuar gaire assenyadament. Això no obstant, si s'haguessin arribat a casar, no hi ha dubte que la seva severitat com a marits hauria superat la seva dolcesa d'enamorats. I sospito que a vós us passarà això mateix. Em demano com em contestareu quan, d'aquí a un any, us demani un favor que no trobeu convenient o grat de concedir-me.

290

—Demana'm alguna cosa ara, Janet..., el que vulguis. M'encanten els desafiaments...

—I tant, que ho faré, senyor! Ja tinc la petició a punt.

—Parla! Però si em mires i em somrius d'aquesta manera, et prometre de fer el que em demanis abans de saber de què es tracta, i potser faré una ximpleria.

—No ho cregueu pas, senyor. Només us vull demanar que no envieu a buscar les joies i que no em coroneu de roses. Seria tan absurd com si fessiu brodar amb fil d'or aquest senzill mocador que porteu.

—Més aviat voldràs dir que seria com fer daurar l'or. Està bé: ~~la meua~~ ~~meua~~ petició concedida..., de moment. Rectificaré l'ordre que he enviat al meu banquer. Però encara no has demanat res; no has fet més que implorar que no se't faci un present. Intenta-ho de nou.

—Bé, aleshores, senyor, tingueu la bondat de satisfer la meua curiositat sobre un cert punt.

—Com? Com? —~~vaja~~ fer, amb certa torbació—. Una petició filla de la curiositat pot ser una cosa perillosa. Calebro no haver promès de complaure't en tot.

—Però no hi pot haver cap risc en satisfer aquesta curiositat, senyor.

—Digues de què es tracta, Jane. Però més m'estimaria que, en comptes de fer-me una pregunta sobre una cosa que potser convingui mantenir en se-

cret, em demanessis la meitat dels meus béns.

— Va, rei Assuerus! Què en faria jo, de la meitat dels vostres béns? Us penseu que sóc un usurer jueu, que cerca de fer una bona inversió en terres? Més m'estimaria ser digna de les vostres confidències. No m'excloureu pas de les vostres confidències, si m'accepteu al vostre cor, oi?

—No et negaré cap confidència que pagui la pena, Jane, però, per l'amor de Déu, no vulguis que et faci confidències inútils. No pretenguis que t'emmetzini..., no et converteixis en una Eva declarada a les meves mans.

— Per què no, senyor? Vós mateix m'heu dit que us agradava molt ser conquistat i com us plaia la força de la persuasió. No creieu que hauria d'aprofitar-me de la vostra confessió i començar a suplicar-vos i a enganyar-vos amb afalacs..., i fins i tot a plorar i a fer morros, si és necessari, per tal de posar a prova el meu poder?

Et ~~va~~ ^{intentis} ~~desafio~~ que ~~intencions~~ de fer l'experiment. Traspassa els límits, atreveix-te, i s'ha acabat el joc.

— Ah, sí? Aviat us rendiu. Quina expressió tan severa teniu ara! Se us han estarrufat les celles, i el vostre front s'assembla a la descripció que una vegada vaig trobar en una curiosa poesia: "un cel blau i borrascós". Suposo que aquesta serà la vostra expressió d'home casat, oi, senyor?

—I si aquesta és la teva expressió de dona casada, jo, com a bon cristià, de seguida renunciaré a la idea de maridar-me amb un simple follet o una salamandra. Però què em volies preguntar? Apa, buida el papi, insecte!

—Així, ara us mostreu menys cortès, i a mi m'agrada molt més la rudeza que no pas la llagoteria. Més m'estimo ser un insecte que no pas un àngel. Això és el que us vull preguntar: per què us vau esforçar tant a fer-me creure que us volíeu casar amb la senyoreta Ingram?

— Això és tot? Gràcies a Déu que només és això! —I aleshores va desarrufar les celles, acalà els ulls, em somrigué i em va acaronar els cabells, com si estigués complagut de veure que havia passat el perill—. Crec que t'ho puc confessar —va prosseguir—, malgrat que potser et faré

indignar una mica, Jane..., i ja he vist com t'arbores quan t'indignes. Anit fulguraves a la freda llum de la lluna, quan et vas revoltar contra el fat i vas declarar que volies ocupar la mateixa situació que jo. Per cert, Janet, que vas ser tu qui va fer l'oferiment.

—És clar que vaig ser jo. Però, anem al gra, senyor: la senyoreta Ingram...

—Bé. Vaig fer veure que festejava la senyoreta Ingram, perquè volia que t'enamoressis tan follament de mi com jo ho estava de tu. Sabia que la gelosia era la millor aliada que podia trobar per aconseguir el que em proposava.

—Admirable! Sou més petit que la punteta del meu dit ~~menor~~ menovell. No us fa vergonya haver actuat d'aquesta manera? És escandalós! No vau pensar en els sentiments de la senyoreta Ingram, senyor?

—Tots els seus sentiments es redueixen a un de sol: l'orgull. I l'orgull cal doblegar-lo. Et vas posar gelosa, Jane?

—No n'heu de fer res, senyor Rochester. Contesteu-me francament una altra vegada. Creieu que la senyoreta Ingram no sofrirà arran de la vostra coqueteria fraudulenta? No penseu que es considerarà abandonada i desdenyada?

—Impossible! Ja t'he dit que, al contrari, és ella qui m'ha abandonat a mi. Només de pensar en la meva insolvència econòmica, se li va refredar, o més ben dit, se li va extingir instantàniament ~~l'ardor~~ l'ardor del seu amor.

—Teniu una curiosa manera de pensar, senyor Rochester. Trobo que els vostres principis són força excèntrics.

—Si haguessin estat ben encarrilats quan començaven a desenvolupar-se, els meus principis no serien com són, Jane.

—Seriosament, us ho pregunto de nou: creieu que puc gaudir d'aquesta gran alegria, sense témer que una altra dona estigui sofrint l'amarg dolor que jo sofria abans?

—Pots, petita meva. No hi ha ningú al món que m'estimi amb un amor tan pur com el teu. I ja veus, Jane, que la meva ànima té el consol de creure que m'estimes.

Jo vaig acostar als llavis a la mà que reposava sobre la meva espatlla. L'estimava molt, en efecte, més del que jo podria dir, més del que les paraules poden expressar.

—Demana'm una altra cosa --va dir ell, després—. La meva satisfacció més gran és la de complaure't.

Jo ja tenia a punt la nova petició.

—Aleshores, comuniquen els vostres propòsits a la senyora Fairfax, senyor. Anit em va veure amb vós al vestíbul, i li va xècar molt. Donau-li una explicació abans que jo la vegi de nou. Em dol que una dona tan bondataosa com ella em jutgi malament.

—Vés a la teva cambra i posa't el capell --va fer ell—. Vull que m'acompanyis a Millcote aquest matí, i, mentre tu et prepares per al viatge, parlaré amb la bona senyora. Que potser es ^{va pensar} ~~havia pensat~~ Janet, que havies renunciat al món per amor, i ^{va considerar} ~~havia considerat~~ que estava ben perdut?

—Jo crec que ~~havia pensat~~ pensa que ~~he~~ he oblidat ~~la~~ quin és el meu lloc, i el vostre, senyor.

— El lloc, el lloc! El teu lloc és al meu cor, i torçaré el coll d'aquells que t'insultin, ara o més endavant... Au, vés.

Em vaig vestir amb una esgarrapada i, quan vaig sentir que el senyor Rochester sortia de ~~la~~ la saleta de la senyora Fairfax, hi vaig anar corrent. La vella dama havia estat llegint la Bíblia, car la tenia oberta al seu davant, amb les ulleres a sobre. Semblava haver-se oblidat de la seva ocupació, interrompuda per la nova que li havia donat el senyor Rochester, i els seus ulls, clavats a la paret blanca, expressaven la sorpresa pròpia d'una ment assenyada que assisteix al desenvolupament de coses insòlites. En veure'm, es va aixecar, va fer un esforç per somriure i va pronunciar uns mots de felicitació. Però el somriure es va esvaïr

i fins i tot la frase va restar inacabada. Va prendre les ulleres, va tancar la Bíblia i enretirà una mica la cadira.

—Estic d'allò més sorpresa —va començar—. Gairebé no sé què dir-vos, senyoreta Eyre. Segur que no somnio, oi? De vegades em quedo endormiscada quan estic sola i imagino coses que no han ocorregut mai. Més d'un cop, estant fent una capcinada, he tingut la sensació que el meu marit estimat, que fa més de quinze anys que és mort, s'asseia al meu costat i em cridava pel meu nom, Alice, com tenia per costum de fer. Digueu-me: és veritat que el senyor Rochester us ha demanat que us caseu amb ell? No us en rigueu. Però m'ha semblat que venia aquí fa uns moments i que em deia que d'aquí a un mes sereu la seva esposa.

293

—Això mateix m'ha dit a mi —vaig respondre.

— Així és veritat! I us ho creieu? Heu acceptat?

—Sí.

Em va mirar estupefacta.

—No se m'hauria acudit mai una cosa així. És un home orgullós, com tots els Rochester, i al seu pare, almenys, li agradaven els diners. També ell té fama d'estalviador. Ho diu de debò que es vol casar amb vós?

—Així m'ho ha dit.

Em va mirar de dalt a baix, i vaig veure als seus ulls que no havia descobert en mi cap encís tan poderós per resoldre l'enigma.

—Ho trobo increïble —va dir, per fi—, però no ho dubto pas, ja que vós ho diueu. Com resultarà tot això, no gosaria dir-ho: realment no ho sé. En casos com aquest, és aconsellable que la posició social i la fortuna siguin equiparables, i, de més a més, ell té vint anys més que vós. Gairebé podria ser el vostre pare.

— De cap manera, senyora Fairfax! —vaig protestar—. Ningú que ens vagi junts no podrà suposar ni per un moment que ell és el meu pare! El senyor Rochester sembla tan jove, i ho és, com un home de vint-i-cinc.

— Es vol casar amb vós realment per amor? —va preguntar.

Em vaig sentir tan dolguda per la seva fredor i el seu escepticisme, que les llàgrimes acudiren als meus ulls.

—Em sap greu d'haver-vos disgustat —va fer la vídua—, però sou d'allò més jove i no esteu acostumada a tractar amb els homes, per això volia posar-vos en guàrdia. Ja sabeu l'antiga dita que fa: "no és or tot el que lluu", i en aquest cas, tinc por que tot acabi d'una manera que ni vós ni jo voldríem.

— Per què? És que sóc un monstre? —vaig fer—. No és possible que el senyor Rochester senti un afecte sincer per mi?

—No és això. Vós sou una persona com cal, darrerament, heu millorat d'allò més, i gosaria dir que el senyor Rochester us aprecia. Sempre he notat ~~sentiment~~ que té una certa predilecció per vós. Hi ha hagut ocasions que he estat a punt d'advertir-vos que us poséssiu en guàrdia contra aquesta excessiva preferència; però tenia por d'ofendre-us, perquè sou tan modesta, tan discreta i tan prudent, que pensava que ja sabríeu protegir-vos tota sola. No us podeu pas imaginar com vaig patir anit, quan us vaig buscar per tota la casa, sense trobar-vos enlloc, ni tampoc el senyor Rochester, i quan, a les dotze hores, us vaig veure arribar amb ell...

294

—Bé, ara això no té importància —la vaig interrompre, amb impaciència—. Ja és prou que tot hagi anat bé.

—I espero que tot vagi bé fins a la fi —va fer ella—, però, creieu-me, tota precaució és poca. Procureu mantenir les distàncies, amb el senyor Rochester. No us fieu d'ell ni de vós mateixa. Els cavallers de la classe del senyor Rochester no solen casar-se amb les institutius.

La meva irritació anava en augment. Afortunadament, en aquell moment va aparèixer l'Adèle.

—Deixeu-me venir..., deixeu-me venir a Millcote! —va exclamar—. El senyor Rochester no vol que vingui, malgrat que al cotxe hi ha lloc de sobres. Demaneu-li que em deixi venir, mademoiselle.

—Li ho diré, Adèle —vaig contestar.

Me la vaig endur volant de là sala, contenta de separar-me de la pessimista anciana. El cotxe estava a punt, i feien la volta per situar-lo davant la porta; el meu amo passejava amunt i avall per la vorada, seguit del Pilot.

— Oi que l'Adèle ens pot acompanyar, senyor?

—Ja li he dit que no. No vull anar amb criatures! Vindràs tu només.

—Deixeu-la venir, senyor Rochester, si us plau. Serà millor.

—Us dic que no. Serà una nosa.

El seu to i la seva mirada eren tan peremptoris, que, amb una esgarri-fança, van acudir al meu cap ~~mitx~~ les advertències de la senyora Fairfax, i es van apoderar de mi els dubtes que ella experimentava, entelant les meves esperances amb una ombra d'incertesa i d'irrealitat. El vaig obeir maquinalment, sense replicar, però quan m'ajudava a pujar al cotxe em va mirar.

— Què passa? —va preguntar—. Tota l'alegria s'ha esvanit. De veres vols que vingui la marreca? T'enfadaràs si la deixem aquí?

—Jo m'estimaria més que vingués, senyor.

—Aleshores, vés corrent a buscar el teu capell i torna com un llampec!

~~Adèle~~ —va ordenar a l'Adèle.

La nena va obeir tan de pressa com va poder.

—Al capdavant —va dir ell—, suportar la interrupció durant un matí no té massa importància, ja que ben aviat et podré reclamar íntegrament els teus pensaments, la teva conversa i la teva companyia per a tota la vida.

L'Adèle, quan va muntar al cotxe, va començar a fer-me petons, per tal d'expressar-me la seva gratitud per haver intercedit, però el senyor Rochester de seguida la va fer seure al racó de l'altre costat d'ell. L'Adèle em mirava de reüll, ja que el seu veí es mostrava tan sever amb ella, que no gosava dir-li ni preguntar-li res.

—Deixeu-la venir al meu costat —vaig fer—. Allí potser us molestarà, i aquí sobra lloc.

La va agafar com si fos un gos falder i la va canviar de lloc.

—Encara acabaré enviant-la a l'escola —va dir, però ara somrient.

L'Adèle, que ho va sentir, cuità a preguntar si aniria a l'escola "sans mademoiselle".

—Sí —va contestar ell—, absolutament sans mademoiselle, perquè jo me l'enduré a la lluna, i allà buscaré una cova, en una de les blanques valls entre els volcans, i mademoiselle hi viurà amb mi, i amb ningú més.

—Però no tindrà res per menjar, i la fareu morir de gana —va remarcar la petita.

—Colliré mannà per a ella, al matí i al vespre. Les muntanyes i les planes de la lluna en són plenes, de mannà, Adèle.

—Però bé voldrà escalfar-se i, llavors, com s'ho farà per encendre foc?

—Les muntanyes de la lluna treuen foc pels cràters dels volcans. Quan la Jane tingui fred, la portaré fins al caire d'un cràter.

— Oh, qu'elle y sera mal...., peu confortable! I quan se li faci malbé la roba, com s'ho farà per tenir-ne de nova?

El senyor Rochester va fer veure que no sabia què dir.

— Hum! —va fer—. I tu què faries, Adèle? Trenca't la closca, a veure si trobes una resposta. Et sembla que d'un núvol blanc o rosat se'n podria ~~treure~~ fer un vestit? I no es podria tallar un bon xal de l'arc de Sant Martí?

—Em sembla que està més bé com està ara —va concloure l'Adèle, després de meditar un instant—. De més a més, se'n cansaria de viure tota sola amb vós a la lluna. Si jo fos la mademoiselle, no consentiria a anar-me'n allà amb vós.

—Doncs ella ja ha consentit: m'ha donat la seva paraula.

—Però no sé pas com us ho fareu per dur-la fins allà. No existeix

cap camí que vagi fins a la lluna; només hi ha l'aire, i ni vós ni ella no podeu volar.

— Veus aquella prada, Adèle?

Ja havíem sortit de Thornfield i rutllàvem suaument pel llis camí de Millcote, car la pluja havia assentat la pols, sota els grandiosos arbres i les baixes tanques de baladres que el flanquejaven amb tot el verd esplendor i la frescor que havia comportat la tempesta.

—En aquella prada, Adèle, deu fer uns quinze dies, jo m'hi passejava al cap al tard..., va ser la tarda que em vas ajudar a segar fenc als prats de l'hort, i com que estava cansat de fer garbes, em vaig asseure a reposar en un portell. Llavors vaig treure una llibreta i un llapis, i em vaig posar a escriure sobre una desgràcia que em va sobrevenir fa molt de temps i sobre les ànsies de felicitat que sentia de cara a l'esdevenidor. Escrivia molt de pressa, ja que començava a fosquejar, quan de sobte una ^{figura} ~~persona~~ va avançar pel camí i es va aturar a un parell de passes d'on era jo. ^{La} ~~ella~~ vaig mirar. Era una coseta diminuta, que duia un vel de teranyines al cap. Li vaig indicar que s'acostés, i de seguida la vaig tenir asseguda a la falda. No ens vam dir res, de paraula, però jo llegia els seus ulls, i ella llegia els meus, i les nostres mirades van mantenir un col.loqui, i això és el que en vaig treure en clar:

"Era una fada, que venia del país dels Elfs, amb la missió de fer-me feliç, i per això havíem d'abandonar la terra tots dos i buscar un lloc solitari, com ara la lluna, per exemple, que en aquell moment treia el nas per sobre de Hayhill, i va fer-me saber que allà hi havia una vall d'argent i una cova d'alabastre, on podríem viure. Li vaig dir que m'agradaria d'anar-hi, però li vaig recordar, tal com has fet tu amb mi, que no tenia ales per volar. "Oh, això no té cap importància —va respondre la fada—. Aquest talismà eliminarà totes les dificultats." I em va ensenyar un anell d'or preciós. "Posa-me'l al dit anular de la mà esquerra, i jo seré teva, i tu seràs meu. Llavors podrem abandonar la terra per crear el nostre propi

paradís al cel." Amb el cap va tornar a assenyalar la lluna. L'anell, Adèle, el tinc a la butxaca dels pantalons, si bé ara té la forma d'una moneda, però penso convertir-la ben aviat en anell de nou.

—Però què hi té a veure la mademoiselle en tot això? A mi la fada tant me fa, però vós heu dit que us enduríeu la mademoiselle a la lluna...

—La mademoiselle és una fada —li va dir ell, misteriosament, a cau d'orella.

I jo li vaig dir que no fes cas de les bromes del senyor Rochester. Ella, al seu torn, fent honor al seu escepticisme genuïnament francès, el va tractar de "un vrai menteur" i li va assegurar que ella no en feia cas, dels seus "contes de fée", i que "du reste, il n'y avait pas de fées, et quand même il y en avait", ella estava segura que mai no se li apareixerien, a ell, ni li donarien anells, ni se li oferirien per anar a viure amb ell a la lluna.

L'hora que vam passar a Millcote va ser un turment per a mi. El senyor Rochester em va obligar a entrar en una sederia, on em va ordenar que elegís mitja dotzena de vestits. Jo detestava anar a fer compres, i li vaig pregar que ho deixés per a un altre moment, però no hi va haver res a fer: ell volia que fos ara. A còpia de súpliques expressades en enèrgics xiuxiueigs, vaig aconseguir que la mitja dotzena es reduís a dos, però ~~mi~~ va posar la condició de triar-los ell mateix. Amb angoixa, jo observava els seus ulls mentre resseguien les peces de tela d'alegres colors; per fi, el seu esguard es fixà en una fina seda de color d'ametista i un superb setí rosat. Amb una nova sèrie de xiuxiueigs li vaig dir que tant se valia que em comprés un vestit d'or i un capell de plata, que jo mai no m'aventuraria a posar-me'ls, si els escollia ell. Amb infinita dificultat, car era més tossut que una mula, el vaig convèncer perquè optés per un setí negre i una seda de color gris perla, més ~~modestes~~ sobris.

—Aquesta vegada, que sigui com tu vols —va fer—, però d'ara endavant et vull veure esplendent com un parterre florit.

Em vaig alegrar de poder-lo fer sortir de la sederia, i posteriorment de la joieria. Com més coses em comprava, més em cremaven les galtes, mentre experimentava una sensació d'irritació i d'humiliació. Quan vam tornar al cotxe, em vaig deixar caure contra el respall, febrosa i exhausta, i vaig pensar que, arrossegada pel tervolí dels esdeveniments d'aquells dies, lluminosos i foscos, m'havia oblidat completament de la carta del meu oncle John Eyre, adreçada a la senyora Reed, en la qual li manifestava la seva intenció d'adoptar-me i de fer-me la seva hereva. "Seria una gran cosa —em vaig dir—, si mai arribava a tenir una certa independència. No suportaria haver de consentir que el senyor Rochester em vestís sempre com si fos una nina, o haver de viure, talment una segona Dànae, sota una pluja d'or. Tan bon punt arribi a casa, escriuré a l'oncle John, a Madeira, per anunciar-li el meu casament i amb qui em caso. Si ~~mentre~~ tingués l'esperança de poder augmentar algun dia la ~~meua~~ ^{del meu marit,} fortuna, ~~crec~~ ^{crec} que podria suportar millor aquestes coses." I una mica més alleugida per aquesta idea (que, amb tot, no vaig poder realitzar aquell dia), em vaig atrevir una vegada més a buscar la mirada del meu senyor i enamorat, que sempre cercava els meus ulls amb pertinàcia, i jo esquivava, generalment, el seu esguard i el seu rostre. Ell va somriure, i a mi em va semblar que aquell somriure era talment el d'un sultà en el meravellós moment de cobrir de ^{regimes} ~~perles~~ i d'or una de les seves esclaves. Li vaig estrènyer la mà, que sempre anava a la percaça de la meva, vigorosament, i després, quan la hi vaig deixar anar, li quedaren les marques vermelles dels meus dits apassionats.

—No em mireu d'aquesta manera —vaig dir—, perquè, si no, no em posaré cap altre vestit que els que usava a Lowood, fins que em mori. Em casaré amb aquest vestidet de cotó lila, i amb la roba gris perla que heu comprat us podreu fer una bata, i una colla d'armilles, amb la de setí negre.

Es va posar a riure com una lloca, mentre es fregava les mans.

—Quina gràcia que em fa veure't i sentir-te! —va exclamar—. Mira que n'ets, d'original i de graciosa! No canviaria aquesta noieta anglesa

per tot ~~el harem~~ l'harem del Gran Turc, amb les seves odalisques d'ulls de gasela i formes d'hurí, i tots els encants del món!

Aquesta al·lusió a l'Orient em va mortificar de nou.

—No toleraré que em parreu d'harems —vaig replicar—, així que no em considereu com l'equivalent d'una bellesa oriental. I, si les vostres fantasies van per aquest camí, senyor, ja podeu partir de seguida cap als bazars d'Estambul, a comprar ^{un centenar} ~~un centenar~~ d'esclaves amb els diners que amb tanta liberalitat esteu disposat a despendre aquí.

— I tu què faries, Janet, mentre jo em dediqués a comprar unes tones de carn i un assortit tan gran d'ulls negres?

—Em prepararia per fer de missionera i anar a predicar l'abolició de l'esclavitud, reclamant també la llibertat de les esclaves del vostre harem. Penetraria al serxall i hi provocaria un motí. Vós cauríeu a les nostres mans i, per molt vigorós que sigueu, no us n'escaparíeu fins que no haguéssiu consentit a signar una constitució, la constitució més liberal que mai cap dèspota hagi concedit.

—Aleshores consentiria a sotmetre'm a la teva clemència, Jane.

—Jo no tindria clemència, senyor Rochester, si em miràveu ~~amb~~ amb aquests ulls d'ara, perquè estaria segura que la primera cosa que faríeu, un cop lliure, seria violar les clàusules de la constitució signada a la força.

—Caram, Jane, què t'ha agafat? Em temo que m'obligaràs a celebrar una cerimònia matrimonial privada, a part de la que se celebri a l'altar. Ja veig que establiràs les teves pròpies clàusules especials. Quines seran?

—Jo només demano tranquil·litat d'esperit, senyor. No em vull sentir aclaparada per les obligacions. Recordeu el que em va explicar de la Céline Varens? Dels brillants, ~~amb~~ de les teles de catxemira que li regalàveu? Doncs jo no seré pas la vostra Céline Varens anglesa. Continuaré actuant com la institutriu de l'Adèle, i així em guanyaré la manutenció

i trenta lliures a l'any. Amb aquests diners, em vestiré, i vós no em donareu res més que...

— Que què?

—La vostra consideració, i si jo us brindo la meva a canvi, el deute serà saldat.

—Molt bé; pel que fa a la freda insolència nàdiva i al pur orgull innat, no tens igual —va fer ell.

Ja ens estàvem apropant a Thornfield.

— Voldràs tenir la gentilesa de sopar amb mi avui? —em va preguntar, quan travessàvem les ~~portes~~ portes de la reixa.

—No, gràcies, senyor.

— I a sant de què aquest "no, gràcies", si es pot saber?

—No he sopat mai amb vós, senyor, i no veig que hi hagi cap motiu perquè hagi de fer-ho ara. Fins...

— Fins què? T'adelites deixant les frases ~~penjades~~ penjades.

—Fins que no tingui més remei.

— Et penses que menjo com un ogre o com un antropòfag, que et fa basarda d'acompanyar-me a taula?

—No he formulat cap suposició sobre el particular, senyor, però vull continuar ~~fins~~ com fins ara durant un mes més.

—T'alliberaràs de l'esclavatge que t'imposa la teva condició d'intendentriu de seguida.

—Us prego que em dispenseu, senyor, però no ho faré. Continuaré com de costum. Em mantindré allunyada de vós tot el dia, tal com he fet fins ara. Quan em vulgueu veure, a la tarda, m'envieu a buscar, i jo vindré, però no pas en cap altre moment.

—Tinc ganes de fumar, Jane, o d'ensumar un polsim de rapè, per consolar-me, "pour me donner une contenance", com diria l'Adèle, però malauradament no porto a sobre ni la cigarrera ni la capsa de rapè. Però escolta: ara guanyes tu, tirana, però ja arribarà la meva hora, i quan et

tingui ben agafada, et lligaré (figurativament parlant) amb una cadena tan gruixuda com aquesta --i em va mostrar la del seu rellotge--. Sí, nina neta bonica, et duré sempre prop del meu cor.

Això ho va dir mentre m'ajudava a baixar del cotxe, i ^{quan} ~~mentre~~ tot seguit, en va treure l'Adèle d'una revolada, jo vaig entrar a la casa i vaig anar a refugiar-me a la meua habitació.

Al vespre, em va ^{fer avisar} ~~contar~~ puntualment perquè baixés a reunir-me amb ell. Jo havia preparat un entreteniment, ~~perquè~~ car no estava disposada a passar tota l'estona en una conversa tête-à-tête. Recordava que tenia bona veu i que li agradava cantar, com a gairebé tots els qui tenen una bella veu. Per la meua part, no era una bona cantant ni --segons el seu ~~propri~~ criteri exigent-- una bona interpret tampoc, però m'adelitava sentint cantar ~~quan~~ ho feien bé. Així, tan aviat com el capvespre (el moment romàntic del dia) va començar a desplegar la seva bandera blava i estelada més enllà de les finestres, em vaig alçar, vaig obrir el piano i vaig pregar al senyor Rochester que m'oferís una cançó. Ell va dir que era una bruixa capriciosa i que s'estimava més cantar en una altra ocasió, però jo li vaig assegurar que no existia cap moment com el present.

-- T'agrada la meua veu? --em va preguntar.

--Molt.

No desitjava afalagar la seva vanitat, però, per una vegada i per conveniència, fins i tot estava disposada a estimular-la.

--Aleshores, Jane, hauràs d'acompanyar-me al piano.

--Molt bé, senyor, ho intentaré.

Ho vaig intentar, però gairebé de seguida em va fer fora del tamboret sense cerimònies --que era precisament el que jo volia--, alhora que em deia que era una "potinerota". Va ocupar el meu lloc i va procedir a ~~fer-se~~ fer-se l'acompanyament ell mateix, car tocava tan bé com cantava. Jo em vaig asseure al banc de la finestra i, mentre contemplava els arbres i la fosca prada, el vaig escoltar cantar dolçament la melodiosa cançó que feia:

200

L'amor més sincer
que ningú hagi mai sentit
inflama les meves venes
i accelera el bleixar del pit.

Sóc feliç quan la veig
i infeliç quan ha partit.
Si triga a arribar, inquiet,
se'm glaça la sang de nit.

Somiava en la benaurança
d'estimar i ser estimat
i era aquesta l'esperança
que em guiava en el combat.

Però infinit és l'abisme
que les nostres vides separa
i perillós és l'embat
de les ones a la mar brava.

Com un saltejador ocult
~~marxant~~ entre els arbres del bosc,
contra allò que pugui separar-nos
lluitaré a sang i a foc.

Obstacles venceré,
desafiaré perills de tota mena,
amb raó o sense raó,
sense por a sentir cap pena.

A desgrat de la ràbia i l'odi
de tots els meus enemics
abastaré l'arc del cel
objecte dels meus desigs.

Lluitaré contra tot,

sense que ni divins ni humans
puguin posar barreres
al triomf dels meus afanys.

Fins que, amb noble fe,
acaroni la meva amada
la meva mà amb la seva
com a la rosa acaricia la rosada.

Mentre amb una besada segelli
el jurament ofert sense risc
d'acompanyar-me si em moro
i d'acompanyar-me si visc.

301

Es va alçar i avançà cap a mi, i vaig veure al seu rostre pintada tanta emoció, i als seus ^{brillants} ulls de falcó, tanta tendresa i tanta passió, que em vaig sentir desassossegada durant un instant. Però vaig reaccionar. Calia témer perilloses escenes amoroses i demostracions agosarades, i jo ~~havia~~ havia de preparar una arma de defensa, de manera que vaig esmolir la llengua i, quan arribà al meu costat, li vaig preguntar amb asprivesa:

— Amb qui penseu casar-vos ara?

— Aquesta sí que és una estranya pregunta, estimada Jane!

— Ah, sí? Doncs jo la considero molt natural i necessària. No heu dit que la vostra futura esposa us havia d'acompanyar si us moriu? Què voleu significar amb aquesta idea pagana? Jo no tinc cap intenció de morir amb vós..., podeu pujar-hi de peus.

— Oh, el que jo demano, el que jo anhele és que m'acompanyis en la vida! La mort no s'ha fet per a mi.

— És clar que sí, però quan us arribi l'hora, com a mi. I jo espero que trigui força, i no vull ser sacrificada a la pira del meu marit.

— Bé, perdona'm per aquest pensament tan egoista i, com a prova del perdó, em faràs un petó de reconciliació?

—No; m'estimo més que m'excuseu de fer-ho.

Em va apostrofar, acusant-me de ser més dura que una pedra i va afirmar que "qualsevol altra dona s'hauria emocionat fins al moll dels ossos escoltant aquells versos entonats en lloança d'ella".

Li vaig assegurar que era de mena dura com la pedrenyera, i que ell sovint tindria ocasió de comprovar-ho, i que, de més a més, estava decidida a mostrar-li les diverses arestes del meu caràcter durant les quatre setmanes següents, per tal que sabés quina llei de compromís havia contret, mentre encara estigués a temps d'anul·lar-lo.

— Vols callar o parlar assenyadament?

—Callaré, si voleu, però quant a parlar assenyadament, perdoneu-me que us digui que això és el que he fet fins ara.

Es va sulfurar, va bramar i va renegar. "Ja va bé —vaig pensar—, pots enrabiar-te i excitar-te tant com vulguis, però estic segura que aquest és el millor pla que puc seguir amb tu. T'estimo més que no ho puc declarar, però no em vull deixar caure en les complicacions que comporta el sentimentalisme, i amb aquestes frases punyents et mantindré, també, allunyat de l'abisme; de més a més, com més distància hi hagi entre nosaltres, millor serà després per a tots dos."

302

Gradualment, el vaig dur a un grau d'irritació considerable, i, després, quan es va haver retirat, tot indignat, a l'altre cap de sala, em vaig aixecar tranquil·lament i, amb el to respectuós habitual, li vaig dir:

—Bona nit, senyor.

I vaig sortir per la porta lateral.

Vaig perseverar durant tot el temps que faltava en l'actitud adoptada, amb excel·lents resultats. Allò el tenia, no cal dir-ho, de mal humor i rabiós, però, en general, veia que estava satisfet i que, si bé la submissió d'un anyell i la sensibilitat d'un colom haurien atiat el seu despotisme, en el fons, aquestes actituds no ~~haurien~~ s'haurien avingut tant amb el seu

tarannà, el seu sentit comú i els seus gustos.

En presència d'estranyys, jo em manifestava, com abans, ^{amb deferència i} ~~amb deferència i~~ calladament, car qualsevol altra actitud hauria resultat desavinent, i sols en les vetllades que passàvem a soles em permetia de contrariar^a-lo i mortificar-lo. Ell continuava enviant-me a buscar a les set en punt, si bé quan jo em presentava al seu davant, no m'acollia amb dolces paraules com ara: "amor meu" i "estimada", sinó que les millors que em dedicava eren: "nineta descarada", "demoniet maliciós", "bruixa", "ninfa inconstant", etc. En comptes de carícies, ara em feia ganyotes; en comptes d'estrenyer-me la mà, em pessigava el braç; en lloc de donar-me un petó a la galta, em clavava una ^{severa} estirada d'orelles. Però a mi ja m'estava bé: m'estimava més aquestes mostres d'afecte que no pas unes altres de més tendres. Vaig advertir que la senyora Fairfax aprovava la meva actitud i que els seus temors s'esvaïen. El senyor Rochester afirmava que, per culpa meva, s'estava consumint i m'amenaçava amb una terrible venjança, per la meva conducta actual, en un futur no massa llunyà. Jo me'n reia per sota el nas, de les seves amenaces. "Ara et puc mantenir relativament a ratlla ---reflexionava--- i no dubto que també ho podré fer més endavant, ja que quan un procediment no rutlla, cal buscar-ne un altre."

La meva tasca, això no obstant, no era pas fàcil. Moltes vegades m'hauria estimat més complaure'l i no pas turmentar-lo. El meu futur marit havia esdevingut la cosa més important ^{d'aquest} ~~mon~~ mon per a mi, i quasi l'única esperança de cara a l'altre. Ell s'havia interposat entre els meus sentiments religiosos i jo com, en un eclipse, un cos celeste s'interposa entre l'home i el sol immens. En aquella època, l'home de qui n'havia fet un ídol m'impedia de veure el seu Creador.

CAPÍTOL VINT-I-CINC

22303

El mes de festeig arribava a la fi: les últimes hores eren comptades. El dia —el dia de la boda— s'acostava inexorablement, i tots els preparatius eren aconseguits. Jo, si més no, ja no tenia res més a fer. Els meus baguls ja eren plens, tancats amb clau i encordats, i ara s'afileraven tot al llarg de la paret de la meua cambra; l'endemà, a la mateixa hora, ja serien camí de Londres, i també hi seria jo (si Déu volia), o, més ben dit, no pas jo, sinó la Jane Rochester, una persona que jo encara no coneixia. Només faltava enganxar-hi les etiquetes; les quatre reposaven sobre la calaixera. El senyor Rochester mateix hi havia posat l'adreça: "Senyora Rochester, _____ Hotel, Londres". No acabava de decidir-me a enganxar-les, o a demanar que les enganxessin. Senyora Rochester! Aquella senyora no existia pas: no començaria a existir fins l'endemà al matí, poc després de les vuit, i jo m'estimava més esperar que nasqués per assignar-li la propietat d'aquells objectes. Ja era prou que a l'armari, situat davant per davant del tocador, la roba d'ella hagués ocupat el lloc del meu vestit negre i el capell de palla de Lowood, ja que el vestit de noces no em pertanyia a mi: el vestit de color perla i el vel vaporós penjaven a l'armari usurpat.

—Us deixo sols —vaig musitar, mentre tancava l'armari per ocultar l'estranya aparença, quasi fantasmal, que a aquella hora (les nou del vespre) oferien les blanques vestimentes entre les ombres de l'estança—. Estic febrosa; sento que bufa el vent. Sortiré a respirar aire pur.

No era sols el malaveig dels preparatius, ni l'espera del gran canvi que es produiria en la meua vida a partir de l'endemà, el que em feia sentir febril. Aquestes dues circumstàncies tenien, sens dubte, part de culpa, com a causant de l'excitació que m'impulsava a ~~sortir~~ sortir en aquella hora tan avançada, quan ja era tan fosc. Però existia una altra causa més poderosa que les altres dues.

Un estrany pensament contorbava el meu cor i m'angoixava. S'havia esdevingut una cosa que no acabava de comprendre; ningú més que jo^{no} en tenia esment ni ~~havia~~ n'havia estat testimoni, i havia ocorregut la nit passada. El senyor Rochester s'havia absentat i encara no havia tornat; havia hagut d'anar a resoldre uns assumptes relacionats amb unes propietats que tenia a una distància de trenta milles, uns assumptes que havia d'atendre personalment, abans d'emprendre el viatge. Ara, jo esperava el seu retorn, ansiosa de treure'm aquell pes de sobre i de cercar en ell la solució de l'enigma que em tenia perplexa. Acompanya'm fins que ell arribi, lector, i, quan jo li reveli el meu secret, en compartiràs la confidència.

Me'n vaig anar cap a l'hort, arrossegada fins al seu recer pel vent, que tot el sant dia havia bufat intensament del sud, sense, però, portar ni una gota de pluja. Al vespre, en comptes d'amainar, semblava haver augmentat la força i el seu braolar; les copes dels arbres s'inclinaven cap a un cantó, i amb prou feines es redreçaven en algun moment, de tan persistent i continu com era el vent; els núvols cobrien el cel en masses compactes, que se succeïen incessantment, sense que ni una llampada de cel blau s'hagués fet visible durant tot aquell dia de juliol.

Vaig experimentar un cert plaer delirant en córrer davant el vent, tot lliurant la meua ment torbada a la fúria immensurable del vent que retrunyia per l'espai. Davallant per la sendera dels llorens, vaig arribar fins al castanyer fendit pel llamp, que es dregava negre i amb el tronc esberlat pel mig, de dalt a baix. Les dues meitats no estaven separades l'una de l'altra, car la ferma base i les fortes arrels les mantenien unides, si bé ja havia perdut la vitalitat: la saba ja no fluïa, i els dos frondosos branccams eren morts. Segurament les tempestes de l'hivern vinent els abatrien, però, això no obstant, encara podia dir-se que formaven un arbre, destrossat, però sencer.

—Vau fer bé de mantenir-vos unides —vaig dir, com si les monstruoses estelles fossin éssers vivents i em poguessin sentir—. Jo crec que, a pe-

sar del vostre aspecte, a pesar d'estar ~~en flames~~ cremades i socarrimades, encara hi deu haver un alè de vida en vosaltres, que munta de les fidels i honrades arrels; ja no tornareu a tenir fulles mai més, ni mai més els ocells tornaran a fer-hi nius ni a canter idil·licament, a les vostres branques; el temps de l'amor i del plaer ja ha passat per a vosaltres, però no esteu desolades, sinó que us teniu una a l'altra per consolar-vos en la vostra decrepitud.*

En alçar la vista, vaig veure que la lluna apareixia momentàniament en la part del cel que emmarcava la fissura: el seu disc era vermell com la sang i ^{es veia} ~~apareixia~~ mig tapat pels núvols. Semblava que em clavava una mirada perplexa i temerosa, i de seguida es va colgar de nou en les pregoneses del núvol. El vent va amainar un instant, a l'entorn de Thornfield, però a la distància, per sobre els boscos i les aigües dels rius, udolava fereïstament i ~~monstruosa~~ melangiosa; feia tristesa de sentir-lo, i jo vaig arrencar a córrer una altra vegada.

Vaig començar a anar d'una banda a l'altra de l'hort, tot recollint les pomes caigudes entre l'herbei que voltava els pomers. Després, em vaig dedicar a separar ~~les verdes de les madures~~ les verdes de les madures, que vaig dur a la casa i les vaig deixar al rebost. Tot seguit, vaig anar a la biblioteca per assegurar-me que el foc estava encès, ja que, per bé que era estiu, sabia que en un vespre tan rúfol, al senyor Rochester li agradaria de trobar un bon foc cremant alegrement a la llar, quan arribés. En efecte, el foc ja feia estona que era encès, i cremava bé. Vaig acostar la seva butaca a l'escalfapanxes, i la taula, a la butaca; vaig deixar caure la cortina i vaig deixar preparades les espelmes.

Un cop acabats aquests preparatius, em vaig sentir més inquieta que mai: no podia estar-me quieta, ni tan sols quedar-me a casa. Un petit rellotge que hi havia a l'estança i el vell rellotge del vestíbul van tocar simultàniament les deu.

" Què tard s'ha fet! —vaig pensar—. M'arribaré al portal del jardí.

De tant en tant surt la lluna, i podré atalaiar el camí. Si el veig venir, em reuniré amb ell i m'estaviaré uns minuts d'espera ansiosa."

El vent rugia entre les copes altes dels arbres que formaven un arc sobre l'entrada de la propietat. El camí, però, fins allà on arribava la vista, tant cap a la dreta com cap a l'esquerra, estava silenciós i solitari. Només el travessaven, a intervals, les ombres dels núvols, quan brillava la lluna; si no, el camí no era més que una llarga ratlla borrosa, on no hi havia cap moviment.

Una llàgrima pueril, una llàgrima d'impaciència i de desil·lusió, em va enterbolir la vista. Avergonyida, la vaig aixugar, i em vaig quedar allà plantada, mentre la lluna es cloïa enterament a la seva cambra, i tancava la cortina de densos núvols. La nit es va fer negra, i el vent va portar ràpidament la pluja.

— Vull que vingui, vull que vingui! — vaig exclamar, amb una ànsia quasi histèrica.

Esperava que arribaria abans de l'hora del te, i ja era negra nit. Què el retenia? Hauria tingut un accident? Vaig recordar l'esdeveniment de la nit passada, i el vaig interpretar com un presagi de desventura. Temia que les meves esperances eren massa prometedores perquè arribessin a realitzar-se, i fins i tot vaig pensar que havia estat tan feliç darre-
ment, que la meua sort, després d'arribar al seu zenit, havia de comen-
car indefectiblement a declinar.

— "Bé, jo no puc tornar a casa —vaig reflexionar—, no em puc asseu-
re al costat del foc, mentre ell suporta a fora les inclemències del temps. M'estimo més tenir els membres fatigats que no pas el cor oprimat. Avan-
çaré pel camí al seu encontre."

I vaig començar a caminar, a bon pas, però quan encara no havia recor-
regut un quart de milla, vaig sentir soroll de cascos: un genet s'acostava
al galop, flanquejat per un gos. Fora els mals pressentiments! Era ell,
muntat en el Mesrour i acompanyat pel Pilot. Em va veure, car la lluna

havia obert una blava clariana al cel, i ~~mentre~~ hi corria amb una brillantor aquosa; es va llevar el barret ~~per~~ i el va agitar per sobre el cap. Jo ja corria per reunir-me amb ell.

306

— Hola! —va exclamar, mentre allargava la mà i s'inclinava des de la sella—. Està vist que no pots viure sense mi! Posa el peu sobre la punta de la meva bota, dóna'm les mans i amunt!

Vaig obeir. L'alegria em prestà agilitat. D'un bot, vaig muntar al davant de l'arçó. Em va saludar amb una besada ardent i una exclamació jactanciosa, que jo vaig empassar-me tan bé com vaig poder. Ell va refrenar de seguida la seva exultació per demanar:

—Però, què passa, Jane, que has vingut a esperar-me aquí a aquestes hores? Què ha passat?

—No res, però em semblava que no arribaríeu mai. Em resultava insuportable esperar-vos a casa, sobretot amb aquesta pluja i aquest vent.

— Pluja i vent, i tant! Sí, estàs amarada com una sirena. Tapa't amb la meva capa, però em sembla que tens febre, Jane. Et cremen les mans i les galtes. Dignes: ha passat alguna cosa?

—Ara ja no: ja no tinc por ni em sento infeliç.

—Aleshores, vol dir que has tingut por i t'has sentit infeliç?

—Una mica. Però ja us ho explicaré, senyor, i estic segura que us en riureu, de les meves cabòries.

—Me'n riuré de tot cor demà passat. Abans no..., no goso, no tinc encara segura la meva presa. Em refereixo a tu, que durant tot aquest mes has estat esmunyedissa com una anguila i més espinosa que un roser silvestre. No podia tocar-te ni amb un dit sense punxar-me. I ara, en canvi, et tinc als braços com un anyell esgarriat. Has abandonat el ramat per anar a buscar el pastor, oi? Jane?

—Us volia veure, però no us féssiu il·lusions... Ja som a Thornfield. Deixeu-me baixar.

Em va posar a terra. Mentre en John s'enduia el cavall, ell em va se-

guir fins al vestíbul i em va dir que m'anés a canviar de roba, i que després tornés a reunir-me amb ell a la biblioteca. Quan m'encaminava cap a l'escala, em va aturar per fer-me jurar que no trigaria. I no vaig trigar: al cap de cinc minuts retornava al seu costat, i el vaig trobar sopant.

—Seu i acompanya'm, Jane. Si Déu vol, serà l'últim sopar que faràs a Thornfield Hall durant molt de temps.

Vaig seure al seu costat, però li vaig dir que no em passava el menjar.

— És a causa de la perspectiva del viatge, Jane? És el pensar en ~~m~~ l'anada a Londres el que et treu la gana?

—Aquest vespre ho veig tot confús i ni sé què tinc al cap, senyor. Tot el que em volta em sembla irreal.

—Excepte jo. Jo sóc de carn i ossos..., toca'm.

—Vós, senyor, sou el més fantasmal de tot, sou com un somni.

Ell va allargar la mà, rient.

— És un somni això? —va fer, acostant-la als meus ulls.

Tenia una mà vigorosa, musculosa i forta, així com un braç llarg i ferreny.

—Sí, però, malgrat que la puc tocar, és un somni —vaig dir, mentre l'apartava de davant la cara—. Heu acabat de sopar, senyor?

—Sí, Jane.

Vaig tocar la campaneta, per ordenar que s'enduguessin la safata. Quan vam tornar a estar sols, vaig atiar el foc i, després, vaig seure en un escambell a tocar del genoll del senyor Rochester.

—Ja gairebé és mitjanit —vaig remarcar.

—Sí, però recorda, Jane, que em vas prometre de passar en vetlla la nit abans de la boda.

—Així és, i compliré la meva promesa, si més no durant un parell d'hores. No tinc ganes d'anar a dormir.

— Tens totes les coses a punt?

—Totes, senyor.

—Per la meua part, també —va fer ell—, i he deixat tots els assumptes resolts. Marxarem de Thornfield demà mateix, al cap de mitja hora de tornar de l'església.

—Molt bé, senyor.

— Amb quin somriure tan enigmàtic ho has dit, Jane! Quins colors que tens a les galtes, i quina estranya lluiror als ulls! Et trobes bé?

—Crec que sí.

— Ho creus! Què passa? Diques què sents.

—No podria explicar-ho, senyor: no hi ha paraules per expressar el que sento. Voldria que aquests moments fossin eterns. Qui sap el que ens reserva el destí?

—Això és hipocondria, Jane. Has estat d'allò més excitada o potser t'has fatigat massa.

— I vós, senyor, esteu tranquil i sou feliç?

—Tranquil, no, però sóc feliç... fins al fons del meu cor.

El vaig mirar, tractant de descobrir al seu rostre els indicis de la seva felicitat: el tenia enrojolat i ardorós.

—Va, confia en mi, Jane —va continuar—. Alleuja el pit confiant-me el pes que l'oprimeix. De què tens por? Que no seré un bon ~~marit~~ marit?

—Res més lluny dels meus pensaments.

— T'espanta el nou àmbit on estàs a punt d'entrar, la nova existència que duràs?

—No.

—Em desconcertes, Jane. La teua expressió i el teu adolorit de la teua veu em deixen perplex i m'entristeixen. Necessito una explicació.

—Aleshores, escolteu, senyor. Anit no vau ser a casa, oi?

—No, ja ho sé que no hi vaig ser. I abans has insinuat que ha passat alguna cosa durant la meua absència. Segurament no és res d'importància, però, en un mot, és una cosa que t'ha trasbalsat. A veure. La senyora Fairfax t'ha dit alguna inconveniència, potser? O has sentit sense voler

enraonies dels criats? T'has sentit ferida en el teu amor propi, tan sensible?

—No, senyor.

Van tocar les dotze. Vaig esperar que acabessin de tocar les argentines campanades del petit rellotge i les més vibrants i sonores del vell rellotge del vestíbul, i després vaig prosseguir:

—Tot el dia d'ahir vaig estar molt enfeïnada i sentint-me molt feliç en aquell tràfec incessant, perquè no estic, com vós penseu, enquistada pel temor de viure en àmbits nous i tot això. Pense que és meravellós conservar l'esperança de viure amb vós, perquè us estimo. No, no m'acaricieu ara, senyor..., deixeu-me parlar tranquil·la. Ahir jo confiava en la Providència i considerava que els esdeveniments redundaria_n en bé per a vós i per a mi. Feia un dia esplèndid, com recordareu: el vent en calma i el cel ras feien que no sentís cap mena d'inquietud respecte al vostre viatge. Després de prendre el te, vaig sortir a passejar una estona per davant de la casa, pensant en vós, i imaginava que us tenia tan a prop meu, que amb prou feines us trobava a faltar. Pensava en la vida que tenia al davant, la vida amb vós, senyor, una existència molt més emocionant que la meua, molt més vasta, tant com ho són les profunditats marines en relació amb les aigües baixes d'un canal. Em demanava per què els moralistes diuen que aquest món és una vall de llàgrimes, quan per a mi era un jardí de roses. Al capvespre, va refrescar i el cel es va cobrir de núvols. Vaig entrar. La Sophie em va cridar perquè pugés a veure el meu vestit de noces, que acabaven de portar en aquell moment, i sota el vestit, dins la capsa, hi vaig trobar el vostre present: el vel que, en la vostra extravagància principesca, us vau fer enviar de Londres, sens dubte amb el propòsit de fer-me caure a la trampa d'acceptar un ~~regal~~ regal tan costós, ja que no havia volgut que m'oferíssiu joies. Vaig somriure, mentre el desembolicava, i rumiava com m'ho faria per burlar-me dels vostres gustos aristocràtics, així com dels vostres esforços per disfressar la vostra humil promesa amb els

atributs d'una gran dama. Vaig pensar com m'ho faria per presentar-me amb el retall de blonda sense brodar que havia preparat per cobrir el meu cap plebeu, i per preguntar-vos si no era suficient per a una dona que no podia aportar al seu marit ni fortuna, ni bellesa, ni una aliança il·lustre. Veia clarament l'aspecte que oferiríeu vós, i sentia les vostres impetuoses respostes republicanes, així com la vostra orgullosa ~~vanpessa~~ insistència a afirmar que no teniu cap necessitat d'augmentar les vostres riqueses, ni d'eleva la vostra situació social mitjançant la unió amb una dona rica o amb una dama noble.

— Com endevines els meus pensaments, bruixota! —va exclamar em senyor Rochester—. Però, què hi vas trobar en aquell vel, a part dels brodats? Una metzina, una daga? I per això estàs tan angoixada?

—No, no, senyor. A part de la delicadesa i de la preciositat del teixit, no hi vaig trobar res més que l'orgull d'en Fairfax Rochester. I això no em va atemorir, perquè ja estic acostumada a veure el dimoni. Però, en fer-se fosc, senyor, es va girar vent, i ahir vespre bufava, no pas com ara, molt alt i amb fúria, sinó udolant d'una manera tan lúgubre, que resultava horripil·lant. En aquell moment, hauria volgut que fóssiu a casa. Vaig venir a aquesta cambra i, en veure la butaca buida i la llar apagada, un calfred em va recórrer tot el cos. Durant una bona estona, després de ficar-me al llit, no em vaig poder adormir: estava desassossegada i angoixada. El vent, cada vegada més fort, semblava ofegar a la meua orella un altre so planyívol, que de primer no hauria pogut dir si venia de dins o de fora la casa, però que s'anava repetint, cada vegada més dolencós; per fi, em vaig dir que devia ser un gos que udolava a la distància. Quan va cessar, me'n vaig alegrar. En adormir-me, vaig somiar que era de nit, una nit fosca i ventosa, i jo continuava desitjant d'estar al vostre costat, però experimentava l'estranya sensació dolorosa que una barrera ens separava. Durant aquest primer son, jo seguia les giragonses d'un camí desconegut, voltada d'una foscor absoluta. La pluja m'amarava, i jo duia a coll una

criatura, massa petita i feble per caminar tota sola, que ~~meu~~ tremolava entre els meus braços i plorava planyívolament. Jo em pensava, senyor, que vós seguíeu aquell camí, molt més endavant, i jo m'esforçava per aconseguir-vos i per cridar el vostre nom per tal que m'esperéssiu, però els meus moviments estaven paralitzats, i la meua veu moria sense haver articulat cap paraula, i tenia la impressió que, mentrestant, vós us allunyàveu cada vegada més de mi.

— I aquests somnis encara pesen en el teu esperit, Jane, quan ja em tens al teu costat? Ets un feix de nervis! Oblida les visions penoses i pensa només en la felicitat real! Has dit que m'estimes, Janet, sí, sí, això no ho oblidaré pas mai, i tu no pots negar-ho. Aquests mots no han mort als teus llavis. Jo els he sentits clarament, ~~amb clar~~ i si bé sonen massa solemnes, potser, els trobo dolços com una melodia: "Penso que és meravel·lós conservar l'esperança de viure amb vós, Edward, perquè us estimo". De veres m'estimes, Jane? Torna-ho a dir...

—Us estimo, senyor, us estimo, amb tota la meua ànima.

—Molt bé —va dir ell, després d'uns minuts de silenci—. És estrany, però les teves paraules han penetrat dolorosament dins el meu pit. Per què? Potser per l'energia quasi religiosa amb què les has ~~pronunciat~~ dites, i perquè ara em mires amb un esguard sublim, prenyat de fe, de lleialtat i de devoció: és com si hi hagués un esperit al meu davant. Mentre em miris com em mires ara, Jane, mentre em facis un somriure tímid i desafiador, podràs dir-me que m'odies, podràs injuriar-me i turmentar-me, el que vulguis, però commou-me..., m'estimo més que em facis sulfurar, que no pas posar trist.

—Us injuriaré i us turmentaré a cor que vols, quan hagi acabat la meua relació, però escolteu-me fins al final.

—Em pensava, Jane, que m'ho havies contat tot. Em pensava que la causa de la teua malenconia rafia en el somni.

Vaig sacsejar el cap.

— Com? Hi ha alguna cosa més? Però no vull creure que es tracta d'una cosa important. T'adverteixo que t'escoltaré amb incredulitat. Continua.

—Vaig somiar una altra cosa, senyor: que Thornfield Hall estava en ruïnes i era refugi de rat-penats i d'òlibes. Em sembla que de tota la façana només en restava un tros de mur, com una petxina, molt alt i summa-ment fràgil. Jo vagava, a la llum de la lluna, entre les ruïnes on creixia l'herba, ensopegant, aquí amb el ~~marbre~~ marbre d'un escalfapexes, allà amb el fragment d'una cornisa que havia caigut. Encara duia la criatura desco-neguda, embolcallada amb un xal. No podia deixar-la enlloc, per molta fa-tiga que sentís als braços i per molt que el seu pes m'impedís d'avançar: havia de retenir-la amb mi. Vaig sentir el galop d'un cavall a la distància, camí enllà, i estava segura que el muntàveu vós, que partíeu devers un país llunyà, on us hi quedaríeu molts anys. Vaig enfilat-me al fràgil mur cui-ta corrent, a risc de caure, ansiosa de poder-vos veure des de dalt de tot. Les pedres s'ensulsiaven sota els meus peus; l'heura a què m'arrapava cedia; la criatura, aterrida, s'aferrava al meu coll i gairebé m'estrangulava. Per fi, vaig arribar al capdamunt. Vós ja no éreu més que un punt contra la blancor del camí, que s'anava fent més petit a cada moment. El vent era tan fort, que no podia posar-me dreta. Em vaig asseure a l'estret caire del mur, tot tractant de calmar l'infant esverat, mentre vós arribàveu al revolt del camí. Llavors, ^{en inclinar-me} ~~en inclinar-me~~ endavant per donar-vos una última mirada, el mur es va esfondrar, l'infant va caure rodolant de la meua falda, jo vaig perdre l'equilibri i, quan queia, em vaig despertar.

— I això és tot, Jane?

—Tot el prefaci, senyor. Ara falta la narració. En despertar-me, una llum em va enlluernar. Vaig pensar que ja era de dia, però estava equivoca-da: no era més que el resplendor d'una espelma. Vaig suposar que la Sophie havia entrat a la cambra. Hi havia una bugia sobre el tocador, i la porta de l'armari, on, abans de gitar-me, havia penjat el vestit de noces i el vel, era oberta. Vaig ^{sentir} ~~em~~ fregament de roba i vaig preguntar: " Sophie,

què feu aquí?". No va contestar ningú, però una figura va sortir de darrere la porta de l'armari, va prendre l'espelma i es va posar a examinar els vestits. " Sophie! Sophie!", vaig tornar a cridar, però ^{la persona aquella} ~~no va respondre~~/guardava silenci. Jo, que m'havia incorporat al llit, em vaig inclinar endavant. De primer, em vaig quedar sorpresa; després, em va agafar un esverament, i, finalment, se'm va glaçar la sang a les venes. Perquè aquella dona, senyor Rochester, no era la Sophie, ni la Leah, ni la senyora Fairfax, ni tan sols (n'estic segura) aquella dona tan estranya, la Grace Poole.

—Forçosament havia de ser una d'elles —em va interrompre el meu senyor.

—No; us juro solemnement que no. La dona que tenia al davant no ha creuat mai el seu esguard amb el meu des que visc a Thornfield Hall. Tot en el seu aspecte era nou per a mi.

—Descriu-la, Jane.

—Em va semblar que era una dona alta, corpulenta, amb una negra cabellera caient-li per l'esquena. No sabia dir com anava vestida; només sé que anava de blanc, però no sé si duia un vestit, un llençol o un sudari.

— No li vas veure la cara?

—De primer, no. Però després va despenjar el vel, el va contemplar llargament a contrallum, se'l va posar sobre el cap i es va tombar cap al mirall. En aquell moment, vaig distingir força clarament el seu rostre reflectit al fosc espill ovalat.

— I com era?

—Em va semblar horrible... Oh, senyor, jo no havia vist mai una cara com aquella! Era una cara descolorida, espantosa. Voldria poder oblidar el desorbitat moviment dels seus ulls enrogits i ~~l'horrorosa~~ l'horrorosa inflor moradenc de les seves faccions!

—En general, els espectres són pàl·lids, Jane.

—Doncs aquest era morat, senyor. Tenia els llavis inflats i ~~morats~~ morats, les celles, arrufades, i les fosques parpelles, badades sobre

els ulls vermells. Sabeu què em recordava?

— Què?

—L'abominable aparició de les llegendes germàniques: el vampir.

— Ah! I què va fer?

—Es va llevar el vel del cap, el va esquinçar pel mig i, després de llençar-lo a terra, el va trepollar.

— I després?

—Va obrir les cortines de la finestra i va guaitar cap a fora. Potser va veure que clarejava, perquè de seguida va prendre l'espelma i se'n va anar cap a la porta. En passar pel costat del meu llit, es va aturar. Em va mirar amb feresa, ^{em}va acostar l'espelma a la ~~meua~~ cara i la va apagar sota els meus ulls. Vaig tenir la sensació que la seva lívida cara s'abrandava davant la meua, i vaig perdre el coneixement. És la segona vegada a la vida (tan sols la segona) que el terror em ^{fa} ~~perdre~~ perdre el sentit.

312

— I qui estava amb tu quan l'has recuperat?

—Ningú, senyor. Però ja era ple dia. ~~Me~~ M'he llevat, he enfonsat el cap i la cara a l'aigua, i me n'he begut un got. He comprovat que, bé que dèbil, no estava malalta, i he decidit de no dir-ho a ningú, llevat de vós, que he tingut aquesta visió. Ara, senyor, digueu-me qui era aquesta dona?

—La creació d'una ment enfebrada. El cert és que he de tenir cura de tu, tresor meu: uns nervis tan sensibles com els teus no són per suportar emocions violentes.

—Podeu ben creure, senyor, que no ha estat cosa dels meus nervis. La dona era de carn i ossos, i el que us he explicat ha passat en realitat.

— I els somnis anteriors també? Per ventura Thornfield Hall està en ruïnes? Estic separat de tu per obstacles insuperables? T'he abandonat sense ni una llàgrima, sense ni un petó, sense ni una paraula?

—Encara no.

— I estic a punt de fer-ho? Perquè ja ha arribat el dia que ens unirem amb un llaç indissoluble. I un cop units, no es repetiran aquestes

terrorífiques al.lucinacions, t'ho asseguro.

— Al.lucinacions, senyor! Què més voldria jo que només fossin això. I ho desitjaria ara més que mai, ja que ni tan sols vós no podeu explicar-me el misteri d'aquesta estranya visitant.

—I per tal com no t'ho puc dir, Jane, hem de concloure que no ha existit.

—Però, senyor, quan m'he llevat aquest matí i he mirat al meu entorn per armar-me de valor i tranquil·litzar-me en veure l'alegre aspecte dels objectes familiars a la llum del dia, allí..., sobre la catifa..., he trobat la prova que no havia estat un somni: el vel, esquinçat pel mig de dalt a baix!

Vaig advertir que el senyor Rochester se sobresaltava i s'estremia. De seguida em va abraçar per la cintura.

— Gràcies a Déu —exclamà— que, si algun ésser maligne va entrar a la teva habitació anit, aquest vel ha estat l'única cosa que ha sofert dany! Oh, quan penso en el que hauria pogut passar!

Se li va tallar l'alè i em va estrènyer tan fort contra seu, que jo amb prou feines podia respirar. Després d'uns minuts de silenci, va prosseguir alegrement:

—Ara, Janet, t'ho explicaré tot. Ha estat la meitat somni i la meitat realitat. No dubto que una dona ha entrat a la teva cambra, i aquesta dona és, forçosament, la Grace Poole. Tu trobes que és una persona estranya, i tens tota la raó de pensar-ho, si considerem el que ens va fer a Mason i a mi. Sens dubte estaves mig adormida i mig desperta quan la vas veure, però febrosa com estaves, li vas atribuir una aparença fantasmal, distinta de la que té en realitat: la llarga cabellera esborrifada, la cara inflada i l'exagerada estatura són fruit de la imaginació, conseqüències del malson. L'esquinçament del vel és real i molt propi d'aquesta dona. Ja veig que vols preguntar-me per què conservo a casa meva una persona així... Doncs bé: t'ho diré quan faci un any i un dia que siguem casats, però no pas ara. Estàs satisfeta, Jane? Acceptes aquesta explicació del misteri?

Vaig reflexionar i, en honor a la veritat, he de dir que em semblava l'única possible. Satisfeta no ho estava, però per complaure'l vaig tractar de semblar-ho. I em vaig sentir alleugida. Li vaig respondre, doncs, amb un somriure d'aquiescència. I com que ja era la una tocada, em vaig disposar a deixar-lo.

— Oi que la Sophie dorm a l'habitació de l'Adèle? —va preguntar, mentre jo encenia l'espelma.

—Sí, senyor.

— I hi ha lloc per a tu al llit de l'Adèle? Aquesta nit has de dormir amb ella, Jane. No és estrany que l'incident que has relatat t'hagi posat nerviosa, i m'estimo més que no passis la nit sola. Promet-me que dormiràs a la cambra de l'Adèle.

—Ho faré de bon grat, senyor.

—I tanca bé la porta per dins. Desperta la Sophie quan pugis, amb el pretext de demanar-li que et desperti ben d'hora demà al matí, per tenir temps de vestir-te i esmorzar abans de les vuit. I ara, res de pensaments tenebrosos, Janet. No sents en quina brisa suau s'ha convertit el vent d'abans? I la pluja ja no bat contra ~~l'habitació~~ els vidres de la finestra. Mira quina nit tan esplèndida! —va acabar, tot apartant la cortina.

Ho era. La meitat del cel apareixia clar i límpid. Els núvols, impulsats pel vent, que ara bufava de ponent, s'afilaven cap a llevant en llargues columnes argentades. La lluna brillava, serena.

—I bé —va fer el senyor Rochester, escrutant-me els ulls—, com es troba ara la meva Janet?

—La nit està serena, senyor, i jo també.

—I aquesta nit, res de somiar separacions i tristeses, sinó que has de tenir dolços somnis d'amor i de felicitat.

El seu desig es va complir a mitges, perquè no vaig tenir malsons ni somnis agnadales, ja que no vaig dormir gens. Amb la petita Adèle entre els braços, vaig vetllar el seu son —el son tranquil, despreocupat i

pur de la infància— i així vaig esperar l'arribada del nou dia, amb els cinc sentits desperts, i tan bon punt va sortir el sol, el vaig llevar. Recordo que l'Adèle em tenia abraçada quan la vaig deixar; recordo que li vaig fer un petó en separar-li les manetes del meu coll, i que vaig plorar, tot contemplant-la, amb una estranya emoció, i que me'n vaig anar perquè temia que els meus sanglots podrien torbar el seu profund repòs. Ella simbolitzava per a mi la meua vida passada, talment com ell, l'home amb qui anava a reunir-me, simbolitzava el meu desconegut esdevenidor, temut, però adorat.

En arribar a la porta, doncs, la vaig abraçar una vegada més i li vaig dir: «Adèle, amb aquest rei i aquell regit, de la mare sempre patiré, que és la meua vida que és una altra persona».

— I així vaig anar-me'n.

— Vaig anar-me'n apressadament. El doctor Rousseau no va venir al pati de l'escuela.

— Rousseau no va venir. La ploma d'escritura, a la meua

— La meua ploma d'escritura, estava a la meua casa i no la vaig portar. Quan vaig anar-me'n, la vaig deixar a la meua casa. La meua ploma d'escritura, estava a la meua casa i no la vaig portar. Quan vaig anar-me'n, la vaig deixar a la meua casa.

— La meua ploma d'escritura, estava a la meua casa i no la vaig portar. Quan vaig anar-me'n, la vaig deixar a la meua casa.

— La meua ploma d'escritura, estava a la meua casa i no la vaig portar. Quan vaig anar-me'n, la vaig deixar a la meua casa.

— La meua ploma d'escritura, estava a la meua casa i no la vaig portar. Quan vaig anar-me'n, la vaig deixar a la meua casa.

— La meua ploma d'escritura, estava a la meua casa i no la vaig portar. Quan vaig anar-me'n, la vaig deixar a la meua casa.

CAPÍTOL VINT-I-SIS

315

La Sophie va venir a les set a vestir-me, i es va entretenir molt, tant que, el senyor Rochester, impacient, sense dubte, per la meva tardança, va enviar algú a preguntar el motiu pel qual no baixava. En aquell moment, la Sophie m'estava col·locant el vel (que, al capdavant, havia hagut de ser el vel ~~llis~~ llis de blonda que jo tenia) i subjectant-lo als cabells amb un fermall. Em vaig escapar de les seves mans tan bon punt vaig poder.

— Espereu! —va exclamar ella, en francès—. Encara no us heu mirat al mirall!

En arribar a la porta, doncs, em vaig tombar: vaig veure una figura tan distinta, amb aquell vel i aquell vestit, de la meva imatge habitual, que em va semblar que era una altra persona.

— Jane! —cridà una veu.

Vaig baixar apressadament. El senyor Rochester em va rebre al peu de l'escala.

— Romancera! —va fer—. Jo m'arboro d'impaciència, i tu trigues d'allò més!

Em va dur al menjador, em va mirar de dalt a baix i va dir que jo era "tan bonica com un lliri, i no sols l'orgull de la meva vida, sinó la fascinació dels meus ulls". Després va afegir que em concedia deu minuts per esmorzar i va tocar la campaneta. Va aparèixer un dels criats que havien contractat recentment.

— Ha preparat el cotxe en John?

—Sí, senyor.

— I ja han baixat l'equipatge?

—L'estan baixant en aquest moment, senyor.

—Arribeu-vos a l'església, mireu si el senyor Wood (el pastor) i el sagristà ja hi són i torneu a dir-m'ho.

L'església, com el lector ja sap, estava situada tot just en sortir

de la propietat, de manera que el criat va tornar de seguida.

—El senyor Wood és a la sagristia, posant-se el sobrepellís, senyor.

—I el cotxe?

—Ja han enganxat els cavalls.

—No el volem per anar a l'església, però ha d'estar a punt per quan tornem, amb els baguls carregats i lligats, i el cotxer al pescant.

—Sí, senyor.

—Jane, has acabat?

Em vaig aixecar. No hi havia ni padrins, ni dames d'honor, ni parents a qui esperar o convocar: ningú més que el senyor Rochester i jo. La senyora Fairfax era al vestibul quan vam passar. Hauria volgut parlar-li, però una mà de ferro m'agafava el braç i m'obligava a caminar a un pas que amb prou feines podia seguir, i l'expressió del senyor Rochester m'indicava que no toleraria ni un segon de dilació per cap motiu. Jo em demanava si mai cap nuvi havia obrat com ell, amb tanta determinació i tanta energia, o si, sota unes celles com les seves, s'havien vist mai uns ulls tan ardents i fulgurants com els seus.

No sé si feia bon dia o mal dia, perquè mentre baixàvem pel camí d'entrada, jo no mirava ni la terra ni el cel. El meu cor acompanyava els meus ulls, que contemplaven, extàtics, el senyor Rochester. Desitjava veure l'objecte invisible en què, mentre caminàvem, semblava tenir-hi clavada una mirada ferotge i funesta. Desitjava descobrir els pensaments que ~~mentre~~ aparentment volia reprimir i dominar.

Es va parar davant la porta del cementiri, en advertir que jo m'havia quedat sense alè.

—El meu amor és cruel? —va fer—. Reposa un moment, repenjada al meu braç, Jane.

I ara puc recordar la imatge de la grisa i antiga casa de Déu, que es dreçava, muda, al meu davant, mentre una gralla volava a l'entorn del campanari, sota el cel carmesí del matí. També recordo vagament els verds

túmuls de les tombes, i no he oblidat, tampoc, les figures dels dos forasters que caminaven per entremig i s'aturaven a llegir els epitafis de les escasses làpides cobertes de molsa. M'hi vaig fixar, perquè, tan bon punt ens van veure, es van escapolir cap a darrere l'església, i no vaig tenir cap dubte que tenien intenció d'assistir a la cerimònia. El senyor Rochester, però, no els va observar, perquè fitava amofinat la meua cara, de la qual devien haver fugit els colors, ja que tenia el front amarat de suor, i les galtes i els llavis, freds. Quan em vaig haver refet, em va conduir lentament pel caminó que duia al pòrtic.

Vam entrar al temple humil i silenciós. El sacerdot, abillat amb el seu blanc sobrepellís, esperava davant l'altar, i el sagristà era al seu costat. La quietud era absoluta; només dues ombres es movien en un remot racó. La meua suposició havia estat encertada: els forasters havien entrat abans que nosaltres i ara s'estaven davant la cripta dels Rochester, d'esquena a nosaltres, guaitant a través de la reixa que tancava l'antiga tomba de marbre, on un àngel agenollat custodiava les despulles d'en Damer de Rochester, mort a Marston Moor, durant les guerres civils, i de la Isabel, la seva esposa.

Ens vam agenollar als reclinatoris on els fidels es prosternaven per ~~combrar~~ combregar. Vaig sentir uns passos cautelosos al meu darrere i, mirant per sobre l'espatlla, vaig veure que un dels forasters —un cavaller per l'aparença— avançava cap al presbiteri. Va començar la cerimònia. Primer va manifestar el nostre propòsit de contrafure matrimoni, i tot seguit el sacerdot va fer una passa endavant i, inclinant-se lleugerament sobre el senyor Rochester, va prosseguir:

—Us demano que tots dos declareu (tal com respondreu el temible Dia del Judici, quan seran revelats els secrets de tots els cors) si qualsevol dels dos sap d'algun impediment que us privi d'unir-vos legalment en matrimoni, que ho confesseu ara, perquè aquells que no siguin units per la Paraula de Déu, no seran units per Déu, ni serà vàlid el seu matrimoni.

Va fer una pausa, com ho imposa el costum. Per ventura és mai romput aquest silenci formulari? Potser ni una sola vegada en cent anys. El sacerdot, que no havia alçat els ulls del llibre i que només havia emmudit durant un moment, es disposava a continuar. Ja allargava la mà cap al senyor Rochester, mentre els seus llavis s'obrien per preguntar-li si m'acceptava per legítima esposa, quan una veu clara i molt propera va fer:

—Aquest ~~matrimoni~~ matrimoni no es pot realitzar. Declaro que existeix un impediment.

El sacerdot va mirar el cavaller que parlava i restà mut. El sagristà l'imitava. El senyor Rochester es va moure lleugerament, com si hagués sentit tremolar la terra sota els peus. De seguida va recuperar la serenitat i, sense tombar el cap ni girar els ulls, va ordenar:

—Continueu.

Un profund silenci va seguir aquell mot, pronunciat amb veu greu i clara. Després, el senyor Wood va dir:

—No puc continuar sense constatar primer la certesa o la falsedat d'aquesta afirmació.

—La cerimònia no es pot celebrar —insistí la veu darrere nostre—. Estic en condicions de demostrar que existeix un impediment insuperable.

El senyor Rochester ho va sentir, però no va moure el cap. Es mantenia obstinat i rígid, sense fer cap moviment ni deixar-me anar la mà. La seva mà ardent semblava de ferro, i el seu front massís i sòlid, bé que pàl·lid, feia l'efecte que era de marbre. Els seus ulls brillaven, atents, immòbils, i, això no obstant, tenien una expressió quasi ferotge.

El pastor Wood semblava desconcertat.

—Quina mena d'impediment és aquest? —va preguntar—. Potser es pugui eliminar.

—Difícilment —fou la resposta—. He dit que era insuperable, i he parlat amb fonament de causa.

El desconegut es va acostar a la barana del reclinatori i va continuar,

pronunciant cada mot ben clarament, amb veu calmosa, sonora, però no massa forta:

318 —L'impediment consisteix simplement en l'existència d'un matrimoni anterior. El senyor Rochester és casat i la seva muller encara viu.

Aquelles paraules dites en veu baixa van fer vibrar els meus nervis com mai no havien vibrat per efecte dels trons. La sang se'm va agitar amb tanta violència, que ni el foc ni el glaç no haurien estat capaços de produir. Vaig mirar el senyor Rochester, i el vaig obligar a mirar-me a mi. El color del seu rostre era tan esvaït com el d'una pedra, i els ulls eren acerats i guspirejants. Sense negar res, semblava desafiar el món sencer. Sense parlar, sense somriure, sense cap senyal que demostrés que em considerava com un ésser humà, em va cenyir la cintura amb el braç i em va atreure cap a ell.

— Qui sou vós? —va demanar a l'intrús.

— Em dic Briggs, procurador de ____ Street, a Londres.

— I assegureu que sóc casat?

— Puc assegurar l'existència de la vostra esposa, senyor, que la justícia reconeix, malgrat que vós ho negueu.

— Feu-me el favor de ~~donar-me~~ donar-me les seves dades: com es diu, qui eren els seus pares, on va ~~nàixer~~ néixer...

— Amb molt de gust.

El senyor Briggs va treure amb tota calma un paper de la butxaca i va llegir amb veu nasal, protocolària:

— "Afirmo i puc provar que el 20 d'octubre de ____ (una data de quinze anys enrere), l'Edward Fairfax Rochester, de Thornfield Hall, del comtat de ____, i de Ferndean Manor, de ____, Anglaterra, es va casar amb la meva germana, la Bertha Antoinetta Mason, filla de Jonas Mason, comerciant, i d'Antoinetta Mason, la seva muller, a l'església de ____, de Spanish Town, Jamaica. El casament consta al registre parroquial de l'església esmentada, i jo tinc al meu poder una partida. Signat: Richard Mason."

—Tot i suposant que es tractés d'un document autèntic, això provaria que he estat casat, però no pas que la dona esmentada com a esposa meva encara visqui.

—Vivia fa tres mesos —va replicar el procurador.

— Com ho sabeu?

—Tinc un testimoni del fet, la declaració del qual, ~~seny~~ ni tan sols vós, senyor, podreu rebatre-la.

—Presenteu el testimoni..., o aneu-vos-en a l'infern!

—Primer el faré comparèixer, ja que està present. Senyor Mason: voleu tenir la bondat de venir?

El senyor Rochester, en sentir aquell nom, va serrar les dents i va experimentar una mena d'estremiment convulsiu. Com que jo el tenia tan a prop, vaig sentir com aquell moviment espasmòdic de fúria o de desesperació li recorria tot el cos. L'altre foraster, que fins aleshores havia romàs retirat, va avançar, i una cara esblaimada va ~~aparèixer~~ aparèixer sobre l'espatlla del procurador: Sí, era en ~~Mason~~ Mason en persona. El senyor Rochester es va tombar i el va mirar de fit a fit. Els seus ulls, com he remarcat sovint, eren negres, però ara hi brillava una llum rogenca, i la sang li pujà a la cara: les galtes grogues i el front pàl·lid adquiriren una mena de resplendor com si s'hagués arborat un foc interior... Va aixecar el braç poderós, i hauria pogut esclafar en Mason d'un cop, deixar-lo estabornit sobre les lloses de l'església, però en Mason va recular, tot exclamant en veu baixa:

— Valga'm Déu!

La fúria del senyor Rochester s'esvaní; la passió que el dominava es va apagar com si l'hagués fulminat un llamp, i ell es va limitar a preguntar:

— Què hi tens a dir?

Dels blancs llavis d'en Mason en va escapar una resposta inaudible.

—Que el diable se t'emporti, si no contestes amb més claredat. Repeteixo: què hi tens a dir?

—Senyor..., senyor... —va intervenir el sacerdot—, no oblideu que sou en un lloc sagrat. —Tot seguit, adreçant-se a en Mason, li va preguntar amb amabilitat:— Us consta, senyor, que ^{l'esposa} ~~l'esposa~~ d'aquest cavaller viu realment?

— Ànim! —el va atiar el procurador—. Parleu!

—Viu a Thornfield Hall —va dir en Mason, més clarament—. La hi vaig veure l'abril passat. Sóc el seu germà.

— A Thornfield Hall! —va exclamar el sacerdot—. Impossible! Fa molts anys que visc en aquesta contrada, senyor, i no he sentit a dir mai que hi hagués cap senyora Rochester a Thornfield Hall.

Vaig veure que un horrible somriure contreia els llavis del senyor Rochester, mentre mussitava:

—No, per Déu! Bona cura he tingut que no ho sabés ningú..., o no pas amb aquest nom.

Es va quedar uns moments pensarós, com si reflexionés, i després, havent pres una decisió, va fer:

— Prou! Acabem d'una vegada. Wood, tanqueu el llibre, i lleveu-vos el sobrepellís. John Green —s'adreçà al sacristà—, ja us en podeu anar: avui no hi haurà boda.

L'home va obeir. El senyor Rochester va continuar, precipitadament i irreflexiva:

—La paraula bigàmia és una paraula lletja i, això no obstant, jo pretenia convertir-me en bigam, però el fat m'ha guanyat per mà o bé m'ho ha impedit la Providència..., potser això darrer. En aquest moment, no sóc gairex millor que un dimoni i, com diria el meu pastor aquí present, mereixo sens dubte el pitjor càstig de Déu, fins i tot les flames de l'infern i la corrupció eterna. Cavallers, el meu pla ha fracassat! El que aquest procurador i el seu client diuen és veritat: he estat casat, i la dona amb qui em vaig casar encara viu! Vós, Wood, dieu que no heu sentit a parlar de cap senyora Rochester que visqués a casa meva, però estic segur que més

d'una vegada heu prestat orella a les enraonies sobre la misteriosa llunàtica que tinc tancada amb pany i clau. Algú us haurà comentat que es tracta d'una germanastra bastarda; d'altres us diran que és una antiga amant. Però ara jo us confirmo que és la meva esposa, amb qui em vaig casar fa quinze anys. Es diu Bertha Mason i és germana d'aquest resolut personatge que amb la seva tremolor i la seva pal·lidesa us demostra com en pot ser, d'intrèpit, el cor d'un home. Tranquil·litza't, Dick, no tinguis por: més aviat seria capaç de pegar a una dona que no pas a tu. La Bertha Mason és boja i descendeix d'una família de folls, en què hi ha hagut idiotes i maníacs al llarg de tres generacions. La mare de la meva muller, la criolla, era boja i alcohòlica. Ho vaig saber després d'haver-me casat amb la seva filla, perquè abans em van ocultar els secrets de la família. La Bertha, com a filla submisa, imitava la seva mare en tots dos aspectes. Vaig tenir una companya encantadora..., pura, prudent i modesta. No us podeu imaginar què feliç vaig ser! Oh, quines escenes vaig viure! Una cosa celestial! Però, prou explicacions. Briggs, Wood, Mason, us invito a venir a casa ~~meu~~ per conèixer la pacient de la senyora Poole, i esposa meua! Així veureu amb quina mena d'ésser em vaig casar enganyat, i jutjareu si tinc dret o no a rompre el pacte matrimonial i buscar consol en un ésser que, si més no, és humà. Aquesta minyona, Wood --va afegir, mirant-me--, no coneixia el secret més que vós mateix, i es pensava que tot era net i legítim. En cap moment no se li va acudir de pensar que es casava amb un home desgraciat, que ja estava unit a una companya malvada, boja i embrutida. Veniu..., seguiu-me!

Sense deixar-me anar, va sortir de l'església. Els tres cavallers ens van seguir. Davant la porta de la casa, hi vam trobar el cotxe.

--Torneu a ficar-lo a la cotxera, John --va dir fredament el senyor Rochester--. Avui no l'haurem de menester.

Quan vam entrar, la senyora Fairfax, l'Adèle, la Sophie i la Leah van venir al nostre encontre per felicitar-nos.

— Alto, tothom! —va cridar l'amo i senyor—. Res de felicitacions! Qui les vol? No pas jo! Arriben amb quinze anys de retard!

Va pujar escales amunt, sempre portant-me agafada de la mà, i sempre indicant als tres homes que el seguíssin, cosa que aquests feien obedientment. Vam muntar el primer ram d'escales, vam travessar la galeria i vam pujar al tercer pis. La clau mestra que duia el senyor Rochester ens va obrir pas a la cambra entapissada, amb el seu llit ~~enorme~~ enorme i l'armari de portes pintades.

321

—Tu ja coneixes aquesta estança, Mason —va fer el nostre guia—. Aquí és on et va mossegar i apunyalat.

Va apartar el tapís de la paret, tot descobrint l'altra porta, que va procedir a obrir tot seguit. Vam entrar en una cambra sense finestres, on hi havia la llar encesa, protegida per un alt i sòlid guardafoc; del sostre penjava una aranya d'una gruixuda cadena. La Grace Poole, inclinada sobre el foc, semblava que fregia alguna cosa en una paella. Al fons de l'estança, entre les ombres més fosques, una figura es movia d'un cap a l'altre. No era fàcil, a primer cop d'ull, veure si es tractava d'un animal o d'un ésser humà, ja que en aquell moment s'arrossegava, aparentment, de quatre grapes i grunyia com una estranya bèstia salvatge; però anava vestida i una negra cabellera, que començava a agrisar-se, esbullada com una crinera, li cobria el cap i el rostre.

—Bon dia, senyora Poole —va fer el senyor Rochester—. Com esteu? I com està avui la vostra pacient?

—Estem bastant bé, senyor, gràcies —respongué la Grace, tot apartant curiosament la paella del foc—. Una mica esquerpa, però no furiosa.

En aquell moment, un crit esfereïdor semblava desmentir aquella asserció. La hiena ^{vestida} es va posar dreta, mostrant-se en tota la seva estatura.

— Ah, senyor, us ha vist! —va exclamar la Grace—. Valdrà més que us n'aneu.

—Només em quedaré un moment, Grace. Permeteu-me que em quedi un moment.

—Pareu compte, doncs, senyor! Per l'amor de Déu, pareu compte!

La folla va proferir un udol, es va separar les grenyes de la cara i va fitar amb feresa els visitants. Vaig reconèixer perfectament aquell rostre encès, aquelles faccions embotornades. La senyora Poole va fer una passa endavant.

—Aparteu-vos —va dir el senyor Rochester, empenyent-la cap a un costat—. Suposo que ara no tindrà cap ganivet, oi? I ja estic previngut.

—No se sap mai el que pot tenir, senyor. És tan astuta, que amb ella no hi ha precaució que valgui.

—Valdrà més que la deixem tranquil·la —va suggerir en Mason.

— Vés-te'n al diable! —~~ella~~ ^{replicar al seu} va ~~enganyar-se~~ cunyat.

— Compte! —va cridar la Grace.

Els tres visitants recularen alhora. El senyor Rochester es va posar davant meu. La boja se li va tirar a sobre i li aferrà rabiosament el coll, mentre tractava de mossegar-li la cara. Forcejaren. Ella era alta i corpulenta, gairebé tant com el seu marit, i estava dotada d'una força semblant a la d'un home. Més d'una vegada va estar a punt d'escanyar-lo, i això que ell semblava un atleta. No cal dir que hauria pogut deixar-la estabornida d'un cop ben donat, però no li pegava, sinó que es limitava a defensar-se. Per fi, va assolir d'agafar-la pels braços; la Grace Poole li va allargar una corda, i ell els hi va lligar pels canells al darrere; amb una altra corda, la va afermar a una cadira, enmig dels esgarips i les estrabades més ferotges. Després, el senyor Rochester es va tombar de cara als espectadors i els va mirar amb un somriure trist i amarg.

— Aquesta és la meva esposa! —va fer—. Aquestes són les úniques abraçades conjugals que puc haver d'ella..., aquestes són les úniques manyaqueries que poden solàçar-me en les hores de lleure! I aquesta —va afegir, posant-me la mà a l'espatlla—, aquesta xicota és la que jo volia per muller, aquesta que veieu, seriosa i callada, a la mateixa boca de l'infern, contemplant sense perdre la serenitat les escomeses d'aquest di-

moni. Guàiteu quina diferència, Wood i Briggs! Compareu aquests ulls límpids amb aquells ulls enrogits, aquest rostre amb aquella màscara, aquest cos amb aquell fardell, i després jutgeu-me, vós, sacerdot de Déu, i vós, home de lleis, i recordeu que talment com jutgeu sereu jutjats! I ara, fora! He de tancar el meu tresor.

Tots vam sortir. El senyor Rochester s'hi va quedar uns moments més, donant ordres a la Grace Poole. El procurador se'n va adreçar mentre baixàvem l'escala.

—El vostre oncle, senyoreta —va dir—, s'alegrarà de saber que us hem evitat un gran disgust..., si és que encara viu, quan el senyor Mason retorni a Madeira.

—El meu oncle! Què en sabeu, d'ell? El coneixeu vós?

—El senyor Mason el coneix. El senyor Eyre ha estat el representant de la seva firma a Funchal durant molts anys. Quan el vostre oncle va rebre la carta on li anunciàveu la vostra pròxima boda amb el senyor Rochester, el senyor Mason, que s'estava a ^{Madeira} ~~London~~ per restablir la salut, abans de tornar a Jamaica, per casualitat es trobava al seu despatx. El senyor Eyre li ho va comentar, ja que sabia que el meu client era parent d'un cavaller que es deia Rochester. El senyor Mason, tan sorprès i disgustat com us podeu imaginar, li va revelar la veritat d'aquell cas. Em dol haver de dir-vos que el vostre oncle actualment pateix una malaltia que, desgraciadament, atesa l'etapa d'evolució, deixa poques esperances que pugui llevar-se mai més. No podia, doncs, viatjar a Anglaterra, per evitar que caiguéssiu al parany que us havien parat, però va pregar al senyor Mason que no perdés ni un segon per prendre les mesures que calguessin per tal d'evitar el fals matrimoni. Ell mateix li va recomanar que vinguéssiu a consultar-me a mi, que he posat en aquest assumpte tot el meu interès, i celebri haver arribat a temps, com sens dubte ho celebri vós també. Si no tinguéssiu l'íntima certesa que el vostre oncle haurà mort abans que poguéssiu arribar a Madeira, us aconsellaria que hi anéssiu amb el senyor

Mason, però tal com estan les coses, penso que més cal que us quedeu a Anglaterra, fins que rebeu notícies sobre el vostre oncle. —I va preguntar al senyor Mason— Tenim alguna cosa més a fer aquí?

323

—No, no, anem —fou l'ansiosa resposta.

I sense esperar ~~per~~^a acomiadar-se del senyor Rochester, van buscar la porta de la casa. El clergue es va entretenir una estona per adreçar uns mots, de retret o d'admonició, al seu soberg feligrès i, un cop acomplert aquest deure, també se'n va anar.

El vaig sentir baixar a través de la porta ajustada de la meva habitació, a la qual m'havia retirat. Havent marxat els visitants, em vaig tancar amb clau, perquè ningú no em molestés, i vaig procedir —sense llàgrimes ni laments, ja que estava encara massa serena per això— a llevar-me maquinalment el vestit de noces i a substituir-lo per l'antic vestit que havia dut el dia abans, segons que em pensava, per darrera vegada. Tot seguit, em vaig asseure: em sentia dèbil i fatigada. Em vaig recolzar a la taula i vaig reposar el cap sobre els braços. I llavors vaig pensar: fins aleshores havia mirat, escoltat i mogut —anant amunt i avall per on era menada i arrossegada—, així com presenciati un esdeveniment rere l'altre, i tenint una sorpresa rera l'altra; ara, però, pensava.

El matí havia transcorregut amb força tranquil·litat —amb excepció de l'escena amb la boja—, ja que la conversa a l'església no havia tingut el caràcter de renou: no hi va haver esclats passionals, ni altercats, ni discussions, ni amenaces o desafiaments, ni llàgrimes, ni sanglots. Algú havia al·legat serenament un impediment al casament; el senyor Rochester havia formulat breus i agudes preguntes, que havien merescut les corresponents respostes, explicacions i proves; el meu promès havia reconegut la veritat; després havia estat presentada la prova vivent; els intrusos se n'havien anat i tot s'havia acabat.

Jo era a la meva cambra com de costum, sense que res no hagués canviat en mi: res no m'havia crebantat, res no m'havia destruït. I, amb tot, què

se n'havia fet de la Jane Eyre d'ahir? Què se n'havia fet de la seva vida? Què, de les seves esperances?

La Jane Eyre, que el dia abans era una dona plena de dolços anhels —quasi una esposa—, s'havia convertit de nou en una noia desemparada i sola, amb una vida grisa, que s'obria al seu davant plena de desolades perspectives. La glaçada de l'hivern havia caigut en ple estiu; una blanca tempesta de desembre s'havia desencadenat al juny; el gel havia glaçat les pomes madures; el vent hivernal arrencava les roses; una capa de gel cobria els bladars; els parterres que anit resplendien plens de flors, avui eren coberts de neu verge, i els boscos, que dotze ~~hores~~ hores abans eren frondosos i fragants com les selves dels tròpics, ara apareixien desolats i blancs com els boscos d'avets de Noruega. Les meves esperances havien mort de sobte, talment com en una nit havien estat anihilats tots els nou nats a les terres d'Egipte. Contemplava els meus anhels, ahir tan esponerosos i pletòrics, convertits en lívids cadàvers, que no podrien reviure mai més. I el meu amor, aquell sentiment que el senyor Rochester havia despertat en mi, tremolava dins el meu cor, talment una criatura sofrent en un bressol glaçat, consumit per l'angoixa i la malaltia. Ja no podia buscar el braç d'en Rochester, ni trobar el calf en el seu pit. Oh, mai més no podria recórrer a ell, car la fe estava agostada, i la confiança, destruïda! El senyor Rochester ja no tornaria a ser per a mi el que havia estat, perquè no era com jo me l'havia imaginat. No pretenia increpar-lo ni volia acusar-lo de traïció, però se m'apareixia mancat de la sinceritat que jo li atribuïa. Havia de marxar del seu costat: això ho tenia claríssim. Quan, com i on aniria, no ho sabia pas, però no tenia cap dubte que ell mateix m'acui-
taria a partir de Thornfield. Era impossible, a criteri meu, que hagués sentit per mi autèntic amor; havia estat, sens dubte, una passió momentània, que s'havia frustrat: ara ja no em voldria mai més. Fins i tot tindria por d'interposar-me en el seu camí, perquè ara la meva presència li resultaria odiosa. Oh, què cega havia estat! Què feble, la meva voluntat!

Tenia els ulls closos i tapats; semblava que m'embolcallava una foscor arremolinada, i les idees fluïen en un corrent negre i confús. Abaltida per una immensa lassitud, tenia la impressió de jeure al llit sec d'un gran riu, mentre sentia ressonar entre les llunyanes muntanyes el brogit del torrent que s'acostava per la llera. Però jo no tenia esma per incorporar-me, ni tenia forces per fugir de la riuada. Estava com desmaiada, i ansiava la mort. Una sola idea batejava amb un hàlit de vida dintre meu: el record de Déu. I aquell pensament va engendrar una muda plegària, que em va estar voltant pel cervell, com si esperés de ser expressada en veu baixa, però jo no trobava l'energia necessària per fer-ho.

"No em desempareu, en l'aflicció que m'amenaça, ja que no em pot ajudar ningú."

El tràngol s'acostava, i com que jo no havia elevat l'oració al Cel —car no havia unit les mans, ni m'havia agenollat, ni havia mogut els llavis—, tot el pes d'aquella torrentada, va gravitar sobre el meu cor. La consciència de la meva vida rompuda, del meu amor perdut, de la meva esperança esclafada, de la meva fe esmicolada, em va envair amb tota la força i l'impuls d'una immensa onada. Impossibile de descriure l'amarguesa d'aquell moment. Bé puc dir que "les ~~enormes~~ aigües inundaren la meva ànima, i em vaig enfonsar fonament en el llot, sense tocar fons, al si de les aigües profundes, i les onades passaren sobre el meu cap".

CAPÍTOL VINT-I-SET

325

En algun moment de la tarda, vaig alçar el cap i, en veure a la paret la llum del sol ponent, em vaig demanar:

" Què he de fer?"

Però la resposta que em donava la raó: "Vés-te'n de seguida de Thornfield", era tan imperativa, tan terrible, que no volia sentir-la. No podia suportar-la en aquells moments, i em deia: "El més trist no és el fet de no haver-me convertit en ~~l'esposa~~ l'esposa d'Edward Rochester. Aquest brusc despertar del somni més fabulós, i descobrir que tot era fals i va, és un horror que puc suportar i superar. Però la idea d'abandonar-lo, immediatament i per sempre, em resulta intolerable. No puc fer-ho".

Però, aleshores, una veu interior em replicava que sí que podia i que havia de fer-ho. Em debatia amb mi mateixa: volia ser dèbil per tal d'evitar el penós camí que s'obria al meu davant. I la consciència, tirànica, prenia la passió pel coll i li deia, burlonament, que amb prou feines s'havia mullat els peus delicats al pou de la desesperació, i jurava que amb aquella mà de ferro la tiraria a profunditats insondables de dolor.

" Deixa'm fugir, doncs! --vaig cridar--. Algú m'ajudarà!"

"No; t'has d'alliberar tu sola; ningú no t'ajudarà. Tu mateixa t'has d'arrencar l'ull dret, i tu mateixa t'has de tallar la mà dreta. El teu cor serà la víctima, i tu, el sacerdot que la sacrifiqui."

Em vaig alçar, aterrida d'aquella soledat en què sentia pronunciar una sentència tan despietada, així com del silenci que omplia aquella veu inexorable. En posar-me dreta, vaig sentir que em rodava el cap. No sols estava esgotada per l'excitació, sinó extenuada, ja que no havia menjat ni begut res en tot el dia. I, amb una dolorosa punyida, vaig pensar que, a pesar que feia molta estona que m'estava allà tancada, ningú no havia acudit a preguntar com estava ni a invitar-me a baixar; ni l'Adèle havia trucat a la porta, ni la senyora Fairfax m'havia avisat per menjar. "Els amics sempre s'obliden d'aquells qui han estat abandonats per la fortuna",,

vaig reflexionar. Vaig fer girar la clau i vaig sortir. Llavors vaig ensopegar amb un obstacle: encara se me n'anava el cap, i em flaquejaven les cames. Vaig perdre l'equilibri, però no vaig caure a terra: un braç vigorós em va aguantar. En aixecar la vista, vaig veure el senyor Rochester, que seia en una cadira davant el llindar de la meua cambra.

326

—Per fi surts —va dir—. Bé, fa molt que espero i escolto, però no he sentit ni un moviment, ni un sanglot. Cinc minuts més d'aquest silenci mortal, i hauria forçat el pany, com un lladre! Així em defuges? Et tanques amb clau i plores tota sola! Més m'hauria estimat que m'haguessis apostrofat amb vehemència. Ets apassionada: esperava que em fessis una escena, que vessessis llàgrimes ardents, però només volia que les vessessis sobre el meu pit, i no que les rebés un trespol insensible o un mocador masegat. Però m'he equivocat: no has plorat gens! El teu rostre està pàl·lid i tens els ulls apagats, però no hi ha ni rastres de llàgrimes. Em temo que sigui el teu cor el que ha vessat llàgrimes de sang...

"I bé, Jane, no em dius ni una paraula de retret? Res d'ofensiu..., res d'insultant? Res capaç d'ofegar un sentiment o d'encendre una passió? Seus immòbil, on jo t'he posat, i m'esguardes amb ulls serens i fatigats.

"Jane, no tenia intenció de ferir-te. N'estic tan penedit com ~~un pastor que~~ el pastor que, per un maleït error, hagués degollat l'ovella que estimava com una filla, que menjava del seu pa i bebia de la seva tassa, i s'adormia entre els seus braços. Podràs perdonar-me algun dia?

El vaig perdonar en aquell mateix moment, estimat lector! Hi havia un remordiment tan pregon als seus ulls, una tan sincera compassió en la seva veu, una energia tan baronívola en el seu posat i, sobretot, un amor tan inalterable en la seva mirada i en el seu semblant..., que el vaig perdonar del tot, si bé no ho vaig expressar amb paraules, sinó tan sols des del fons del meu cor.

— Saps que sóc un aanalla, Jane? —em va preguntar, ~~amb una veu tan baixa~~ ^{amb una veu tan baixa} per fi, amb ànsia, tot atribuint, sens dubte, el meu perllongat

silenci i la meva calma més a l'abatiment que no pas a la meva pròpia voluntat.

—Sí, senyor.

—Aleshores, digues-m'ho obertament i amb tota cruesa..., no em planyis.

—No puc. Estic cansada i em sento marejada. Tinc sed.

Va exhalar una mena de sospir esgarriat i, prenent-me amb els seus braços, em va portar a baix. De primer, jo no sabia a quina sala m'havia dut: tot era com una nebulosa als meus ulls. Després vaig sentir l'escalfor vivificant del foc; a pesar que era estiu, ~~ja~~ m'havia quedat glaçada com el gel a la meva habitació. Ell em va acostar una copa de vi als llavis, el vaig tastar i em va tornar l'ànima al cos. Tot seguit vaig menjar alguna cosa que m'oferí el senyor Rochester i de seguida vaig recuperar les energies. Em trobava a la biblioteca, asseguda a la butaca que solia ocupar ell. En Rochester era al meu costat. "Més em valdria morir-me, sense patir massa --vaig pensar--. Llavors no hauria de fer l'esforç de rompre els lligams afectius que uneixen el meu cor al del senyor Rochester. No cal dir que he d'abandonar-lo, però jo no ho vull, no puc fer-ho."

327

— I ara com et trobes, Jane?

—Molt més bé, senyor.

—Pren un altre glop de vi, Jane.

El vaig obeir. Després ell ~~va~~^{va} deixar la copa sobre la taula, ~~es~~ va plantar al meu davant i em va mirar amb deteniment. De sobte es va tombar bruscament, tot proferint una exclamació incoherent, prenyada d'emoció apassionada, va començar a passejar per l'estança i, per fi, es va inclinar sobre meu com si volgués besar-me. Però jo, recordant que ara les carícies estaven prohibides, vaig apartar la cara.

— Què? Com és això? --va exclamar ell--. Ah, ja sé! No vols besar el marit de la Bertha Mason, oi? Suposo que consideres que les meves abraçades tenen una altra destinatària.

—En tot cas no hi ha lloc per a mi entre els vostres braços, senyor.

— Per què, Jane? T'estalviaré la molèstia de respondre. Jo contestaré per tu: "Perquè ja teniu esposa", Oi que aquesta seria la teva resposta?

—Sí.

—Si penses així, deus tenir una estranya opinió de mi. Es veu que em tens per un llibertí intrigant, un vil disbauxat que ha estat simulant que t'estimava per tal d'arrossegar-te deliberadament al llit, per fer-te perdre l'honor i el decòrum. Què hi dius, a això? Ja veig que no pots dir res, en primer lloc, perquè et falten les forces i prou feina tens a alenar, i, en segon lloc, perquè no pots acostumar-te a la idea d'acusar-me i d'increpar-me. D'altra banda, tens obertes les rescloses de les llàgrimes i, si parlaves massa, es desbordarien. Sé que no vols fer recriminacions, ni censurar-me, ni fer una escena, sinó que et proposes actuar, ja que consideres que parlar no serveix de res. Et conec... Estic preparat.

—Senyor, jo no vull fer res contra vós —vaig dir, i el tremolor de la veu em va fer desistir de continuar.

—En el sentit que tu dones als mots, no; però en el que els dono jo, sí: estàs maquinant la meva destrucció. Penses que, per tal com sóc un home casat, has d'apartar-te del meu camí. Per això ara mateix no has volgut besar-me. Et proposes convertir-te per a mi en una estranya, viure sota aquest sostre exclusivament com a institutriu de l'Adèle. Si mai t'adreço una paraula afectuosa, si mai un sentiment amistós et decanta de nou cap a mi, et diràs: "Aquesta home va estar a punt de convertir-me en la seva amant, així que he de ser de pedra i de glaç per a ell". I de glaç i de pedra, doncs, et tornaràs.

Procurant de controlar la veu, vaig respondre:

—Tot ha canviat per a mi, senyor. Jo també he de canviar..., no hi ha cap dubte, d'això, i per evitar fluctuacions sentimentals, i no haver d'estar contínuament lluitant per esborrar tristes remembrances, només hi ha una sortida: que busqueu una nova institutriu per a l'Adèle, senyor.

—Oh, l'Adèle anirà a l'escola..., això ja està decidit. No pretenc pas de turmentar-te amb les horribles remembrances de Thornfield Hall..., aquest lloc maleït..., aquesta cripta imunda, ~~minimamente~~ que ofereix la fatalitat d'estar mort en vida a la llum del cel obert..., aquest adlparador infern de pedra, amb el seu dimoni de veritat, que és pitjor que la legió que ens puguem imaginar. Jane, tu no et quedaràs aquí, ni jo tampoc. Vaig cometre un error en fer-te venir a Thornfield Hall, sabent com sabia que estava encantat. Fins i tot abans de conèixer-te, vaig ordenar que t'ocultessin la maledicció que planava sobre aquesta casa, simplement perquè ^{tenia} ~~havia~~ que cap institutriu no es voldria quedar, si sabia amb quina mena d'hoste hauria de compartir aquest sostre, i els meus plans no em permetien de traslladar la boja a un altre lloc..., per bé que sóc propietari d'una antiga mansió, Ferndean Manor, encara més amagada i llunyana que aquesta, on hauria pogut allotjar-la amb tota seguretat, si no hagués tingut escrúpols de deixar-la en un lloc insalubre, al cor d'un bosc, però la consciència no m'hauria deixat viure. Probablement aquells murs humits ben aviat m'haurien alliberat d'aquesta càrrega, però, per perverses que siguin les meves inclinacions, la de cometre un assassinat indirectament no figura pas entre elles, ni que sigui de la persona que més odio.

"Ocultar-te l'existència d'aquesta boja, però, era com embolcallar un infant amb una capa i deixar-lo al peu d'un arbre del verí: l'entorn d'aquest dimoni d'arbre està emmetzinat, i sempre ho ha estat. Però tancaré Thornfield Hall: fermaré la porta amb claus i barraré amb taulons les finestres baixes. Pagaré dues-centes lliures l'any a la senyora Poole, perquè es quedi a viure aquí amb la meva esposa, com tu anomenes aquesta bruixa espantosa. Per diners, la Grace és capaç de fer qualsevol cosa, i cridarà el seu fill, que fa de zelador a l'asil de Grimsby, perquè li faci companyia i l'ajudi a ^{dominar} ~~registrar~~ la meva esposa quan li ~~pagafen~~ ^{pagafen} aquells atacs que la porten a voler cremar la gent de viu en viu mentre dormen, a apunyal·lar-la o a arrencar-li la carn dels ossos a queixalades...

—Senyor —el vaig interrompre—, us mostreu implacable amb aquesta

malaudada senyora. En parreu amb odi..., amb rancor venjatiu. És una crueltat, ja que ella no en té cap culpa, de ser boja.

—Jane, nineta meua (deixa'm que et digui així, perquè això és el que ets per a mi), no saps el que dius; em tornes a jutjar malament. No l'odio perquè sigui boja. Si tu fossis boja, ~~my~~ et penses que t'odiaria?

—No ho dubto, senyor.

—Aleshores estàs molt equivocada, i no saps res sobre mi, i tampoc no saps res sobre la mena d'amor que sóc capaç de sentir. Cada àtom de la teua carn és tan car per a mi com els propis, i ho serien en el dolor i en la malaltia. La teua ment és el meu tresor, i si es pertorbés, em seria encara més preuada. Si mai enfollies, t'acollirien els meus braços i no pas una camisa de força. Si et tiressis sobre meu com aquella dona aquest matí, et rebria amb una abraçada. No m'apartaria de tu amb fàstic, com m'he separat d'ella, i ningú no vetllaria pel teu benestar més que jo; i et tractaria amb infinita tendresa, encara que no em dediquessis ni un somriure, i tampoc no em cansaria mai de contemplar els teus ulls, per molt que veiés que no em reconeixien... Però, per què continuo parlant d'això? Em referia ~~al meu interès~~ a la conveniència que te n'anessis de Thornfield. Tot, com saps, està preparat perquè te'n vagis: podràs partir demà mateix. Només et demano que facis el sacrifici de passar una nit més sota aquest sostre, Jane, i després, adéu per sempre a les misèries i els terrors que aixopluga! Jo compto amb un lloc que serà un santuari on poder oblidar els records odiosos i evitar les intrusions no desitjades..., fins i tot la falsedat i la difamació...

—Endueu-vos-en l'Adèle, senyor —el vaig interrompre—. Serà una companyia per a vós.

— Què dius ara, Jane? Ja t'hé dit que l'enviaré a l'escola. Per què la vull la companyia d'una mocosa, que ni tan sols és la meua filla, sinó la bastarda d'una ballarina francesa? Per què m'importunes, aconsellant-me

que la conservi per fer-me companyia?

—Heu parlat de retirar-vos, senyor, i el recolliment i la solitud comporten avorriment: massa tedi per a vós.

— Solitud! Solitud! —va repetir ell, amb irritació—. Ja veig que cal una explicació. No sé pas què significa l'expressió enigmàtica del teu rostre, però el que jo pretenc és que comparteixis la meua soledat. Ho entens?

Vaig sacsejar negativament el cap. Calia tenir un cert valor per manifestar oposició, ja que ^{ell} estava d'allò més excitat. Havia estat caminant amunt i avall, i es va parar, com si de sobte ~~hagués~~ hagués quedat arrelat en un punt de la sala. Em va clavar una penetrant i dura mirada; jo vaig abaixar els ulls cap al foc, tot tractant d'adoptar i de mantenir un posat calmos i assossegat.

—Ja ha sortit el caràcter obstinat de la Jane —va fer, per fi, parlant amb més tranquil·litat que no feia suposar la seva expressió—. Per ara, tot anava com una seda, però ja sabia jo que un moment o altre trobaríem un nus i un embolic, doncs ja ^{els} ~~em~~ tenim aquí. Sempre contrariant, exasperant, creant inconvenients interminables! Com hi ha Déu! Tant de bo pogués exercir una fracció de la força de Samsó, per rompre les cadenes de l'embull!

Va començar a caminar de nou, però es va aturar de seguida, aquesta vegada al meu davant.

—Jane, vols escoltar la veu de la raó? —va fer, bo i inclinant-se per acostar la boca a la meua orella—. Perquè, si no, recorreré a la violència!

La seva veu era ronca, i el seu aspecte, el d'un home que ha arribat al límit del que pot suportar i està disposat a lliurar-se a qualsevol excés. Vaig comprendre que, en un altre moment, i si prenia nous ímpetus, no hauria estat capaç de dominar-lo. El present —el fugaç segon del temps— era l'única cosa amb què comptava per dominar-lo i refrenar-lo, però un moviment en fals, de repulsió, de fugida o de temor, hauria estat fatal per

a mi..., i per a ell. Jo, però, no tenia por, ni una mica. Em sentia enfortida per una força interior. La crítica situació era arriscada, però no deixava de tenir un cert atractiu, semblant a l'emoció que ^{deuen} ~~van~~ experimentar els indis quan davallen pels ràpids en les seves canoes. Li vaig prendre la mà tancada, li vaig distendre els dits enravenats i li vaig dir, dolçament:

—Seieu. Enraonaré amb vós tanta estona com vulgueu, i escoltaré tot el que m'hàgiu de dir, tant ^{assenyat} ~~si és~~ com si no ho és.

Va seure, però no va començar a parlar de seguida. Fins aleshores, jo havia contingut les llàgrimes, fent un gran esforç, perquè sabia que no li agradaria veure'm plorar. Ara, però, vaig considerar adient deixar-les córrer lliurement. Si li desplaïen, molt millor. Així que em vaig posar a plorar a cor que vols.

De seguida vaig sentir que em deïa, amb veu greu, que m'asserenés. Li vaig contestar que no podia deixar de plorar mentre el veiés dominat per aquella passió.

—Però no estic enutjat, Jane. El que passa és que t'estimo tant, que no puc suportar ^{de veure} una expressió tan resoluta i glacial en la teva pàl·lida carona. Apa, assossega't i eixuga't els ulls.

El to endolcit de la seva veu em va fer comprendre que s'havia tranquil·litzat, així que jo també em vaig tranquil·litzar. Ell va intentar de reposar el cap sobre la meva espatlla, però no li ho vaig permetre. Va tractar, doncs, d'atreure'm cap a ell: no ho vaig consentir.

— Jane, Jane! —va fer, amb una tristesa tan amarga, que em va fer estremir fins a la fibra més íntima del meu ésser—. No m'estimes, oi? L'única cosa que volies era elevar-te a la meva posició social com a esposa meva, eh? Ara que consideres que ja no puc ser el teu marit, et repugna el meu contacte com si fos un gripau o un simi.

Aquests mots em van ferir, però què podia fer o què podia contestar-li? Probablement no hauria hagut de fer ni de dir res, però jo estava tan tur-

mentada pel remordiment d'haver ferit els seus sentiments, que no vaig poder resistir el desig de calmar el seu dolor.

—Us estimo —li vaig dir— més que mai, però he d'ocultar i ofegar aquest sentiment, i aquesta és l'última vegada que l'expresso amb paraules.

— L'última vegada, Jane! Com? Et penses que podràs viure amb mi, i veure'm cada dia, i a pesar de tot, si encara m'estimes, ^{mantenir-te,} ~~mantenir-te,~~ sempre freda i distant?

—No, senyor. Estic segura que això no ho podria fer, i, per tant, veig que només hi ha una sortida, però us posareu furiosos si dic quina és.

— Dignes-ho! Si m'enrabió, tu ja coneixes l'art de fer el plorició.

—Senyor Rochester, no tinc més remei que deixar-vos.

— Per quant de temps, Jane? Per uns minuts, mentre et pentines..., perquè vas una mica descabellada..., i et mulles la cara, perquè la tens encesa?

—He de deixar l'Adèle i Thornfield. He de separar-me de vós per sempre i començar una nova vida en un altre ambient i entre d'altres persones.

—És clar que sí, ja t'ho he dit, això. Quant a la bogeria de separar-te de mi, deixem-ho córrer. El que tu vols dir és que formaràs part de mi. Això de la nova vida està molt bé: encara seràs la meva esposa. Jo no sóc casat. Seràs la senyora Rochester..., virtualment i nominalment no em separaré de tu mentre visquem. Et duré a una propietat que tinc al sud de França, una vil·la blanca a la costa del Mediterrani. I allí menarem una vida honorable, segura i feliç. No et creguis que et vull enganyar..., que pretenc convertir-te en la meva amistançada. Per què mous el cap, Jane? Has de ser raonable. Altrament, em tornaré a posar frenètic.

Li tremolaven la veu i les mans, se li dilataven els narius i els seus ulls fulguraven. Això no obstant, em vaig atrevir a contestar:

—Senyor, la vostra esposa viu, com vós mateix ho heu reconegut aquest matí. I si jo visqués amb vós tal com voleu, no seria més que la vostra amistançada. Donar-li un altre nom, seria falsejar la veritat.

—Jane, no sóc home de bon caràcter..., i sembla que tu ho oblides, això. No tinc gaire paciència, ni sóc fred i desapassionat. Pel teu bé i pel meu, pren-me el pols, sent com batega i... vés amb compte!

Es va apujar la màniga i m'oferí el canell. La sang^{li} havia fugit de les ~~seues~~ galtes i dels llavis, que s'estaven tornant lívids, i semblava afluir tumultuosament a les ~~seues~~ mans. Alterar-lo d'aquella manera arran d'una negativa tan implacable era cruel; mirar de tranquil·litzar-lo, era impossible, i complaure'l, més encara. Vaig fer, doncs, el que fan tots els éssers humans d'una manera instintiva en situacions tan extremes: vaig buscar l'ajuda d'aquell qui està per sobre dels homes. Els mots " Que Dieu m'ajudi!" brollaren, involuntàriament, dels meus llavis.

— Què en sóc, d'estupid! —va exclamar el senyor Rochester tot de cop—. Continuo dient-te que no sóc casat, però no t'explico per què. M'oblido que no en saps res, del caràcter d'aquesta dona ni de les circumstàncies que van contribuir a aquesta unió infernal amb ella. Quan ho sàpigues tot, estic segur que compartiràs la meva opinió, Jane! Dona'm la mà, Janet, així tindràs la prova palpable del contacte, per saber que estàs al meu costat, i jo, amb pocs mots, t'ho explicaré tot. M'escoltaràs?

—Sí, senyor, durant hores i hores, si voleu.

—Només et demano uns minuts. Jane, sabies o t'han dit que jo no era el primogènit de la família, sinó que tenia un germà més gran?

—Recordo que la senyora Fairfax m'he va dir una vegada.

— I sabies també que el meu pare era un home avariciós, gasiu?

—Això tenia entès.

—Bé, Jane, aleshores no t'estranyarà saber que tenia el propòsit de no dividir les propietats. No suportava la idea de deixar-me'n una part. Tots els seus béns, va decidir, passarien a mans del meu germà, en Rowland. Així mateix, tampoc no podia ~~supervisar~~ consentir que un fill seu fos un home pobre. Per això va concertar per a mi un matrimoni amb una dona rica. Tenia a les Índies Occidentals un antic amic, el senyor Mason, terratinent

333 i comerciant. Va fer indagacions per assegurar-se que les seves possessions eren importants i autèntiques. El senyor Mason tenia un fill i una filla, i l'home li va dir que havia assenyalat un dot de trenta mil lliures a la noia, i el meu pare ja en va tenir prou. Quan vaig sortir del col·legi major, em van enviar a Jamaica, perquè em casés amb la promesa que m'havien escollit. El meu pare no em va dir res de la fortuna de la meva futura esposa, però m'havia dit que la senyoreta Mason era la beutat més festejada de Spanish Town, i en això no mentia. A mi em va semblar una dona esplèndida, alta, bruna, majestuosa, per l'estil de la Blanche Ingram. La seva família va voler tenir-me segur, perquè jo pertanyia a una casta il·lustre, i ho van aconseguir. M'invitaven, em feien veure la meva promesa en reunions on es destacava pels seus magnífics vestits. Poques vegades la veia sola, i mantenia poques converses privades amb ella. M'afalagava tant com podia i feia ostentació dels seus encants, de tal manera que tots els homes que es movien en el seu cercle l'admiraven, a ella, i m'envejaven, a mi. Jo estava fascinat, excitat pels seus atractius, i, ignorant, inexpert i tendre com era, em va semblar que n'estava enamorat. Les estúpides rivalitats juvenícoles, la lascívia, la ceguesa de la joventut, són les que més influeixen en aquests casos. La seva família m'alentava, els competidors em tocaven l'amor propi i ella em tenia seduït. El cas és que em vaig trobar casat gairebé sense ni adonar-me'n. Quan hi penso, sento un pregon menyspreu per mi mateix! Jo no l'estimava, ni ~~l'apreciava~~ l'apreciava, ja que ni tan sols la coneixia. Ignorava si era virtuosa, car mai no havia descobert en el seu tarannà ni bondat, ni modèstia, ni candor, ni delicadesa..., i, això no obstant, m'hi vaig casar. ^{Quin} ~~quin~~ imbècil, ^{quin} ~~quin~~ tanoca, quin banau vaig ser! Amb menys escrúpols, hauria pogut..., però valdrà més que recordi amb qui parlo.

"No havia vist mai la mare de la meva promesa, així que donava per entès que era morta. Quan va acabar la lluna de mel, vaig comprendre el meu error: la meva sogra només estava boja i l'havien tancada en un manicomi. La meva dona tenia un germà més petit que també era completament idiota.

El gran és el que ja coneixes, però jo no el puc odiar, per molt que avor-
reixi tota la seva casta, perquè en el seu cervell hi ha una petita dosi d'a-
fecte, que demostra amb el permanent interès que sent per la seva malaun-
da germana i també amb l'afecció canina que en un temps sentia per mi, si-
bé probablement acabarà perdent el senderi. El meu pare i el meu germà
Rowland ho sabien, tot això, però no van pensar més que en les trenta mil
lliures i es van posar d'acord per preparar-me aquella trampa.

"Descobrir aquestes coses va ser terrible, però jo, deixant de banda
la ~~perfidia~~ perfídia de l'ocultació, no vaig reprotxar res a la meva
muller, i això que vaig trobar que el seu caràcter era absolutament dis-
tint al meu, els seus gustos, detestables per a mi, la seva mentalitat,
baixa, vulgar, mesquina, incapaç de comprendre res que fos elevat, res
que fos gran. Aviat vaig comprovar que no podia passar ni una vetllada,
ni tan sols una hora, al seu costat, sentint-m'hi a gust, que entre nosal-
tres no es podia establir una conversa agradable, perquè tan bon punt en-
cetava un tema, ella començava a fer comentaris grollers i banals, per-
versos i estúpids... Aviat em vaig adonar que mai no podríem tenir un ser-
vei estable, perquè no hi havia cap servent capaç de suportar els rampells
violents i el mal geni de la meva dona, ni els seus abusos ni les seves
ordres absurdes i contradictòries... Amb tot, em contenia: no la censurava
ni li ~~li~~ feia retrets. Devorava el meu disgust i el meu penediment en secret,
i ocultava la profunda antipatia que ella m'inspirava.

"Jane, no et vull amoïnar amb detalls execrables. Procuraré expressar
el que he de dir amb poques paraules ben crues. Vaig viure amb aquesta dona
uns quatre anys, i durant aquest temps el seu caràcter pervers i les seves
males inclinacions es van des/envolupar amb una rapidesa increïble. La
seva malignitat era tan gran, que només la crueltat hauria pogut contenir-
la, però jo no volia recórrer a la crueltat. Quin intel·lecte de pigmeu
tenia! I, en canvi, quina perversitat de gegant! Què espantoses eren les
malediccions que la seva malignitat feia caure sobre el meu cap! La Bertha

Mason, digna filla d'una mare infame, em va fer sofrir totes les tortures i totes les agonies a què està condemnat l'home que s'uneix a una esposa de temperament immoderat i impúdic.

"Mentrestant, havia mort el meu germà, i al cap d'aquells quatre anys, va morir el meu pare també. Aleshores jo era ric, bé que espiritualment pobre, ja que patia l'odiosa misèria de suportar la companyia de l'ésser més degradat i abominable que mai hagi conegut, i que era la meva muller davant la societat i davant la llei. I ni tan sols podia desempallagar-me'n per procediments legals, perquè els metges acabaven de descobrir que la meva esposa estava boja: els seus excessos havien desenvolupat prematurament els gèrmens de la insanitat. Però veig Jane, que la meva relació et trasbalsa..., sembles marejada. Vols que t'ho acabi d'explicar un altre dia?

—No, senyor, ~~per favor~~ expliqueu-m'ho ara. Em feu llàstima..., molta llàstima.

—Algunes persones, Jane, consideren ofensiu que els tinguin llàstima, i creuen ben justificat de retornar l'ofensa, perquè certa mena de compassió (la que experimenten els cors endutits i egoistes) és una mescla híbrida de disgust per allò que els desplaça i de satisfacció pels mals dels altres. Però la teva pietat no és d'aquesta llei, Jane, no és pas aquesta la sensació que em causa l'expressió del teu rostre... No és pas això el que veig als teus ulls..., el que batega dins el teu pit..., el que fa que la teva mà tremoli entre les meves. La teva compassió, amor meu, és la mare sofrent de l'amor, dominada per l'angoixa punyent de la passió divina. I jo l'accepto, Jane, amb els braços oberts.

—Continueu, senyor. Què vau fer en descobrir que la vostra esposa era boja?

—Vaig arribar a la ratlla de la desesperació, Jane: l'única cosa que me'n separava era un vestigi d'amor propi. Als ulls del món, jo apareixia evidentment cobert de deshonor, però vaig resoldre mostrar-me net de culpa davant els meus ulls, i per això vaig tallar tots els llaços que m'unien

a les seves tares mentals. Amb tot, la societat relacionava el meu nom i la meva persona amb els seus; jo la veia cada dia; respirava l'aire que el seu alè empudegava (ecs!), però, d'altra banda, recordava que m'havia casat amb ella, i això em resultava, com em resulta encara, inexpressablement odiós; de més a més, sabia que, mentre ella visqués, mai no podria ser el marit d'una dona millor que ella. I, malgrat que tenia cinc anys més que jo (la seva família i ~~el~~ el seu pare m'havien mentit fins i tot respecte a la seva edat), probablement viuria tant com jo, ja que físicament era tan robusta com mentalment estava malalta. De manera que, als vint-i-sis anys, jo era un home sense esperances.

"Una nit em van despertar els seus xiscles (d'ençà que els metges la van declarar boja, la manteníem tancada, naturalment). Era una xardorosa nit antillana, una d'aquelles nits que sovint precedeixen els huracans en aquelles latituds. Com que no podia dormir, em vaig llevar i vaig obrir la finestra. L'aire de tempesta feia olor de sofre cremat..., enlloc no s'estava fresc. Una allau de mosquits va envair, brunzint, la cambra; sentia el mar, que bramulava com si es produís un terratrèmol; uns núvols negres cobrien el cel, i la lluna, roja i enorme, com una bala de canó ardent, es ponía entre les onades: semblava que clavava una última llambregada sagnant sobre un món que s'estremia amb el ferment de la tempesta. L'ambient i l'atmosfera pesaven en el meu ànim, i encara em ressonaven a les orelles les malediccions de la folla. De sobte, vaig sentir que pronunciava el meu nom amb un demoníac accent d'odi, i haguessis sentit quin llenguatge! Ni la bagassa més tirada fa servir un vocabulari tan abominable. Malgrat que dormia dues cambres més enllà de la meva, entenia clarament el que deia. Els primers ~~envans~~ envans de les cases antillanes no arribaven a ofegar els seus udols de lloba.

"Vaig pensar que aquella vida era un infern, i aquells crits, els laments terrorífics dels condemnats. "Tinc tot el dret a alliberar-me d'això, si puc", em vaig dir. "Quan m'alliberi de la feixuga carn que embolcalla

la meua ànima, s'acabaran també els sofriments terrenals. No temo el foc etern, perquè no pot pas ser més horrible que aquest càstig que pateixo aquí. Trenquem aquests lligams i posem-nos en mans de Déu!"

"I tot pensant això, vaig obrir un bagul que contenia un parell de pistoles carregades, amb el propòsit de suïcidar-me. Però la meua intenció només va durar un moment, ja que, per tal com ~~me~~ jo no era boig, la crisi de pura desesperació que l'havia originat, aquell desig d'autodestrucció, es va dissipar en un segon.

"Mentrestant, un vent fresc que bufava de ponent va agitar el mar. Va esclatar la tempesta, va tronar i va llampegar, i després l'aire es va tornar més pur. Llavors vaig prendre una resolució. Mentre passejava sota els tarongers degotants de l'hort, i entre els magraners i les ananàs amarats de pluja, i mentre l'alba refulgent dels tròpics començava d'apuntar, vaig fer un raonament, Jane, i escolta'm bé, perquè va ser la suprema saviesa que em va consolar en aquella hora i em va indicar el camí correcte que havia de seguir.

336

"El dolç vent d'Europa encara remorejava entre les fulles que la pluja havia refrescat, i l'Atlàntic retrunyia gloriosament desfermat. El meu cor, que durant tant de temps havia estat ressec i agostat, va tornar a expandir-se i a rebre sang vivificada: tot el meu ésser anhelava reviure, i la meua ànima va sentir que renaixia. Vaig veure que revivia l'esperança i vaig comprendre que era possible la regeneració. Des d'un arc florit del fons del jardí, vaig contemplar la mar, més blava encara que el cel: més enllà hi havia el món vell, on s'hi obrien perspectives més clares.

"L'esperança em va dir: "Ves-te'n a viure de nou a Europa. Allà ningú no sap que una taca sol·la el teu nom, ni que una ominosa càrrega pesa al teu damunt. Pots emportar-te la boja a Anglaterra i confinar-la a Thornfield, amb les precaucions i les atencions del cas. Llavors podràs viatjar a on et plagui i formar una nova aliança si vols. Aquesta dona, que ha abusat de la teua paciència, que ha deshonrat el teu nom, ultratjat el teu honor, agos-

tat la teva joventut, ja no és la teva muller, ni tu ets el seu marit. Procura que la gomboldin com el seu estat ho aconsella, i hauràs complert amb tot el que Déu i els homes et poden exigir. Que la seva identitat i ~~l'assassinat~~ ~~en~~ el seu vincle amb tu restin enterrats en l'oblit: no tens per què parlar-ne a cap ésser vivent. Tanca-la en un lloc segur i confortable, procura que el secret ocultí la seva degradació, i deixa-la estar."

"Vaig seguir aquesta suggerència. El meu pare i el meu germà no havien anunciat el meu casament a les seves amistats, perquè a la primera carta que els vaig escriure després de ~~casar-me~~ casar-me els comminava a guardar el secret, ja que havia començat a comprendre les conseqüències d'aquella unió i, ~~en~~ ateses les característiques de la família, preveia l'abominable esdevenidor que se'm presentava. I ben aviat la conducta infamant de l'esposa que el meu pare m'havia triat el feia avergonyir de tenir-la per nora. Lluny de voler divulgar aquella relació, va esdevenir tan ansiós d'ocultar-la com jo mateix.

"La vaig dur, doncs, a Anglaterra. El viatge, amb aquell monstre al vaixell, va ser tan horrible com et puguis imaginar. No saps què content em vaig posar quan la vaig tenir instal·lada en aquella cambra interior del tercer pis, que ella, de deu anys ençà, ha convertit en el cau d'una fera salvatge, en ^{la cova} ~~l'habitació~~ d'una bruixa. Em va costar de trobar una persona que l'atengués, car ~~no volia~~ calia que fos de tota confiança i lleialtat, perquè els ^{deliris de la Bertha} ~~deliris de la Bertha~~ inevitablement havien de revelar el meu secret; de més a més, tenia moments de lucidesa, que podien durar dies i a vegades setmanes, durant els quals ella es dedicava a difamar-me. Per fi, vaig trobar la Grace Poole, a l'asil de Grimsby. Ella i el doctor Carter (el metge que va curar les ferides d'en Mason aquella nit que ella el va apunyalat i mossegar) són els únics que van conèixer el secret dels meus propis llavis. La senyora Fairfax bé deu haver sospitat alguna cosa, però no ha pogut tenir un coneixement concret dels fets. La Grace, comptat i debatut, ha demostrat ser una bona guardiana, si bé, per culpa en part

els ulls com un ocell anhelant i fas de tant en tant un gest d'impaciència, com si les respostes no fossin prou explícites i volguessis llegir directament el que un porta escrit al cor. Però abans de continuar, digues-me vols dir ~~que m'has reconegut~~ "I bé, amb els teus ~~motius~~, senyor?" És una frase que uses amb freqüència, i que més d'una vegada m'ha obligat a xerrar pels descosits, sense saber ben bé per què.

—Vull dir: " Què més? Què vas fer? Què va passar després?"

—Ja veus! I què més vols saber ara?

—Si vas trobar una dona que us agradés, si li vas demanar que es casés amb vos i si ella va acceptar.

—Et puc dir si vaig trobar una dona que m'agradava i si li vaig demanar que es casés amb mi, però la seva resposta encara no està enregistrada al llibre del Fat. Durant deu anys vaig rodar d'una capital a l'altra. Vaig estar-me a Sant Petersburg, més sovint, a París, de tant en tant, a Roma, Nàpols i Florència. Tenia molts diners, ostentava un nom distingit i podia escollir les companyies: no hi havia cap cercle que se'm tanqués. Vaig buscar el meu ideal femení entre les dames angleses, les comtesses franceses, les signoras italianes i les gräfinnen alemanyes. No el vaig poder trobar. De vegades, fugament, em semblava copsar una mirada, un to de veu, un gest, que anunciaven la realització del meu somni, però de seguida queia en la decepció. No et creguis pas que cercava la perfecció, de cos i d'ànima. Només buscava una dona que fos l'antípoda de la Bertha Mason, però tot era en va. Entre totes les que vaig conèixer, no en vaig trobar cap que em fes el pes per demanar-la en matrimoni, perquè ja coneixia els perills, els horrors i l'avversió que comporta una unió incongruent. Desil·lusionat, em vaig lliurar a la dissipació, però no pas a la disbauxa, perquè això ho detestava i ho detesto. Demés, era l'atribut característic de la meua Messalina antillana! Em feia fàstic i em reprimia, fins i tot en el plaer. Qualsevol gaudi que voregés l'orgia em feia l'efecte que m'acostava a ella i als seus vicis, i jo ho avorria.

"Com que no podia viure sol, buscava la companyia d'alguna amant. La primera que vaig elegir va ser la Céline Varens..., aquest va ser un altre pas d'aquells que fan que un home senti menyspreu per ell mateix quan els recorda. Tu ja saps quina mena de dona era i com va acabar la meua relació amb ella. Va tenir dues successores: la Giacinta, que era italiana, i la Clara, que era alemanya; totes dues eren considerades singularment belles. Al cap d'unes setmanes, què significava per a mi la bellesa? La Giacinta era violenta i poc escrupolosa: al cap de tres mesos ja n'estava ~~finixent~~ ~~amb~~ fart. La Clara era honesta i reposada, però curta de gambals i d'escassa sensibilitat: no congeniàvem. Així que em vaig estimar més de donar-li una suma que li permetés de posar una botiga i me la vaig treure de sobre. Però, Jane, veig per la cara que fas que no et formes una bona opinió de mi. Em consideres un home sense principis ni sentiments, oi?

339

—No cal dir que us jutjo pitjor de com solia jutjar-vos. No us semblava indigne viure així, ara amb una amant i després amb una altra? I en parreu com si no tingués cap importància.

—Era el meu temperament, però no m'agradava aquella vida. Era una mena d'existència vil: per res del món no voldria tornar-hi. Tenir una amant és la cosa més semblant a comprar-se una esclava. Totes dues són, sovint, per naturalesa, i sempre per posició social, éssers inferiors, i viure íntimament amb persones inferiors és degradant. Ara recordo amb disgust les èpoques que vaig passar amb la Céline, la Giacinta i la Clara.

Vaig comprendre que les paraules del senyor Rochester eren sinceres, però, amb tot, no em podia sostreure a la sensació que, si tenia en compte que amb qualsevol pretext, amb qualsevol justificació, arran de qualsevol temptació, m'havia fet sentir que volia convertir-me en la successora d'aquelles malaurades noies, un dia podria arribar a experimentar envers mi el mateix disgust que ara despertava el seu record. No vaig manifestar verbalment aquesta convicció, car en tenir prou amb sentir-la. La vaig guardar dins el meu cor, per tal que pogués ser-me útil en el moment crític.

— Com és que ara no dius: "I bé, senyor?", Jane? T'has posat seriosa. Veig que reproves la meva conducta. Però anem al gra. El gener passat, lliure de les meves amants, amb el cor amargat i endurit, com a conseqüència d'una vida estèril i solitària, rosegat per la desil·lusió, molt mal disposat contra tots els homes, i especialment contra les dones (ja que vaig començar a considerar la possibilitat de trobar una dona intel·ligent, fidel i afectuosa com un simple somni), vaig tornar a Anglaterra, on em reclamaven els meus assumptes.

"Una glaçada tarda d'hivern, vaig arribar a les envistes de Thornfield Hall, el lloc avorrit, on no esperava de trobar-hi ni pau ni plaers. En un portell de Hay Lane hi vaig veure una menuda personeta asseguda. Vaig passar pel seu davant dedicant-li tan poca atenció com la que podia dedicar a la pollandreda de l'altra banda. No vaig pas pressentir que esdevindria l'arbitre de la meva vida, per a bé o per a mal. No, no ho sabia pas quan, en caure el Mesrour, ella, amb posat greu, em va oferir la seva ajuda. Quina personeta tan infantil i tan fràgil! Em vaig sentir com si una cadenera s'hagués aturat al meu peu, tot proposant-me de dur-me sobre les seves diminutes ales. Jo estava malhumorat, però aquella personeta no se'n volia anar, sinó que romania al meu costat amb curiosa perseverància, i enraonava amb una mena d'autoritat. Sens dubte estava escrit que havia de rebre ajuda d'aquella mà, i la vaig rebre.

"Un cop vaig haver-me recolzat sobre ^{la seva} espatlla fràgil, vaig experimentar una insòlita impressió d'alleujament. Sort que vaig saber que aquell elf tornaria a mi, que pertanyia a la meva casa; altrament, m'hauria dolgut molt que se m'escapés de la mà i desaparegués darrere la tanca de balladres. Aquell vespre et vaig sentir arribar, Jane, si bé, probablement, tu ignoraves que pensava en tu i que espiava el teu retorn. L'endemà et vaig observar, sense ser vist, durant mitja hora, mentre tu jugaves amb l'Adèle a la galeria. Recordo que nevava i que no podia sortir a l'aire lliure. Jo m'estava a la meva habitació, amb la porta ajustada, des d'on

et veia i et sentia. Durant una estona, l'Adèle va reclamar la teva atenció, si bé jo m'imaginava que els teus pensaments vagaven per un altre lloc, però vaig advertir, petita meva, que eres molt pacient amb la menuda, ~~quan~~ ~~estaves parlant i jugant amb ella molta estona.~~ Quan, per fi, ~~ella~~ se'n va anar, vas caure en un profund somieig, mentre et passejaves per la galeria. De tant en tant, en passar per davant d'una finestra t'atureves a contemplar la neu que queia i a escoltar el gemec del vent, i després tornaves a passejar a poc a poc, amb expressió somiosa. No crec pas que les visions fossin ominoses, ja que tenies els ulls lluminosos i tot en el teu aspecte feia la impressió que et dominava una dolça excitació, que no tenia res a veure amb la malenconia: la teva expressió més aviat ^{revelava} ~~manifestava~~ els dolços rumiaments de la joventut, quan l'esperit segueix en ales del desig el vol de l'esperança cap a un cel ideal. La veu de la senyora Fairfax, adreçant-se a un criat al vestíbul, et va arrencar de la teva meditació, i de quina manera vas somriure, Janet! El teu somriure era d'allò més eloqüent: denotava murrieria i semblava il·luminar les teves reflexions, com si digués: "Els meus somnis són molt bonics, però no he pas d'oblidar que són absolutament irreals. A la meva ànima hi ha un cel rosat i un verd i florit Edén, però sé prou bé que a la realitat he de recórrer un accidentat camí i suportar l'embat de les negres tempestes que hi trobaré." Vas baixar l'escala i vas demanar a la senyora Fairfax que et donés alguna cosa per fer: passar els comptes setmanals de la casa, o una cosa així, em sembla. Em vaig sentir contrariat quan vas desaparèixer de la meva vista.

"Vaig esperar amb impaciència que arribés el vespre, quan podria fer-te comparèixer davant meu. Sospitava que el teu caràcter era poc corrent i, per comprovar-ho, et volia conèixer més bé. Vas entrar a la sala amb un aire alhora tímid i segur. Anaves singularment vestida..., si fa no fa com ara. Et vaig fer parlar i vaig trobar la teva conversa original i plena de contrastos. Les teves maneres i la forma de parlar eren constrenyides

per les normes d'urbanitat; sovint semblaves desconfiada i, alhora, demostraves un temperament exquisit per naturalesa, però gens acostumat a la convivència social. Estaves temerosa de cometre un error o de dir un disbarat, però la teva mirada era penetrant i enèrgica quan fitaves la cara del teu interlocutor, i les teves respostes, fàcils i rodones, quan et feia preguntes directes. De seguida em va fer l'efecte que t'acostumaves a mi, i crec que vas sentir que s'establia una certa simpatia entre tu i el teu amo malhumorós i malcarat, Jane, perquè era sorprenent de veure amb quina prestesa adoptaves una serena postura i no demostraves enuig ni sorpresa, ni temor ni desplaer, davant ~~el meu mal humor~~ el meu mal humor: et limitaves a observar-me i, de tant en tant, em feies un somriure amb una gràcia senzilla, però sagaç, que no sé descriure. Jo estava complagut i satisfet amb el que descobria, però desitjava anar més enllà. Això no obstant, durant molt de temps em vaig mantenir distant, i rares vegades cercava la teva companyia. Com un epicuri intel·lectual, desitjava experimentar el plaer del teu tracte amb més intensitat bo i fent-lo poc freqüent. Tenia, de més a més, el temor que, si graponejava massa la flor, els seus pètals es marcirien i perdria la ~~meua~~ dolça ufanor que m'encantava. Aleshores, jo no sabia que no es tractava d'una ufanor momentània, com la d'una flor, sinó més aviat d'una esplendor permanent, com la d'una pedra preciosa. D'altra banda, volia comprovar si vindries a buscar-me tu, en cas que no ho fes jo. Però, no: vas continuar tancant-te a la sala d'estudi tan silenciosa com el teu pupitre i el teu cavallet. Si et topava, per casualitat, passaves pel meu costat, tot demostrant tan poc interès per mi, com era compatible amb el respecte, i prou. La teva expressió habitual aquells dies, Jane, era penserosa. No diré que se't veiés abatuda, perquè no estaves pas malalta, però tampoc optimista, perquè tenies poques esperances i cap satisfacció autèntica. Em demanava què pensaves de mi..., o si mai hi pensaves, en mi. Per tal d'esbrinar-ho, vaig tornar a observar-te amb atenció. Llavors vaig veure que, quan conversaves amb mi, apareixia una certa alegria

a la teva mirada i fins i tot en les teves maneres. Vaig comprendre que eres sociable de mena, que era el silenci de ~~l'aula...~~ el tedi de la vida que havies portat, el que et feia tan trista i melangiosa. Em vaig concedir el gaudi de ser amable amb tu, i ben aviat l'amabilitat va remoure l'emoció, l'expressió del teu rostre s'endolcia, el to de la teva veu es tornava més suau; m'encantava sentir el meu nom pronunciat pels teus llavis amb una entonació agraïda i feliç. En aquells moments, m'encantava de simular un encontre casual amb tu, Jane. Tu et captenies amb una certa hesitació; m'esguardaves dubtosa, perquè no sabies quin caprici em feia actuar d'aquella manera, si jugaria el paper de l'amo i em mostraria sever, o bé el d'amic, i seria bondadós. Aleshores ja t'havia posat massa afecte per ~~simular~~ adoptar la primera actitud, i quan t'allargava la mà cordialment, les teves fresques faccions s'enrojolaven de tal manera i assumien una expressió de felicitat tan exultant, que havia de fer un gran esforç per no abraçar-te contra el meu cor.

— No em ~~parles~~ parles d'aquells dies, senyor! —el vaig interrompre, eixugant-me unes llàgrimes furtives.

342

Els seus mots em turmentaven, car jo sabia el que havia de fer, sense perdre temps, i totes aquelles remembrances, així com la revelació dels seus sentiments, no feien més que dificultar la realització d'aquell acte inevitable.

—Tens raó, Jane —va fer ell—. Quina necessitat hi ha d'evocar el passat, quan el present és molt més segur, i l'esdevenidor, molt més lluminós?

Em vaig estremir en sentir aquella afal·lerada asseveració.

— Comprends, ara, el meu cas? —va continuar—. Després d'una joventut i d'una maduresa, passades, la meitat en una infinita misèria i l'altra meitat en una soledat ~~en~~ horrorosa, trobava per primera vegada una persona digna del meu amor, et trobava a tu. Ets una part de mi, la millor, el meu àngel bo. Em sento lligat a tu per un amor molt fort. Sé que ets bona,

dotada de moltes qualitats, adorable, i al meu cor ^{hi ha nascut} ~~hi ha nascut~~ una passió fervent, ~~profunda~~ profunda, que t'arrossega al meu centre i deu de vida, que t'embolcalla amb el tel de la meva existència, per fondre'ns tots dos en un sol ésser ~~meu~~ a l'escalf de la flama pura i poderosa que em devora.

"Perquè sentia i sabia això, vaig resoldre de casar-me amb tu. Dir-me que ja tinc una esposa és una burla cruel, perquè ara ja saps que el que tinc, en realitat, és un abominable dimoni. Vaig fer mal fet en tractar d'ocultar-te la seva existència, però ho vaig fer perquè tenia por de topar amb l'obstinació pròpia del teu caràcter. Coneixia els teus prejudicis i volia tenir-te segura abans d'aventurar-me a tals confidències. Reconec que vaig ser covard, perquè havia d'haver apel·lat des del principi a la teva magnanimitat i a la teva comprensió, com ho faig ara, exposant-te obertament la meva dolorosa vida..., descrivint-te la meva fam i sed d'una existència superior i més digna de ser viscuda..., i comunicant-te, no pas la meva resolució (perquè aquesta no és la paraula adient), sinó la meva irresistible inclinació a estimar-te fidelment i honrada, tot esperant de ser correspost per tu de la mateixa manera. Sols aleshores hauria d'haver-te demanat que acceptessis la meva promesa de fidelitat i rebut la teva. Jane..., promet-me que em seràs fidel.

Va callar.

— Per què no parles, Jane?

El turment que jo sofria era terrible: una mà de ferro m'arrencava les entranyes. Quin moment horrible, quin esforç, quina lluita amb mi mateixa! Cap ésser humà que mai hagi existit podria desitjar de ser estimat com ho era jo, que idolatrava aquell qui així m'estimava, i havia de renunciar a l'amor del meu ídol. Perquè uns mots corprenedors resumien el meu deure insuportable: havia de partir.

— Has entès el que vull de tu, Jane? Només aquesta promesa: "Seré teva, Edward".

—No seré vostra, senyor Rochester.

Una altra pausa llarga.

—Jane —va començar ell, amb una mansuetud que em va omplir de pena i em va deixar petrificada de terror, car aquella veu sorda era com el panteig d'un lleó furiós—, Jane, vols dir que et proposes seguir un camí distint^{del}/~~meu~~ meu?

—Sí.

—Jane —va fer, inclinant-se cap a mi i abraçant-me—, i ara?

—També.

—I ara? —va insistir, tot besant-me el front i les galtes.

—També —vaig respondre, alliberant-me completament de la seva abraçada.

— Oh, Jane, això és dolorós! Això... això és una crueltat. En canvi, no ho seria estimar-me.

~~—Si us obeïa, seria una cosa pitjor.~~ —Si us obeïa, seria una cosa pitjor.

Un fulgor ferotge va brillar sota les seves celles. Es va incorporar, però va aconseguir de dominar-se. La meva mà va buscar el suport del respall d'una cadira. Estava esverada, tremolosa, però no pas menys decidida.

—Un moment, Jane. Pensa en el que serà la meva horrible vida quan te n'hagis anat. Amb tu se n'anirà tota la meva felicitat. Què em quedarà, aleshores? Aquella boja d'allà dalt! Com si em diguessis que tinc un cadàver al cementiri! Què faré, Jane? On trobaré companyia i consol?

—Feu com jo: confieu en Déu i en vós mateix. Creieu en el cel. Confieu que tornarem a trobar-nos allí.

— Aleshores no vols ajudar-me?

—No.

— Em condemnes a viure miserablement i a morir maleït, doncs? —va exclamar, aixecant la veu.

—Us aconsello que visqueu lliure de pecat i us desitjo que moriu en pau.

— Em prives de l'amor pur? M'obligues a caure en la luxúria i en el

vici?

—Senyor Rochester, no us obligo a fer res que no m'imposi a mi mateixa. Tots hem nascut per patir i per lluitar..., tant vós com jo: això és el que hem de fer. I vós m'oblidareu abans a mi que no pas jo a vós.

—Em fas quedar com un mentider, dient aquestes coses: solles el meu honor. Et dic que em serà impossible de canviar, i tu em dius a la cara que canviaré molt aviat. Quina manera de tergiversar les coses en els teus judicis i quanta perversitat en les teves idees demostra la teva conducta! Per a tu val més sumir una persona en la desesperació que no pas transgredir una llei merament convencional, sense perjudicar ningú? Perquè tu no tens amics ni parents que puguin jutjar-te malament si vius amb mi.

Això era veritat i, mentre ell parlava, la meva consciència i la meva raó es giraren traïdorament contra mi, tot qualificant de crim la resistència que jo oposava. I ho cridaven gairebé tan fort com el sentiment, que clamava desesperadament: " Oh, cedeix! Pensa en la seva aflicció; pensa en els riscos a què l'exposes en abandonar-lo; pensa en el seu tarannà impetuós; tingues en compte l'esbojarrament que sol seguir a la desesperació... Consola'l, salva'l, estima'l, digues-li que l'estimes i que seràs seva. Qui s'amolina per tu en aquest món? Qui en sortirà perjudicat pel que tu facis?"

La resposta encara fou inflexible. "Jo m'amolino per mi. Com més sola, amb menys amics i més abandonada em trobo, més he de guardar el decòrum. Respectaré la llei donada per Déu i sancionada pels homes. M'aferraré als principis que em van ser imposats quan tenia seny i no estava boja... com m'hi sento ara. Les lleis i els principis no són pas per ser observats quan no existeix la temptació, sinó per a moments com aquest, quan el cos i l'ànima es revolten contra llur rigor; estrictes són, i no han de ser violats. Si per conveniència individual els violo, quin valor tindrien? Jo sempre he cregut que tenien un valor, i si ara no ho crec és perquè estic pertorbada..., completament boja, perquè em corre foc per les venes,

i el cor em batega tan adeleradament, que no puc comptar-ne els batecs. En aquest moment, no m'he de moure en cap altre terreny que no sigui el dels conceptes reconeguts com a bons, ~~en~~ el de les determinacions previstes per a casos com aquest. Aquí, doncs, és on he de plantar-me."

I ho vaig fer. El senyor Rochester ho llegí al meu rostre, i la seva fúria es va desbordar. Va trigar uns instants a reaccionar; després, m'aferà el braç i em va agafar per la cintura. Semblava que volia devorar-me amb els seus ulls encesos. Físicament, em vaig sentir tan impotent com una ferradura sotmesa al foc d'una fornal, però, espiritualment, encara em quedava l'ànima i, amb ella, la certesa de trobar una segura salvació. Per sort, l'ànima compta amb un intèrpret (sovint inconscient, però, amb tot, fidel) en la mirada. Els meus ulls buscaren els seus, i mentre contemplava l'expressió ferotge del seu rostre, vaig exhalar un sospir involuntari, ja que la seva estreta era dolorosa, i jo estava quasi exhausta de forces.

—No havia vist mai res —va rugir, tot grinyolant les dents— que fos alhora tan fràgil i tan indòmit. La sento com una simple canya entre les meves mans! —I em va sacsejar amb tota la força dels seus braços—. Podria blegar-la amb dos dits, però, què en treuria de doblegar-la, de trencar-la, d'esclafar-la? Guaitau quina mirada, resoluta, esquerpa, independent, que em desafia, més que amb coratge, amb una llulssor triomfant. ^{Del} ~~una~~ ~~un~~ seu embolcall carnal en puc fer el que vulgui, però el seu esperit no es doblegarà mai a la meua voluntat! Si destrueixo la minsa presó, l'única cosa que aconseguiré és alliberar el captiu. Prou que podria conquerir l'habitaclle, però l'ocupant s'escaparia cap al cel abans que jo pogués considerar-me possessor de la seva morada de fang. I és la seva ànima enèrgica, virtuosa i pura, el que jo vull, i no sols el seu fràgil cos. I aquesta ànima, si volgués, podria venir volant suaument a ajocar-se contra el meu cor, però si l'abraçava contra la seva voluntat, s'evaporaria com una essència..., s'esvalria mentre jo aspiraria la seva fra-

gància... Oh, vine, Jane, vine!

I, tot dient això, em va deixar anar i es limità a mirar-me. El seu esguard era molt més difícil de resistir que no pas la seva frenètica abraçada, però sols un idiota hauria sucumbit en aquells moments. Si havia gosat desafiar el seu furor, bé podia escapar de la seva aflicció. Vaig recular cap a la porta.

— Te'n vas, Jane?

— Me'n vaig, senyor.

— M'abandones?

— Sí.

— No tornaràs? No vindràs més a consolar-me, a salvar-me? El meu profund amor, el meu terrible dolor, el meu prec frenètic, no signifiquen res per a tu?

Quin sentiment infinit hi havia en la seva veu! I què amarg era haver de repetir-li fermament aquells mots!

— Me'n vaig.

— Jane!

— Senyor Rochester?

— Vés-te'n, doncs, si vols, però recorda l'angoixa amb què em deixes. Vés-te'n a la teva habitació, medita tot el que has dit i pensa en el meu sofriment..., pensa en mi, Jane.

Es va tombar i es deixà caure al sofà amb la cara entre les mans.

— Oh, Jane, la meva esperança, el meu amor, la meva vida! —va gemegar desoladament, deixant escapar un fort i fondo sospir.

Jo gairebé ja havia arribat a la porta, però, ai, lector!, vaig tornar enrere tan decididament com abans m'havia allunyat d'ell. Em vaig agenollar al seu costat, li vaig fer girar la cara cap a mi, li vaig besar la galta i li vaig acariciar els cabells.

— Que Déu us beneeixi! —li vaig dir—. Que Déu us guardi del mal..., que Ell us guiï, us consoli... i us pagui tot el que heu fet per mi!

—L'amor de la meva petita Jane era la meva millor recompensa —va respondre ell— i sense ella, el meu cor quedarà destrossat. Però, oi que la Jane em donarà, encara, el seu amor, el seu amor noble i generós?

La sang va afluir al seu rostre, els seus ulls van tornar a fulgurar. Es va posar dret i allargà els braços, però jo vaig esquivar l'abraçada i vaig abandonar precipitadament l'estança.

— Adéu! —va fer, desesperadament, el meu cor en ser fora—. Adéu per sempre!

Em pensava que aquella nit no podria dormir, però ni bé vaig posar el cap al coixí, vaig caure en un son profund. Em vaig sentir transportada a la infantesa: vaig somiar que em trobava a la cambra vermella de Gateshead. Era una nit fosca, i estranys temors assetjaven el meu esperit. La llum que, anys enrere, m'havia esverat tant que vaig perdre el sentit, reapareixia en el somni, s'enfilava per la paret i s'aturava, tremolosa, al bell mig del sostre. Vaig alçar el cap per mirar-la, i el sostre es va transformar en un mar de núvols, alts i foscos, si bé resplendien com quan està a punt de sortir la lluna. Jo esperava que aparegués, amb una estranya mà expectació, com si hagués de dur estergida al seu disc alguna sentència funesta. La lluna es va obrir pas entre els núvols d'una manera insòlita: una mà misteriosa anava separant els vapors, però llavors, en comptes de la lluna, era una blanca faç humana la que brillava en l'atzur, tot decantant el front esplendorós devers la terra, i em mirava amb insistència. Després s'adreçà a la meva ànima i, per bé que la veu sonava incommensurablement remota, jo la sentia mussitar dins el meu cor:

—Filla meva, fuig de la temptació.

—Així ho faré, mare.

Aquesta va ser la resposta que vaig donar en despertar-me d'aquell somni hipnòtic. Encara era de nit, però al juliol les nits són curtes, i

poc després de la mitja nit, ja comença a ~~mirar-se~~ llostrejar. "És hora de començar el que he de fer", vaig pensar. Em vaig llevar; anava vestida, perquè només m'havia tret les sabates. Sabia a quins calaixos^{hi} trobaria la roba blanca, un fermall i un anell. Quan buscava aquests objectes, vaig trobar el collar de perles que el senyor Rochester m'havia obligat a acceptar-lo uns dies abans. El vaig deixar, ja que no era meu: pertanyia a la núvia que s'havia esvaït com en un somni. Amb les altres coses en vaig fer un paquet; em vaig ficar la bossa a la butxaca, amb els únics vint xilings que tenia; em vaig posar el capell de palla i el xal, vaig prendre el paquet i les sabates, que no m'havia calçat encara per no fer soroll, i vaig sortir cautelosament de la cambra.

— Adéu-siau, bondadosa senyora Fairfax! —vaig mussitar, quan passava davant la porta de la seva habitació—. Adéu, estimada Adèle! —vaig fer, tot donant una mirada a la seva cambra.

No calia ni pensar en entrar a donar-li una abraçada. Havia d'anar amb compte de no fer cap soroll, perquè ell podia estar escoltant.

M'havia fet el propòsit de passar per davant l'habitació del senyor Rochester sense parar-me, però el meu cor va aturar un instant el seus batecs, i els meus peus no van tenir més remei que aturar-se també. El senyor Rochester no dormia: el vaig sentir caminar amunt i avall, sospirant de tant en tant. I pensar que, si volia, en aquella estança hi trobaria el cel, un cel temporal! No havia de fer més que obrir la porta i dir: "Senyor Rochester, us estimo i vull viure amb vós fins a la mort", i una deu d'èxtasi m'amararia els llavis. Ho vaig meditar.

Aquell home bo, que ara no podia dormir, esperava amb impaciència el nou dia. Quan em faria venir a buscar, jo ja no hi seria. Aleshores se sentiria abandonat, veuria el seu amor rebutjat, sofriria, es desesperaria, potser. Vaig meditar sobre això, també. La meva mà avançà cap al pom, però la vaig enretirar prestament, i em vaig allunyar corrent de la porta.

Vaig baixar l'escala amb el cor encogit: sabia el que havia de fer, i

ho vaig fer maquinalment. Vaig anar a la cuina a buscar la clau de la porta lateral; vaig prendre, també, un cetrill i una ploma, amb la qual vaig untar d'oli la clau i el pany. Em vaig menjar una llesca de pa i vaig prendre aigua, ja que potser hauria de caminar molt, i no m'havien de faltar les forces, que prou havien minvat darrerament. Tot ho vaig fer sense fer remor. Vaig obrir la porta, vaig sortir i la vaig tornar a tancar suaument. Sobre el pati s'estenia la incipient claror de l'alba encara llunyana. Les portes reixades eren tancades amb ~~pany~~^{pany} i clau, però en una d'elles hi havia una portella que només tenia ~~un petit forat~~ posat el forrellat. Per allà vaig sortir i, un cop tornada a tancar la portella, em vaig trobar fora de Thornfield.

A una milla de distància, camps enllà, s'estenia una carretera en direcció contrària a Millocote; era una carretera que no havia recorregut mai, però que, en veure-la, sovint m'havia preguntat on devia portar, i cap allí vaig encaminar els meus passos. Ara no era ~~pas~~^{pas} qüestió de reflexionar, ni de mirar enrere, i ni tan sols cap a davant. No havia de pensar en el passat ni en el futur. El passat em semblava una pàgina tan divinament dolça, que llegir-ne una sola ratlla hauria crebantat la meva resolució i doblegat la meva energia. I l'esdevenidor era una pàgina en blanc, com el món després del diluvi.

Vaig anar vorejant camps, tanques i senderes fins després de la sortida del sol. Crec que feia un esplèndid matí d'estiu. Sé que les sabates, que m'havia calçat en sortir de la casa, de seguida van quedar xopes per la rosada. Jo, però, no reparava ni en el sol ixent, ni en el cel rialler, ni en la natura que es despertava. Aquell qui a través d'un bell panorama s'encamina cap al patíbul, no pensa en les flors que somriuen a la vora del camí, sinó en el piló i en l'esmolada destrat, en el seccionament d'ossos i de venes, en la tomba oberta que l'espera. Jo, doncs, pensava en la meva situació de fugitiva sense llar i — oh, amb quina angoixa! — en el que deixava enrere. M'imaginava que el senyor Rochester seria a la seva cam-

bra, contemplant la sortida del sol, esperant que jo aparegués per dir-li que em quedava al seu costat i seria seva. Jo anhelava ser la seva dona, i vaig estudiar la possibilitat de retornar: no era massa tard. Encara podria estalviar-li aquella amarga aflicció. Encara no devien haver descobert que havia fugit, n'estava segura. Podia retornar i consolar-lo, alliberar-lo de la seva misèria moral, potser de la seva ruïna, ser el seu orgull... Oh, com m'angoixava la seva soledat..., molt més que la meva! Era com una sageta clavada al meu pit, que m'esquinçava la carn quan provava d'arrencar-la. I queia en basca quan el record l'enfonsava més endins. Començaven a cantar els ocells, tot saltironant per les branques i els matolls: els ocells, fidels a la parella, símbols de l'amor. I jo què era? Dividida entre el dolor del meu cor i els frenètics esforços per no traïr els principis, m'odiava a mi mateixa. No trobava cap satisfacció pensant que havia procedit correctament per salvar el meu ~~honor~~ decòrum. Havia ferit el meu amo estimat, li havia fet mal... Hem considerava odiosa als meus propis ulls. Això no obstant, no podia tornar sobre els meus passos. Déu devia obligar-me a anar endavant. Quant a la meva voluntat i la meva consciència, la profunda pena que sentia les ofegava. Plorava desconsoladament mentre seguia el solitari camí, cada vegada més i més de pressa, com una espèritada. Una progressiva debilitat va anar envaint els meus membres, em va rodar el cap i vaig caure. Vaig romandre estesa a terra uns minuts, amb la cara premuda contra l'herba mollà. Vaig sentir el temor —o l'esperança— de morir allà, però per fi em vaig aixecar sobre les mans i els genolls i vaig caminar de quatre grapes, fins que de nou vaig posar-me dreta, més fermament decidida que mai a arribar a la carretera.

Quan hi vaig ser, no vaig tenir més remei que seure, per reposar, a la cuneta. Després vaig sentir soroll de rodes i vaig veure que s'acostava una diligència. Em vaig alçar, vaig aixecar la mà, i el vehicle va parar. Vaig preguntar al cotxer a on anava. Em donà el nom d'un indret molt llunyà, on jo sabia que el senyor Rochester no hi tenia relacions. Li vaig demanar

quant em cobraria per portar-m'hi, i ell va contestar que trenta xílings. Li vaig fer saber que no en tenia més que vint, i l'home va dir que estava bé, que m'ho deixava per aquest import. Vaig pujar al cotxe, que anava buit, el cotxer va tancar la portella, i el vehicle va arrencar.

Amable lector, Déu vulgui que no hagi de sentir mai el que jo vaig sentir en aquell moment! Tant de bo que mai no hagi de vessar les llàgrimes ardents i tumultuoses que ~~vaig~~ en aquella ocasió van caure dels meus ulls! Tant de bo no hagi d'elevat mai al Cel una pregaria tan desesperada i angioixosa com la que aleshores va brotar dels meus llavis! Que no et vegis mai en el cas de ser instrument del dolor d'aquell a qui estimes, com em passava a mi!

CAPÍTOL VINT-I-VUIT

349
Han passat dos dies. És un vespre d'estiu. El cotxer m'ha deixat en un indret anomenat Whitcross, ja que, per la suma que li havia donat, no podia dur-me més lluny, i jo no tenia ni un xíling més tan sols. A hores d'ara, la diligència ja es troba a una milla de distància, i jo estic sola. En aquest moment, descobreixo que m'he oblidat de prendre el paquet de la bossa del cotxe, on l'havia col·locat per més seguretat. I, per tal com és allà, no hi ha més remei que deixar-lo continuar allà. Ara, jo no tinc absolutament res.

Whitcross no és pas una ciutat, ni tan sols un llogarret, sinó una columna de pedra enclavada en la confluència de quatre camins i emblanquinada perquè es destaquí, suposo, a la distància i en la foscor. De la columna en surten quatre braços, que assenyalen quatre direccions distintes: la població més propera dista deu milles, segons que diu la inscripció, i la més llunyana, unes vint. Pels noms ben coneguts d'aquelles ciutats, dedueixo que em trobo ~~en un comtat del nord, en una comarca~~ en un comtat del nord, en una comarca de terres ermes, voltades de muntanyes: això ho ^{puc} ~~veure~~ veure amb els meus propis ulls. Els vastos ermots ^{s'estenen} ~~sestenen~~ darrere meu i a cada banda, i al lluny albiro les ondulades muntanyes que es drecen més enllà de la fonda vall que tinc als meus peus. La població deu ser poc densa, i no veig ningú recorrent aquells camins, que es perden cap als quatre punts cardinals, blancs, amples, solitaris; tots travessen l'ermàs, flanquejats per les brugueres que creixen frondoses fins als marges mateixos. Amb tot, algú podria passar per aquells camins, i jo no vull que em vegi ningú, ja que tothom s'hauria meravellat de trobar-me perduda i sense saber on anar, al costat d'un indicador de camins. Si em feien alguna pregunta, no hauria sabut què contestar, i segurament se n'haurien estranyat i haurien desconfiat de mi. En aquest moment, no tinc cap lligam amb la societat —cap esperança ni cap encís no m'atreuen devers on s'estan els meus semblants—,

ningú que em veiés no em dedicaria cap pensament amable ni em desitjaria res de bo. No tinc cap més amic que la mare de tots: la Natura, i en ella cercaré aixopluc i a ella li demanaré repòs.

Em vaig endinsar entre els brucs i de seguida ~~em vaig ficar en una fondalada, tot evitant el llot del pantà,~~ vaig caminar entre les mates que m'arribaven als genolls, fins que vaig trobar un penyal de granit ennegrit per la molsa en un racó ocult, sota el qual em vaig asseure. Els marges altíssims de l'ermàs em rodejaven, la roca em protegia el cap i el cel ho ^{cobria} ~~envoltava~~ tot. Va passar una estona abans no em vaig sentir tranquil·la, fins i tot allà, perquè temia que volguessin per aquells tocoms animals peril·losos, o que em descobrís algun caçador, furtiu o no. Si una ratxa de vent agitava les mates, alçava la vista esverada, pensant que era el bramul d'un brau; si sentia el xiulet d'un corriol, m'imaginava que es tractava d'un home. Per fi, en comprovar que els meus temors eren infundats, i més assossegada en veure que regnava un profund silenci en caure la tarda, vaig recobrar la confiança. Fins aleshores no havia pensat en res, limitant-me només a mirar, a escoltar i a témer. Però ara començava a reflexionar de nou.

Què podia fer? On podia anar? Preguntes intolerables, quan no podia fer res ni anar enlloc! Probablement, la casa més propera es trobaria a una distància més gran que aquella que les meves debilitades forces podrien recórrer. Caldria apel·lar a la freda compassió per aconseguir un alberg, corrent el risc de ser rebuda amb recel, gairebé amb un cert rebuig, abans de ser escoltada i de veure coberta alguna de les meves necessitats.

Vaig tocar una mata de bruc: estava seca, i encara conservava l'escalfor del sol d'aquell dia d'estiu. Vaig contemplar el cel: estava ras, i un estel titil·lava a sobre mateix del penyal. Queia la rosada suaument; no bufava ni un alè d'aire. La Natura em semblava benigna i bondadosa, i vaig pensar que m'estimava a pesar de ser jo una pària; si dels homes no en podia esperar més que insults, rebuig i recels, en ella podia confiar-hi

amb filial afecció. Aquella nit, si més no, seria el seu hoste: com a mare meva que era, em brindaria allotjament sense cobrar-me res. Jo encara tenia un mos de pa, el crostó d'un panet que havia comprat en una vila ~~on~~ on havíem fet parada al migdia, amb un penic oblidat: l'última moneda que em quedava. Entre les mates, vaig veure gerds silvestres madurs, que brillaven com granets de vidre. En vaig collir un grapat i me'ls vaig menjar amb el pa. L'aguda gana que sentia un instant abans es va apaivagar, bé que no vaig quedar satisfeta, amb aquell àpat d'eremita. En acabar, vaig dir les oracions del vespre i tot seguit vaig buscar un lloc on jeure.

L'herba creixia molt alta vora el penyal; quan em vaig estirar, els peus hi van quedar enterrats i, com que era tan alta a cada costat, restava només un estret espai per ser envaït per l'aire nocturn. Em vaig tapar amb el xal plegat, i un tou d'herba em va fer de coixí. Acotxada d'aquesta manera, no vaig sentir, almenys al començament de la nit, gens de fred.

Hauria pogut tenir, doncs, un benaurat repòs, si no hagués estat per la tristesa que m'oprimia el cor. Tornaven a obrir-se i sagnaven les ferides de la meva ànima. Sofria pel senyor Rochester i el seu fat advers; sentia per ell una amarga compassió, anhelosa de la seva companyia, i el meu cor, impotent com un ocell amb les ales rompudes, encara s'agitava desesperadament en els seus vans intents d'acudir al seu costat.

Fatigada per aquesta tortura mental, em vaig incorporar. Era ben de nit i el cel estava estelat. Feia una nit serena i silenciosa, que allunyava de l'ànima tota mena de temor. Sabem que Déu és arreu, però, de fet, mai no sentim tant la seva presència com quan contemplem les seves màximes obres. En aquell cel tan ras, on giraven, silencis, els mons creats per Ell, s'experimentava més que mai la seva infinitud, la seva omnipotència, la seva Omnipresència. M'havia agenollat per tal de resar pel senyor Rochester. Mentre ho feia, els meus ulls enllorats contemplaven la imposant Via Làctia. En recordar els incontables sistemes que ocupaven aquell espai que era talment una delicada franja lluminosa, vaig sentir el poder infi-

nit de Déu. Estava segura que podria salvar tot allò que ~~era~~^{era} obra seva, i cada vegada estava més convençada que res de la terra no era perible, que ni una ànima tan sols no es podia perdre. La meva oració es va convertir en acció de gràcies, en recordar que el Pare de totes les coses era també el nostre Salvador. El senyor Rochester seria salvat, perquè era de Déu, i Déu el preservaria. Vaig tornar a arraulir-me sobre el pit del turó i de seguida em vaig adormir, tot oblidant les penes.

L'endemà, però, la Necessitat, pàl·lida i descarnada, se'm va fer present. Molt després que els ocellets abandonessin els seus nius; molt després que les abelles acudissin a trenc d'alba a libar ~~el nèctar~~^{el nèctar} de les flors de bruc, abans no s'hagués evaporat la rosada, quan les allargassades ombres de la matinada s'havien dissipat, i el sol il·luminava ja el cel i la terra, em vaig incorporar i vaig esguardar al meu entorn.

El dia era esplèndid i càlid. L'ermàs circumdant era com un desert daurat, banyat per la llum del sol, on jo hauria volgut viure per sempre més. Vaig veure un llargandaix que s'enfilava pel penyal; vaig descobrir una abella que volava entre les dolces gerderes. En aquell moment, hauria volgut esdevenir abella o llangardaix, per trobar allà aliments a tota hora i refugi permanent. Però era un ésser humà i tenia les necessitats dels éssers humans: no podia pas quedar-me, doncs, on res no les podia cobrir. Em vaig aixecar; vaig donar una ullada al jaç que acabava d'abandonar. Desesperançada com estava respecte al futur, només hauria desitjat que el Creador hagués decidit de llevar-me l'ànima ~~mentre~~ mentre dormia, de manera que aquell cos cansat, quan la mort ja l'hauria absolt d'ulteriors lluites amb el fat, no hauria de fer més que descompondre's tranquil·lament, per mesclar-se en pau amb el sòl d'aquell ~~hermot~~ hermot. La vida, però, encara obrava en poder meu, amb tots els seus requeriments, dolors i responsabilitats. Calia suportar aquella càrrega, proveir a les meves necessitats, endurar els meus sofriments, complir amb les meves obligacions. Vaig posar-me en marxa.

En arribar de nou a Whitcross, vaig seguir una carretera en direcció contrària al sol, ara alt i ardent ja. Cap altra circumstància no va influir en l'elecció de la ruta. Vaig caminar una llarga estona i, quan vaig pensar que ja havia caminat prou i podia cedir a la fatiga que m'aclaparava, em vaig asseure en una pedra, bo i lliurant-me sense oposar resistència a l'apatia que s'apoderà del meu cor i dels meus membres, vaig sentir repicar una campana, la campana d'una església.

392 Em vaig tombar cap a on tocava la campana i a la distància, entre pintorescos turons, l'aspecte i les formes canviant dels quals jo havia deixat d'observar des de feia ben bé una hora, vaig albirar un llogarret i un campanar. A la meva dreta, s'estenia una vall coberta de prades, bladars i boscos. Un rierol rutilant serpejava per entremig de la variada gamma de verds, els tons suaus dels camps de blat, els més foscos dels boscos i els més clars i assolellats dels prats. Alertada pel soroll de rodes a la carretera que s'estenia al meu davant, vaig veure un carro feixugament carregat que pujava turó amunt i, a curta distància, pasturaven dues vaques, vigilades pel pastor. Prop meu hi havia vida humana i labor humana. Jo havia de continuar bregant per viure i per escarrassar-me com tothom.

Cap a les dues de la tarda, entrava a la vila. Al capdavant d'un dels carrers hi havia una petita botiga amb l'aparador ple de panets. Me'ls vaig mirar cobejosa. Pensava que, menjant-me'n un, potser recuperaria les energies, sense les quals em costaria molt de continuar caminant. El desig de guanyar forces i una certa vigoria havia~~x~~ renaixut en mi tan bon punt em vaig trobar entre els meus semblants. Vaig pensar que hauria estat enviliador desmaiar-se d'inanició al mig del carrer d'un llogarret. No duia res a sobre que pogués oferir-ho a canvi d'un d'aquells panets? Vaig rumiar. Duia un mocadoret de seda lligat al coll i tenia els guants. Poc sabia jo com es captenien els homes i les dones quan es trobaven en una situació d'extrema necessitat. No tenia idea si alguna d'aquelles peces seria acceptada: probablement no les voldria ningú, però havia d'intentar-ho.

Vaig entrar a la botiga, on hi havia una dona. En veure una persona decentment vestida, una senyora com sens dubte va suposar, em va saludar atentament. En què podia servir-me?, va cuitar a preguntar. La vergonya s'apoderà de mi: no atinava a dir les paraules que havia preparat. No gosava oferir-li els guants mig gastats ni aquell mocadoret tot arrugat; de més a més, em semblava absurd fer-li aquella proposició. Em vaig limitar, doncs, a demanar-li permís per seure un moment, perquè estava molt cansada. Decebuta en comprovar que no era la clienta que ~~esperava~~ suposava, va accedir fredament al meu prec, tot indicant-me una cadira. M'hi vaig deixar caure. Tenia ganes de plorar, però comprenent com hauria estat inoportuna aquella manifestació, em vaig contenir. Tot seguit li vaig preguntar si hi havia alguna modista o cosidora al poble.

—Sí, un parell. Les que fan falta en una vila com aquesta.

Vaig reflexionar. Aquella era la realitat. Em vaig trobar cara a cara amb la Necessitat: no tenia recursos, ni amics, ni diners. Però havia de fer alguna cosa. Què? Havia de trobar feina. Però, on?

—Coneixeu alguna persona del veïnat que hagi de menester una minyona?

—No. No us ho sabria dir.

—Quina és la indústria principal d'aquí? A què es dedica la gent?

—Molts són camperols i d'altres treballen a la fàbrica d'agulles del senyor Oliver i a la foneria.

—Hi treballen dones a la fàbrica del senyor Oliver?

—No. És feina d'homes.

—I què fan les dones d'aquest poble?

—No ho sé pas —fou la resposta—. Unes fan una cosa, i altres en fan una altra... El pobres s'apanyen sempre com poden.

Semblava cansada de les meves preguntes. Demés, quin dret tenia jo d'importunar-la? Aleshores van entrar un parell de veïnes. Vaig comprendre que voldrien la cadira que jo ocupava. Me'n vaig anar.

Vaig recórrer el carrer, tot observant les cases que trobava a dreta i

esquerra, però sense trobar cap ~~pretext~~ pretext per entrar en cap ni veure res que m'induí a fer-ho. Vaig voltar pel poble, allunyant-me'n fins a una certa distància i tornant-hi de nou, durant una hora o més. Exhausta, experimentant la dolorosa necessitat de menjar, em vaig asseure a la vora d'una sendera. Al cap d'una estona, però, ja tornava a caminar, buscant alguna cosa: un aixopluc o, si més no, algú que m'orientés. Al capdamunt de la sendera hi havia una bonica caseta, amb un jardí al davant, exquisidament arreglat i ple de flors. M'hi vaig acostar. Per què m'apropava a aquella porta blanca o tocava el lluent picaporta? Quin interès podien tenir els seus habitants de servir-me? Amb tot, vaig trucar. Una dona jove, d'agradable aspecte, i molt neta, va obrir la porta. Amb la veu que cal suposar en una persona desesmada i defallent —una veu molt dèbil i tremolosa— li vaig preguntar si no havia de menester cap minyona.

—No —va respondre—, a casa no en tenim, de minyona.

— No sabríeu dir-me on podria trobar feina, de la mena que fos? —vaig insistir—. Sóc forastera i no conec ningú en aquest poble. Necessito treballar, sigui en el que sigui.

Però ella no tenia per què ocupar-se de mi, ni buscar-me feina. Als seus ulls, la meva explicació, la meva situació i la meva aparença devien crear-li una profunda desconfiança. Va sacsejar el cap, va dir que lamentava no poder-me donar cap informació i va tancar la blanca porta, amb tota cortesia, però la va tancar. Si l'hagués deixada oberta un instant més, crec que li hauria pidolat un bocí de pa, perquè em sentia defallir.

No tenia sentit tornar al sordid llogarret, on, de més a més, no hi besllumava cap perspectiva d'ajuda. Més m'hauria valgut encaminar-me cap a un bosc que veia allà a la vora, i que semblava oferir-me un refugi acollent entre les denses ombres, però em sentia tan dèbil, tan extenuada, tan torturada pel rosec de la gana, que voltava per instint a l'entorn dels llocs on existia la possibilitat de trobar-hi aliment. La soledat no seria soledat, ni el repòs, repòs, mentre el voltor de la fam em clavés tan cruelment

el bec i els esperons.

Em vaig aproximar a les cases; me'n vaig allunyar; vaig tornar a acostar-m'hi i de nou me'n vaig distanciar, tot comprenent que no tenia cap dret a demanar res ni a esperar que ningú s'interessés per mi. La tarda avançava mentre jo vagava com un gos extraviat i famolenc. En travessar un camp, vaig veure al meu davant el campanar de l'església: no vaig dubtar ni un segon a encaminar-hi els meus passos. Prop del cementiri, al bell mig d'un jardí, s'hi dreçava una casa de sòlida construcció però no massa gran, que sens dubte havia de ser la del rector. Vaig recordar que els forasters que arriben a un indret on no hi coneixen ningú, solen acudir al rector del poble perquè els ajudi a trobar feina. I la missió d'un sacerdot consisteix a socórrer —ni que sigui amb el seu consell— aquells qui sol·liciten la seva ajuda. Armant-me, doncs, de valor, i reunint les poques i dèbils forces que em quedaven, vaig arribar a la casa i vaig trucar a la porta de la cuina. Va obrir una dona d'edat. Li vaig preguntar si aquella era la casa del rector.

—Sí.

— No hi és ell?

—No.

— Tornarà aviat?

—No. Se n'ha anat de viatge.

— Molt lluny?

—No pas massa: a unes tres milles d'aquí, a Marsh End, on l'han cridat per haver-se mort el seu pare de sobte. Probablement s'hi estarà uns quinze dies.

— No hi ha cap senyora a la casa?

Contestà que no hi havia ningú més que ella, que ella era la majordona, i a ella, estimat lector, no vaig gosar de demanar-li el que necessitava; no vaig ser capaç de pidolar. Una altra vegada, doncs, vaig començar a vagar.

De nou em vaig llevar el mocador del coll. Havia tornat a pensar en els panets de la botigueta. Què no hauria donat per un crostó de pa! Per un sol mos que em calmes el rau-rau de la gana! Instintivament, em vaig tombar de cara al poble; de nou vaig trobar la botiga i hi vaig entrar. Malgrat que hi havia d'altres persones, vaig aventurar-me a preguntar a la botiguera si volia donar-me un panet a canvi d'aquell mocador.

La dona em va fitar amb evident desconfiança.

—No; no faig mai aquesta mena de tractes.

Quasi desesperada, li vaig pregar que em donés ni que fos mig panet, però s'hi va negar també.

— Qui sap d'on l'heu tret aquest mocador! —va fer.

— Voleu els meus guants, a canvi?

— No! Què en faria jo?

No és plaent d'insistir en aquests detalls, amic lector. Hi ha què diu que s'adelita evocant els records penosos, però a mi, avui, em resulta insuportable de reviure els temps que refereixo. Aquell abatiment moral, unit al sofriment físic, em resultava massa dolorós. No censuro pas cap de les persones que aleshores es negaren a ajudar-me. Considerava que això era el que calia esperar, de manera inevitable: si un pidolaire vulgar sol inspirar desconfiança, un pidolaire ben vestit ^{n'inspira} ~~inspira~~ sempre. Cert és que el que jo demanava era feina, però, a sant de què s'havien de prendre aquella molèstia? Eren persones que em veien per primera vegada i que no sabien res de la meva personalitat. Quant a la dona que no va voler acceptar el meu mocador a canvi d'un panet, tenia tot el dret de fer-ho, si l'oferiment el trobava estrany o el canvi desavantatjós. Deixa'm, doncs, que resumeixi, estimat lector. Aquest tema em fastigueja.

Poc abans de fer-se fosc, vaig passar per davant d'una granja, davant la porta oberta de la qual seia el granger, que estava sopant: menjava pa amb formatge. Em vaig aturar i li vaig dir:

— No em donaríeu un bocí de pa? Estic morta de gana.

Em va clavar una mirada de sorpresa, però, sense contestar, va tallar una gruixuda llesca de pa i me la va donar. M'imagino que no va pensar que jo fos una pidolaire, sinó tan sols una senyora excèntrica, que li havia agafat el caprici de tastar el seu pa negre. Tan bon punt vaig ser fora de la seva vista, vaig seure i vaig devorar el pa.

Com que no podia covar l'esperança de dormir sota un sostre, vaig pensar que havia de refugiar-me al bosc a què he al·ludit abans. Però vaig passar una mala nit, ja que vaig veure interromput el meu repòs diverses vegades. El sol estava moll, l'aire era fred i, de més a més, sovint passaven intrusos prop meu, i havia de canviar de lloc una i altra volta: no vaig tenir ni un moment de tranquil·litat ni em vaig poder sentir segura. Cap a la matinada, es va posar a ploure, i durant tot el dia va fer molta humitat. No em demanis, lector, una relació minuciosa d'aquella jornada. Com a l'anterior, vaig estar buscant feina i, com a l'anterior, la nota va ser el refús. Com a l'anterior, estava famolenca i, com a l'anterior, una sola vegada vaig poder menjar una mica. Davant la porta d'una caseta, una nena estava a punt d'abocar un plat de farinetes fredes a la menjadora del porc.

— M'ho vols donar, això? —li vaig demanar.

La menuda em va mirar de fit a fit.

— Mare! —va cridar—. Aquí hi ha una dona que vol que li doni les farinetes!

—Està bé, filleta —va respondre una veu des de dins—, si és una pidolaire, dóna-l'hi. El porc no s'ho menjarà.

La nena va buidar les farinetes massissades al clot de les meves mans, i jo les vaig devorar voraçment.

En apregonar-se l'humit crepuscle, em vaig aturar a la vora d'un camí de ferradura que seguia des de feia més d'una hora.

"Em flauegen les forces —vaig monologar—. Sento que no podré anar molt més lluny. Hauré de tornar a passar la nit al ras? Amb el cap repo-

sant sobre el sol dur i fred, mentre m'amara la pluja? Em temo que no puc fer res més, perquè ningú no em brindarà hospitalitat. Serà horrible, però, amb aquesta gana que sento, aquesta debilitat, aquest fred, aquest abatiment i aquesta absoluta desesperança. Segurament em moriré durant la nit. I per què no em resigno a ~~m~~ morir? Per què esforçar-se a conservar una vida inútil? Perquè sé, o crec, que el senyor Rochester és viu, i aleshores, morir de gana i de fred és un destí al qual la naturalesa humana no es pot sotmetre passivament. Oh, Déu meu, dóna'm forces! Ajuda'm! Guia'm!"

que Els meus ulls vidriosos contemplaren l'ombrívol i boirós paisatge. Vaig veure que m'havia allunyat del llogarret, tant, que ja no l'albirava. Els ~~concreus~~ conreus que el voltaven havien desaparegut. Al llarg de dreceres i viaranyes, havia arribat una altra vegada a prop de l'ermàs, i ara, només uns pocs camps, gairebé tan silvestres i àrids com els bruguerars, fins al punt que no es diferenciaven els uns dels altres, s'estenien entre el lloc on em trobava jo i el fosc turó. ~~sota la influència dels elements.~~
Al "Bé, més valdrà que em mori ^{allà} ~~aquí~~ que no pas en un carrer o en un camí freqüentat --vaig pensar--. Prefereixo que els corbs, si n'hi ha en aquesta contrada, devorin la carn que cobreix els meus ossos, abans que les meves despulles vagin a parar, dins un taüt de caritat, al fons de la fossa comuna."

Em vaig encaminar, doncs, cap al turó. En arribar-hi, només em restava cercar un clot on poder-me ~~ajagar~~ ajassar per sentir-me, si no segura, almenys oculta. Però tota la superfície de l'erm semblava uniforme, i l'única cosa que variava era el color: verd, on creixien joncs i molssa als marges dels aiguamolls, i negre, on el sol ressec era eixorc com la mort. Per bé que ja era fosc, encara podia distingir aquells canvis de matis, més que res com a simples alteracions de llum i d'ombra, ja que els colors autèntics s'havien dissipat amb la llum del dia.

Els meus ulls encara recorrien el fosc pujol i resseguien el marge de l'aiguamoll, fins que es perderen en el paisatge més desolat, quan en un

punt molt llunyà, enmig dels aiguamolls i la carena, va brillar una llum. "Deu ser un foc follet", va ser el meu primer pensament, tot esperant que s'esvaniria de seguida. La llum, però, no es movia, ni reculava ni avançava. "Serà, doncs, una foguera que acaben d'encendre?", em vaig demanar. La vaig observar per veure si es feia més intensa; però, no: ni augmentava ni minvava de tamany. "Pot ser la llum d'una casa --vaig conjecturar--, però si ho és, no podré pas arribar-hi mai. És massa lluny. I encara que la tingués a una iarda de distància, de què em serviria? Si trucava a la porta, segur que me la tancarien a la cara."

Em vaig estirar al mateix lloc on em trobava, de bocaterrosa. Vaig romandre immòbil una estona. El vent de la nit bufava sobre el turó i sobre el meu cos, i anava a morir gemegant a la distància. Es va posar a ploure molt fort, i de nou vaig quedar amarada fins als ossos. Si m'hagués quedat enravenada --el cordial enrampament de la mort--, no hauria sentit res; però la meua carn encara vivent s'estremia sota la influència dels elements. Al cap d'una estona, em vaig incorporar.

La llum continuava brillant, esmorteïda, però constant, a través de la pluja. Vaig provar de caminar; tot arrossegant els peus fatigats molt lentament, en aquella direcció. En davallar del turó, vaig haver de travessar un vast pantà, que hauria estat impracticable a l'hivern, i que fins i tot aleshores, en ple estiu, se m'hi enfonsaven els peus i hi xipollejava desesperadament. Dues vegades vaig caure, però totes dues em vaig aixecar amb gran esforç. Aquella llum era la meua última esperança: havia d'arribar allà on era, fos com fos.

En haver travessat el pantà, vaig distingir una franja blanca que s'estenia al llarg de l'ermot. M'hi vaig acostar: era un senderó o un camí fressat, que duia directament a la llum, la qual ara brillava en una mena de muntijol, al bell mig d'un clap d'arbres, avets, aparentment, segons que vaig deduir per les formes i el fullatge que entreveia confusament entre les tenebres. El meu estel s'esvaï en acostar-me'hi: algun obstacle s'ha-

via interposat entre ell i jo. Vaig allargar la mà per tal de tocar la massa fosca que tenia al davant i vaig sentir l'aspror de les pedres d'un mur baix, amb una estacada al damunt i una alta tanca d'un arbust punxós a la part de dins. El vaig anar seguint a les palpentes, fins que de nou alguna cosa va resplendir amb una llum apagada al meu davant: era una porta reixada, que va girar sobre les seves frontisses ni bé la vaig tocar. A banda i banda de l'entrada hi havia una mata fosca, que devia ser grèvol o un teix.

Passat el portell, flanquejat per aquells arbustos, la silueta d'una casa es va perfilar al meu davant. Era baixa, fosca i bastant gran, però la llum que m'havia guiat no brillava enlloc. La foscor era absoluta. Se n'haurien anat a dormir els seus habitants? Això em vaig témer. Tot buscant la porta, vaig tombar la cantonada de l'edifici i de nou vaig distingir la llum anhelada, que es vessava per una finestreta reixada, situada a no més d'un peu de terra, la qual semblava més petita perquè l'ocultava en part l'heura o alguna altra planta enfiladissa, que revestia el mur d'aquella part de la casa. La finestra era tan estreta i quedava tan amagada, que havien considerat innecessari de posar-hi cortines o finestrons, de manera que, quan em vaig acotar i vaig apartar el fullatge que la cobria, vaig poder mirar a l'interior. Vaig veure clarament una estança molt neta, de trespol de terra, amb un armari de cuina de noguera, on s'arregleraven tot de plats de peltre, que reflectien el resplendor rogec d'un bon foc de torba. Hi havia un rellotge, una taula de fusta de pi, unes quantes cadires... L'espelma, la flama de la qual havia estat la meva guia, cremava damunt la taula, i a la seva llum una dona d'edat, d'aspecte tosc, però escrupolosament neta, com tot el que la voltava, feia mitja.

Tot això ho vaig observar d'un cop d'ull: en aquelles coses no hi havia res d'extraordinari. Però davant la llar, s'hi agrupaven unes persones que em despertaren més interès, per la placidesa que respiraven amarades per la càlida claror del foc: eren dues noies joves, evidentment dues senyoretes,

en tot el sentit de la paraula, que seien, una en un balancí baix, i l'altra, en un tamboret més baix encara; totes dues anaven vestides de dol, i aquell color tan fúnebre contrastava amb la blancor dels seus rostres; un vell i enorme gos de caça deixava reposar la massissa testa sobre la falda d'una de les noies, i un gat negre dormia a la falda de l'altra.

Era un lloc estrany aquella cuina humil per a les dues exquisides occupants! Qui eren? No devien ser pas filles de la vella que seia a taula, perquè tenien tant de delicades i distingides com ella de rústica. Jo no havia vist enlloc unes cares com les d'aquelles senyoretes i, això no obstant, mentre les contemplava, tenia la impressió que tots i cadascun dels seus trets m'eren ben coneguts. No puc dir que ~~erant~~ eren belles, car estaven massa pàl·lides i greus per aplicar-los tal adjectiu; mentre s'inclinaven sobre un llibre, la seva expressió penserosa quasi podia qualificar-se de severa. En una tauleta situada entre totes dues hi havia una altra espelma i dos volums gruixuts, que de tant en tant elles consultaven, tot comparant-los, aparentment, amb els llibres més petits que tenien a la mà, com aquell qui consulta un diccionari quan fa una traducció. Hi regnava un silenci tan profund, com si aquells éssers fossin ombres, i el conjunt, un quadre, fins a l'extrem que jo podia sentir els espetarrecs del foc, el tic-tac del rellotge en el seu fosc racó i fins i tot em semblava que podia sentir el frec de les agulles amb que la dona feia mitja. Per tant, quan, per fi, una veu va rompre aquell estrany silenci, la vaig sentir clarament.

—Escolta, Diana —va fer una de les absortes lectores—, en Franz i el vell Daniel estan junts aquella nit, i en Franz explica el somni del que ha despertat aterrit. Escolta!

I, en veu baixa, va llegir un text inintel·ligible per a mi, car era un idioma que jo no coneixia; no era ni francès ni llatí. No hauria sabut dir si era grec o alemany.

—És molt dramàtic —va dir, quan va haver acabat—. M'encanta.

L'altra noia, que havia alçat el cap per escoltar la seva germana, va repetir, tot mirant el foc, una frase de les que l'altra havia llegit. Més endavant, vaig saber de quin idioma i quin llibre es tractava. Citaré, doncs, la ratlla, per bé que, quan la vaig sentir, em va sonar com el so d'un instrument de llautó, sense cap significat:

—"Da trat hervor Einer, anzusehen wie die Sterne Nacht" Magnífic! —va exclamar, mentre li guspirejaven els ulls negres i profunds—. És com si ho veiessis! Una sola ratlla d'aquestes val per cent pàgines de prosa enrevessada. "Ich wäge die Gedanken in der Schale meines Zornes und die Werke mit dem Gewichte meines Grimms." Com m'agrada!

Totes dues restaren callades de nou.

—Hi ha cap país on parlen d'aquesta manera? —va preguntar l'anciana, alçant la vista de la ~~mitja~~ labor.

—Sí, Hannah: un país molt més gran que Anglaterra, on no parlen de cap altra manera.

—Bé, no sé pas com es poden entendre! Si vosaltres hi anéssiu, suposo que els entendríeu.

—Probablement entendríem algunes coses, però no pas tot..., perquè no som tan intel·ligents com us penseu, Hannah. No parlem alemany ni el sabem llegir sense l'ajuda del diccionari.

—I què en traieu d'això?

—Tenim la intenció de poder-lo ensenyar algun dia..., o, si més no, els rudiments, com en diuen, i llavors guanyarem més diners que no pas ara.

—Això està bé. Però deixeu d'estudiar, ara. Ja heu estudiat prou aquest vespre.

—Teniu raó. Almenys jo estic cansada. I tu, Mary?

—Mortalment. Ben mirat, cal esforçar-se molt per estudiar un idioma sense més mestre que el diccionari.

—I tant, sobretot tractant-se d'una llengua tan complicada però tan admirable com l'alemany. Com és que encara no ha tornat en St John?

que —Ara ja no trigarà. Tot just són les deu —va fer la seva germana, després de consultar un petit rellotge d'or que es va treure del cenyidor—. Com plou! Hannah, voleu tenir la ~~bona~~ bondat de mirar com està el foc del saló? —Suposo —va remarcar la Hannah— que, tan bon punt arribi el vostre

germà La dona s'aixecà, va obrir la porta i va desaparèixer per un passadís mig fosc; després vaig sentir que atiaava el foc en una sala interior, i de seguida va reaparèixer.

— Ai, nenes! —va exclamar—, quina pena em fa entrar al saló ara! Es veu tan desolat amb aquella butaca buida i arraconada!

Es va eixugar els ulls amb el davantal. Les dues noies, tan serioses fins aleshores, ~~van~~ adoptaren una expressió de tristesa.

— Però ara és en un món millor —continuà la Hannah—. Més val que sigui així. I tots voldríem morir tan serenament com ell!

— Dieu que no va preguntar per nosaltres en cap moment? —va inquirir una de les noies.

—No va tenir temps, el pobre. Se'n va anar en un no res, el vostre pare. El dia abans, s'havia sentit una mica malament, però no li va donar importància, i, quan el senyoret St John li va preguntar si no volia que enviés a buscar a una de vosaltres, es va posar a riure. L'endemà (avui fa quinze dies), va tornar a sentir el cap pesat, se'n va anar a dormir i no es va despertar més. Quan el vostre germà va entrar a la cambra, el va trobar quasi rígid. Ai, filletes, ell va ser l'últim de la vella nissaga, perquè vosaltres i el senyoret St John sou d'una altra mena i instruïts, com la vostra mare. Tu ets el viu retrat de la vostra mare, Mary, i la Diana és més semblant al pare.

Jo les trobava tan semblants, que no comprenia en què es basava la vella criada (car ja havia arribat a la conclusió que això és el que era) per establir la diferència. Totes dues eren esveltes i de pell blanca; totes dues eren distingides i tenien aspecte de ser intel·ligents. Cert és que els cabells d'una eren lleugerament més foscos que els de l'altra i

que se'ls pentinaven de manera diferent: la Mary el duia estirat i amb ratlla al mig, i la Diana duia tirabuixons.

El rellotge va tocar les deu.

—Suposo —va remarcar la Hannah— que, tan bon punt arribi el vostre germà, voldreu sopar.

I va començar a preparar-lo. Les noies es van aixedar, com si es disposessin a passar al saló. Fins aleshores, jo havia estat tan atenta a observar-les, i tant m'havien interessat la seva aparença i la seva conversa, que gairebé m'havia oblidat de la penosa situació en què em trobava. Però ara tornava a tocar de peus a terra. Per contrast, em vaig sentir més desolada i més desesperada que mai. Què difícil seria impressionar els habitants d'aquella casa amb la relació del que em passava, fer-los creure que les meves necessitats i desventures eren reals, commoure'ls perquè em concedissin alberg! Mentre trucava, vacil·lant, a la porta, vaig pensar que aquell últim desig era una quimera. La Hannah va obrir.

— Què voleu? —va inquirir amb to de sorpresa, mentre m'examinava a la llum de la candela que duia a la mà.

— Puc parlar amb les vostres senyoretes? —li vaig dir.

—Més val que m'ho digueu a mi, el que voleu dir-los a elles. D'on veniu?

—Sóc forastera.

— I què hi feu aquí en aquestes hores?

—Voldria que em deixéssiu passar la nit a la pallissa o on sigui, i un bocí de pa.

Al rostre de la Hannah va aparèixer l'expressió de desconfiança que jo temia i esperava.

—Us donaré el pa —va fer, després d'una pausa—, però no podem donar alberg als vagabunds.

—Deixeu-me parlar amb les senyoretes.

—No, de cap manera. Què podrien fer elles per vós? I no hauríeu de

roncar per aquí, perquè fa mal pensar.

—Però, on aniré si em feu fora? Què faré?

— Oh, estic segura que sabeu prou bé on anar i què fer! Però, procureu de no fer mal, ve-t'ho aquí. Apa, aquí teniu un penic i aneu-vos-en...

—Un penic no em treurà la gana, i no tinc forces per moure'm. Per l'amor de Déu, no tanqueu la porta, no tanqueu!

—He de tancar, perquè entra la pluja...

—Parleu amb les senyoretes. Deixeu-me parlar amb elles...

—De cap manera. No sou una dona com cal, o no faríeu tant d'aldarull. Fora d'aquí!

— Em moriré si em deixeu aquí fora!

—No ho crec pas. Em temo que en porteu alguna de cap, quan veniu a aquestes hores de la nit. Si us envien els lladres, ja els podeu dir que no estem soles a casa, que aquí hi ha un home, gossos i escopetes.

I l'honrada, però inflexible criada va tancar la porta i passà el forrellat.

Aquell va ser el punt culminant. Un sofriment immens, una desesperació infinita, m'oprimien el cor. Estava desfeta; no podia donar ni un pas més. Em vaig deixar caure sobre el marxapeu^{mullat} de la porta, gemegant, retorçant-me les mans i plorant angoixadament. Oh, l'espectre de la mort, la visió de l'última hora, que s'acostava amb tot el seu horror! Ai las, quina solitud! Quin dolor en ser rebutjada pels meus semblants! No sols havia perdut l'àncora de l'esperança, sinó també el suport de la fortitud..., si més no, de moment. Finalment, però, vaig poder recuperar la presència d'ànim.

—Quin remei em toca sinó morir —vaig fer—. Crec en Déu i esperaré resignada que es compleixi la seva voluntat.

No sols havia pensat aquells mots, sinó que els meus llavis els havien pronunciat en veu alta. I tot fent la meua aflicció al fons del cor, vaig fer un esforç per ofegar els sanglots.

—Tots hem de morir —va mussitar una veu molt pròxima a mi—, però

no tots estem condemnats a morir prematurament d'inanició, com us podria haver passat a vós al peu d'aquesta porta.

— Qui o què és el que em parla així? —vaig exclamar, aterrida, en sentir aquella veu inesperada, quan ja no comptava amb la possibilitat de rebre ajuda de ningú.

Prop meu hi havia una figura que els meus sentits debilitats i la foscor de la nit no em permetien de distingir-la clarament. El nou vingut va trucar fortament a la porta.

— Sou vós, senyoret St John? —va preguntar la Hannah.

—Sí, sí. Obriu de seguida!

— Deveu estar xop i mort de fred, amb aquesta nit tan orca que fa! Passeu..., les vostres germanes patien per vós, i crec que ronden malfactors pels encontorns. Ha vingut una pidolaire... I ara! Encara no se n'ha anat... Aixequen-vos! Desvergonyida! Fora d'aquí!

— Txit, Hannah! He de parlar amb aquesta dona. Vós heu complert amb el vostre daure en expulsar-la, i ara deixeu-me complir amb el meu acollint-la. Quan arribava, he sentit el que deïeu l'una i l'altra. Penso que aquest és un cas especial i, com a mínim, em correspon d'estudiar-lo. Jove, alceu-vos i entreu, si us plau.

El vaig obeir, amb gran dificultat. De seguida em vaig trobar en aquella cuina tan neta i esplendent, davant la llar de foc, tremolant i marejada, ben conscient del lamentable i desastrat aspecte que devia presentar. Les dues senyoretes, el seu germà i la vella criada em contemplaven amb atenció.

— Qui és, St John? —vaig sentir que preguntava una de les noies.

—No ho sé pas. L'he trobada a la porta —fou la resposta.

—Està molt pàl·lida —va fer la Hannah.

—Pàl·lida com un mort. Feu-la seure, si no, caurà.

I, en efecte, em rodava el cap, i hauria caigut, si no m'haguessin ofert una cadira a temps. Encara conservava el sentit, però no podia enraonar.

—Potser li farà bé una mica d'aigua, Hannah. N'hi voleu donar una mica?

Està exhausta. Què prima i lívida està!

— Sembla un espectre!

— Estarà malalta o famèlica tan sols?

— Jo crec que només està famèlica. Hannah, és llet això? Poseu-ne en una tassa i ~~porta~~ porteu pa.

La Diana —la vaig reconèixer pels llargs tirabuixons que em taparen la visió del foc quan s'inclinà sobre meu— va partir un bocí de pa, el sucà a la llet i me'l va acostar als llavis. Al seu rostre, molt pròxim al meu, hi vaig veure compassió, i vaig pressentir simpatia en la seva agitada respiració. També ~~en~~ les senzilles paraules que m'adreçà denotaven una emoció que va tenir un efecte balsàmic en mi:

— Proveu de menjar.

— Sí; proveu-ho —va repetir la Mary, afectuosament, mentre em llevava el capell xop i m'alzinava el cap.

Vaig tastar el que m'oferien, de primer sense esma i, després, amb voracitat.

— No li'n doneu massa al principi —va indicar el seu germà—. Ja en té prou, per ara.

I va enretirar el plat del pa i la tassa de llet.

— Una mica més, St John... No veus amb quina avidesa s'ho mira?

— No, germana, per ara, prou. Si pot enraonar, pregunteu-li com es diu. Sentint que podia parlar, vaig respondre:

— Em dic Jane Elliott.

Sempre amb el temor que em descobrissin, ja havia decidit de donar un nom fals.

— I on viviu? On són els vostres parents?

Vaig restar callada.

— ~~Podem~~ Podem ~~enviar~~ enviar a buscar alguna persona coneguda vostra?

Vaig negar amb el cap.

— Què ens podeu dir de vós mateixa?

Des que havia travessat el llindar d'aquella casa, i em trobava de

cara a cara amb els seus propietaris, havia deixat de sentir-me una vagabunda, bandejada pel món sencer. Deixava de captenir-me com una pidolaire i recuperava el meu tarannà i la meva personalitat naturals. Començava de nou a ser jo mateixa, i, quan el senyoret St John em demanà que expliqués la meva situació —que de moment era incapaç de fer-ho perquè em sentia molt dèbil—, vaig dir després d'una pausa breu:

—Senyor, aquest vespre no em sento amb cor d'explicar-vos res.

—Però, aleshores —va fer ell—, què voleu que faci per vós?

—No res —vaig contestar.

No tenia forces per donar respostes més llargues. La Diana va prendre la paraula:

— No suposareu pas que, ara que us hem brindat l'ajuda que demanàveu, us deixarem marxar perquè passeu la nit sota la pluja!

La vaig mirar. Vaig trobar que tenia uns trets enèrgics i, alhora, una expressió bondadosa. De sobte, em vaig sentir més animada i vaig respondre al seu esguard compassiu amb un somriure, i vaig dir:

—Confiaré en vosaltres. Estic segura que, ni que fos un gos sense amo i extraviat, no tindríeu valor de tirar-me al carrer en una nit com aquesta. Així que no tinc cap temor. Feu el que vulgueu amb mi, però us prego que no m'obligueu a enraonar molt avui..., perquè em falta l'alè... i em quedo sense aire quan parlo.

Tots tres se'm van quedar mirant, en silenci.

—Hannah —va dir el senyoret St John, per fi—, deixeu-la aquí asseguda i no li pregunteu res per ara. D'aquí a uns deu minuts, doneu-li la resta del pa i la llet. Mary i Diana, anem al saló per parlar de tot això.

I van sortir de la cuina. Al cap de poca estona, va tornar una de les noies, però no sabia dir quina. Una mena d'agradable sopor es va anar apoderant de mi, mentre m'estava asseguda vora l'esplèndid foc. La noia, en veu baixa, va donar instruccions a la Hannah. Després, la dona em va ajudar a pujar l'escala, em va treure la roba xopa i, tot seguit, un llit càlid i sec em va acollir. Vaig donar gràcies a Déu i em vaig adormir amb la impressió que un raig de llum dissipava les tenebres de la meua desventura.

El senyoret St John CAPÍTOL VINT-I-NOU una vegada: en va mirar i va dir que el seu estat de prostració era la conseqüència natural d'una excessiva. El record dels tres dies i tres nits següents resta molt fosc en la meua memòria. Amb prou feines puc recordar algunes sensacions d'aquell interval, perquè ~~perquè~~ no pensava en res ni feia res. Sabia que em trobava en una cambra petita i en un llit estret, en el qual semblava haver-mehi arrelat i hi romania immòbil com una pedra. Si m'haguessin volgut arrencar d'allí, hauria estat com matar-me. No tenia cap noció del temps, del pas del matí a la tarda i de la tarda al vespre. Notava quan algú entrava a l'habitació o en sortia, i fins i tot hauria pogut dir qui era; entenien el que deien quan eren a prop del llit, però no podia contestar, perquè m'era impossible ^{d'obrir} ~~obrir~~ els llavis o moure els membres. La Hannah, la criada, era qui em visitava amb més freqüència. La seva presència em perturbava. Tenia la sensació que aquella dona s'hauria estimat més que me n'hagués anat; que no em comprenia ni es feia càrrec de la meua situació; que tenia malvolença contra mi. La Diana i la Mary entraven a la cambra una o dues vegades al dia. A vegades sentia que feien comentaris, a ~~l'espona~~ l'espona del llit, com ara aquests: el seu rostre, diria que no deu ser --Vam fer bé d'acollir-la. Observar-se una estona, va afegir:-- Serà una --Sí, perquè, altrament, l'endemà al matí l'hauríem trobada morta davant la porta. Què li haurà passat?

--Estranys infortunis de la vida, suposo... Pobreta! ~~seu facciosa estan~~

--Per la manera de ~~parlar~~ parlar, diria que és una persona instruïda, doncs té un accent excel·lent, i la roba que es va treure, si bé estava molla, era fina i poc gastada. ~~se al llit. La Hannah m'havia dut una sopa~~

--Té una cara peculiar; magra i demacrada com està, m'agrada. M'imagino que, sana i animada, deu tenir una fisonomia agradable. ~~vells sentor de~~

Ni una sola vegada, en els seus diàlegs, vaig sentir una sola paraula de recança per l'hospitalitat que em brindaven, ni de desconfiança, ni d'antipatia envers mi. Allò em consolava.

366 El senyoret St John només va aparèixer una vegada: em va mirar i va dir que el meu estat de prostració era la conseqüència natural d'una excessiva fatiga. Jutjava innecessari de cridar el metge, tot assegurant que la natura obraria millor per si sola. Considerava que havia sofert un fort trastorn nerviós i que tot el meu organisme necessitava repòs absolut. No calia pensar en cap malaltia. S'imaginava que, quan reaccionés, em refaria ràpidament. Aquestes opinions les va manifestar amb mots concisos, en veu baixa i pausada, bo i afegint, després d'una pausa, amb el to d'un home poc acostumat a expansions verbals:

—Té una fesomia poc vulgar, que, per cert, no indica enviliment ni res d'ordinari.

—Ben al contrari —va fer la Diana—. Per dir la veritat, St. John, només de veure-la, pobreta, se m'estova el cor. Tant de bo poguéssim afavorir-la d'una manera permanent.

—Això és difícil —va replicar ell—. Probablement sabrem que és una senyoreta que ha tingut una renyina amb els seus parents i, irreflexivament, els ha abandonat. Potser aconseguirem fer-la tornar a casa, si no és massa obstinada. Però, per l'expressió del seu rostre, diria que no deu ser gens dòcil. —I, després d'observar-me una estona, va afegir:— Serà una persona assenyada, però no és gens bonica.

—Està molt malalta, St John.

—Malalta o no, sempre serà lletja. Trobo que les seves faccions estan mancades de gràcia i d'harmonia.

El tercer dia, em vaig trobar més bé, i al quart, ja podia enraonar, moure'm, girar-me i incorporar-me al llit. La Hannah m'havia dut una sopa i una torrada, quan devia ser l'hora de sopar, suposo. M'ho vaig menjar amb delit, ja que li sentia el gust, sense trobar-li aquella sentor de la febre que fins aleshores enverinava tot el que m'empassava. Quan ella se'n va anar, em vaig sentir relativament forta i animada, cansada d'estar-me al llit i amb ganes de moure'm. Volia llevar-me, però, quina roba

em posaria? La meva devia estar bruta i arrugada, després d'haver dormit a terra i d'haver caigut al pantà. Em feia vergonya de presentar-me davant els meus benefactors tan desastrada. Però no vaig haver d'experimentar aquella humiliació.

Tota la meva roba reposava sobre una cadira al costat del llit, ben neta i seca. El vestit de seda negra era penjat contra la paret. No conservava ni rastres de fang ni d'arrugues, sinó que estava impecable. Les mitges i les sabates també estaven netes i presentables. A la cambra hi havia rentamans, així com pinta i raspall dels cabells. Després d'un procés esgotador, ~~mentre~~ a pesar de reposar cada cinc minuts, vaig assolir de vestir-me. Les peces de vestir em quedaven folgades, de tan prima com estava, però vaig cobrir les deficiències amb un xal i, havent recobrat el meu aspecte polit i respectable, sense ni una sola taca ni rastres de desordre que tant detestava, perquè em feien sentir miserable, vaig baixar a poc a poc, tot agafant-me a la barana, per una escala de pedra, fins a un passadís baix i estret, el qual em va dur a la cuina.

367 L'estança era plena de la fragància del pa acabat d'enfornar i de l'escalfor d'un foc esplèndid. La Hannah posava pa al forn. Com és ben sabut, els prejudicis són molt més difícils d'eradicar del cor d'aquelles persones poc cultivades, on creixen i proliferen com les males herbes entre les pedres. La Hannah, des del principi, m'havia tractat secament i freda; després havia començat a entendre's una mica, i, quan em va veure entrar a la cuina neta i ben vestida, fins i tot em va somriure.

— Vaja, ja us heu llevat! — va exclamar—. Això vol dir que esteu més bé. Podeu seure al meu ^{lloc} ~~lloc~~ vora el foc, si voleu.

Assenyalava el balanci. El vaig ocupar. De tant en tant, mentre feinejava, m'observava de cua d'ull. De sobte, mentre treia els pans del forn, em va preguntar francament:

— Abans de venir aquí, havíeu demanat mai almoïna?

Per un instant, em vaig indignar, però recordant que no era qüestió

d'enfadar-se, ja que, de fet, jo m'havia presentat com una pidolaire, vaig contestar amb fermesa, però sense alterar-me:

—Us equivoqueu en suposar que sóc una pidolaire. No ho sóc pas més que pugueu ser-ho vós mateixa o les senyoretes.

—No ho entenc —va fer, després d'una pausa—, perquè m'imagino que no teniu casa ni caldero.

—El fet de no tenir casa ni "caldero" (suposo que volem dir diners), no fa que una persona sigui una pidolaire, en el sentit que doneu al mot.

—Sou instruïda? —va demanar, al cap d'un moment.

—Sí.

—Com és això, si no heu estat mai en una escola?

—M'hi vaig estar vuit anys, en una escola.

Va obrir els ulls com unes taronges.

—Aleshores, com és que no guanyeu per viure?

—Fins ara m'he guanyat la vida, i confio que tornaré a guanyar-me-la.

Què penseu fer amb aquests agrassons? —vaig inquirir, en veure que en treia un cistell ple.

—Pastissos.

—Porteu, que els triaré jo.

—No; no vull pas que feu res.

—Va, deixeu-me. No voldreu que m'estigui amb les mans plegades.

Va accedir, per fi, i em posà un drap de cuina net a la falda, perquè en taqués el vestit, va dir.

—Ja veig —va remaracar— que no esteu acostumada a fer feines de criada, amb aquestes mans. Que potser éreu modista?

—No, i no us amoïneu més en voler saber coses sobre mi, però digueu-me el nom d'aquesta casa.

—Uns l'anomenen Marsh End, i d'altres, Moor House.

—I el cavaller que viu aquí es diu senyor St John?

—No, no viu aquí. S'hi està temporalment. Ell té casa a Morton.

— És un llogarret que està a poques milles d'aquí?

—Sí.

— I què hi fa allà?

— És el rector.

Vaig recordar la resposta de la vella majordona de la parròquia, quan li havia preguntat pel rector.

— Així, doncs, aquesta era la residència del seu pare?

— Sí. Aquí va viure el vell senyor Rivers, i abans que ell, el seu pare, el seu avi i el seu besavi.

— O sigui que aquest cavaller es diu senyor St John Rivers?

— Sí; St John és el seu nom de fonts.

— I les seves germanes es diuen Diana i Mary Rivers?

— Sí.

— I el seu pare és mort?

— Va morir fa tres setmanes d'un atac de feridura.

— No tenen mare?

— La senyora va morir fa molts anys.

— Fa temps que viviu amb la família?

— Trenta anys. Els he criat tots tres.

— Això demostra que sou una serventa lleial i honrada, cosa que em plau d'allò més de saber-ho, malgrat que hàgiu tingut la descortesia de dir-me captaire.

De nou em va esguardar amb sorpresa.

— Crec —va dir— que em vaig formar una opinió equivocada de vós, però és que hi ha molts engalipadors voltant per aquí... En fi, perdoneu-me.

— I a pesar —vaig continuar, amb més severitat— que em volíeu fer fora en una nit que un no hauria aviat ni un gos.

— Bé, vaig estar molt rude, però què volíeu que fes? Pensava més en les nenes que no pas en mi mateixa, pobretes! No tenen ningú més que vigili per elles, sinó jo. He d'estar sempre amatent.

Vaig guardar profund silenci durant uns minuts.

—No em jutgeu malament —va fer ella.

—Us jutjo malament —vaig replicar—, no tant perquè aquella nit ~~em~~ us vau negar a donar-me aixopluc, o perquè em vau prendre per una impostora, sinó perquè acabeu de ~~vaureu~~ tirar-me en cara que no tenia "caldero" ni casa. Algunes de les persones més notables del món han estat tan pobres com jo, i si sou cristiana, no hauríeu de considerar la pobresa com un ~~delictu~~ pecat.

—Ja ho sé que no —va dir—. El senyoret St John també m'ho diu, i comprenc que vaig fer mal fet..., però ara ja m'he format un altre concepte de vós. Es veu que sou una persona decent.

—Està bé: us perdono. Doneu-me la mà.

Va posar la mà enfarinada i plena de durícies en la meva, mentre un somriure més cordial li il·luminava la cara, i a partir d'aquell moment vam ser bones amigues.

Era evident que a la Hannah li agradava molt garrlar. Mentre jo triava la fruita, i ella maurava la pasta per fer els pastisssets, em va donar amplis detalls sobre els seus amos traspassats i sobre "els nens", com deia referint-se als joves.

El vell senyor Rivers, explicà amb el seu accent peculiar, era un home senzill, però tot un cavaller, que venia d'una antiga família, segons que deien. Marsh End pertanyia als Rivers des que fou construïda, uns dos-cents anys abans, afirmà la Hannah. I per bé que era una casa molt modesta, comparada amb la magnífica residència dels Oliver, a Morton Vale, ella recordava prou bé l'època que el pare d'en Bill Oliver treballava com a jornaler a la fàbrica d'agulles, mentre que els Rivers eren cavallers des dels temps dels regnats dels Henry, com qualsevol ho podia verificar als arxius de la parròquia de Morton. Això no obstant, el vell senyor Rivers era com tothom, no gens diferent dels altres homes: tenia bogeria per la cacera, s'ocupava de les feines del camp i "tot això". La senyora era diferent. Llegia molt, estudiava molt, i "els nens" havien sortit com ella. No n'hi havia cap com

ells per aquells verals, ni n'hi havia hagut. Els agradava l'estudi, a tots tres, gairebé des que començaren a enraonar; sempre havien estat molt "espa-vilats". El senyoret St John, quan es va fer gran, va anar al col·legi major i es va fer ~~ministre~~ pastor, i les noies, tan bon punt ^{deixaren} ~~deixaren~~ l'escola, es van col·locar com a institutius, perquè, segons que li havien dit elles mateixes, el seu pare havia perdut, anys enrere, molts de diners en confiar en un home que el va dur a la ruïna, i com que no era prou ric perquè poguessin viure de renda, s'havien de guanyar la vida. Durant molt de temps, s'hi estigueren molt poc a casa seva, i ara havien vingut arran de la mort del pare, però deien que enlloc no estaven tan bé com a ~~Morton~~ Marsh End i a Morton, voltades d'aquells erms i d'aquells turons. Havien viscut a Lon-dres i a d'altres ^{grans} ciutats, però sempre afirmaven que no hi havia cap lloc com la seva ~~seua~~ contrada. Els tres germans s'estimaven molt i no es baral-laven ni "s'esgatinnyaven" mai. No coneixia cap més família tan unida com aquella.

En acabar de triar els agrassons, vaig preguntar on eren les senyoretes i el seu germà en aquells moments.

—S'han deixat caure a Morton tot passejant, però tornaran d'aquí a mitja hora, per prendre el te.

Tornaren, en efecte, al cap del temps que havia anunciat la Hannah, i van entrar per la porta de la cuina. El senyor St John, quan em va veure, es va limitar a saludar-me amb un cop de cap i va passar de llarg. Les noies s'aturaren: la Mary, en poques paraules, m'expressà la satisfacció que sentia de veure'm tan refeta, que havia pogut baixar i tot; la Diana, en canvi, em va prendre la mà, tot brandant el cap.

—Havíeu d'haver esperat que vingués jo a ajudar-vos a baixar —va dir—. Encara esteu molt pàl·lida..., i tan prima! Pobreta..., pobreta!

La veu de la Diana sonava a la meua orella tan dolça com el parrup d'un colometa. M'encantava l'expressió dels seus ulls. Tot el seu rostre em semblava fadador. La Mary, d'aspecte igualment intel·ligent, de faccions

igualment belles, era més reservada, menys demostrativa, per bé que sempre es mostrava molt gentil. La Diana mirava i enraonava amb una certa autoritat; era, evidentment, una dona voluntariosa. I era propi del meu tarannà d'acceptar graciosament una autoritat tan convincent com la seva, així com de doblegar-me, fins allà on m'ho permetia la meva dignitat i la meva consciència, a una voluntat més enèrgica que la meva.

— I què hi feu aquí, a la cuina? —va prosseguir—. Aquest no és el lloc adequat per a vós. De vegades, la Mary i jo ens asseiem davant la llar de foc, ~~perquè~~ perquè a casa nostra ens plau d'actuar lliurement, sense compliments..., però vós sou una visita i correspon que us estiguen al saló.

—M'hi trobo molt bé, aquí.

—No pot ser, amb la Hannah feinejant i omplint-vos de farina.

—De més a més, el foc està massa fort per a vós —va intervenir la Mary.

—Ben cert —va convenir la seva germana—. Veniu, sigueu obedient.

I, com que em tenia encara la mà agafada, em va fer aixecar i em va conduir al saló.

—Seieu aquí —va fer, tot instal·lant-me al sofà—, mentre nosaltres ens anem a canviar i a preparar el te, perquè un altre dels privilegis de què gaudim a casa nostra és el de preparar-nos nosaltres mateixes el menjar, quan ens ve de gust, o bé quan la Hannah està massa enfeïnada, enforçant el pa, fent bugada o planxant.

I va tancar la porta, deixant-me sola amb el senyor St John, que, a l'altre cap de sala, llegia no sé si un diari o un llibre. De primer, vaig examinar l'estança i, tot seguit, el seu ocupant.

El saló era més aviat petit, molt senzillament moblat, però confortable, endreçat i net. Les cadires d'estil antic eren d'allò més brillants, i la taula de noguera semblava un mirall. Curiosos i vells retrats d'homes i

de dones d'altres temps decoraven les parets pintades. Un tinell de portes vidrades contenia uns quants llibres i una vaixela de porcellana antiga. No hi havia ornaments superflus, ni un sol moble modern, tret d'un parell de capses de costura i d'un escriptori de senyora de palissandre, al costat d'una tauleta. Totes les altres coses, fins i tot les cortines i les catifes, semblaven alhora velles i ben conservades.

El senyor St John, immòbil com els personatges dels retrats penjats als murs, els ulls clavats a la pàgina que llegia, i els llavis fermament serrats, fou per a mi fàcil objecte d'examen. Ni una estàtua no ho hauria estat pas més. Era jove —tindria uns vint-i-vuit o trenta anys—, alt i prim; el seu rostre cridava l'atenció: tots els trets eren d'una puresa grega, el nas recte, clàssic, la boca i el mentó completament atenencs. Rares vegades es troba entre els anglesos una cara tan semblant als models clàssics. No em va estranyar que hagués quedat una mica impressionat davant la irregularitat dels meus trets, ja que els seus eren tan harmoniosos. Tenia els ulls grossos i blaus, amb fosques pestanyes, i els seus cabells rossos, curosament pentinats, coronaven un ample front, pàl·lid com el vori.

Oi, lector, que aquest retrat és força atractiu? Això no obstant, la persona que descriu amb prou feines causava la impressió de ser de mena serena, plàcida i imperturbable. Reposat com ara semblava, certs moviments quasi imperceptibles de la boca,^{de} les celles, dels narius, indicaven la presència d'una gran vehemència, de passions i d'energia continguda. No em va adreçar ni una sola paraula, i ni tan sols em va clavar una sola mirada, fins que tornaren les seves germanes. La Diana, mentre entrava i sortia, tot preparant el te, em va dur un pastisset, cuit sobre el forn.

—Mengeu-vos-el, que deueu tenir gana —va dir—. La Hannah diu que no heu menjat res més que la sopa al matí.

No el vaig rebutjar, perquè se m'havia obert la gana. Aleshores, el senyor Rivers va tancar el llibre, s'acostà a la taula i, mentre seia, va fixar els seus ulls blaus com els d'una pintura en els meus. El seu esguard

era descarat, escrutador, penetrant, la qual cosa em va fer comprendre que fins aleshores m'havia evitat expressament i no pas per timidesa.

—Teniu molta gana —va fer.

—Sí, senyor.

Tinc el costum —sempre l'he tingut, d'una manera instintiva— de contestar secament i directa, quan em fan preguntes breus.

—Ha estat una sort que la febre d'aquests tres dies us hagi obligat a no menjar, perquè hauria estat perillós intentar de calmar la gana de cop. Ara, en canvi, podeu menjar, bé que encara amb moderació.

—Espero no haver de menjar molt de temps a càrrec vostre, senyor —vaig respondre, gairebé sense adonar-me que era una contestació grossera.

—No —va replicar ell, fredament—; quan ens hàgiu donat l'adreça de la vostra família, els escriurem perquè vinguin a buscar-vos.

—Us he de dir francament que això és impossible, perquè no tinc ni casa ni família.

Tots tres em van mirar, però no pas amb desconfiança, ans amb curiositat. Em refereixo, en particular, a les noies, ja que els ulls d'en St John, si bé eren clars en el sentit literal del mot, d'una manera figurada podríem dir que eren foscos perquè no deixaven veure què pensava. Semblava emprar-los més aviat per penetrar els pensaments dels altres, que no pas per revelar els seus. La combinació de reserva i d'agudesia era molt més calculada per neguitejar que per estimular la confiança.

—Voleu dir —va preguntar— que no teniu cap relació amb ningú?

—Exactament. No tinc cap vincle amb cap ésser vivent, ni puc reclamar el dret de ser admesa sota cap sostre d'Anglaterra.

—Quina estranya situació a la vostra edat!

Vaig veure que la seva mirada cercava les meves mans, que mantenia plegades sobre la taula. Em vaig demanar què devia buscar, i tot seguit els seus mots me'n donaren la resposta.

— No us heu casat mai? Sou soltera?

La Diana va riure.

— Per Déu, St John! Si ^{no}deu tenir més que disset o divuit anys!

—En tinc dinou, però no sóc casada. No.

Vaig sentir que em pujaven els colors a la cara, car l'al·lusió al matrimoni va despertar en mi amargues i desassossegadores remembrances. Tots advertiren la meva torbació i l'emo^oió que experimentava. La Diana i la Mary, discretament, van apartar la mirada del meu rostre enrojolat, però el seu germà va continuar ~~mirant-me~~ fitant-me amb la seva mirada freda i inquisitiva, fins que vaig sentir que afluien llàgrimes als meus ulls.

373

— On vivíeu últimament? —va demanar.

—Ets massa tafaⁿer, St John —li va dir la Mary en veu baixa, però ell es va inclinar sobre la taula i m'exigí una resposta clavant-me de nou una ^{mirada} ferma i penetrant. ~~mirant-me~~

—El nom del lloc on vivia i de la persona amb qui vivia, vull mantenir-los en secret —vaig respondre, secament.

—I jo opino que teniu tot el dret de fer-ho, tant amb en St John com amb qui sigui —va remarcar la Diana.

—Si no sé res de vós, no us podré ajudar —va fer ell—, i crec que necessiteu ajuda, oi?

—La necessito i la desitjo, senyor, i seria una persona molt humanitària qui em busqués ~~feina~~ una feina que jo fos capaç de fer, amb una remuneració que em permetés tenir les coses indispensables per viure.

—Per la meva part, jo no sé pas si sóc humanitari o no, però estic disposat a ajudar-vos en tot el que pugui en un propòsit tan noble. En primer lloc, doncs, digueu-me què solíeu fer i què sabeu fer.

Ja havia acabat de prendre el te i em sentia reconfortada, tant com ho podria estar un gegant després de prendre's un bocoi de vi. La infusió em va tonificar els nervis i em va deixar en condicions de respondre serenament a aquell jove i inquisitiu jutge.

—Senyor Rivers —li vaig dir, tot esguardant-lo obertament i sense timidesa, com ell em mirava a mi—, vós i les vostres germanes m'heu pres-
tat un gran servei, el més gran que un ésser humà pugui prestar als seus
semblants, rescatant-me de la mort amb la vostra gen^eerosa hospitalitat.
Aquesta benevolència us dóna dret a la meva gratitud il·limitada i, fins a
cert punt, a les meves confidències. Us contaré tot el que pugui de la
història de la rodamons que heu acollit a la vostra casa, sense comprometre
la tranquil·litat de la meva ànima, ni la meva pròpia seguretat, moral
i física, així com la d'altres persones.

"Sóc òrfena, filla d'un pastor. Els meus pares van morir abans que jo
els pogués conèixer. Em van criar uns parents, i vaig ser educada en una
institució de beneficiència. Us diré fins i tot el nom de l'establiment
on hi vaig passar sis anys com a alumna i dos com a professora, que és
l'Asil d'Orfes de Lowood, al comtat de _____. Segurament n'heu sentit a par-
lar, oi, senyor Rivers? El reverend Robert Brocklehurst ~~no~~ n'és el treso-
rer. —He vaig dir, i aquest és el nom que penso utilitzar per ara, però no

—He sentit a parlar del senyor Brocklehurst i conec l'escola.

—Fa gairebé un any que vaig abandonar Lowood per fer d'institutriu
en una casa particular. El lloc era bo i m'hi sentia contenta. Quatre dies
abans d'arribar aquí, em vaig veure obligada a deixar la col·locació. No
puc ni dec explicar per quin motiu: seria inútil, arriscat i resultaria
increïble. No me'n vaig anar per culpa meua: tanta culpa tinc jo del que
va passar com qualsevol de vosaltres. Em sento desgraciada, i m'hi sentiré
durant molt de temps, ja que la catàstrofe que em va obligar a marxar d'a-
quella casa, que per a mi era com un paradís, va ser funesta i ~~extraordinària~~
extraordinària. Per tant, vaig haver de partir de pressa i en secret, dei-
xant-hi tot el que posseïa, tret d'un paquet que, amb les presses i l'ofus-
cació, em vaig oblidar a la diligència que em va portar a Whitcross. Vaig
arribar a aquesta contrada, doncs, sense res més que el que duia posat.
Vaig dormir dues nits a l'aire lliure i em vaig passar dos dies voltant

sense traspassar cap llindar, i en aquest espai de temps només vaig menjar alguna cosa un parell de vegades. Va ser llavors, quan estava a punt de morir de gana i de cansament, que vós, senyor Rivers, vau evitar que em quedés a la porta de casa vostra i em vau donar aixopluc sota el vostre sostre. Sé tot el que les vostres germanes han fet per mi des d'aleshores (perquè, a pesar del sopor en què havia caigut, no estava pas inconscient), i els estic tan agraïda per la seva immensa i espontània compassió com estic en deute amb vós per la vostra caritat cristiana.

—No la facis enraonar més, St John —li va demanar la Diana, quan jo vaig fer una pausa—. Encara no està prou forta per aquesta mena d'emocions. Veniu i seieu al sofà, senyoreta Elliott.

Em va sobtar sentir aquell nom, que gairebé ja havia oblidat. El senyor Rivers, al qual semblava que no se li escapava res, ho va advertir de seguida.

—No vau dir que us dèieu Jane Elliott? —va inquirir.

—Ho vaig dir, i aquest és el nom que penso utilitzar per ara, però no és el meu nom vertader i, quan el sento, el trobo estrany.

—No ens voleu dir el vostre nom vertader?

—No. Tinc por que sorgeixin complicacions, que vull evitar.

—Estic segura que feu bé —va dir la Diana—. Deixa-la tranquil·la, germà.

Però, després de rumiar un instant, St John, impertorbable, va començar a pressionar-me de nou, com abans.

—Veig que no us plau de dependre de la nostra hospitalitat..., que voleu deixar de dependre de la compassió de les meves germanes ^{sobretot,} i de la meua caritat (he notat la distinció que heu fet i no em sento pas ofès: és justa) i viure amb independència, oi?

—Sí, ja ho he dit. Us prego que em digueu què puc fer o que m'ajudeu a buscar feina: això és l'única cosa que us demano. Després, deixeu-me anar, ni que sigui a la cabana més humil. Però, fins aleshores, permeteu-

375

me que em quedi aquí i no em condemneu a l'horror de no tenir on refugiar-me.

376

—És clar que us quedareu aquí —assegurà la Diana, tot acaronent-me el cap amb la seva blanca mà.

—És clar que sí —va reblar la Mary, amb el to assossegat i la sinceritat que semblava natural en ella.

—Les meves germanes, com veieu, estan contentes de tenir-vos aquí —va dir el senyor St John—, com ho estarien si podien tenir cura d'un ocelllet mig congelat que el vent d'hivern hagués arrossegat fins a la seva finestra. Jo m'estimaria més trobar el desllorigador perquè us guanyéssiu la vida tota sola, i això és el que tractaré de fer. Però, heu de tenir en compte, que la meva esfera d'acció és reduïda. No sóc més que el rector d'una pobra feligresia camperola, i la meva ajuda ha de ser forçosament molt magra. I si teniu aspiracions més altes, us convé buscar-vos una ajuda més eficaç que no pas la meva.

—Ja t'ha dit que està disposada a fer qualsevol cosa honrada que sigui capaç de fer —respongué la Diana per mi—, i saps prou bé, St John, que no té cap possibilitat de triar les persones que la puguin ajudar, de manera que no té més remei que conformarse amb una tan rondinaire com tu.

—Estic disposada a fer de modista, de criada, de mainadera, si no trabo res millor —vaig contestar.

—Molt bé —va fer el senyor St John, fredament—. Si teniu aquest esperit, prometo ajudar-vos, al seu temps i a la meva manera.

—Va tornar a ^{agafar} ~~prendre~~ el llibre que llegia abans de prendre el te. Jo vaig retirar-me de seguida, perquè havia enraonat tant, i feia tant de temps que estava llevada, com m'ho permeteren les meves forces.

CAPÍTOL TRENTA

376

Com més coneixia els habitants de Moor House, més els apreciava. Al cap d'uns quants dies, havia recuperat la salut fins al punt que podia estar tot el dia llevada i sortir a passejar una mica. Podia participar en totes les ocupacions de la Diana i la Mary, conversar amb elles tant com volien i ajudar-les quan m'ho permetien. Hi trobava un plaer ^{molt viu} ~~enorme~~ en aquella relació, un plaer que experimentava per primera vegada: el de conviure amb gent que congeniava amb mi en gustos, sentiments i principis.

M'agradava de llegir el que elles llegien; m'adelitava amb allò que elles s'adelitaven; reverenciava les coses que elles aprovaven. Elles adoraven la seva llar, i jo, en aquella casa grisa, petita, d'antiga estructura —amb el seu sostre baix, les finestres reixades, els murs escrostats, l'avinguda ~~avancada~~ d'avets anyencs, que creixien esviaixats sota la força dels vents de ^{tramuntana} ~~tramuntana~~, el jardí, amb les seves plantes de grèvol i els seus teixos, i on només florien les plantes més silvestres—, hi trobava un encant constant i poderós. Compartia la seva afecció per l'ermàs rogenc que rodejava la residència fins a la fonda vall on s'hi arribava per la sendera que partia del reixat, i que, tot serpejant entre les falgueres, s'endinsava entre les prades agrestes, limitades pels quatre costats per salvatges bruguerars, on pasturaven ramats de bous i d'ovelles. Jo comprenia els seus sentiments, experimentava l'atractiu d'aquell indret solitari, que em fascinava, amb aquells vessants i aquelles canals coberts de molsa, de campanetes i d'altres flors silvestres, i sembrats, aquí i allà, de roques granítiques. Tots aquests detalls eren per a mi, com per a elles, una deu de pur i dolç plaer. El vent tramuntanal i la brisa suau; els dies rúfols i els dies serens; les hores de l'alba i del crepuscle; les nits fosques i les nits de lluna, tot allò em produïa a mi, en aquella regió, la mateixa atracció que a elles; els meus sentits eren dominats pel mateix encanteri que les tenia fascinades a elles també.

Dins de casa, ~~un~~ ens enteníem igualment en tot. Totes dues havien llegit molt i sabien més que no pas jo; però vaig seguir anhelosament el camí del coneixement que elles havien recorregut abans. Devorava els llibres que em deixaven; després, al vespre, tenia la satisfacció de comentar amb elles el que havia llegit durant el dia. En pensaments i opinió, coincidíem d'una manera absoluta.

Si en el trio que formàvem n'hi havia alguna^{de} superior, aquesta era la Diana. Físicament, em superava en tot: era preciosa i dotada de gran vigoria. El seu esperit estava dotat d'una vivacitat i d'un dinamisme, que em meravellava, alhora que superava la meua capacitat de comprensió. Jo podia parlar una estona a primera hora del vespre, però, tan bon punt s'esgotava el primer doll d'eloqüència, em quedava sense esma, i llavors m'asseia en un escambell als peus de la Diana, reposava el cap sobre els seus genolls i escoltava com ella i la Mary, alternativament, aprofundien i glosaven el tema que jo a penes havia desflorat. La Diana es va brindar per ensenyar-me alemany. M'agradava estudiar amb ella; veia que li plaia instruir-me, i a mi m'encantava aprendre. El resultat d'aquella afinitat de temperaments, ~~una~~ ho fou l'afecte que va néixer entre nosaltres. Quan van descobrir que sabia dibuixar, de seguida van posar a la meua disposició els seus llapis i les capses de colors. La meua habilitat, superior en aquest aspecte a la seva, ~~els~~ els va causar sorpresa i admiració. La Mary s'asseia al meu costat i s'hi estava hores veient com dibuixava; després, va voler que li donés lliçons, i va esdevenir una deixeblla dòcil, intel·ligent i constant. Així ocupades, i mútuament entretingudes, ~~els~~ els dies passaven com hores, i les setmanes, com dies.

La intimitat, que d'una manera tan ràpida i natural es va establir entre les dues noies i jo, no es va fer extensiva al seu germà. Un dels motius del distanciament entre nosaltres dos era que ell s'hi estava relativament poc a casa, ja que bona part del temps el dedicava a visitar els seus feligresos pobres i malalts.

Aquelles excursions pastorals no les suspenia pas si feia mal temps: tant si plovia com si feia bo, un cop passades les hores que dedicava a l'estudi, prenia el barret i, seguit del Carlo, el vell gos de caça del seu pare, sortia a complir la seva missió: jo ignorava si ho feia per amor o perquè ho considerava un deure. De vegades, quan ~~altres~~ feia molt mal temps, les seves germanes insistien perquè no sortís, però ell contestava, amb un somriure més solemne que no pas amable:

—Si una ratxa de vent o un ruixim em privessin d'acomplir aquestes comesses senzilles, com em podria preparar per a la tasca que em proposo de realitzar en el futur?

La Diana i la Mary solien contestar a la pregunta amb un sospir, i es quedaven tristes i pensaroses uns instants.

A part de les freqüents absències, però, existia una altra barrera que impedia d'establir amistat amb ell: feia l'efecte que tenia un caràcter reservat, que era una persona introvertida i fins i tot malenconiosa. Gelós del seu ministeri, irreprotxable en la seva conducta i en els seus hàbits, no semblava gaudir, això no obstant, de la serenitat espiritual, de la satisfacció interior, que hauria de ser la recompensa de tot cristià sincer i de tot filàntrop practicant. Sovint, a la tarda, quan s'instal.lava vora la finestra, amb els papers al davant, deixava d'escriure o de llegir, ~~seu~~ descansava ~~mentre~~ el mentó al palmell de la mà i es lliurava no sé pas a quines meditacions, que, evidentment, el neguitejaven i el pertorbaven, com es podia advertir en el freqüent guspireig i en el canvi de dilatació de les seves pupil·les.

Crec, de més a més, que la natura no oferia tan d'encant per a ell com per a les seves germanes. Una sola vegada li vaig sentir expressar la forta impressió que li causaven els abruptes turons, i l'afecte que sentia pels foscos i venerables murs ~~del~~ del que ell en deia la seva llar; però hi havia més tristesa que no pas delit en el to i en les paraules amb què manifestà aquests sentiments, i, aparentment, mai no sortia a recórrer

els àrids turons per gaudir del tranquil·litzador silenci que hi regnava, mai no cercava de sortir en cerca dels milers de plàcids plaers que li podien brindar.

Era tan poc comunicatiu, que va passar un cert temps abans no vaig tenir l'avinentesa d'apreciar la magnitud de la seva intel·ligència. La primera idea real que en vaig tenir va ser quan el vaig sentir predicar a l'església de Morton. Tant de bo el pogués descriure, aquell sermó, però la veritat és que escapa a la meua capacitat. M'és impossible, fins i tot, de descriure fidelment l'efecte que em va produir.

Va començar a enraonar amb calma, calma que, pel que fa a la intensitat de la veu, va mantenir fins al final. En els distints accents, però, hi respirava un zel i una intensitat, que es traduïen en el nerviós llenguatge. Aquest —comprimit, condensat i controlat— anava adquirint cada vegada més força. El cor restava traspassat, i la ment, atònita, davant els mots del predicador, que en cap moment no s'ablanien. Denotaven una estranya amarguesa, una absència de consoladora dolçor, amb freqüents al·lusions a les doctrines calvinistes —elecció, predestinació, reprovació—, i cada referència a aquests temes sonava com una sentència pronunciada pel fat. Quan va acabar el sermó, jo, en comptes de sentir-me més bé, més tranquil·la, més il·luminada pel seu discurs, vaig experimentar una indescriptible tristesa, perquè em semblava —ignore si als altres també— que sota l'eloqüència del predicador, s'hi ocultava un tèrbol pòsit de decepció, on s'hi agitaven impulsos turbulents provocats per anhels insatisfets i fracassades aspiracions. Estava segura que en St John Rivers —per pur, conscienciós i gelós que fos— no havia trobat encara la pau de Déu que supera la comprensió humana. No l'havia trobada, vaig pensar, més que jo, amb els meus ocults records del meu paradís perdut i el meu ídol esmicolat, records i recances que, si bé darrerement he evitat de referir-me'n hi, em tenien dominada i em turmentaven despòticament.

Entre unes coses i altres, va transcórrer un mes. La Diana i la Mary

aviat haurien d'abandonar Moor House, per retornar al llunyà escenari i a la vida distinta que les esperava en una gran ciutat meridional, on exercien com a institutries en cases de famílies acabalades, els altius membres de les quals les consideraven simplement com a humils servidores, sense que cap ~~un~~ conegués ni fes res per conèixer les excel·lències dels seus coneixements, ni apreciés el que valien més del que poguessin apreciar l'habilitat de la seva cuinera o el gust de la seva cambrera. El senyor St John encara no m'havia dit res sobre la col·locació que m'havia promès d'aconseguir-me, i ara ja esdevenia urgent per a mi de trobar una feina de la mena que fos. Un matí, en quedar-me sola amb ell al saló, em vaig aventurar a acostar-me al racó de la finestra on havia format una espècie d'estudi, amb la seva taula, la seva cadira i els seus llibres i papers. Estava a punt de parlar-li, si bé no sabia ~~com formular-li~~ com formular-li la pregunta —ja que és difícil de rompre el gel quan cal tractar amb naturaleses tan reservades com la seva—, però ell em va estalviar la incomoditat de ser la primera a començar el diàleg.

Alçant la vista en acostar-m'hi, va fer: —Alçat, però dels últims tres dies—. Em voleu preguntar alguna cosa? —Sí. Voldria saber si heu tingut notícia d'alguna feina per a mi? —Fa unes tres setmanes que ~~heu~~ en vaig trobar una o, més ben dit, que en tinc una de pensada; però com que veia ^{que} semblàveu contenta d'estar aquí i us hi sentíeu útil..., i com que les meves germanes, evidentment, us han posat afecte, i la vostra companyia els proporciona un gaudi inusual, em va semblar convenient de no alterar aquesta situació fins que la partida de Marsh End d'elles ~~us~~ us obligués a marxar a vós també.

—I se n'aniran d'aquí a tres dies, oi? —vaig dir.

—Sí, i quan se'n vagin, jo tornaré a Morton, la Hannah m'acompanyarà, i tancarem aquesta vella casa.

Vaig esperar que continués, però va semblar que els seus pensaments es desviaven per d'altres viaranyes: la seva expressió denotava que s'havia

oblidat de mi i dels meus problemes. Em vaig veure obligada a recordar-li el tema, que per a mi era vital i d'un interès que no admetia demora.

— I de què es tracta, senyor Rivers? Confio que aquest retard no augmentarà la dificultat d'assegurar-me la feina.

—No, no, per tal com es tracta d'una ocupació que depèn únicament de mi concedir-la, i de vós, d'acceptar-la.

De nou va callar, com si li raqués de continuar. La meua impaciència creixia. Algun moviment que vaig fer i alguna mirada ansiosa i severa que li vaig clavar foren prou eloqüents per fer-lo continuar.

—No tingueu pressa —va dir—. Abans de res, permeteu-me que us digui francament que no he trobat res d'adequat per a vós. Recordeu, si us plau, que ja us vaig advertir que, si us prestava alguna ajuda, seria com la que un cec pot brindar a un tolit. Jo sóc pobre, car em trobo que, després de pagar els deutes del pare, tot el patrimoni que em quedarà constarà d'aquesta casa vella, quatre pins que hi ha allà darrere, un tros de terra erma, juntament amb els tells i les mates de grèvol que hi ha davant la casa. No sóc ningú: la nissaga dels Rivers és antiga, però dels últims tres descendents, dos s'han de guanyar les garrofes entre gent forastera, i el tercer es considera un estrany al seu propi país, no sols per a la vida, sinó també ^{en} ~~per~~ la mort. Sí, perquè aspira que, quan la creu de la separació dels llaços de la carn serà col·locada sobre la seva espatlla, el Cap de l'Església militant, de la qual ell n'és un dels membres més humils, pronunciarà els mots: " Aixeca't i segueix-me! "

En St John va deixar caure aquestes paraules amb la veu serena i greu amb què feia el sermó, i amb les galtes enceses i la mirada radiant.

—I per tal com sóc pobre i un no-ningú —va prosseguir—, només us puc oferir una feina humil i obscura. Vós potser la trobareu envilidora, perquè m'adono que teniu els hàbits que el món qualifica de refinats: els vostres gustos tendeixen a ~~introduir~~ l'ideal i esteu acostumada a tractar amb gent instruïda. Però jo considero que no és degradant cap feina que ~~me~~

tingui com a finalitat el millorament de la raça humana. Jo sostinc que com més àrid i dur sigui el sòl que el cristià llauri, més alt serà l'honor que n'hegui. Sota aquestes circumstàncies, aquest és el destí ~~del peoner,~~ ^{del peoner,} ~~els primers~~ ^{peoners} de l'Evangeli van ser els apòstols, guiats per Jesús, el Redemptor, en persona.

— I bé? — vaig fer, en veure que emmudia de nou—. Continueu.

Em va mirar abans de prosseguir, com si els meus trets i les meves faccions fossin els caràcters d'una pàgina d'un llibre, i ell volgués llegir-la amb deteniment. Les conclusions que en va treure, d'aquell escrutini, van quedar parcialment exposades en les observacions que va fer tot seguit.

— Crec que acceptareu el càrrec que us oferiré — va dir — i que l'exerceu durant un temps, però no pas de manera permanent; no més ^{temps,} en tot cas, que el que jo podria conservar el benefici, limitat i limitador, en aquesta tranquil·la parròquia de la campanya anglesa, perquè el vostre tarannà és tan inquiet com el meu, bé que en un altre aspecte.

— Expliqueu-vos, si us plau — li vaig demanar, quan ell es va interrompre de nou.

— Ho faré, i veureu com n'és, de pobra, la meva proposició; veureu què ~~intrascendent~~ intrascendent i poca cosa és. Ara que el pare és mort i que sóc amo de mi mateix, no m'hi quedaré molt de temps, a Morton. Probablement, me n'aniré abans d'un any. Però mentre m'hi estigui, he d'ocupar-me del benestar dels meus feligresos. Fa un parell d'anys, quan em vaig fer càrrec de la parròquia, Morton no tenia escola, i els fills dels pobres no tenien cap possibilitat d'instruir-se. En vaig fundar una per a nois, i ara penso obrir-ne una altra per a nenes. He llogat una casa amb aquest propòsit, amb una cabana contigua, de dues habitacions, ~~on~~ on pugui viure la mestra. Aquesta guanyarà trenta lliures a l'any; la casa ja està moblada, gràcies a la munificència de la senyoreta Oliver, ~~l'única~~ filla única de l'únic home ric de la meua parròquia: el senyor Oliver, el propietari de la fàbrica d'agulles i de la foneria que hi ha a la vall. La mateixa

senyoreta paga l'educació i la roba d'una òrfena de l'asil, a condició que ajudi la mestra en les feines domèstiques, de la casa i de l'escola, que ella no podria fer sense detriment del seu càrrec. Voleu ser aquesta mestra?

Em va fer la pregunta força precipitadament, com si esperés una indignació, o, si més no, un desdenyós rebuig de l'oferiment. Com que ~~me~~ ignorava els meus vertaders sentiments i pensaments, per bé que n'endevinés alguns, no podia preveure com m'ho prendria. En realitat, el càrrec, bé que humil, comportava tenir un sostre, i jo desitjava trobar un refugi segur; de més a més, tenia sobre el d'institutriu en una casa rica l'avantatge de la independència, ja que el temor que m'inspirava la servitud sota persones estranyes em traspassava l'ànima com un ferro roent. No era una feina innoble, ni degradant, ni indigna. Vaig prendre una decisió.

—Us agraeixo la proposició, senyor Rivers, i accepto el càrrec de tot cor.

—Però, m'heu entès bé? —va insistir—. És una escola de poble; les vostres col·legiales seran nenes pobres, filles de jornalers, i, en el millor dels casos, filles de grangers. L'única cosa que els haureu d'ensenyar és a fer mitja, a cosir, a llegir i escriure, i les quatre regles. Què en fareu dels vostres coneixements? Com canalitzareu els vostres sentiments, la vostra sensibilitat..., la vostra capacitat intel·lectual?

—Ho guardaré tot fins que tingui ocasió d'aplicar-ho.

—Sabeu, doncs, el compromís que assumiu?

—Sí.

Ara, somrigué, però no pas amb amarguesa o amb un somriure trist, sinó complagut i profundament satisfet.

—I quan voleu començar a exercir la vostra funció?

—Si us sembla bé, aniré a la casa que m'heu destinat demà, i obriré l'escola la setmana entrant.

—Molt bé, que sigui així.

Es va aixecar i començà a passejar per la sala. Aturant-se, em va tornar a fitar. Va sacsejar el cap.

— No esteu d'acord amb alguna cosa, senyor Rivers? —vaig preguntar-li.

— No us hi quedareu molt de temps, a Morton, no, no!

— Per què? Què us ho fa dir, això?

— Ho llegeixo als vostres ulls. No hi veig l'expressió que promet el manteniment d'un mateix tenor de vida per molt de temps.

— Jo no sóc ambiciosa.

Es va sobresaltar en sentir el mot "ambiciosa", i va fer:

— No. Què us ha fet pensar en l'ambició? Qui és ambiciós? Jo sé que ho sóc, però vós com ho sabeu?

— Parlava de mi.

— Bé, si no sou ambiciosa, sou... —i es va interrompre.

— Què sóc?

— Anava a dir: apassionada, però potser hauríeu mal interpretat el sentit del mot, i no us hauria caigut bé. El que vull dir és que les simpaties i els afectes humans tenen una gran influència en vós. Estic segur que no us conformareu a passar les hores de lleure tota sola, mentre destineu les hores de feina a una tasca monòtona i mancada d'estímul, de la mateixa manera que jo no puc viure —va continuar dient, amb èmfasi— aquí enterrat, entre pantans i muntanyes, sense poder exercitar les facultats que Déu m'ha donat... Sentint-me parlar així, direu que em contradic, jo, que predico als fidels que han de conformar-se amb la seva sort, ja siguin els llenyataires com els aiguaders, perquè tots estan al servei de Déu..., jo, els seu humil ministre, sento que m'ofego en la meva efervescència. En fi: cal conciliar les inclinacions amb els principis, d'una manera o altra.

Va abandonar l'estança. Durant aquella breu estona, jo havia arribat a saber més sobre el seu caràcter, que en tot el mes precedent. Això no obstant, continuava estant desconcertada respecte al seu tarannà.

A mida que s'acostava el moment d'abandonar el seu germà i la seva llar, la Diana i la Mary es posaven més tristes i taciturnes. Tractaven de captenir-se com de costum, però no podien pas dissimular la pena que sentien i l'esforç que havien de fer per dominar-se. La Diana pressentia que aquella separació seria diferent de les anteriors. Probablement, no tornarien a veure en St John durant molts anys, o potser mai més.

—Tot ho sacrificarà als seus propòsits llargament covats —deia—, fins i tot els afectes més íntims i els sentiments més poderosos. En St John sembla tranquil, Jane, però una febre li devora les entranyes. Tu veus que es mostra amable, però en certes coses és inflexible com la mort. I el més greu de tot és que no m'atreveixo a dissuadir-lo, i menys encara a censurar-lo, perquè les seves intencions són elevades, nobles i cristianes, per molt que em destrossin el cor.

I se li ompliren els ulls de llàgrimes. La Mary mantenia el cap acotat sobre la costura.

—Ja no tenim pare —va mussitar— i aviat no tindrem ni llar ni germà. En aquell moment va sobrevenir un incident d'aquells que el fat sembla provocar-los a posta per demostrar la veritat de la dita que fa: "les desgràcies mai no vénen soles" i que sempre hi queda alguna cosa més per libar a la copa de l'amargura. En St John va passar per davant la finestra, llegint una carta. Va entrar.

—Ha mort l'oncle John —va anunciar.

Les dues germanes es van quedar sobtades, però no pas impressionades ni afectades, com si es tractés d'alguna cosa més inesperada que ~~veritat~~ aflictiva.

—Ha mort? —va repetir la Diana.

—Sí.

La noia va clavar els ulls escrutadors al rostre del seu germà.

—I ara, què? —va preguntar, en veu baixa.

—Ara, què, Di? —va replicar ell, amb el rostre impassible com el

marbre—. Ara, què? Ara, res... Llegeix.

Li va tirar la carta a la falda. La Diana la llegí en silenci i la hi donà a la Mary, que també ~~l'hi donà a la Mary~~ la va llegir sense dir res i la retornà al seu germà. Els tres es van mirar i tots tres somrigueren, pensarosos.

— Amén! No ens morirem pas, per això —va fer la Diana, finalment.

— Al capdavant, no estarem pitjor que abans —va remarcar la Mary.

— No fa més que accentuar el contrast del que podria haver estat —va fer el senyor Rivers— amb el que és.

Va plegar la carta, la va tancar amb clau al seu escriptori i se'n va anar de nou.

Durant uns minuts ningú no va dir res. Després, la Diana es va tombar cap a mi.

— Et deus preguntar què són tots aquests misteris, Jane —va dir—, i ens consideraràs insensibles en veure com rebem la notícia de la mort d'un oncle, però la veritat és que no ens fèiem ni l'haviem vist mai. Era germà de la mare. El nostre pare i ell es van barallar fa molt temps. Seguint el seu consell, el pare va invertir la ^{major part} ~~major part~~ dels seus béns en una operació especulativa que el va arruinar. Hi va haver recriminacions mútues, ~~mentres~~ es van separar disgustats i no es van reconciliar mai més. Posteriorment, el meu oncle va tenir sort en els seus negocis i sembla que va fer una fortuna de vint mil lliures. No es va casar mai, ni tenia més parents que nosaltres i una altra persona, no pas més pròxima que els meus germans i jo. El pare sempre va acaronar la idea que ens deixaria els seus béns, com una manera d'esmenar el seu error; però aquesta carta ens informa que ha deixat fins a l'últim penic a l'altre parent, amb excepció de trenta guinees que ens llega a nosaltres tres, perquè ens comprem els anells de dol. No cal dir que tenia dret de fer el que li plagués, però un es queda sempre una mica desmoralitzat en rebre una notícia com aquesta. La Mary i jo ens hauríem considerat riques amb un miler de lliures cadascuna, i en St John

hauria estat feliç amb una suma com aquesta, perquè hauria pogut fer molt de bé.

Acabada aquesta explicació, vam passar a un altre tema, i ni el senyor Rivers ni les seves germanes s'hi van tornar a referir en tot el dia. L'endemà, vaig deixar Marsh End per instal·lar-me a Morton. I el dia següent, la Diana i la Mary van partir cap a la llunyana B_____. Al cap d'una setmana, el senyor Rivers i la ~~Hannah~~ Hannah retornaren a la rectoria, i la vella granja restà abandonada.

Vespreja. He donat comiat, amb una taronja com a sou, la petita història que en fa de minyona. Se'n tota sola davant el foc. Aquella nit he vist les portes i l'escola del poble. He tingut vint col·legials. Però no he ben llegir; cap no sap escriure ni fer xifres comptes. Algunes són per mitja i unes quantes cusen una mica. Parlen amb l'accent dels de la zona. De moment, elles i jo tenim certes dificultats per entendre'ns. Algunes són tan mal educades, toques, intractables, com les altres; d'altres, però, són dócils, tenen ganes d'aprendre i demostren una disposició que m'encanta. No he d'oblidar que aquestes nenes són les filles de la gent de la zona i que les filles de la gent més distingida, i que són molt més educades i refinades, el refinament, la intel·ligència i les bones maneres existeixen igualment en el seu cas com en el d'aquelles que són més pobres i menys distingides. El meu treball consistirà a ensenyar-les a llegir, a escriure i a comptar, i segurament seré feliç en l'acompliment d'aquesta tasca. Tinc una gran satisfacció de la vida que m'ofereix i de la companyia que tinc. L'actitud mental activa i viva prou perquè pugui viure quotidianament amb tranquil·litat.

M'havia sentit sempre, satisfeta, contenta, però ara que vaig passar, al matí i a la tarda, en aquella aula, escoltant i ensenyant de tot

Si havia de ser així CAPÍTOL TRENTA-U

La meua llar, doncs —per fi havia trobat una llar—, era una ^{caseta,} ~~caseta~~ una petita estança amb les parets emblanquinades i el trespol ~~estanyol~~ de terra piconada, moblada amb una taula i quatre cadires pintades, un rellotge, un tinell, amb dos o tres plats i tasses, i un servei de te de porcellana de Delft. Al pis de dalt, hi havia una cambra de les mateixes dimensions que la cuina, amb un llit de fusta de pi i una calaixera, petita, però encara massa gran per omplir-la amb les meves escasses peces de roba, per bé que s'havia ⁱⁿincrementat amb algunes coses regalades per les meves generoses amigues.

Vespreja. He donat comiat, amb una taronja com a sou, la petita òrfena que em fa de minyona. Sec tota sola davant el foc. Aquest matí ha obert les portes l'escola del poble. He tingut vint col·legiales. Només tres saben llegir; cap no sap escriure ni fer ~~comptes~~ comptes. Algunes saben fer mitja i unes quantes cusen una mica. Parlen amb l'accent rude de la regió. De moment, elles i jo tenim certes dificultats per entendre'ns. Algunes són tan mal educades, tosques, intractables, com ignorants; d'altres, però, són dècils, tenen ganes d'aprendre i demostren una disposició que m'encanta. No he d'oblidar que aquestes bastes pagesetes són tan de carn i ossos com les filles de la gent més distingida, i que els gèrmens dels bons sentiments, el refinament, la intel·ligència i les nobles inclinacions existeixen igualment en el seu cor com en el d'aquelles que han nascut en un bressol ~~privilegiat~~ daurat. El meu deure consistirà a desenvolupar aquests gèrmens, i segurament seré feliç en l'acompliment d'aquesta comesa. No n'espero grans satisfaccions de la vida que s'obre al meu davant. Amb tot, ^{si} adopto l'actitud mental adient, i tinc prou força de voluntat, sens dubte podré viure quotidianament amb tranquil·litat.

M'havia sentit contenta, satisfeta, durant les hores que vaig passar, al matí i a la tarda, en aquella aula, senzilla i desproveïda de tot?

Si havia de ser sincera amb mi mateixa, havia de contestar que no. M'havia sentit desolada i, de més a més, — ximpleta com sóc! —, em considerava degradada. Em demanava si no havia davallat un graó, en comptes de pujar-lo, en l'escala de la vida social. Es va apoderar de mi una gran desesma, en veure'm rodejada de tanta ignorància, de tanta pobresa i de tanta tosquedat. Però, em vaig dir que no havia de detestar-me ni menysprear-me massa per covar aquests sentiments, ja que sé que no està bé que els tingui, i això és un gran pas endavant. M'esforçaré per superar-los. Confio que demà m'ho miraré amb més bons ulls, i que, en unes quantes setmanes, potser ja ho hauré superat, i és possible que, d'aquí a uns quants mesos, l'alegria de veure-les progressar en els estudis i de comprovar que millora la seva conducta constituirà una recompensa al disgust que experimento ara.

Mentrestant, la pregunta que havia de fer-me era aquesta: què ^{valia} ~~mai~~ més? Que m'hagués rendit a la temptació, tot escoltant la veu de la passió, sense fer cap esforç ni oferir resistència, sinó deixant-me caure al parany de seda, adormint-me sobre les flors que el cobrien, per despertar-me en un clima meridional, en una vil·la ^{a França} luxosa, on viuria ara com a amant del senyor Rochester, ~~en un estat de~~ sumida en el deliri del seu amor...? Perquè ell..., oh, sí, ell m'hauria estimat durant un temps... Ell m'estimava de debò, com ningú no tornarà a estimar-me mai més. No coneixeré mai més el dolç homenatge que l'home ret a la bellesa, a la joventut i a la gràcia, ja que aquests encants no els posseiré per a ningú més. Ell m'estimava i estava orgullós de mi... Però, què dic, cap a on em porten aquestes divagacions i, sobretot, aquests sentiments? Preguntava, què val més, ser esclava en un paradís foll, a Marsella, i gaudir una hora de febre amorosa, i ofegar-me amb amargues llàgrimes de remordiment i de vergonya, a l'hora següent, o bé ser una mestressa d'escola en un poble, honrada i lliure, i enterrada en un racó de muntanya ~~en~~ al saludable cor d'Anglaterra?

Sí; ara sé que vaig fer bé de seguir els principis establerts i la llei, tot defugint les temptacions d'un instant de bogeria. Déu m'havia guiat

cap al camí correcte, i li'n dono fervorosament les gràcies!

En arribar a aquest punt ~~minut~~ de les meves meditacions, em vaig aixecar, em vaig acostar a la porta i vaig contemplar els camps silenciosos, a l'hora del crepuscle, que s'estenien davant la caseta, la qual, juntament amb l'escola, distava mitja milla del poble. Els ocells cantaven esforçadament les últimes passades i

"L'aire era temperat, i la rosada, fragant."

Mentre mirava, em vaig sentir feliç i em va sorprendre advertir que estava plorant. Per què? Perquè el fat m'havia separat del meu estimat i no el tornaria a veure mai més; perquè potser el desesperat dolor i la fúria fatal en què l'hauria sumit la meua partida l'apartarien del camí recte, li llevarien la darrera esperança de salvació. En pensar això, vaig apartar la vista de l'esplendorós cel crepuscular i de ^{la} solitària vall de Morton. Dic solitària, perquè des d'aquell punt només veia l'església i la rectoria, mig ocultes entre els arbres i, molt lluny, el teulat de Vale Hall, on vivien el ric senyor Oliver i la seva filla. Vaig cloure els ulls i vaig decantar el cap contra el brancal de pedra de la porta, però una lleugera remor prop del portell que separava el meu jardinet de la prada que s'estenia a l'altra banda em va ^{fer} alçar el cap. Un gos —el vell Carlo, segons que vaig veure de seguida— empenyia el reixat amb el musell, i en St John l'ajudava amb l'espatlla, car duia els braços ocupats. Les celles arrufades, l'esguard greu, que tenia clavat al meu rostre, li donaven un aspecte quasi hostil. El vaig invitar a entrar.

—No; no em puc quedar. Només venia a dur-vos un paquet que van deixar les meves germanes per a vós. Em penso que hi ha una capsa de colors, llapis i papers.

Vaig avançar per rebre de les seves mans aquell present benaurat. En acostar-m'hi, em va examinar el rostre amb expressió adusta, segons que em va semblar, i sens dubte hi devia veure vestigis de les llàgrimes.

— Heu trobat el primer dia de feina més ingrat que no esperàveu?

— Oh, no! Al ~~mentre~~ contrari, crec que, amb el temps, m'entendré la mar de bé amb les meves alumnes.

—Però potser la casa..., els mobles..., no són el que esperàveu. Reconec que són ben poca cosa, però...

—La casa és neta i no hi ha humitat —el vaig interrompre—, i els mobles són suficients i còmodes. Tot el que veig m'omple d'agraïment i no pas de tristesa. No sóc tan ximpleta i sibarita per trobar a faltar una catifa, un sofà o una vaixel·la de plata. De més a més, fa cinc setmanes jo no tenia res: era una pidolaire, una vagabunda; ara, en canvi, tinc amics, una llar i feina. Ara em meravella la bondat de Déu, la generositat dels meus amics i estic contenta de la meva sort. No em queixo.

— Però us pesa la soledat? La caseta us deu semblar fosca i buida...

—Amb prou feines he tingut temps de gaudir d'un moment de tranquil·litat; molt menys, doncs, de sentir-me sola.

—Molt bé. Confio que experimenteu de veritat l'acontentament que manifesteu. En tot cas, espero que tindreu el bon seny de no imitar la muller de Lot. No sé, és clar, el que vau deixar al darrere, però us aconsello que us resistiu fermament a ~~la temptació~~ la temptació de mirar enrere i que persevereu en la vostra ocupació actual, si més no durant uns mesos.

—Això és el que penso fer —vaig respondre.

En St John va continuar:

—És molt difícil de dominar les inclinacions naturals, però sé per experiència que es pot fer. En certa mesura, Déu ens ha atorgat el poder de forjar el nostre destí, i quan les nostres energies semblen defallir —quan la nostra voluntat s'excarrassa per seguir un camí costerut—, no ens hem de deixar morir d'inanició, ni ens hem de desesperar. No hem de fer més que cercar un altre nodriment per a l'esperit, tan ric com el fruit prohibit que troba a faltar, i potser igualment de pur. I, si no podem seguir la sendera que la Fortuna ens barra, enfilem-ne una altra, per bé que sigui escabrosa.

"Fa un any, jo em sentia immensament desgraciat, perquè pensava que havia comès un error en fer-me sacerdot, ja que les ^{monòtones} obligacions ~~m'ennervaven~~ m'enfastidien mortalment. Jo em delia per una vida més activa, per una emocionant carrera literària, pel destí d'un artista, d'un llatrat, d'un orador, de qualsevol cosa abans que la de sacerdot: sí, sota el meu sobrepeüll hi batejava el cor d'un polític, d'un ~~militant~~ guerrer, d'un amant de la fama, d'un home cobejós de poder... Vaig meditar: havia de canviar de vida, o no podria suportar-ho. Després d'una temporada de lluites amb mi mateix, d'estar voltat de tenebres, es va fer la llum per a mi. Davant la meua estreta existència, s'hi obrien panorames sense límits. Podia exercitar totes les meves facultats, remuntar-me tan alt com m'ho permetessin les meves ales. Déu em tenia reservada una comesa, una missió en la qual podria desplegar esforços, valor, eloqüència, les millors qualitats del soldat, de l'estadista, de l'orador, ja que totes aquestes són les que ha de tenir un bon missioner.

"Vaig decidir de fer-me missioner. A partir d'aquell moment, el meu estat d'ànim va canviar. Les cadenes que oprimien el meu esperit es van fondre, sense deixar cap més senyal que el de les plagues produïdes, que només el temps podrà cicatritzar. El meu pare s'oposava a aquesta determinació, però ara que és mort, no existeix cap obstacle que em privi de complir el que em proposo. Un cop hagi arreglat alguns assumptes i hagin designat el meu successor a la parròquia; tan bon punt hagi vençut certes debilitats sentimentals (un darrer conflicte amb la feblesa humana, que jo sé que podré vèncer, perquè he jurat que ho faré), m'embarcaré cap a l'Orient.

Tot això ho va dir amb la seva veu peculiar, continguda i emfàtica alhora, i quan va acabar d'enraonar no em mirava a mi sinó el sol ponent, que jo també contemplava. Tots dos estàvem d'esquena a la sendera que travessava el camp fins al reixat. No havíem sentit soroll de passos al camí encatifat d'herba; en aquella hora només se sentia la remor amanyagadora del rierol de la vall. No és estrany, doncs, que ens sobresaltéssim quan

una veu alegre, dolça com una campaneta d'argent, va fer:

—Bona tarda, senyor Rivers. Hola, Carlo! El vostre gos reconeix els amics abans que vós. Quan jo encara era a l'altre cap del camp, ell ha dregat les orelles i movia la cua. En canvi vós encara em doneu l'esquena.

Era veritat. Si bé el senyor Rivers s'havia estremit en sentir aquella veu musical, com si un tro hagués esclatat sobre el seu cap, en acabar de parlar el nou interlocutor, ell encara romania en la mateixa posició que aquest l'havia sorprès: els braços plegats, de cara a ponent. Es va tombar, per fi, amb deliberada lentitud. Una aparició, segons que em va semblar a mi, s'havia corporitzat al seu costat. Anava completament de blanc; era jove i graciosa, pleneta però esvelta, i quan, després d'inclinar-se per acariciar el Carlo, va aixecar el cap i es tirà enrere un llarg vel, va resplendir un rostre de la més perfecta bellesa. Sé que això és dir molt, però no me'n desdic, ja que les més dolces faccions que el clima atemperat d'Àlbion hagi modelat mai, la més pura combinació de tons rosats i blancs que les seves brises humides i els seus cels boirosos hagin generat, justifiquen la meua afirmació. No hi mancava cap encant; no s'apreciava cap defecte. La noia tenia els trets delicats, i tan brillants, profunds i foscos els ulls, com els que podem admirar en algunes pintures, amb les llargues i ombroses pestanyes que causen una lleu fascinació; les dibuixades celles que accentuen la transparència de les parpelles; el front, blanc i llis, que atorga serenor a la vivesa que solen tenir els ulls d'aquestes belleses; les galtes fresques i ovalades, suaus; els llavis, també, rosats, saludables, dolçament formats; les dents lluentes, impecables; menuda la barbeta, amb un clotet; els cabells abundants i llustrosos..., tot, en un mot, es combinava per assolir l'ideal de bellesa, en aquella angelical criatura, que jo ^{vaig} ~~mirar~~ ^{admirar} de tot cor. La Natura, en modelar-la, no li havia negat cap dels seus dons.

Què pensava en St John Rivers d'aquell àngel terrenal? Això em vaig preguntar en veure que es girava cap a ella i la mirava, i vaig cercar-ne

la resposta en la seva expressió. Ell, però, ja havia apartat la mirada de la noia i contemplava les humils margarides que creixien vora el portell.

—Fa una tarda esplèndida, però ja és massa tard perquè aneu sola per aquí —va dir, mentre aixafava les níviies flors closes amb el peu.

—Oh, acabo d'arribar de S_____ —va donar el nom d'una ciutat situada a unes vint milles de distància—, i el papà m'ha dit que havíeu obert l'escola, i que la mestra ja havia vingut, així que, després de prendre el te, m'he posat el capell i he vingut corrent per la vall per conèixer-la. És aquesta senyoreta? —va demanar, tot assenyalant-me.

—Sí —va respondre en St John.

— Us sembla que us agradarà Morton? —em va preguntar amb una simplicitat de to i de maneres, i amb una ingenuïtat quasi infantils.

—Així ho espero. Tinc molts motius perquè arribi a agradar-me.

— Heu trobat les alumnes tan aplicades com esperàveu?

—Absolutament.

— Us agrada la vostra casa?

—Molt.

— Trobeu que ha quedat bonica com l'he moblada?

—Molt bonica, i tant!

— L'he encertada en escollir l'Alice Wood^y com a serventa vostra?

—Sí, gràcies. És treballadora i té ganes d'aprendre —vaig contestar a la jove, de la identitat de la qual ja no en dubtava.

Era la filla de l'acabalat Oliver, i tan rica, per tant, de dons de bellesa com de fortuna! Quina feliç combinació de planètes devia haver premunídit el seu naixement?

—Alguna vegada vindré a ajudar-vos a donar classe —va afegir—. Sempre serà un canvi per a mi visitar-vos de tant en tant, i a mi m'encanten els canvis. M'he divertit molt a S_____, senyor Rivers. Anit, o més aviat hauria de dir aquesta matinada, vaig estar ballant fins a les dues. D'en-

gà dels avalots que hi ha un regiment de guarnició, i els oficials ~~m~~ són els joves més simpàtics del món. En comparació, els nostres esmolets i venedors de tisores no els arriben ni a la sola de la sabata.

Em va semblar que el senyor St John botia els llavis, que, un instant, va torçar-ne les comissures. Sens dubte, la seva boca denotava una gran tensió, i la part inferior del seu rostre va adquirir una duresa inusual, mentre la noia, riallera, li feia aquells comentaris. Apartant la vista de les margarides, li va clavar una mirada escrutadora i severa. Ella va respondre amb una altra rialla, que harmonitzava molt bé amb la seva joventut, amb les roses de les seves galtes, el seu clotet i la llum dels seus ulls.

Mentre ell romania mut i seriós, ella va tornar a acariciar el gos, tot dient:

— Com m'estima, el pobre Carlo! Ell no es mostra ~~ferd~~ i distant amb els seus amics, i, si pogués parlar, no es quedaria mut quan li parlen.

Quan s'inclinà, amb la seva gràcia natural, per acaronar el cap de l'animal, vaig veure que s'encenia el rostre ~~m~~ auster del senyor Rivers. Els seus ulls greus es fongueren sota un foc sobtat i van guspirejar amb una emoció incontenible. Així, enrojolat i amb la mirada brillant, es veia gairebé tan bell, com a home, com ho era ella, com a dona. Se li va inflar el pit, com ~~m~~ si el cor, cansat d'estar sotmès a una despòtica constricció, s'hagués expandit, involuntàriament, i fes un vigorós esforç per assolir la llibertat. Ell, però, el va dominar, jo crec, talment ^{com} un resolut genet refrenaria un poltre fogós, i no va respondre ni de paraula ni amb el gest a la indirecta de la noia.

—El papà diu que no veniu mai a visitar-nos —va prosseguir la senyoreta Oliver, alçant la vista—. Ja sou com un estrany, a Vale Hall. Aquest vespre estarà sol, i no es troba massa bé. Per què no m'acompanyeu i li feu una visita?

—No és hora de visites ni vull molestar el senyor Oliver —va respondre en St John.

— No és hora de visites? Doncs jo us dic que ho és! Precisament és l'hora que el papà vol companyia, perquè ja han tancat la fàbrica i no s'ha d'ocupar del negoci. Va, senyor Rivers, veniu! Com és que esteu tan seriós i tan callat? —Però ella mateixa va donar la resposta, davant el silenci d'ell—. Ho havia oblidat! —va exclamar, tot sacsejant el preciós caparró, com si estigués disgustada amb ella mateixa—. Què beneita i dis-treta que sóc! Perdoneu-me: m'havia oblidat que teniu bons motius per no tenir ganes de parlar. La Diana i la Mary se n'han anat, Moore House està tancada i esteu sol. Em sap molt de greu. Apa, veniu a veure el papà!

—Aquest vespre, no, senyoreta Rosamond, aquest vespre, no.

El senyor St John parlava quasi com un autòmat. Només ell podia saber l'esforç que li va costar aquella negativa.

—Bé, si sou tan obstinat, me n'aniré. Ja no em puc entretenir més: comença a caure la rosada. Bona nit!

Li va allargar la mà. Ell amb prou feines la hi va tocar.

— Bona nit! —va fer, en veu baixa i buida com un eco.

Ella va començar a caminar, però es va tombar de seguida.

— Us trobeu bé? —li va preguntar.

I la pregunta era justificada, perquè en St John tenia la cara tan blanca com el vestit de la noia.

—Molt bé —va respondre ell.

I, amb una inclinació del cap, s'allunyà del reixat. Cadascú va enfi-lar un camí diferent. Ella, vaporosa entre els camps com una aparició fantàstica, es va tombar dues vegades per mirar-lo. Ell, caminant amb pas-sa ferma, no es va girar en cap moment.

L'espectacle del dolor i del sacrifici aliens va evitar que els seus pensaments es concentrassin en els ^{problemes} seus/personals. La Diana Rivers havia qualificat el seu germà d'"inflexible com la mort". I no havia exagerat.

Jo experimentava una forta satisfacció en acceptar les seves manifestacions d'afecte, i els seus gestos hi retribuïa amb una confiança i un

CAPÍTOL TRENTA-DOS

392

Vaig continuar la labor a l'escola del poble tan activament i entusiasmatament com ~~en aquell moment~~ podia. La tasca fou dura al principi. Va passar un temps, a pesar dels meus esforços, abans no vaig arribar a comprendre les meves alumnes i el seu tarannà. Em semblava impossible poder desesmussar les seves facultats i, de més a més, de primera impressió, totes les trobava igual en la seva rusticitat i les seves aptituds, però aviat vaig comprendre que estava equivocada: hi havia entre elles tanta diferència com la que existeix entre les persones instruïdes. Un cop vam començar a conèixer-nos mútuament, de seguida van començar a marcar-se les diferències. Quan es van acostumar al meu llenguatge, a les meves normes i als meus costums, vaig veure que aquelles nenes rústegues, aparentment badoques, posseïen una aguda llestesa. Moltes es mostraven agraïdes i amables, i vaig descobrir entre el grup, no pocs exemples de certa finor natural, un cert sentiment innat d'amor propi, així com una capacitat intel·lectual innata, que es guanyaren la meua admiració i la meua bona voluntat. Aquestes de seguida posaren interès a fer bé els deures, a adquirir hàbits d'higiene, bones maneres i a aprendre a estudiar. La rapidesa amb què progressaren, en alguns casos, era sorprenent, i això m'infonia un modest orgull. Demés, vaig acabar posant afecte a algunes de les millors alumnes, i elles em corresponien de la mateixa manera. Hi havia entre les deixebles unes quantes filles de grangers, que ja quasi eren dones fetes. Aquestes ja sabien llegir, escriure i cosir, i jo els ensenyava rudiments de gramàtica, de geografia i d'història, així com labors. Hi vaig trobar personalitats molt estimables entre elles —xicotes desitjoses d'aprendre i disposades a progressar—, ~~amb les quals~~ amb les quals passava moltes hores agradables a casa seva, al vespre. En tals casos, els grangers, els seus pares, m'omplien d'atencions. Jo experimentava una fonda satisfacció en acceptar les seves senzilles mostres d'afecte, i els ~~meus deixebles~~ hi retribuïa amb una consideració i un

respecte escrupolosos envers els seus sentiments, i com que segurament no hi estaven acostumats, els encantava i els beneficiava, perquè, en sentir-se exalçats davant els seus propis ulls, procuraven ~~mereixedors del tracta~~ fer-se mereixedors del tracta deferent que rebien.

Em vaig adonar que esdevenia una persona predilecta de la contrada. Quan sortia, arreu rebia cordials salutacions i m'acollien amb amistosos somriures. Viure entre el respecte general, ni que sigui entre humils treballadors, és com "seure sota un sol dolç i benigne": un experimenta una serenitat interior i s'obre com una flor sota els seus raigs. En aquell període de la meua vida, el meu cor solia estar més reblert d'agraïment que no pas abatut. I això no obstant, lector, per ser sincera, enmig d'aquella existència tranquil·la i laboriosa, després d'un dia a l'escola, atrafegada entre les meves alumnes, i d'un vespre a casa, dibuixant o llegint en plàcida solitud, quan m'adormia tenia somnis estranys, acolorits, agitats, prenyats d'idees borrascoses; somnis en què, enmig d'escenes insòlites, plenes d'aventures, de fabulacions romàntiques, una i altra vegada em trobava amb el senyor Rochester, sempre en moments d'emocionada crisi, i després tenia la sensació d'estar entre els seus braços, escoltant la seva veu, veient els seus ulls, tocant la seva mà i la seva galta, estiment-lo i sentint-me estimada per ell, i aleshores l'esperança i el desig de passar la vida al seu costat es renovaven, amb tota la força i la passió del primer moment. Llavors em despertava, i aleshores recordava on era i com vivia. Després, m'incorporava al llit sense cortines, tremolant, i la fosca nit presenciava les meves convulsions de desesperació i l'esclat de la meua passió. L'endemà a les nou, obria puntualment l'escola, tranquil·la, assossegada, preparada per complir amb els deures quotidians.

La Rosamond Oliver va mantenir la paraula de venir a visitar-me. Solia passar per l'escola durant el passeig matinal a cavall, i arribava trotant a la porta, seguida per un cavallerís muntat. Impossibile d'imaginar res més exquisit que l'aspecte que oferia amb el seu vestit morat i el seu

barret d'^{amazona}~~amazona~~ de vellut negre, graciosament col·locat sobre els llargs tirabuixons, que li besaven les galtes i flotaven sobre les seves espatlles. Així entrava al rústic edifici i avançava radiant entre les fileres de les fascinades nenes del poble. Solia arribar a l'hora que el senyor Rivers donava la lliçó diària de catecisme. Jo m'adonava que els ulls de la visitant esquinçaven el cor del jove pastor. Hauríeu dit que una mena d'instint anunciava al senyor Rivers l'arribada de la noia, perquè, fins i tot quan estava amb els ulls acalats, ^{ni bé}~~quan~~ ella apareixia al llindar, se li encenien les galtes, se li alteraven les marmòries faccions i, la seva aparent serenitat, ~~invariablement~~ denotava un fervor contingut, molt més intens que no pas el que haurien pogut expressar els més vius moviments musculars o les mirades més ardents.

Ella sabia prou bé l'efecte que li causava, ja que ell, per molt que ho volgués, no podia dissimular-lo. A desgrat del seu estoïcisme cristià, quan la Rosamond li parlava i li somreia alegrement, amb simpatia i fins i tot amb afecte, ell no podia contenir la tremolor de les mans ni el fulgor dels ulls. Semblava dir-li, amb la seva mirada trista i resoluta alhora, allò que no deien els seus llavis: "Us estimo i sé que em distingiu. Si callo no és pas per temor al fracàs. Crec que si us oferia el meu cor, l'acceptaríeu. Però el meu cor ja està destinat a ser cremat en un altar sagrat. Ben aviat, el sacrifici serà consumat."

En aquestes ocasions ella botia els llavis com una nena ~~disgustada~~ emmurriada. Com un núvol, una expressió penserosa velava la seva radiant vivacitat; enràtirava prestament la mà de la d'ell i apartava, amb momentània petulència, la vista del seu rostre, que oferia un aspecte comparable al d'un heroi o al d'un màrtir. Estic segura que en St John hauria donat el món sencer per retenir-la, quan ella s'apartava així; però, amb tot, no era capaç de renunciar, per l'Eliseu del seu amor, a l'esperança d'assolir el vertader Paradís eternal. Demés, no li era possible de concentrar en un sol amor les seves ànsies de rodamon, de poeta, de sacerdot. No podia,

ni volia, renunciar a la vasta obra que faria com a missioner per gaudir d'una vida reposada als salons de Vale Hall. Jo vaig aprendre molt en l'exemple d'aquell home, un cop que, a pesar de la seva reserva, vaig gosar a guanyar-me la seva confiança.

La senyoreta Oliver honorava la meua caseta amb visites freqüents. Jo coneixia bé el seu caràcter, que no presentava cap misteri ni disfressa. Era coqueta, però no li mancava cor; era absorbent, però no pas egoista. L'havien aviciada des del bressol, però no era una consentida. Era genituda, però tenia bon caràcter; vanitosa (com podia evitar-ho, si cada cop que es ~~mirava~~ contemplava al mirall es trobava amb aquell esclat de bellesa?), però no afectada; també era generosa, gens orgullosa de la seva situació econòmica, ingènua, força intel·ligent, despreocupada i alegre. En un mot, era encantadora, fins i tot per a un observador imparcial i del seu propi sexe, com jo, però no era tremendament interessant ni imponent. Tenia un esperit molt diferent del de les germanes d'en St John, per exemple. Amb tot, jo experimentava per ella un afecte molt semblant al que havia sentit per l'Adèle, amb la diferència que aquesta era una criatura que jo educava, i aquella, una persona adulta.

La Rosamond Oliver s'havia encapritxat amb mi. Deia que jo era com el senyor Rivers (si bé estic segura que, en el fons, pensava que no era tan atractiva i que, bé que neta d'ànima, no podia comparar-me amb ell, a qui devia considerar com un àngel). Jo era, però, bona, intel·ligent, reposada i estricta, com ell. Afirmava que jo, com a mestressa d'escola de poble, era un lusus naturae; estava segura, deia, que la meua vida passada, si mai arribava a ser coneguda, constituiria una suggestiva novel·la.

Un vespre que, amb la seva habitual activitat infantil i la seva curiositat irreflexiva, però no pas molesta, es dedicava a furetejar a l'armari i al calaix de la taula de la cuina, va trobar-hi un parell de llibres francesos, una ~~obra~~ obra de Schiller, una gramàtica i un diccionari alemany, així com els estris de dibuix i uns esbossos, entre els quals hi

havia un dibuix a llapis d'una nena bonica com un querubí, alumna meva, i diversos apunts del natural, fets a la vall de Morton i als encontorns. De primer es va quedar atònita de sorpresa i, després, electritzada d'entusiasme.

Els havia fets jo, aquells dibuixos? Sabia francès i alemany? Quin encant..., era com un miracle! Jo dibuixava més bé que no pas el seu mestre de la millor escola de S____. No voldria fer-li un retrat, per ensenyar-l'hi al papà?

Vaig contestar que amb molt de gust, tot experimentant el plaer que sent tot artista davant la idea de copiar un model tan perfecte i radiant. En aquell moment, ella duia un vestit de seda blau marí, que deixava nus els braços i el coll, i l'únic ornament que portava eren els tirabuixons castanys, que li queien fins a les espatlles amb tota la gràcia ^{agresta} ~~delicada~~ dels rulls naturals. Vaig prendre un full de paper i vaig fer curosament un esbós, bo i prometent-me el plaer d'acolorir-lo, i, com que es feia tard, li vaig dir que hauria de venir a posar un altre dia.

De tal manera devia parlar de mi al seu pare, que el senyor Oliver la va acompanyar l'endemà a la tarda. Era un home alt, de faccions ferrenyes, de mitjana edat i cabells grisos. Al seu costat, la seva ~~adorable~~ filla semblava una flor esplendorosa prop d'una torre secular. A desgrat de fer la impressió de ser una persona taciturna i, potser, orgullosa, es va mostrar molt amable amb mi. L'esbós del retrat de la Rosamond li va plau-
re d'allò més, i va dir que l'havia de completar. ^{També} ~~Quan~~ em va pregar amb insistència que anés a passar la vetllada del dia següent a Vale Hall.

Hi vaig anar. La residència, monumental i esplèndida, denotava la riquesa del seu propietari. La Rosamond va estar molt alegre tota l'estona, i el seu pare, molt afable. Quan, després del te, va entrar en conversa amb mi, em va manifestar amb entusiasme la satisfacció que experimentava per la meua labor a l'escola, i va afegir que només temia que abandonés el càrrec aviat, ja que les meves aptituds, pel que en sabia i veia, eren superiors a les

exigències de la modesta escola.

—És clar que sí —va fer la Rosamond—. És tan intel·ligent que bé podria ser institutriu en una família distingida, papà.

Jo pensava que em trobava més a gust on era ara que no pas amb la família més distingida de la terra. El senyor Oliver va parlar amb gran respecte del senyor Rivers, i de la família Rivers. Va dir que era una de les nissagues més antigues de la comarca, que els avantpassats eren molt rics, que en d'altres temps els havia pertangut tot Morton, i que, fins i tot ara, ell considerava que el representant d'aquella noble família podia fer, si volia, una aliança amb qualsevol de les millors cases. Es va lamentar que un home tan refinat i amb tant de talent hagués decidit de fer-se missioner, la qual cosa era com balafiar una vida molt valuosa. Vaig deduir que el pare de la Rosamond no hauria posat cap obstacle a l'unió de la seva filla amb en St John. Era evident que el senyor Oliver considerava que l'antiga nissaga, el bon nom i la respectable professió del xicot compensaven la manca de fortuna.

El 5 de novembre era festa. La meva minyoneta, després d'ajudar-me a netejar la casa, se n'havia anat, més contenta que un gínjol amb el penic que li havia donat. Tot estava net i brillant: la vaixel·la, el trespol i les cadires. Jo també m'havia fet la toaleta, i ara tenia tota la tarda per fer el que vulgués.

Vaig passar-me una hora traduint de l'alemany. Després, vaig prendre els pinzells i la paleta, i em vaig dedicar, amb tota tranquil·litat, car aquella era la part més fàcil, a donar els últims tocs al retrat de la Rosamond Oliver. El cap ja era acabat; només faltava donar color al fons i ombrejar la draperia; afegir, també, un toc de carmí als llavis, així com un rull aquí i allà en la cabellera; enfosquir lleugerament l'ombra de les pestanyes sota els ulls... Estava absorta en l'execució d'aquests detalls, quan vaig sentir un tust a la porta ajustada i tot seguit va entrar en St John Rivers.

—Vinc a veure com passeu el dia de festa —va dir—. Espero que no

el passareu pensant coses tristes, oi? No; això està bé: mentre pinteu, no us sentireu sola. Veieu? Encara no em fio de vós, per bé que, fins ara, ho heu portat ~~puer~~ magníficament. Us duia un llibre perquè us entretingueu al vespre.

I va deixar sobre la taula una obra publicada recentment, un poema, una de les excel·lents produccions que s'oferien al públic afortunat d'aquella època, l'edat d'or de la literatura moderna. Els lectors de la nostra època no tenen tanta sort! Però, no ens desanimem. No m'aturaré a lamentar-me ni a acusar ningú. Sé que la poesia no ha mort, ni el geni s'ha perdut; que Mammon no els ha esclavitzat pas. Un dia o altre, tornaran a demostrar la seva existència, tot afirmant la seva presència, la seva força i la seva llibertat. Com àngels poderosos, s'han refugiat al cel, i somriuen ^{quan} ~~sempre~~ ~~les~~ les ànimes sòrdides triomfen, i les febles ploren sobre la destrucció. No; no està destruïda la poesia, ni s'ha esvanit el geni! No, Mediocritat, no: no deixis que l'enveja t'ho faci creure! No sols viuen, sinó que regnen i redimeixen, i sense la seva divina influència, tu series a l'infern..., a l'infern de la teva pròpia mesquinesa.

Mentre jo repassava amb ànsia les satinades pàgines de Marmion (car es tractava d'aquest poema de sir Walter Scott), en St John es va inclinar per examinar el retrat. De seguida es redreçà de cop, sense dir res. El vaig ~~mirar~~ ^{mirar}, però ell em va esquivar la mirada. Jo coneixia bé els seus pensaments, i podia llegir en el seu cor com en un llibre obert. En aquell moment, estava més tranquil·la i serena que ell. Sentint-me temporàniament més forta que ~~ella~~ en St John, vaig creure que podia fer-li un bé.

"Amb tota la seva fermesa i el domini de si mateix --vaig pensar--, en fa un gra massa: no expressa, ni confessa, ni exterioritza cap pena ni cap sentiment. Estic segura que li faria bé parlar una mica sobre la dolça Rosamond, amb qui creu que no s'ha de casar. Probaré de fer-lo enraonar."

Primer li vaig dir:

--Seieu, senyor Rivers.

Ell, però, va contestar, com feia sempre, que no es podia quedar.
"Molt bé —vaig replicar, mentalment—, queda't dret, si vols, però no te n'aniràs encara. La soledat és tan poc convenient per a tu com per a mi. Si no puc arribar a la secreta deu de la teva confiança, miraré de trobar una esquerda en el teu pit de marbre a través de la qual pugui vessar-hi el bàlsam de la meva simpatia."

— Us agrada aquest retrat? —li vaig preguntar de sobte.

— Si m'agrada, què? No m'hi he fixat bé.

— Sí, que us hi heu fixat, senyor Rivers.

Sorprès de la meva brusquedat, se'n va quedar mirant, atònit.

"Oh, això no és res —vaig fer, mentalment—. No penso pas deixar-me acoquinar perquè facis una mica al cor fort. Estic disposada a arribar a les últimes conseqüències."

— L'heu observat detingudament —vaig continuar—, però no tinc cap inconvenient que torneu a donar-hi una ullada.

Em vaig aixecar i li vaig posar el retrat a les mans.

— Està molt ben fet, suau de color i perfectament dibuixat.

— Sí, sí, tot això ja ho sé. Però, què me'n dieu de la semblança? A qui s'assembla?

Després d'una breu vacil·lació, va respondre:

— A la senyoreta Oliver, suposo.

— Exacte. I ara, senyor, ~~permeteu-me~~ com a premi per haver-ho endevinat, ~~me~~ prometo fer-vos una còpia fidel del retrat, sempre i quan m'assegureu que el present mereixerà la vostra acceptació. No vull perdre el temps i molestar-me a fer una cosa que per a vós no tingui cap valor.

Ell continuava contemplant el retrat: com més el mirava, més fort l'agafava i més semblava cobejar-lo.

— És admirable! —va mussitar—. Els ulls són idèntics: el color, l'expressió, la llum..., tot és perfecte. Somriuen!

— Us plauria o us disgustaria tenir-ne una còpia? Contesteu-me!

Quan sigueu a Madagascar, a Ciutat del Cap o a l'Índia, seria per a vós un consol tenir aquest retrat, o bé us portaria records que us posarien trist? Va ~~mirar~~ alçar furtivament els ulls i em va esguardar, indecís, torbat, i tornà a contemplar la pintura.

—M'agradaria tenir-lo, això és cert. Ara: ~~si seria~~ ^{si seria} assenyat o no, això és una altra cosa.

Des que havia comprovat que ^{la} Rosamond estava verament enamorada d'en St John, i que el seu pare segurament no s'oposaria al matrimoni, jo —menys exaltada que el senyor Rivers— m'havia fet el ferm propòsit de propiciar aquella unió. A mi em semblava que, si ell entrava en possessió de ^{vasta} la fortuna del senyor Oliver, podria fer més bona obra que no pas malbaratant el seu talent i les seves energies sota el sol tropical. Amb aquesta convicció, vaig ~~replicar~~ replicar:

—A la meua manera de veure, seria més assenyat que us enduguéssiu el model.

A hores d'ara, en St John ja s'havia assegut, tot col·locant el retrat sobre la taula, que contemplava extasiat, amb el cap entre les mans. Vaig advertir que no estava enutjat ni estranyat per la meua audàcia. Fins i tot vaig observar que la manera franca d'abordar un tema que considerava secret, de parlar-ne lliurement, començava a causar-li un cert plaer i li proporcionava una mena d'alleujament. De vegades, les persones reservades tenen necessitat de parlar sobre els seus sentiments i les seves angoixes molt més que no pas les expansives. Al capdavant, per molt estoica que sembli una persona, no deixa de ser humana, i "irrompre" amb gosadia i bona voluntat en "la mar silenciosa" de la seva ànima, sovint constitueix una forma de guanyar-se la seva voluntat.

—Estic segura que ella us estima —li vaig dir, mentre em situava darrere la seva cadira—, i que el seu pare us té un gran respecte. De més a més, és una noia fadadora..., potser una mica irreflexiva, però vós teniu seny de sobres per tots dos. Us hauríeu de casar amb ella.

— Dieu que ella m'estima? —va inquirir.

—Sí; més que a ningú. Parla contínuament de vós, i no hi ha res que li plagui tant.

—És molt agradable sentir-vos dir aquestes coses —va fer—. Podeu continuar durant un quart d'hora més.

I, dit i fet, va treure el rellotge i el va col·locar damunt la taula per mesurar-ne el temps.

—Però, quin sentit té de continuar parlant-ne? —vaig preguntar-li—, quan segurament ja esteu preparant una fèrria rèplica o bé forgeu una nova cadena per travar els impulsos del vostre cor?

—No imagineu coses tan terribles. Imagineu-me més tou, fonent-me, que això és el que em passa: la possibilitat d'un amor humà flueix en la meva ment com una riada que inunda suaument tot el camp que amb tanta cura i esforç he preparat, sembrant-lo assíduament amb les llavors de les bones intencions, de la renunciació i dels sacrificis. I ara és envaït per una mena de nèctar, per un verí deliciós que corromp aquelles llavors que començaven a germinar... Ara em veig ^{estirat en una otomana} ~~seu en una otomana~~ al saló de Vale Hall, als peus de la meva esposa Rosamond Oliver, que em parla amb la seva dolça veu, mentre em contempla amb aquells ulls que la vostra destra mà ha plasmat tan bé..., i em somriu amb els seus llavis de corall. Ella és meva, jo sóc seu: aquesta vida i aquest món em basten. Xit! No digueu res: el meu cor esclata de satisfacció..., els meus sentits estan enervats... Deixeu passar en pau el temps establert.

El vaig complaure: vaig guardar silenci, mentre el rellotge feia sentir el seu tic-tac, i ell respirava agitadament. Passat el quart d'hora, en St John es va tornar a ficar el rellotge a la butxaca, va deixar de contemplar la pintura, s'aixecà i s'acostava a la llar.

—Aquests minuts —va dir— han estat consagrats al deliri i a la il·lusió. He deixat reposar el cap sobre el pit de la temptació i he col·locat voluntàriament el bescoll sota el ~~seu~~ seu jou de flors. He buidat la

seva copa. Ara veig i sento que el coixí m'abrusa, que la garlanda és plena d'espines, que el vi té un gust amarg com la fel, que les seves promeses són buides, i les seves ofrenes, falses.

Jo l'esguardava estupefacta.

—És estrany —va prosseguir— que, per bé que estimo la Rosamond Oliver intensament, amb tota la passió que pot despertar la seva exquisida bellesa, la seva gràcia i la seva fascinació, mai no he deixat de pressentir, al mateix temps, que no seria l'esposa apropiada per a mi, que no seria la companya que necessito, i que això ho descobriria al cap d'un any de casats, quan, després de dotze mesos d'èxtasi, seguiria tota una vida de penediment per haver donat aquell pas. D'això, n'estic segur.

—Sí, que és estrany! —no vaig poder-me estar d'exclamar.

—Mentre que alguna cosa dintre meu —va continuar dient— és immensament sensible als seus encants, hi ha una altra part que adverteix fortament els seus defectes. Sé que ella no compartiria cap de les meves aspiracions ni col·laboraria en cap de les meves iniciatives. Vós la veieu, la Rosamond, com una dona abnegada, laboriosa, pacient, convertida en la muller d'un missioner? No!

—Però no cal que us feu missioner. Podríeu renunciar-hi...

—Renunciar a la meva vocació? A la meva gran obra? Derruir els fonaments terrenals de la meva mansió celestial? Creieu que puc renunciar a l'esperança d'integrar les files dels qui han sacrificat totes les ambicions en pro de la més gloriosa de millorar l'espècie, de dur el coneixement on regna la ignorància, de substituir la guerra per la pau, l'esclavatge per la llibertat, la superstició per la religió, el temor de l'infern per l'esperança del cel? He de renunciar al que m'és més car que la sang que corre per les meves venes? No; he de mirar endavant, ja que aquesta és la raó de la meva vida.

Després d'un llarg silenci, jo vaig fer:

—I la senyoreta Oliver, què? El disgust i la pena que li causareu us

són indiferents?

—La senyoreta Oliver sempre està rodejada de pretendents i de festejadors, i en menys d'un mes s'haurà esborrat la meua imatge del seu cor. M'oblidarà i es casarà, probablement, amb algú que la farà més feliç que no la hi faria jo.

—Ho dieu tan tranquil, però aquest conflicte us fa patir. Us esteu quedant en la pell i l'os.

—No. Si m'he aprimat una mica és a causa de l'ansia amb què espero el moment de partir, que sempre es posterga per una cosa o altra. Aquest matí mateix, ~~havia~~ m'han notificat que el rector que m'ha de ~~reemplazar~~ reemplaçar, ja fa no sé quant de temps, no podrà venir fins d'aquí a tres mesos, i potser els tres mesos s'estiraran fins als sis.

—Cada cop que la senyoreta Oliver entra a l'aula, us estremeu i us pugen els colors a la cara.

De nou una expressió de sorpresa es pintà al seu rostre. No s'havia imaginat mai que una dona gosaria parlar així a un home. Per la meua part, em trobava en el meu element. En el tracte amb persones d'esperit refinat, prudents i de caràcter fort, siguin homes o dones, no m'hà sentit mai a gust fins que no he pogut vèncer la reserva natural i traspasar el llindar de la confiança, per guanyar-me un ~~bon~~ lloc en el seu cor.

—Sou original i gens tímida —va dir—. Sou atrevida i perspicaç, però us asseguro que, en part, interpreteu malament les meves emocions. Les considereu més profundes i més intenses que no són. Em concediu més simpatia que no em mereixo. Quan em ruboritzo, i quan tremolo davant la senyoreta Oliver, no em compadeixo de mi mateix, perquè jo detesto la feblesa. Sé que és innoble: una simple febre de la carn i no pas, us ho asseguro, un impuls de l'ànima. Aquesta està ferma com una roca a les profunditats d'un mar turbulent. Així és com sóc jo: un home fred i dur.

Vaig somriure, incrèdula.

—Heu pres per assalt la meua intimitat —va prosseguir— i ara no tinc

secrets per a vós. Jo sóc simplement, en estat natural (despullat de la túnica ensagnada amb què la cristiandat cobreix les deformitats humanes), un home fred, dur i ambiciós. De tots els sentiments, només l'afecte vertader exerceix un poder permanent sobre mi. No em guia pas el sentiment, sinó la raó; la meva ambició és il·limitada; desitjo elevar-me més que ningú; sóc insaciable. Honoro l'endurança, la perseverància, la laboriositat i el talent, perquè són els mitjans de què els ~~min~~ homes es poden servir per assolir nobles fins i la màxima excel·lència. Si m'interesso per la vostra activitat és perquè us considero un model de dona diligent, enèrgica i disciplinada, no pas perquè em compadeixi profundament pel que heu sofert o encara patiu.

—Us descriviu com un simple filòsof pagà —vaig fer.

—No. Existeix una diferència entre els filòsofs deistes i jo: que jo sóc creient, i crec en l'Evangeli. Us heu equivocat d'adjectiu. No sóc un filòsof pagà, sinó cristià, un seguidor de les ensenyances de Jesús, i com a deixeble seu, ~~mentre~~ adopto les seves benignes i piadoses doctrines. Les professo i he jurat propagar-les. La religió m'ha guanyat a la seva causa des de jovenet i ha cultivat les meves qualitats originals, tot convertint els gèrmens de l'afecte instintiu que hi havia en mi, en l'arbre esponerós de la filantropia. L'ambició d'obtenir poder i fama personals, l'he transformat en l'ambició d'estendre el regne del Mestre i assolir victòries per a l'estendard de la Creu. Tot això ha fet la religió per mi: ha modificat en el bon sentit les meves inclinacions, però no ha pogut modificar la meva naturalesa, ni la canviarà "fins que aquest mortal, immortal sigui".

Dit això, va prendre el barret, que era sobre la taula al costat de la meva paleta. Va donar una altra ullada al retrat.

— És encantadora! —va mussitar—. Li escau molt bé el nom: la "rosa del món"!

— I no voleu que us en faci una còpia?

— Cui bono? No.

Va col·locar sobre la pintura ~~en~~ el full de paper transparent en què jo solia descansar la mà mentre pintava, per tal de no embrutar la cartolina. El que de sobte va descobrir en aquell paper, fou aleshores un misteri per a mi, però era evident que alguna cosa li havia cridat l'atenció. Va aixecar el full d'una bursada, n'examinà el marge i tot seguit em va clavar una mirada estranya i incomprensible, com si tractés de revisar fins el detall més insignificant del meu aspecte, el meu rostre i el meu vestit, car els seus ulls ho van recórrer tot amb la velocitat del llamp. Va entreobrir els llavis, com si anés a parlar, però no va dir res.

— Què passa? —li vaig demanar.

—No res —va respondre.

I abans de tornar a deixar el paper al seu lloc, vaig veure que n'esquinçava drestament una tira del marge i se la guardava dins el guant. Després, va fer una inclinació de cap i va desaparèixer, bo i mormolant:

—Bona tarda.

— Vaja! Si ho entenc, que em pengin! —vaig exclamar, usant una expressió local molt corrent.

Vaig examinar el paper, al meu torn, però no hi vaig veure res, llevat d'unes taques de pintura, on havia provat uns colors amb el pinzell. Vaig meditar sobre aquell misteri un parell de minuts, però considerant-lo insoluble i, segurament, sense importància, ho vaig deixar córrer i de seguida ho vaig oblidar.

— Alguna mala notícia? —vaig demanar—. Ha passat alguna cosa?

—No. Amb quina facilitat us convenceu! —va fer ell, mentre es treia l'abric i el penjava darrere la porta, centrà la qual va tornar a posar l'estora que s'havia desplaçat en entrar ell.

Va picar de peu a terra per llevar-se la neu de les botes.

—Dispenseu-me que us sorpriti el trespol tan net com estava —va dir, i s'acostava al foc—. Un home que s'ha donat pensa i treballa, acabar aquí —va comentar, tot escalfant-se les mans—. M'he confiat en un

CAPÍTOL TRENTA-TRES

Quan se'n va anar en St John, començava a nevar, i la borrasca de neu va continuar tota la nit. L'endemà, un vent esmolat va portar noves precipitacions de neu molt espessa; al capvespre, la vall era gairebé intran-sitable. Vaig tancar els finestrons, vaig col·locar una estora sota la porta, per evitar que el vent hi arrossegues flocs de neu, vaig atiar el foc, i al cap d'una hora d'estar-me vora la llar escoltant la fúria ofegada de la tempesta, vaig encendre una espelma i vaig començar a llegir Marmion:

"Espadat del castell de Norham,
bell miu de ~~the~~ Tweed, ample i ~~very~~ profund,
solitàries muntanyes de Cheviot...
Massissos murs, que flanquegen
les torres guardianes del portal,
lluents, grans, sota el sol..."

El ritme dels versos aviat em va fer oblidar la borrasca.

De sobte vaig sentir un soroll. Vaig pensar que el vent batia la porta. Però, no: era en St John Rivers, que, alçant la balda, va aparèixer com si sorgís de les tenebres, portat per l'huracà glaçat, i es va quedar plantat al meu davant: l'abric que cobria la seva alta figura era tot blanc com un glacià. Gairebé em vaig alarmar, ja que poc esperava cap visita, aquella nit, de la vall bloquejada per la neu.

— Alguna mala notícia? —vaig demanar—. Ha passat alguna cosa?

—No. Amb quina facilitat us esvereu! —va fer ell, mentre es treia l'abric i el penjava darrere la porta, contra la qual va tornar a posar l'estora que s'havia desplaçat en entrar ell.

Va picar de peus a terra per llevar-se la neu de les botes.

—Dispenseu-me que us embruti el trespol tan net com estava —va dir, i s'acostava al foc—. Us asseguro que m'ha costat penes i treballs, arribar aquí —va comentar, tot escalfant-se les mans—. M'he enfonsat en un

clot fins a la cintura. Sort que la neu ^{encara}~~hi havia~~ és tova!

—Però, per què heu vingut? —no em vaig poder estar de preguntar-li.

— Quina pregunta tan poc acollidora de fer a un visitant! Però, ja que m'ho heu preguntat, us contestaré que he vingut, simplement, a enraonar una mica amb vós, ja que m'he cansat dels meus llibres muts i de les meves estances buides. De més a més, des d'ahir que experimento l'interès de la persona a qui li han explicat una història fins a la meitat i està impacient per saber-ne la continuació.

404 Va seure. Tot recordant la seva singular conducta del dia abans, vaig començar a témer que el senyor Rivers estigués una mica tocat. Si era boig, però, la seva bogeria era força freda i serena. Mai no m'havien semblat d'una calma tan marmòria les seves belles faccions com avui, mentre s'apartava del front els cabells molls de neu. Amb tot, em va fer pena descobrir senyals de preocupació o de dolor en les pàl·lides galtes i front esblaimat, il·luminats per les flames de la llar. Vaig esperar que digués alguna cosa coherent, però s'agafava la barbeta amb la mà, amb un dit sobre el llavi, i semblava pensarós. Em va sobtar comprovar que la seva mà estava tan demacrada com la seva cara. Una profunda compassió em va inundar el cor i, tota commoguda, vaig dir:

—M'agradaria que la Diana i la Mary vinguessin a viure amb vós: esteu molt sol i això no és bo, perquè no teniu gens de cura de la vostra salut.

—No us amoïneu —va fer—. En tinc cura quan cal. Ara estic bé. Què us sembla que no va bé en mi?

Va parlar distretament, amb indiferència, com si considerés que la meua sol·licitud^{era} absolutament supèrflua. Vaig restar callada.

Ell va continuar acariciant-se lentament el llavi amb el dit, sense apartar els ulls del foc, que contemplava amb expressió somiadora. Per dir alguna cosa, li vaig preguntar si no li venia corrent d'aire de la porta, que estava situada al seu darrere.

—No, no! —va respondre, secament i amb certa displicència.

"Molt bé —vaig pensar—, si no vols parlar, no parlis. Queda't aquí sol, que jo me'n torno al llibre."

Vaig esmocar la candela i em vaig sumir en la lectura de Marmion. Ell no trigà a moure's, i jo me'l vaig mirar de seguida. Va treure de la butxaca una cartera de pell i, de la cartera, una carta, que va llegir en silenci; després, la va plegar i, un cop la va haver guardada, tornà a ~~seure~~ cap-massar-se en les seves meditacions. Era inútil intentar de llegir en aquella situació, ni podia, impacient com sóc, quedar-me callada. ^{Podria} ~~seure~~ donar-me un miquel, si volia, però vaig decidir parlar-li.

—Heu tingut notícies de la Diana i la Mary, darrerement?

—Després de la carta que us vaig ensenyar la setmana passada, no.

—Hi ha hagut algun canvi en la vostra situació? Podreu partir abans del que pensàveu?

—Em temo que no. Seria massa sort.

Veient que no hi havia res a fer per aquell costat, vaig optar per parlar de l'escola i de les meves alumnes.

—La mare de la Mary Garrett està més bé, i la Mary aquest matí ja ha vingut a l'escola. La setmana entrant, vindran quatre nenes més de Foundry Close. Si no hagués estat per la neu, ja haurien vingut avui.

—Ja!

—El senyor Oliver paga la matrícula de dues.

—Ah, sí?

—Per Nadal, pensa fer un convit per a tota l'escola.

—Ja ho sé.

—Li ho heu suggerit vós?

—No.

—Doncs qui?

—La seva filla, suposo.

—Probablement; és molt bona.

—Sí.

Es va produir un altre silenci; el rellotge va tocar les vuit. Això el va fer reaccionar: va desencreuar les cames, s'incorporà i es va tombar cap a mi.

—Deixeu el llibre un moment i acosteu-vos més al foc —va dir.

Sense comprendre què es proposava, el vaig obeir.

—Fa mitja hora —explicà—, m'he referit a la impaciència d'escoltar la continuació d'una història; pensant-ho bé, trobo que valdrà més que jo assumeixi el paper de narrador, i que sigueu vós qui escolti. Abans de començar, us he d'advertir que la història us sonarà a cosa coneguda, però, sovint els detalls més banals adquireixen caràcter de novetat quan són contats per uns altres llavis. D'altra banda, sigui conegut o no, el relat és breu.

"Fa vint anys, un vicari pobre (el seu nom no fa al cas, en aquest moment) es va enamorar de la filla d'un home ric. Ella va correspondre al seu amor, i es van casar, contra la voluntat de la família, que immediatament després de la boda van renegar la noia. Abans de dos anys, els dos havien mort i reposen en pau sota la mateixa làpida. (Jo he vist la seva tomba, a l'immens cementiri que rodeja l'antiga catedral sotjosa i imposant d'una ciutat industrial del comtat de ____.) Van deixar una filla, que, acabada de néixer, la caritat va acollir al seu si, fred com el clot ple de neu on m'he enfonsat aquest vespre. La persona que la va recollir era una tia seva (i ara ja puc donar noms): la senyora Reed de Gateshead. Us heu sobresaltat..., heu sentit un soroll? Deu ser un gat voltant per les bigues de l'edifici de l'escola, que abans de condicionar-lo era un graner, i als graners sempre hi sol haver rates... Però, continuem: la senyora Reed va tenir l'òrfena durant deu anys a casa seva; no sabia dir, però, si la nena hi va ser feliç o no, ja que això no m'ho han dit. Passat/a aquest temps, la dona la va enviar a un lloc que vós coneixeu, ja que és justament l'escola de Lowood, on hi vau viure tant de temps. Segons que sembla, allà

hi va fer carrera, perquè d'alumna va arribar a ser-ne mestra, com vós mateixa..., per cert que hi trobo un paralelisme entre la seva història i la vostra. Després, va deixar l'escola per fer d'institutriu..., i de nou hi ha una semblança entre el destí d'una i l'altra. Ella es va fer càrrec de l'educació d'una nena, protegida d'un tal senyor Rochester.

— Senyor Rivers! —el vaig interrompre.

—Endevino els vostres sentiments —va fer ell—, però us prego que tingueu paciència i que m'escolten fins al final, perquè ja acabo. Del caràcter del senyor Rochester no en sé res; només em consta que va proposar a la noia d'unir-se amb ell en sagrat matrimoni, i que, en arribar a l'altar, va saber que aquell home ~~estava casat~~ ja era casat amb una dona que encara vivia, per bé que s'havia tornat boja. Què es proposava fer posteriorment, és matèria de pures conjectures. L'única cosa evident és que, quan va haver-se de menester la institutriu pel que fos, va resultar que la noia se n'havia anat, sense que ningú pogués dir on, quan ni com. Va abandonar Thornfield Hall de nit, i tots els passos que s'han fet per trobar-la han estat debades. Han recorregut la comarca de dalt a baix, sense cap resultat positiu. Això no obstant, es fa cada vegada més urgent que apareixi, i, a tal efecte, han posat anuncis a tots els diaris, i jo mateix he rebut una carta d'un ~~procurador~~ procurador, un tal senyor Briggs, on em comunica els detalls que acabo de participar-vos. No trobeu que és una història interessant?

—Ja que sabeu tant —vaig fer—, segurament podreu dir-me una cosa: què se n'ha fet del senyor Rochester? On és? Què fa? Està bé?

—Ignore tot el que es refereix a aquest cavaller, per tal com la carta només l'anomena per explicar el propòsit il·legal i fraudulent que he citat. Més aviat hauríeu de preguntar el nom de la institutriu i ^{l'assumpte} ~~el cas~~ que requereix la seva aparició.

—Aleshores, ningú no ha anat a Thornfield Hall? Ningú no ha vist el senyor Rochester?

—Suposo que no.

—Però bé li hauran escrit, oi?

—És clar.

— I què ha contestat? Qui té les seves cartes?

—El senyor Briggs diu que la resposta a la carta que ell va enviar a Thornfield Hall no era del senyor Rochester, sinó que la signava una senyora que es diu Alice Fairfax.

Jo sentia fred i una gran desesma. Els meus pitjors temors s'havien confirmat. Segurament ell havia abandonat Anglaterra i vagava desesperat pel Continent. I quin opiaci buscaria per als seus intensos sofriments, quin objecte trobaria per desfogar les seves fortes passions? No vaig gosar a donar-me la resposta. Pobre senyor meu, que quasi s'havia convertit en el meu marit i a qui havia arribat a dir-li: " Estimat Edward!"

—Aquest Rochester deu ser una mala persona —va remarcar el senyor Rivers.

—Vós no el coneixeu..., així que no el podeu jutjar —vaig replicar, acaloradament.

—Molt bé —va fer ell, serenament—. Tinc d'altres coses en què pensar abans que en ell: he d'acabar la meva història. I, per tal com no em pregunteu el nom de la institutriu, us el diré jo. Mireu: aquí el tinc... Sempre és més satisfactori veure les coses importants en negre sobre blanc.

Va tornar a treure la cartera i d'una de les divicions en va extreure una tireta de paper, que vaig reconèixer, per la textura i les taques de blau d'ultramar, ocre i vermelló,^{com} el marge del full que el senyor Rivers havia esquinçat a casa. Es va aixecar i va acostar el paper als meus ulls. Hi vaig llegir, escrit amb tinta ~~de Xina,~~ per la meva pròpia mà, els mots: "Jane Eyre", que sens dubte havia gargotejat en un moment de distracció.

—En Briggs em parla d'una Jane Eyre —va prosseguir—, els anuncis reclamaven una Jane Eyre i jo conec una Jane Elliott. Confesso que tenia certes sospites, però tot just ahir a la tarda les vaig veure confirmades. Reconeixeu que és el vostre nom autèntic?

—Sí, ví, però, on és el senyor Briggs? Ell potser sap més coses del senyor Rochester que no pas vós.

—En Briggs és a Londres i dubto que en sàpiga res, del senyor Rochester, perquè no és en ell que està interessat. Mentrestant, preocupant-vos per detalls insignificants, oblideu coses essencials: no pregunteu per què us busca el senyor Briggs.

—Doncs bé: per què em busca?

—Simplement per comunicar-vos que el vostre oncle, el senyor Eyre, que vivia a Madeira, s'ha mort; que us ha llegat tots els seus béns i que ara sou rica..., simplement això..., res més.

— Jo... rica?

—Sí, sou rica..., tota una hereva.

Va seguir un silenci.

—Ara heu de demostrar la vostra identitat, és clar —va dir en St John al cap d'un instant—, un tràmit que no oferirà cap dificultat, i de seguida podreu prendre possessió de la fortuna, que està invertida en títols públics d'Anglaterra. En Briggs té el testament i la documentació necessària.

Heus aquí que la meua sort experimentava un nou canvi! És fantàstic, lector, passar en un instant de la indigència a l'opulència, és fabulós, però no és una cosa que pugués assimilar, ni per consegüent gaudir, tot de cop. I, demés, hi ha d'altres ocasions a la vida molt més emocionants. La riquesa és un fet concret, pràctic, mancat d'aspectes espirituals i, per tant, les manifestacions d'alegria han de ser de la mateixa mena. Un no es posa a saltar, a botar i a cridar ~~entusiasme~~ com un boig! En saber que ha heretat una fortuna, un comença a ^{considerar-ne} ~~ponderar-ne~~ les responsabilitats i a ponderar-ne les conseqüències; sobre la base d'una satisfacció permanent s'hi assenten greus preocupacions, i aleshores ens contenim i meditem sobre la nostra sort amb posat solemne.

D'altra banda, els termes "llegat" i "testament" van íntimament lligats als de "funeral" i "mort". El meu oncle —el meu únic parent— era mort, i jo que, des que vaig saber de la seva existència, havia acariciat l'esperança de veure'l algun dia, ara havia de renunciar-hi. Demés, aquells diners eren per a mi sola, i no pas per a una família venturosa i alegre. En fi, de totes maneres, era una gran sort, ja que ara tindria independència, i aquest pensament em va eixamplar el cor.

—Per fi desarrugí el front —va dir el senyor Rivers—. Em pensava que us havia mirat la Medusa i que us tornàveu de pedra. Potser ara preguntareu quant valeu?

—Quant valc, doncs?

—Oh, una bagatel·la! Res que ^{pagui} ~~menestegui~~ la pena de parlar-ne: vint mil lliures, em sembla que diuen, però què són vint mil lliures?

—Vint mil lliures?

Em vaig quedar atònita. Havia calculat que serien unes quatre o cinc mil. En sentir aquella xifra, se'm va tallar la respiració. En St John, a qui no havia vist riure mai, aquesta vegada no va poder efegar una riallada.

—Si haguéssiu comès un crim, i jo us hagués dit que havia estat descobert, no us hauríeu quedat més petrificada.

—És una suma astronòmica. No serà un error?

—No hi ha cap error.

—Potser heu llegit malament la xifra i són dues mil...

—Està escrit amb lletres: són vint mil.

De nou em vaig sentir com una persona de capacitat gastronòmica normal davant una taula servida per a un centenar de comensals. El senyor Rivers es va alçar i es posà l'abric.

—Si no fes una nit tan espantosa —va dir—, us enviaria la Hannah perquè us fes companyia, ja que sembla que us sentiu molt desgraciada de quedar-vos sola. Però la Hannah, pobra dona!, no podria saltar els clots

tan bé com jo: no té les cames tan llargues. Així que no tinc més remei que deixar-vos^{sola}/amb les vostres penes. Bona nit.

Quan ja aixecava la balda, se'm va acudir una cosa.

—Espereu un moment —li vaig pregar.

— I bé?

—M'estranya que el senyor Briggs us hagi escrit a vós sobre aquest assumpte. Com podia saber o com podia imaginar-se que vós, vivint en un lloc tan allunyat, podríeu fer res per localitzar-me?

—Sóc sacerdot —va dir—, i sovint la gent recorre als sacerdots per als assumptes més estranys.

De nou va grinyolar la balda.

—No; això no em convenç! —vaig exclamar.

En efecte: em la seva ràpida i vaga resposta hi havia alguna cosa que, en comptes de satisfer la meva curiositat, la va estimular encara més.

—És una cosa molt estranya —vaig afegir— i voldria que me l'aclaríssiu.

—Un altre dia.

—No. Avui, avui!

I em vaig interposar entre ell i la porta. Va semblar una mica desconcertat.

—No sortireu d'aquí fins que no m'hà hagi dit tot —vaig fer,

—M'estimaria més deixar-ho per^aun altre dia.

—Ha de ser ara!

—Preferiria que us ho expliquessin la Diana i la Mary.

Aquelles objeccions, com és natural, no feien més que avivar la meva ànsia de saber-ho, i de seguida, i li ho vaig dir.

—Ja us vaig advertir que sóc un home dur —va al·legar—, difícil de persuadir.

—I jo sóc una dona tenaç, incansable.

—I de més a més —va prosseguir—, sóc fred: el fervor no m'afecta.

—Però el foc fon el gel, i jo sóc ardent. Les flames de la llar han

fos la neu que cobria el vostre abric, i l'aigua s'ha escampat per tota la cuina. Si voleu que us perdoni, senyor Rivers, pel terrible delictes d'inundar-me la cuina, m'heu d'explicar el que jo vull saber.

—Molt bé, doncs, em rendeixo —va dir—, però no pas al vostre ardor, sinó a la vostra perseverància, que és com la gota d'aigua que acaba foradant la roca. De més a més, algun dia heu de saber-ho..., tant se val que sigui ara com més endavant. Us dieu Jane Eyre, oi?

—És clar; això ja ha quedat clar abans.

—Però potser no sabeu ^{que} jo també porto el vostre cognom, que jo em dic St John Eyre Rivers.

—No ho sabia pas! Recordo haver vist la lletra E entre les inicials del vostre nom, escrites als llibres que m'heu deixat algunes vegades, però mai no se m'acudit de preguntar-vos a quin cognom corresponia. Però, aleshores...

Em vaig interrompre. No atinava a expressar el pensament que m'assaltava, que anava agafant cos i que, al cap d'un segon, esdevenia una sòlida i ferma probabilitat. Les circumstàncies s'havien anat teixint i ordenant de tal manera, que formaven una cadena de baules perfectes i ben enganxades. Instintivament, vaig deduir el resultat de tot allò, abans que en St John hagués dit una sola paraula més; però com que no puc pas esperar que el lector tingui la mateixa percepció intuitiva, reproduiré l'explicació del senyor Rivers:

—La meua mare es deia Eyre i tenia dos germans: L'un, que era pastor, es va casar amb Jane Reed, de Gateshead; l'altre, en John Eyre, era comerciant i darrerement residia a Funchal, Madeira. El senyor Briggs, procurador d'en John Eyre, ens va escriure l'agost passat per comunicar-nos la mort del nostre oncle i informar-nos que havia deixat els seus béns a la filla òrfena del seu germà el sacerdot, prescindint de nosaltres, com a conseqüència d'una disputa, mai no oblidada, que havien tingut ell i el meu pare. Ens va tornar a escriure al cap d'unes quantes setmanes, dient que

l'hereva havia desaparegut, i ens preguntava si nosaltres en sabíem alguna cosa. Un nom escrit per casualitat al marge d'un full de paper m'ha permès de trobar-la. La resta, ja la ~~xxxxxx~~ sabeu.

De nou va intentar sortir, però jo em vaig recolzar d'esquena contra la porta.

—Abans de parlar —li vaig dir—, deixeu-me reflexionar un moment i recuperar l'alè.

Vaig fer una pausa. Ell, dret al meu davant, amb el barret a la mà, semblava força tranquil.

— Així que la vostra mare era germana del meu pare? —vaig fer.

—Sí.

— I, per tant, era tia meva?

Va assentir amb el cap.

— El meu oncle John era el vostre oncle? Vós, la Diana i la Mary éreu fills de la seva germana, com jo sóc filla del seu germà?

—Innegablement.

— O sigui que vosaltres tres sou cosins meus? La meitat de la sang que corre per les nostres venes té el mateix origen?

—Ho som, en efecte.

El vaig mirar. Tenia la sensació d'haver trobat un germà —un germà del qual podria sentir-me'n orgullosa~~am~~, i al qual podria estimar— i dues germanes, les qualitats de les quals, fins i tot quan eren unes estranyes per a mi, havien despertat la meua admiració i el meu afecte. Les dues noies que, desesperada, agenollada sobre la terra humida, havia contemplat a través de la reixada finestreta de la cuina de Moor House, eren parentes meves, i el jove i ben plantat cavaller que m'havia trobat quasi agonitzant davant la porta també ho era. Oh, quin grandíols descobriment per a qui sofria el dolor de la solitud! Aquesta sí que era una riquesa, una autèntica riquesa del cor, una mina d'afecte pur! Aquesta era susceptible de produir

alegria i entusiasme, al contrari de la riquesa material, que era ben vinguda i apreciada en el que valia, però que aclaparava pel seu pes. Vaig unir les mans, en un impuls d'alegria. El pols em batejava adeleradament i m' se m'estremien les venes.

— Què contenta estic! —vaig exclamar.

En St John somrigué.

— No deia jo que us preocupàveu pels detalls insignificants i oblidàveu les coses essencials? —va fer—. Us heu posat seriosa quan us he dit que havíeu heretat una fortuna, i ara us emocioneu per una cosa sense importància.

— Què dieu ara? Serà una cosa sense importància per a vós, que, com que teniu dues germanes, no us fa res tenir una cosina; però jo, que no tenia ningú i ara em trobo de cop i volta amb tres parents..., o si més no amb dos, si vós no us hi voleu comptar..., jo, ho repeteixo, estic contentíssima!

Vaig començar a passejar agitadaament per l'estança, i després em vaig aturar, mig sufocada pels pensaments que m'assaltaven agombolant-se i sense donar-me temps a ordenar-los i comprendre'ls, pensaments sobre les coses que passarien o podrien passar en endavant. Contemplava la blanca paret, que em semblava un cel espès amb estels ascendent, cadascun dels quals era com una llum inspiradora. Aquells qui m'havien salvat la vida, que, fins aleshores, jo els havia estimats estèrilment, ara podrien beneficiar-se també amb la meua sort. Eren dependents: jo podia independitzar-los; estaven separats: jo podia unir-los. Allò que era meu, havia de ser d'ells també. Per tal com érem quatre, si repartia equitativament les vint mil lliures, ens en tocarien cinc mil a cada u: tots tindríem la vida assegurada, tots seríem feliços, i es compliria un acte de justícia. Ara la riquesa ja no era una càrrega per a mi; ara ja no era merament una herència de diners, sinó un llegat de vida, d'esperança, de joia...

No sé pas la cara que devia fer, mentre aquestes idees s'apoderaven del meu esperit per assalt; però de seguida vaig advertir que el senyor Rivers havia col·locat una cadira al meu darrere i intentava, gentilment, de fer-me seure. També em deia que m'asserenés, però vaig foragitar les seves sospites que jo podia estar alterada, li vaig apartar la mà i vaig començar a passejar-me amunt i avall de nou.

—Escriviu demà mateix a la Diana i la Mary —vaig indicar-li—, i digueu-los que tornin de seguida a casa. La Diana deia que totes dues es considerarien riques amb un miler de lliures, així que cal creure que amb cinc mil cadascuna ~~em~~ se sentiran felices.

—Digueu-me on puc trobar un got d'aigua —em va dir en St John—, perquè heu de fer un esforç per tranquil·litzar-vos.

—Ximpleries! I quin efecte us fa a vós el llegat? Us quedareu a Anglaterra, us casareu amb la senyoreta Oliver i fareu la vida de qualsevol mortal?

—Vós desvariegeu. Us he donat la notícia tan de cop, que us heu alterat massa...

—Senyor Rivers, em feu perdre la paciència. El que dic és prou assenyat. Sou vós que no ho enteneu o que no ho voleu entendre.

—Potser us entendria, si us explicàveu més bé.

—Explicar! Què cal explicar? No pot ser que no sapigueu veure que vint mil lliures, la suma en qüestió, divididas equitativament entre el nebot i les tres nebodes del nostre oncle, donen com a resultat cinc mil lliures per a cadascun. El que vull és que escriviu a les vostres germanes per dir-los la fortuna que han heretat.

—Que heu heretat vós, voleu dir.

—Ja us he explicat com ho veig jo i no penso canviar d'opinió. No sóc egoista, ni injusta, ni una desagraïda. De més a més, vull tenir una casa i una família. M'agrada Moor House i viuré a Moor House, i com que estimo la Diana i la Mary, viuré amb elles fins que em mori. Posseir cinc mil

lliures em va bé i em dóna tranquil·litat. Posseir-ne vint mil, m'aclapararia i em turmentaria, i no serien mai meves en justícia, per bé que ho fossin davant la llei. Us cedeixo, doncs, el que per a mi és superflu. No ho refuseu ni discutiu. Posem-nos d'acord i decidim-ho ara mateix.

—Això ho dieu seguint el primer impuls. Us heu de prendre uns dies per considerar-ho, abans de comprometre la vostra paraula.

— Ah, si només és que dubteu de la meua sinceritat, em quedo tranquil·la! Perquè oi que compreneu que el que dic és just?

—És just fins a cert punt, però no és el que s'acostuma a fer. De més a més, teniu dret a tota la fortuna: el meu oncle la va guanyar amb el seu esforç, per tant era ben lliure de llegar-la a qui volgués, i us la va deixar a vós. Al capdavant, si la llei diu que us correspon, podeu considerar-la vostra, amb la consciència tranquil·la.

—Per a mi —vaig dir—, el sentiment és tan important com la consciència. I per tal com poques vegades he tingut l'oportunitat de seguir els meus sentiments, bé puc fer-ho ara. Per molts arguments que em poséssiu, ni que m'ho discutíssiu durant un any seguit, no em privaríeu del plaer que experimento només de pensar que pagaré un deute moral i m'aconseguiré uns amics per a tota la vida.

—Parleu així —va objectar en St John—, perquè no sabeu el que és la riquesa ni les satisfaccions que proporciona. No teniu una clara noció del que són vint mil lliures, del lloc que podreu ocupar a la societat, de les perspectives que...

—I vós —el vaig interrompre— no us podeu imaginar com freturo d'aconseguir un afecte fraternal. No he tingut mai una llar, ni germans ni germanes, i ara vull tenir-los. No serà que no em voleu acceptar com a cosina vostra?

—Jane, seré el teu germà, i la Diana i la Mary, les teves germanes, sense necessitat que hagi de fer cap sacrifici pecuniari.

— Germà? Sí, a mil llegües de distància! Germanes? Sí, fent d'esclaves

entre gent estranya! Jo, rica..., gaudint d'una riquesa que no he guanyat ni em mereixo! I vosaltres, pobres! Quina igualtat i quina fraternitat! Quina unió!

—Però, Jane, la teva aspiració a establir llaços familiars i a gaudir de la felicitat domèstica la pots realitzar d'una altra manera: et pots casar.

—Ximpleries! Casar-me! Jo no vull casar-me i no em casaré mai.

—Això és dir molt, i aquestes arriscades afirmacions no fan més que demostrar com n'estàs, d'excitada.

—No és dir molt. Sé el que sento, i no vull ni pensar-hi, en el matrimoni. Ningú no es casaria amb mi per amor, i no vull convertir-me en un simple objecte d'especulació financera. I tampoc no desitjo tenir al meu costat una persona estranya, de gustos diferents i aliena a la meva ànima. Vull conviure amb aquells que comparteixen els meus sentiments. Torna a dir que seràs el meu germà..., quan ^{ho} ~~me~~ has dit abans, m'he sentit tan feliç... Repeteix-ho, ~~repeteix-ho~~ si ho pots repetir amb sinceritat.

—Crec que puc. Sé que sempre he estimat les meves germanes, i això ha estat perquè aprecio les seves virtuts i admiro els seus mèrits. Tu també ets intel·ligent i virtuosa; tens els mateixos gustos i costums que la Diana i la Mary; la teva presència sempre em resulta agradable, i la teva conversa, en molts moments, ^{l'he trobada} ~~reconfortant~~ reconfortant. Sento que et puc fer fàcilment un lloc en el meu cor, perquè l'ocupis com la meva tercera i més jove germana.

—Gràcies: això em basta per avui. I ara valdrà més que te'n vagis, perquè, si et quedes, potser em tornaràs a fer enfadar amb un altre dels teus absurds escrúpols.

—I l'escola, Jane? Suposo que caldrà tancar-la, oi?

—No. Continuaré al meu lloc fins que trobis una substituta.

Va somriure, complagut. Ens vam estrènyer les mans, i se'n va anar.

No cal que expliqui amb detall els ulteriors esforços ni els arguments

que vaig emprar per convèncer les meves cosines. La meva tasca fou àrdua, però com que estava absolutament resolta a imposar la meva voluntat; com que ells van veure per fi que estava decidida realment a fer una divisió justa del llegat; com que devien sentir al fons del cor l'equitat de les meves intencions i, de més a més, devien ser conscients que, al meu lloc, haurien fet exactament igual que jo, van acabar per consentir a sotmetre l'assumpte a arbitratge. Els arbitres escollits foren el senyor Oliver i un intel·ligent advocat, que coincidiren en la meva opinió: vaig sortir, doncs, amb la meva. Els documents transmissoris van ser legalitzats, i en St. John, la Diana, la Mary i jo, vam entrar en possessió de la part respectiva. Ja em vaig sentir profundament gratificada en veure que m'havien concedit un lloc al fons dels seus cors innocents, i els vaig prometre que, en endavant, les visitaria cada setmana i els donaria una hora de classe.

En St John va arribar quan jo, després d'haver-me acomodada de les vintanta nenes afilades al meu davant, encara amb la clau a la mà, buscava nous adreces amb una sèrie de notes de les millors de les meves deixebles: unes noies ^{tan} púdiques, modestes i instruïdes com podrien trobar al si de les famílies rurals britàniques. I això és dir molt, ja que, comptat i debatut, la pagesia britànica és la més instruïda, educada i amb més consciència de la seva dignitat moral de tot Europa. D'ençà d'aleshores, he vist payannes i Buxerinnen, i els millors d'ells en van semblar ignorants, bruts i tenebres, comparats amb les meves alumnes de Kortou.

— Consideres que t'has estat recompensada els màxims esforços que has fet durant la temporada escolar? — en va preguntar en St John, quan se'n van haver anat les nenes—. Ho et dones satisfacció saber que has fet un bé autèntic als teus semblants?

— Indubtablement.

— I això que només t'hi has dedicat una poca estona! Ho trobes que val la pena dedicar tota la vida a la tasca de regenerar ^{la raça} l'home?

— Si —vaig contestar—; però jo no podria dedicar-me solament a fer

CAPÍTOL TRENTA-QUATRE

415

Tot va quedar arreglat poc abans de les festes de Nadal. S'acostaven les vacances d'hivern. Vaig tancar l'escola de Morton, després de procurar que em substituís algú que no tornés estèrils els meus esforços en pro de les alumnes. La bona sort fa obrir la mà així com el cor, i donar una part del que hem rebut, no fa més que aportar un nou alè a la inusual exaltació de les sensacions. Feia temps que ^{amb complaença} advertia/que moltes de les meves rústiques alumnes m'apreciaven i, quan ens vam acomiadar, el meu pressentiment es va confirmar: les nenes van manifestar el seu afecte d'una manera franca i emocionada. Em vaig sentir profundament gratificada en veure que m'havien concedit un lloc al fons dels seus cors innocents, i els vaig prometre que, en endavant, les visitaria cada setmana i els donaria una hora de classe.

En St John va arribar quan jo, després d'haver-me acomiadat de les seixanta nenes afilerades al meu davant, encara amb la clau a la mà, bescanviava nous adéus amb una mitja dotzena de les millors de les meves deixebles: unes noieta^{tan}s/púdiques, modestes i instruïdes com podrieu trobar al si de les famílies rurals britàniques. I això és dir molt, ja que, comptat i debatut, la pagesia britànica és la més instruïda, educada i amb més consciència de la seva dignitat moral de tot Europa. D'ençà d'aleshores, he vist paysannes i Bauerinnen, i els millors d'ells em van semblar ignorants, bastos i tanoques, comparats amb les meves alumnes de Morton.

— Consideres que t'han estat recompensats els ~~meus~~ esforços que has fet durant la temporada escolar? —em va preguntar en St John, quan se'n van haver anat les nenes—. No et dóna satisfacció saber que has fet un bé autèntic als teus semblants?

—Indubtablement.

— I això que només t'hi has dedicat uns pocs mesos! No trobes que val la pena dedicar tota la vida a la tasca de regenerar ^{la raça} ~~l'humanitat~~ humana?

—Sí —vaig contestar—; però jo no podria dedicar-me solament a fer

el bé als altres. Jo vull cultivar les meves aptituds així com les de les altres persones. I he de gaudir-ne ara; no m'hi facis pensar en l'escola: ja no hi sóc i estic disposada a fruir plenament de les vacances.

Ell va adoptar una expressió greu.

— I ara què? A què ve aquesta ànsia? Què penses fer?

—Estar activa, tan activa com pugui. I, en primer lloc, he de pregar-te que busquis algú que substitueixi la Hannah.

— Que la vols?

—Sí; perquè m'acompanyi a Moor House. La Diana i la Mary arribaran d'aquí a una setmana, i jo vull tenir-ho tot agençat per a quan arribin.

—Comprenc. Em pensava que volies fer un viatge. Val més així: la Hannah anirà amb tu.

—Aleshores, digues-li que estigui a punt per marxar demà. Aquí tens la clau de l'escola. La de casa, te la donaré demà.

—Me la tornes molt contenta —va dir, mentre prenia la clau—. No entenc ~~perquè~~ per què t'ho prens així, ja que no veig quina ocupació penses buscar a canvi de la que deixes. Quins projectes, quines ambicions tens ara?

—Primer de tot, netejar a consciència (copses tota la força d'aquesta expressió?) Moor House, de dalt a baix; després, passar cera i polir els trespols, fins que tornin a quedar brillants; en tercer lloc, col·locar les taules, cadires i d'altres mobles amb un ordre i una precisió matemàtics; seguidament, t'arruinaré comprant carbó i llenya per encendre un bon foc a cada estança, i per fi, un parell de dies abans que arribin la Diana i la Mary, la Hannah i jo ens dedicarem a batre tants ous, a triar tantes panses, a moldre tantes espècies, per preparar els pastissos de Nadal, així com panades de carn i d'altres plats, que no hi ha paraules per donar-te una idea de la solemnitat dels ritus culinaris a què ens lliurarem. En un mot: la meva ambició és tenir-ho tot a punt el dijous que ve per brindar a les meves cosines una rebuda que sigui la rebuda ideal.

En St John va fer un lleu somriure; amb tot, no semblava satisfet.

—Això està molt bé de moment —va dir—, però, parlant seriosament, confio que, passat aquest entusiasme momentani, aspiris a coses més elevades i no et limitaràs a ocupar-te d'aquestes qüestions domèstiques.

— Són les coses més agradables del món! —vaig replicar.

—No, Jane, no: aquest món no és pas un lloc de plaers, ni cal que intentis de convertir-lo en una cosa així, com tampoc no és qüestió de lliurar-se a la mol·lície.

—Al contari: jo em lliuraré a l'activitat.

—Jane, per ara t'excuso de fer-ho. Et concediré un parell de mesos per gaudir plenament de la teva nova situació i de l'afecte dels teus nous parents. Després, però, espero que no t'aconformaràs amb Moor House i Morton, i la companyia de les meves germanes, i la calma egoista i la comoditat. Confio que de nou les teves energies et desassosseguin amb la seva força.

El vaig mirar amb sorpresa.

—St John —vaig fer—, què dolent ets, de parlar així! Jo em dispenso a ~~exten~~ sentir-me feliç com una reina, i tu m'incites al·l neguit! Amb quina finalitat?

—Amb la finalitat d'aprofitar la intel·ligència que Déu t'ha concedit, i de la qual algun dia n'hauràs de donar comptes. T'adverteixo, Jane, que et vigilaré de prop i ansiosament. I procura de refrenar el desmesurat fervor que poses en els plaers vulgars de la llar. No t'aferris amb tanta tenacitat als llaços carnals. Reserva la teva constància i la teva vehemència per a ~~empen~~ empreses més elevades, i no les malbaratis en coses banals. Em sents, Jane?

—Sí, com si em parlessis en grec. Per a mi, ser feliç és una empresa força elevada. I ho seré! Adéu-siau!

I feliç vaig ser a Moor House, i vaig treballar de valent, talment com la Hannah, que estava admirada de la jovialitat amb què em movia enmig d'aquell renou, de l'energia amb què escombrava, treia la pols, fregava i

cuinava. I realment, al cap d'un parell de dies de confusió, era meravellós de veure com anava resorgint l'ordre del caos que nosaltres mateixes havíem produït. Abans, però, vaig fer un viatge a S ____, per comprar uns mobles nous: els meus cosins m'havien donat carta blanca per introduir els canvis que volgués, i amb aquesta finalitat havíem separat una suma de diners. La sala d'estar i els dormitoris els vaig deixar si fa no fa tal com eren, perquè comprenia que^a la Diana i la Mary els plauria més de tornar a veure les antigues taules, cadires i llits, que no pas trobar-ho tot canviat.

~~Tanmateix,~~
~~amb~~ alguna innovació calia fer, per tal de donar una nota d'emoió al seu retorn. Unes precioses catifes i cortines noves, uns ornaments de porcellana i de bronze antics, curosament seleccionats, nous miralls i necessers per als tocadors, van fer el fet. En canvi, una saleta i una cambra que no s'utilitzaven, les vaig moblar de cap i de nou, amb antics mobles de caoba i entapissats de color carmesí. Vaig fer encatificar les escales i vaig col·locar estores als passadissos. Quan tot va estar acabat, vaig trobar que Moor House era el model perfecte d'una casa modesta tan confortable per dins, com desolat era el paisatge^{hivernal} a l'exterior, en aquella època de l'any.

Va arribar, per fi, l'anhelat dijous. Esperàvem que ~~elles vindrien~~ al capvespre i, per tant, vam encendre el foc a les habitacions de dalt i a baix, la cuina era neta com una patena, la Hannah i jo ens havíem mudat i tot estava a punt.

En St John va ser el primer d'arribar. Jo havia procurat que no s'acostés a la casa fins que tot estigués arranjat, i, en efecte, la sola idea de la commoció, alhora sòrdida i trivial, que es produïria dins aquelles parets, va^{ser} suficient per mantenir-lo allunyat fins aleshores. Em va trobar a la cuina, on vigilava la cocció d'unes pastes per al te, que eren al forn. Tot acostant-se a la llar, em va preguntar si havia quedat satisfeta de la meva tasca com a minyona, i jo li vaig contestar invitant-lo a inspeccionar el resultat de la meva feina. Em va costar, però el vaig convèncer que

m'acompanyés a recórrer la casa. Ell es limitava a donar una ullada a les estances que obria, i, després d'haver pujat i baixat escales, va remarcar que devia haver treballat molt i devia haver-me cansat encara més, per realitzar tots aquells canvis en tan poc temps; però no va afegir ni una sola síl·laba per comentar ^{si} ~~que~~ li agradava el nou aspecte de la residència.

Davant aquell silenci, em va caure l'ànima als peus. Vaig pensar que potser s'havia disgustat en advertir l'alteració d'algun aspecte de la casa paterna. Li vaig preguntar si aquest era el cas, sens dubte amb un to desesmat.

—En absolut. Al contrari, ja he observat la cura que has tingut de respectar escrupulosament tot allò que pogués desvetllar un record. Segur que hi has dedicat més atenció que no es mereixia. Quants minuts has destinat, per exemple, a rumiar la manera d'ordenar aquesta cambra? I, per cert, em pots dir on has posat...?

I va esmentar el títol d'un llibre. Li vaig mostrar el volum al prestatge, ell el va treure i, instal·lant-se al racó de costum, vora la finestra, es va posar a llegir.

Allò, estimat lector, ^{em va saber molt de greu.} ~~no va ser una gran sorpresa~~ En St John era un home bo, però jo ja començava a pensar que havia dit la veritat quan s'havia definit com una persona freda i dura. La vida no presentava atractius de cap mena per a ell. Vivia, literalment, per a les seves elevades aspiracions tan sols, però, de més a més, no es donava descans, ni deixava que ningú descansés al seu voltant. Mentre contemplava el seu front, pàl·lid i serè com el marbre, i les seves belles faccions del seu rostre absort en la lectura, vaig comprendre de sobte que mai no podria ser un bon marit i que la seva muller les passaria morades. Com si hagués tingut una inspiració, vaig comprendre quina mena d'amor sentia per la Rosamond, i vaig estar d'acord amb ell que es tractava d'un amor purament sensual. Vaig entendre que es menyspreava per aquella febrosa emoció que experimentava al seu davant; que hauria volgut ~~amb~~ ofegar-la; que no confiava que aquell sentiment comportés la feli-

ciutat permanent per a ella o per a ell mateix. Vaig veure que era fet de la mateixa pasta que aquells herois, cristians o pagans, que han donat lleis als seus pobles, que els han governat o que els han dut a la conquesta: un sòlid baluard on descansar amb confiança, però que, a la vora del foc de la llar, sovint seria com una freda columna de marbre, sempre malenconiós i fora del seu element.

"Aquest saló no és pas el lloc adient per a ell —vaig reflexionar—. A la serralada de l'Himalaia, a les selves de Cafreria i fins i tot a les costes de Guinea, castigades pel flagell de les pestes, s'hi trobaria més a gust. És natural que vulgui escapar de la calma de la vida domèstica: no és el seu element. Aquí les seves facultats es rovellan, en no poder-se desenvolupar com cal. Sols enmig de la lluita i del perill, allà on calgui tenir valor, energia i fortitud, podrà enraonar i actuar, captenir-se com a líder i ^{ésser} superior als altres. Una criatura alegre li faria la vida impossible. Crec que fa bé d'elegir la carrera de missioner..., ara ho veig clar."

— Ja vénen, ja vénen! —va cridar la Hannah, tot obrint la porta del saló.

Al mateix moment, el vell Carlo va bordar alegrement. Vaig sortir corrent. Ja era fosc, però se sentia el soroll de les rodes d'un cotxe. La Hannah de seguida va encendre una llanterna. El vehicle s'havia aturat davant el portell; el cotxer va obrir la portella, ~~va obrir la portella~~ i, primer una i després l'altra, dues conegudes figures baixaren del carruatge. Al cap d'un instant, ja tenia la cara sota els seus capells, en contacte, de primer, amb les galtes suaus de la Mary i, després, amb els tirabuixons de la Diana. Rigueren, em van besar; després, van besar la Hannah, van acariciar el Carlo, que estava boig d'alegria. Preguntaren ansiosament si tot anava bé i, després de rebre una resposta afirmativa, van entrar a la casa.

Estaven enravenades pel llarg i incòmode viatge des de Whitcross, i gelades pel vent glaçat de la nit, però les seves agradables faccions es posaren radiant a l'alegre resplendor del foc. Mentre el cotxer i la Hannah entraven l'equipatge, elles van preguntar on era en St John. En aquell moment, ^{Les dues noies, l'abracaren alhora. Ell} ell sortia del saló, ^{va fer un petó a cadascuna,} els va dir en veu baixa uns mots de benvinguda i, després d'una breu conversa, tot suposant que elles anirien també al saló al cap d'un moment, es va retirar al seu refugi acostumat.

Jo els vaig encendre les espelmes per pujar al pis de dalt. La Diana, però, va haver de donar algunes ordres hospitalàries concernents al cotxer. Després, em van seguir totes dues i es van mostrar encantades amb les reformes i la decoració de les seves cambres, amb les cortines noves, les catifes flamants i els preciosos gerros de porcellana. Vaig tenir el plaer de comprovar que les meves modificacions coincidien exactament amb els gustos d'elles i que constituïen un motiu més d'alegria ^{sumat} al seu ~~retorn~~ retorn a la llar.

Aquella vetllada va ser deliciosa. Les meves cosines, exultants, eren tan eloqüents en els seus comentaris i les seves relacions, que la seva xerrera feia oblidar la taciturnitat d'en St John. Ell estava content de veure les seves germanes, però no compartia el fervor amb què exterioritzaven la seva alegria. L'esdeveniment —o sigui, el retorn de la Diana i la Mary— li plaïa, però la tumultuosa expansió sentimental l'irritava, i jo veia que ansiava que arribés el dia següent, no tan bulliciós. Quan ens trobàvem en el moment més ~~placenter~~ grat de la nit, i ja devia fer més d'una hora que havíem pres el te, vam sentir que trucaven a la porta. La Hannah va venir a dir-nos que havia vingut un pobre vaillet, a pesar del temps que feia, a buscar el senyor Rivers perquè anés a veure la seva mare, que s'estava morint.

— On viu, Hannah?

— A Whitcross Brow, a gairebé quatre milles de distància i per un

camí ple d'aiguamolls. ~~En escapar sense voler, perquè, tan bon punt els va~~

—Digues-li que hi aniré dext seguida.

—Crec que valdria més que no hi anéssiu, senyor. És el pitjor dels camins per fer-lo de nit, ja que a les parts pantanoses ni tan sols hi ha sendera. I, de més a més, fa una nit horrorosa, amb el vent més esmolat que hàgiu sentit mai. Més val que li digueu que hi anireu demà al matí, senyor.

Però ell ja era al passadís, posant-se l'abric, i, sense fer cap més comentari ni dir una sola paraula, se'n va anar. Eren les nou i no va tornar fins a mitjanit. Fatigat i mort de gana com estava, semblava, però, més content que quan ~~en~~ havia marxat. Havia complert un deure i realitzat un sacrifici, i ~~en~~ es donava per ben satisfet.

Suposo que el que va passar la setmana següent li devia acabar la paciència. Era la setmana de Nadal, i nosaltres ens vam lliurar a una mena d'alegre orgia domèstica. L'aire de ~~l'ermot~~ l'ermot, la llibertat de sentir-se a casa seva, el naixement de la prosperitat, obraven sobre la Diana i la Mary com un elixir ~~de vida~~ de vida: estaven contentes del matí a la tarda i de la tarda ~~al vespre~~ la nit. Xerraven pels descosits, i el seu discurs —graciós, sucós i original— em resultava tan agradable, que m'estimava més escoltar-les i compartir la seva conversa, que no pas fer qualsevol altra cosa. En St John procurava escapar de la nostra vivacitat, per bé que no la censurava. Rares vegades es quedava a casa. La seva parròquia era vasta, i la població, molt dispersa. Tenia, doncs, motius constants de visitar els pobres i els malalts de les diverses contrades.

Un matí, a l'hora d'esmorzar, la Diana, després d'estar penserosa una estona, li va preguntar si els seus plans continuaven essent els mateixos de sempre.

—Ho són i ho seran —fou la seva resposta.

I va procedir a explicar-nos que la seva partida d'Anglaterra estava fixada per a l'any entrant.

—I la Rosamond? —va apuntar la Mary.

Els mots se li devien escapar sense voler, perquè, tan bon punt els va haver pronunciats, va fer un gest com si volgués retenir-los. En St John, que tenia un llibre a la mà --tenia el mal costum de llegir mentre menjava--, el va tancar i alçà la vista.

--La Rosamond Oliver --va respondre-- es casarà amb el senyor Granby, nét i hereu de sir Frederic Granby, persona molt estimada i ben relacionada de S. . Ahir mateix m'ho va dir el seu pare.

Les seves germanes es miraren mútuament i, tot seguit, em van mirar a mi. Totes tres ens van quedar contemplant-lo: ell estava serè com un cristall.

--Molt de pressa deuen haver concertat el compromís --va remarcar la Diana--, perquè no deu fer pas molt de temps que es coneixen.

--Fa dos mesos. Es van conèixer a l'octubre en un ball, a S. . Però quan no hi ha obstacles, com en el cas present, no ~~hi~~ cal dilatar les coses. Es casaran tan bon punt la casa que els regala ~~un~~ sir Frederic estigui en condicions de ser habitada.

La primera vegada que vaig trobar en St John sol, després d'aquest anunci, vaig estar temptada de demanar-li si estava disgustat, però em va semblar tan impermeable a les manifestacions de simpatia, que, lluny d'aventurar-me a oferir-li la meua, vaig experimentar una certa vergonya d'haver tingut aquell impuls. De més a més, la seva reserva m'havia fet perdre de nou el costum de parlar-li amb ~~franchesa~~ franquesa. No complia la promesa de tractar-me com a una germana més. Més aviat marcava a cada pas petites i molestes diferències gens ~~propícies~~ propícies ^{al} creixement de la cordialitat mútua. En resum: ara que ens reconeixíem com a parents i que vivíem sota el mateix sostre, em sentia més lluny d'ell, que no pas quan era mestra d'escola a Morton. En recordar fins a quin punt havia merescut la seva confiança, em costava de comprendre la fredor actual.

Essent així les coses, no va ser poca la meua sorpresa quan, de sobte, va aixecar el cap que tenia acotat sobre l'escriptori i va fer:

— Veus, Jane? S'ha lliurat la batalla i s'ha aconseguit la victòria.

Sobtada en veure que se m'adreçava amb aquell to, no vaig respondre de seguida, però, després d'un instant de vacil·lació, vaig dir:

— Estàs segur que la victòria no t'ha costat massa cara, com a molts conqueridors? No creus que una altra batalla podria ser la teva derrota?

— Crec que no, però ni que fos així, tant se val. No n'hauré de lliurar cap més, de batalla. El desenllaç del conflicte és definitiu, i ara ja no hi ha cap més obstacle al camí, gràcies a Déu.

Dit això, va tornar a sumir-se en els seus papers i el seu silenci.

La felicitat que sentíem la Diana, la Mary i jo va acabar prenent un caràcter més reposat; vam retornar als nostres costums habituals i vam reprendre els nostres estudis, i aleshores en St John es quedava més temps a casa. S'instal·lava a la mateixa sala que nosaltres i, de vegades, passàvem moltes hores plegats. Mentre la Mary dibuixava, la Diana seguia un curs de lectures enciclopèdiques que havia emprès (amb gran sorpresa per part meva) i jo m'escarrassava amb ~~l'alemany~~ l'alemany, en St John continuava amb la seva dèria mística: aprendre una llengua oriental, que considerava necessària per als seus plans.

Assegut al seu racó, se'l veia absort i serè; però de vegades els seus ulls blaus abandonaven la gramàtica exòtica i vagaven per l'estança, i en d'altres moments es fixaven en nosaltres, les seves companyes d'estudi, tot observant-nos amb curiosa intensitat. Si el sorprenia, apartava la vista prestament, però de tant en tant tornava a clavar-la en la nostra taula. Jo em demanava quina era la causa d'aquell escrutini, i també em meravellava la satisfacció que mai no deixava d'expressar cada vegada que marxava per realitzar la promesa visita setmanal a l'escola de Morton. I encara em quedava més perplexa quan, si feia mal temps, si nevava o plovia o bufava la tramuntana, ⁱles seves germanes volien persuadir-me de no anar-hi, ell invariablement les renyava per la seva sol·licitud i m'encoratjava a complir amb el meu deure, desafiant els elements adversos.

—La Jane no és tan nyèbit com us imagineu —solia dir— i és capaç de resistir una ventada, un xàfec o uns borralls de neu, com el més pintat. Té una constitució ferma i flexible, més apropiada per adaptar-se als canvis de clima que d'altres de més robustes.

I quan jo tornava, de vegades molt cansada i castigada per les inclemències del temps, no gosava queixar-me per temor a causar-li contrarietat. En totes les ocasions, li plaïa descobrir mostres de fortalesa, així com el fastiguejava quan algú donava senyals del contrari.

Això no obstant, una tarda vaig decidir quedar-me a casa, perquè estava realment refredada. Les seves germanes havien anat a Morton en lloc meu. Jo m'estava llegint una obra de Schiller, i ell bregava per desxifrar els seus jeroglífics orientals. Mentre jo deixava la traducció per fer un exercici, vaig mirar-lo per casualitat i vaig veure que em contemplava atentament amb els seus ulls blaus. No sabia dir quant de temps feia que m'escrutava d'aquella manera; però el seu esguard era tan penetrant, i alhora tan fred, que vaig sentir una ~~unamibfand~~ esgarripança, com si pressentís una presència misteriosa.

— Què fas, Jane?

— Estudio alemany.

— Preferiria que deixessis l'alemany i aprenguessis l'indostànic.

— Ho dius de debò?

— Ben de debò. I t'explicaré per què.

Aleshores va procedir a explicar que l'indostànic era la llengua que ell estudiava, que, a mida que avançava en l'estudi, s'oblidava del que havia après al principi, i que, si hagués tingut un altre estudiant amb qui practicar i repassar les lliçons, li haurien quedat més a la memòria. Va afegir que, en algun moment, havia dubtat entre escollir-me a mi o a les seves germanes, però que finalment m'havia preferit a mi, perquè havia comprovat que era capaç de concentrar-me en l'estudi més llargament que elles. Em va preguntar si voldria fer-li aquell favor. En tot cas, no hauria de

fer el sacrifici durant molt de temps, per tal com amb prou feines faltaven tres mesos per a la seva partida.

No era fàcil negar-li res, a en St John, perquè un s'adonava que qualsevol impressió, grata o ingrata, se li gravava profundament i permanent. Vaig consentir-hi. Quan la Diana i la Mary retornaren, van trobar la mestressa de Morton convertida en deixeblla del seu germà. Totes dues es van posar a riure i van afirmar que en St John no les hauria convençudes mai a fer una cosa semblant. Ell va respondre, tranquil·lament:

—Prou que ho sé.

Vaig trobar que era un mestre molt pacient, molt tolerant i molt exigent alhora. Esperava molt de mi i quan veia que jo ~~empenia~~ responia a les seves expectatives, manifestava la seva aprovació, a la seva manera. De mica en mica, va anar adquirint una certa autoritat sobre meu, que em va privar de la llibertat d'esperit: els seus elogis i la seva atenció m'inhibien més que no pas la seva indiferència. Ja no m'atrevia a parlar ni a riure lliurement quan ell era present, perquè un empipador instint em recordava que la vivacitat (si més no en mi) li resultava desagradable. Tenia tan present que tan sols li plaién els posats greus i les ocupacions serioses, que era debades tractar d'adoptar-ne o de seguir-ne d'altres, en presència seva. Jo em trobava sota l'efecte d'una suggestió que em paralitzava. Quan ell em deia: "vés-te'n", jo me n'anava; quan deia: "vine", acudia; quan em manava: "fes això", ho feia. Però no m'abellia aquella submissió, i m'hauria estimat més que, com abans, en St John no s'hagués ocupat de mi.

Un vespre, a l'hora d'anar a dormir, el vam rodejar com de costum, per dir-li bona nit i, com de costum també, després de fer-li un petó les seves germanes, ell i jo ens vam donar la mà. La Diana, que estava de bon humor (ella no es deixava dominar per la voluntat del seu germà, car, a la seva manera, era tan forta com ell), va exclamar:

— Home, St John, deies que la Jane seria com la teva tercera germana, però no la tractes pas com si ho fos! Hauries de fer-li un petó a ella també.

I m'empentava cap a ell. Vaig trobar que la Diana era molt provocadora i em vaig sentir incòmodament torbada. I, mentre jo pensava i sentia això, en St John va inclinar el cap, fins que les seves gregues faccions quedaren al mateix nivell de la meua cara, els seus ulls escrutaren els meus agudament i em va besar. No crec que existeixi res de semblant a una besada de marbre o de gel, però, amb tot, gosaria dir que el petó del meu ~~marit~~ eclesiàstic cosí pertanyia a aquesta mena de besades. En canvi, sí que existeixen les besades experimentals, i la seva ho era, ja que després m'observà per veure'n el resultat, que no va ser gens impressionant. Estic segura que no em vaig ruboritzar, però potser més aviat vaig empal·lidir una mica, ja que vaig comprendre que aquell petó era el rebló que fermava els meus grillons. A partir d'aquell moment, mai més no va deixar de repetir la cerimònia, i l'aquiescència i la gravetat amb què jo rebia el seu petó semblaven tenir un cert encant per a ell.

Quant a mi, cada vegada desitjava més de complaure'l, però també cada vegada experimentava més la sensació que havia de renegar de la meua naturalesa, de sufocar els meus impulsos, de canviar els meus gustos, de modificar les meves inclinacions i d'obligar-me a fer activitats per a les quals no hi tenia vocació. Ell pretenia elevar-me a una altura que jo no podia abastar, així com a fer-me assolir nivells que ^{considerava} ~~era~~ d'excel·lència. Tan impossible era allò com pastar les meves faccions irregulars segons el model de les seves, tan correctes i clàssiques, o tenyir els meus ulls, de canviants tonalitats verdes, amb el color blau marí dels seus.

No sols em sentia esclavitzada pel seu domini, però. Darrerament, m'havia resultat d'allò més fàcil sentir-me trista: un mal gangrenós em devorava el cor i assecava la deu de la felicitat.

Potser penses, lector, que ^{havia} ~~estava~~ oblidat en Rochester, en el curs d'aquests canvis de lloc i de fortuna. Ni per un instant. El seu record vivia en mi, perquè no era pas un núvol d'estiu que el sol dissipa, ni una efígie dibuixada a la sorra, que el vent esborra. No: el seu record era com un nom gravat en una làpida, que hi perdura ~~mentre~~ tant de temps com el

marbre on està inscrit. L'ànsia de saber què era de la seva vida m'encalçava arreu on anava: quan vivia a Morton, cada vegada que tornava ~~en~~ a casa al vespre~~en~~, no m'ho treia del cap, i ara, a Moor House, aquell pensament em turmentava tan bon punt em ficava al llit.

En el curs de la meva correspondència amb el senyor Briggs en relació amb el testament, jo li havia preguntat si sabia res sobre la residència actual i la salut del senyor Rochester, però el senyor Briggs, com en St John suposava, ignorava per complet tot el que es relacionava amb ell. Després, vaig escriure a la senyora Fairfax, per demanar-li aquella informació. Tenia la certesa que aquell pas em proporcionaria una resposta promptament. Gran va ser la meva sorpresa quan passaren quinze dies sense rebre notícies. Però quan les dues setmanes es convertiren en dos mesos i el correu continuava sense portar-me cap carta, em vaig sentir la presa d'una ansietat mortal.

Vaig tornar a escriure, car existia la possibilitat que la primera carta s'hagués perdut. Aleshores, va renéixer l'esperança, que va perdurar durant unes quantes setmanes i després es va ^{esllanguir} ~~extingir~~ com la flama ^{d'un cap d'es-} ~~extingir~~ pelma.~~extingir~~ No vaig rebre ni una raïlla, ni un mot. Quan va haver transcorregut mig any de vana expectativa, la meva esperança es va esvanir, i vaig tornar a sentir-me entre ombres.

No podia gaudir, doncs, de la magnífica primavera que em voltava. S'acostava l'estiu. La Diana mirava d'animar-me; deia que ~~marbretava~~ feia mala cara i que volia dur-me a la platja. En St John s'hi va oposar, tot al·legant que jo no necessitava distracció, sinó ocupacions, ja que la meva vida era massa buida, que em calia tenir un objectiu, i suposo que, per tal de suplir aquesta manca, va intensificar encara més les lliçons d'indostànic; jo, com una ximpleta, en cap moment se'm va acudir d'oposar-m'hi, ni tampoc no hauria pogut resistir-m'hi.

Un dia vaig acudir a les meves lliçons amb menys voluntat que de cos-

tum, a causa d'una punyent sensació de ~~desil.lusió~~ desil.lusió. Al matí, la Hannah m'havia dit que hi havia una carta per a mi, i quan vaig anar a ~~xxx~~ buscar-la, confreguda que per fi havia arribat la notícia tan esperada, vaig trobar una nota sense importància del senyor Briggs. L'amarga decepció em va fer vessar unes llàgrimes, i ara, mentre bregava amb els indesxifrables caràcters i les florides metàfores d'un escriptor indi, ~~xxx~~ de nou se'm van humitejar els ulls.

En St John em va cridar perquè llegís. En intentar-ho, se'm va tallar la veu i els sanglots ofegaren les meves paraules. A la sala només hi érem ell i jo sols. La Diana practicava al piano a la sala d'estar, i la Mary arreglava el jardí. Feia un esplèndid dia de primavera, assolellat, clar i fresc. El meu cosí no va demostrar gens de sorpresa davant d'aquella manifestació emotiva, ni em va preguntar quina era la causa, sinó que es va limitar a dir:

—Esperarem una estona, Jane, fins que et tranquil.litzis.

I mentre jo intentava dominar el paroxisme del meu dolor, ell, recolzat al seu escriptori, em contemplava amb la calma i la paciència d'un metge observant amb ull clínic la crisi, esperada i del tot comprensible, d'un pacient. Després de sufocar els meus sanglots, em vaig eixugar els ulls i, tot mussitant que no em trobava molt bé aquell matí, vaig reprendre la ~~xxx~~ ^{guarda} lectura i vaig assolir d'acabar-la. Llavors, en St John ~~guarda~~ els llibres meus i els seus, va tancar ~~xx~~ l'escriptori i digué:

—Ara, Jane, anem a donar un tomb.

—Cridaré la Diana i la Mary.

—No. Aquest matí no vull que m'acompanyi ningú més que tu. Posa't alguna cosa a les espatlles, surt per la porta de la cuina i pren el camí de Marsh Glen. Jo t'aconseguiré de seguida.

Durant tota la meua vida, no he sabut mai, davant un caràcter enèrgic i ferm, antagònic al meu, optar pel terme mitjà, sinó que sempre em sotmeto totalment o bé em revolto obertament. Fins aleshores, ~~en la meua vida~~

~~amb una actitud~~ havia adoptat fidelment la primera actitud, fins que, en un determinat moment, esclatava, de vegades amb volcànica vehemència; però com que en aquest cas, ni les circumstàncies ho exigien, ni jo estava disposada a rebel·lar-me, vaig seguir atentament les instruccions d'en St John, i al cap de deu minuts, trespava al seu costat per l'abrupta sendera de la vall.

Bufava dels turons una lleugera brisa de ponent, dolçament flairosa de bruc i de joncs. El cel era d'un blau immaculat. El riu, cabalós per les pluges de primavera, lliscava serè i diàfan al fons de la canal, reflectint els daurats raigs del sol i els tons safirins del firmament. Vam deixar el ~~març~~ camí i avançàrem per un prat d'herba menuda, blana i d'un verd maragda, puntejat de diminutes flors grogues en forma d'estrella, i esmaltat de floretes blanques, fins que les muntanyes gairebé ens barraren el pas, ja que la vall, en aquell cap, s'hi endinsava de ple.

—Reposarem aquí —va fer en St John, quan arribàrem a la primera filera d'un batalló de roques, que guardaven una mena de congost, més enllà del qual el rierol formava una cascada.

Una mica més lluny, la muntanya apareixia nua de gespa i de flors, i només els arbustos la vestien i els capserats l'ornaven. El paisatge allà més que agrest era salvatge, i la frescor esdevenia aridesa; aïllà, el dessemparat podia tenir l'esperança de gaudir de la solitud i de trobar el darrer refugi per al silenci.

Vaig seure. En St John es va quedar dret a prop meu. Mirava cap al congost, contemplava les aigües del riu i, tot seguit, va alçar la vista al cel serè que les acoloria. Es va llevar el barret, tot deixant que la brisa li acariciés els cabells i li besés el front. Semblava estar en comunió espitirual amb els genis del bosc: amb la mirada s'acomiadava de tot el que el rodejava.

—No tornaré a veure tot això, més que en somnis —va dir en veu alta—, quan dormi a la riba del Ganges, i, de nou, en una hora més remota...,

quan s'apoderi de mi un son més profund, a la riba d'un riu més tenebrós!

Estranys mots d'un estrany amor! Quina ~~muta~~ austera passió patriòtica per la seva pàtria! S'assegué i, durant ben bé mitja hora, tots dos vam guardar silenci: ni ell em va dir res a mi, ni jo, a ell. Per fi, ell va fer:

427

—Jane, me'n vaig d'aquí a sis setmanes. Embarco en un vaixell que salpa cap a l'Índia el 20 de juny.

—Que Déu et protegeixi, ja que ho fas a major honra i glòria d'Ell —vaig respondre.

—Sí --va dir--, aquest és el meu orgull i la meva joia. Sóc el servidor d'un Senyor infal·lible. No actuo pas sota la direcció humana, subjecte a les lleis imperfectes i a l'errònia direcció dels meus semblants tan debils com els cucs. El meu rei, el meu legislador, el meu capità és el Totpoderós. M'estranya que els qui em volten no maldin per allistar-se sota la mateixa bandera, per ^{unir-se en} ~~formar-se en~~ la mateixa empresa.

—Tothom no té la teva energia. Seria una follia que el dèbil volgués ~~marxar~~ marxar al pas del fort.

—No m'adreço als dèbils, ni penso en ells; jo només m'adreço als que són dignes de la tasca i capaços de realitzar-la.

—Aquests són pocs i difícils de trobar.

—Tens raó. Per això, quan ~~se'ls troba~~ se'ls troba, cal exhortar-los a unir-se a l'esforç comú; mostrar-los quins són els seus dons, i per què els hi atorgaren; fer-los sentir el missatge del Cel; oferir-los, en nom de Déu, un lloc entre els elegits.

— No creus que, si fossin realment aptes, s'oferirien espontàniament quan els cridés la veu del seu cor?

Vaig tenir la sensació que un horrible sortilegi s'abatia sobre meu i tremolava de sentir els mots fatals que ratificarien l'encanteri.

— I què diu la veu del teu cor? --va demanar en St John.

—El meu cor roman mut..., el meu cor roman mut --vaig respondre, col-

pida i estrema.

—Aleshores, parlaré jo per ell —va continuar, amb la seva veu greu i implacable—. Jane, vine amb mi a l'Índia, sigues la meua companya i col·laboradora.

La vall, el cel i les muntanyes giravoltaren al meu entorn. Va ser com si hagués sentit una crida del Cel, com si un missatger il·luminat, com aquell de Macedònia, hagués anunciat: " Vine i ajuda'ns!". Però jo no era pas un apòstol: jo no podia obeir l'herald, no podia atendre el seu clam.

— Oh, St John! —vaig exclamar—. Tingues pietat de mi!

Però, apel·lava a la pietat d'un home que, en compliment d'allò que considerava el seu deure, no coneixia ni la pietat ni el remordiment. Va continuar dient:

—Déu i la Natura t'han creat per ser l'esposa d'un missioner. No t'han estat atorgats dons físics, sinó espirituals. No estàs feta per a l'amor, sinó per laborar en la gran obra. Has de ser..., seràs l'esposa d'un missioner: la meua. Et reclamation^{no pas} en nom del meu plaer personal, ans per servir al meu Sobirà.

—Jo no serveixo per això: no tinc vocació —vaig fer.

Tenia previstes les primeres objeccions: no es va irritar gens. En efecte, mentre s'estintolava contra la roca que tenia al darrere, plegava els braços sobre el pit i em fitava amb serenitat, vaig comprendre que estava preparat per fer cara a una tenaç oposició i que s'havia armat de paciència, decidit a vèncer-la.

—La humilitat, Jane —va dir—, és la principal de les virtuts cristianes. En aquest sentit, fas bé de contestar que no serveixes per això. I qui serveix? O, més ben dit, qui d'aquells que realment han estat cridats es creia digne del requeriment? Jo, per exemple, no sóc més que pols i cendres. Com sant Pau, em considero el més gran dels pecadors, però la convicció de la meua insignificància personal no m'aparta de la meua tasca. Conec el meu Guia: Ell és just i poderós, i si ha elegit un dèbil instrument per reali-

zar una tasca grandiosa, Ell proveirà a tot allò que manqui. Pensa com jo, Jane, confia en mi. Et demano que et recolzis en la Roca Eterna: no dubtis que suportarà perfectament el pes de la teva humana debilitat.

—No comprenc la vida missionera. No he estudiat mai els treballs de les missions.

—En això, per humil que jo pugui ser, puc proporcionar-te l'ajuda que hakis de menester. T'explicaré la teva tasca, hora a hora; em tindràs sempre al teu costat; t'ajudaré en tot moment. Això ho faria al començament, perquè conec la teva capacitat i de seguida seràs tan forta i apta com jo mateix, i no et caldrà la meua ajuda.

— La meua capacitat? On la veus la meua capacitat per a una empresa semblant? Mentre em parles, no sento cap ^{que m'aconselli} veu interior/ni veig cap llum que m'il·lumini. Oh, voldria que poguessis veure la meua ànima en aquests moments: és com una fosca masmorra, amb un temor engrillonat al fons..., el temor que em persuadeixis a intentar una tasca que no sóc capaç de complir.

—Escolta: t'he estat observant des que ens vam conèixer, ara fa deu mesos. Durant aquest temps, t'he sotmès a diverses proves, sense que te n'adonessis. I quina conclusió n'he tret? A l'escola del poble vaig veure que complies puntualment i eficaçment una tasca que no s'adeia a les teves inclinacions ni als teus costums; vaig comprovar que la complies amb capacitat i tacte. La serenitat amb què vas rebre la notícia ~~que~~ que t'havies tornat rica de cop i volta, em va fer veure que no et tempta l'afany de lucre. En la resoluta prestesa amb què vas dividir espontàniament la teua fortuna en quatre parts, bo i reservant-te'n tan sols una per a tu, i renunciant a les altres tres en nom d'un abstracte sentit de la ~~justícia~~ justícia, hi vaig reconèixer una ànima que s'adelita en la flama de l'abnegació i del sacrifici. En la docilitat amb què, en demanar-t'hó, vas abandonar els estudis que t'interessaven i et vas dedicar a un altre perquè m'interessava a mi, en l'assiduitat amb què l'has seguit, en l'energia que has posat per vèncer les dificultats, hi reconec el complement

de les qualitats que jo busco. Jane, ets dòcil, diligent, desinteressada, lleial, constant i valerosa, molt amable i fins i tot heroica: deixa de menystenir-te..., sé que puc confiar en tu sense reserves. Series una insuperable directora d'escoles índies, i l'ajuda que em prestaries prop les dones d'aquell país seria inapreciable.

El cercle de ferro s'estrenyia al meu entorn. La persuasió avançava, lentament, però segura. Els darrers mots d'en St John començaven a fer-me veure com era relativament fàcil el camí que abans em semblava infranquejable. La meua tasca, abans difusa i problemàtica, ara la trobava més senzilla en adquirir una forma definida sota la seva afaïçonadora mà. Ell esperava una resposta. Li vaig demanar que m'ho deixés pensar durant una estona, abans d'arriscar una contestació definitiva.

—D'acord —va respondre.

I, ~~ment~~ després de posar-se dret, s'allunyà fins a certa distància congost endins i es va ajassar damunt l'herba.

"Sóc capaç de fer el que ell vol, ho reconec —vaig pensar—, sempre i quan la salut m'ho permetés. Però jo crec que, sota el sol de l'Índia, la meua vida no seria llarga. I aleshores, què? Això a ell tant se li'n dona. Quan m'arribés l'hora, renunciaria a mi, amb tota serenitat i calma, per deixar-me a mans de Déu. Això és indubtable. En partir d'Anglaterra, abandonaria un país que estimo, però buit per a mi, ja que en Rochester no hi és i, ni que hi fos, res no canviaria en la meua vida. Ara he de viure sense ell. Res no és tan absurd com esperar, dia a dia, un impossible canvi de la situació, que em permetès de reunir-me amb el meu estimat. És clar que (com diu en St John) he de cercar un altre interès a la vida per tal de reemplaçar el perdut, i per ventura existeix una ocupació més digna que la que ell m'ofereix? No és, pels seus nobles propòsits i les seves sublims conseqüències, la més adient per omplir el buit que deixen els afectes fracassats i les esperances frustrades? Crec que hauria de dir-li que accepto, i, això no obstant, tinc por. Ai! Si m'uneixo a en St John, renun-

cio a la meitat de mi mateixa, i si me'n vaig a l'Índia, em condemno a una mort prematura. I com s'omplenarà l'interval entre l'anada d'Anglaterra a l'Índia, i de l'Índia a la tomba? Oh, això ho sé perfectament bé! També això ho veig claríssim. Em basquejaré per complaure en St John fins que em facin mal els ossos..., el complauré fins al màxim de les seves esperances. Si me'n vaig amb ell, si faig el sacrifici que m'imposa, el faré absolutament: hi posaré el cor, les entranyes, la víctima sencera, a l'altar del sacrifici. Ell no m'estimarà mai, però em donarà la seva aprovació. Jo li mostraré energies que no coneix, recursos que ni en sospita l'existència. Sí, tinc forces per treballar tan ~~www~~ àrduament com ell i amb la mateixa endurança.

"Puc, doncs, consetirⁿ al que em demana, però he de fer-me a mi mateixa una advertència, i és que, si bé em demana que sigui la seva muller, no pot oferir-me un cor d'espòs com no podria oferir-me'l aquesta roca gegantina que es dreça a la riba del rierol. Ell m'aprecia com un soldat aprecia una bona espasa, ~~www~~ ve-t'ho aquí. No estant casada amb ell, això m'és igual. Però, he de deixar que faci la seva, que posi fredament en pràctica els seus plans, mitjançant la cerimònia del matrimoni? He d'ostentar l'anell de casada, suportar totes les formes de l'amor, que (n'estic segura) ell observarà escrupolosament, i saber que l'ànima és absent, en tot això? Podria acceptar les seves manifestacions d'afecte, sabent que són sacrificis fets per qüestió de principis? No; acceptar aquest martiri seria monstruós. Això no ho faré mai. Podria acompanyar-lo com a germana seva, però no pas com a esposa, i això és el que li diré."

Vaig mirar cap al pujol: ell continuava ajassat, com una columna estassada. ^{Tenia} ~~www~~ el cap tombat devers mi i m'observava amb els seus ulls ardents i penetrants. Es va aixecar i vingué al meu costat.

—Etic disposada a anar a l'Índia, però conservant la meua llibertat.

—Aquesta resposta requereix un ~~un~~ aclariment —va dir ell.

—Per tal com m'has adoptat com una germana, continuaré essent-ho,

però no ens casarem.

Ell va brandar el cap.

—Una fraternitat adoptiva no és viable en aquest cas. Si fossis la meua germana de veritat seria diferent: m'acompanyaries tu, i no buscaria esposa. Però en les nostres circumstàncies, o bé la nostra unió és consagrada pel matrimoni, o no pot existir. Molts obstacles ho impedeixen. És que no ho veus, Jane? Medita-ho un moment, tu que tens seny.

431

Ho vaig meditar, però, amb tot, el senyor no em deia sinó que no ens estimàvem com haurien d'estimar-se marit i muller, i, per consegüent, arribava a la conclusió que no ens havíem de casar. Així li ho vaig dir, bo i afegint:

—St John, jo et considero com un germà, i tu a mi com una germana. Continuem com fins ara.

—No pot ser, no pot ser —va replicar, amb energia—. Has dit que vindries amb mi a l'Índia: recorda-ho..., tu ho has dit.

—Amb una condició.

—Bé, bé. Respecte al punt principal —partir amb mi d'Anglaterra i cooperar amb mi en la tasca futura—, no hi has posat cap objecció. Per tal com has consentit a empunyar l'arada, no has d'enretirar la mà per causa de petites consideracions. Només has de pensar en la millor manera de realitzar la tasca, prescindint dels teus desigs, inclinacions, sentiments i propòsits, per tal de consagrar-te enterament i amb totes les forces a la missió de servir el teu Mestre. Per això, has de tenir un coadjutor, que sigui no pas un germà —ja que és un llaç massa fluix—, sinó un marit. Quant a mi, tampoc no necessito una germana, que un dia fins i tot podria deixar d'estar al meu costat. Necessito una esposa, l'única col·laboradora en qui jo podré influir com cal mentre visqui i conservar al meu costat fins a la mort.

Em vaig estremir mentre ell parlava: ja em semblava sentir aquella in-

fluència fins al moll de ~~l'os~~ l'os..., com si m'atenallés els membres.

—Busca una altra persona, St John, una persona més adequada per a tu.

—Més adequada per als meus propòsits, voldràs dir: que s'adigui a la meua vocació. Torno a repetir-te que no busco simplement la consort, amb tots els egoismes de l'espècie, sinó la missionera.

—I pots trobar-la en mi. Jo et donaré totes les meves energies, si això és el que vols, però no la meua persona, que per al missioner no seria més que la clofolla: per a tu no tindria cap utilitat; deixa'm conservar-la, doncs.

—No pots ni deus. Creus que seria grat a Déu un sacrifici a mitges? És la causa de Déu per la qual advoco i és sota la seva bandera que em vull allistar. No puc acceptar, en nom seu, una devoció a mitges; ha de ser absoluta.

—Ofrengré ~~el meu cor a Déu~~ el meu cor a Déu —vaig dir—. Tu no el necessites.

No juraria, lector, que no hagués posat un cert sarcasme reprimint en el to amb què ho vaig dir i en el sentiment que hi vaig posar. Fins aleshores, havia temut en St John en silenci, perquè no l'acabava d'entendre. M'havia inspirat un temor reverencial, perquè em mantenia en el dubte. Fins a aquell moment, no hauria pogut dir què hi havia de sant i què hi havia de mortal en ell. Però, en el curs de la conversa d'aquell dia, havia revelat el seu caràcter: l'anàlisi de la seva naturalesa es produïa davant els meus ulls. Veia les seves febleses, i les comprenia. Vaig entendre que, asseguda on m'estava, al bruguera de la riba, i amb aquella arrogant figura al davant, em trobava simplement als peus d'un home, tan pecador com jo. Havia caigut el vel que cobria la seva intransigència i el seu despotisme. En haver descobert aquests defectes en ell, em vaig envalentir. El veia com un igual —amb el qual podia discutir— i, si no m'equivocava, podria resistir.

En sentir els meus darrers mots, es va quedar callat, i jo em vaig atrevir a clavar una llambregada al seu rostre. La seva mirada, fita en

la meva, de seguida va expressar una severa sorpresa i una aguda interrogació, com si digués: " Així que ets sarcàstica, i ho ets amb mi! Què significa això?"

—No hem ~~ut~~ d'oblidar que aquest és un assumpte greu —va dir, per fi—, un assumpte que no el podem tractar a la lleugera sense pecar. Confio, Jane, que parles seriosament quan dius que ofrenaràs el teu cor a Déu: no demano res més. Un cop deixis de pensar en els homes, per pensar en el regne espiritual del Creador, l'expansió d'aquest regne a la terra serà el teu únic objecte i la principal font de delit. Ja veuràs l'ímpetu que donarà la unió física i espiritual en el matrimoni als teus esforços i als meus, perquè és l'única unió que atorga un caràcter de permanent conformitat al destí i als designis dels éssers humans, per sobre de tots els capricis trivials, per sobre de les petites dificultats sentimentals, dels escrúpols, de la força o de la tendresa de les simples inclinacions personals... Tant és així, que frisaràs per consumir aquesta unió immediatament.

— De veres? —vaig fer, secament.

I vaig contemplar les seves belles i harmòniques faccions, però estranyament imposants en la seva severitat; les seves celles, imperatives; els seus ulls, brillants i profunds, escrutadors, sense cap mena de dolcesa; la seva alta i majestuosa figura, i em vaig imaginar convertida en la seva esposa. Oh, no, no ho seria mai! Podria ser la seva ajudant, la seva camarada, i tot aniria bé. Travessaria l'oceà al seu costat; el seguiria als països que banya el sol d'Orient, als deserts asiàtics; admiraria i emularia el seu valor, la seva devoció i la seva energia; m'adaptaria humilment al seu mesatratge; somriuria impassible davant la seva inextirpable ambició; el consideraria com a cristià, no com a home; apreciaria profundament l'ún, i m'oblidaria tranquil·lament de l'altre. Al seu costat, en aquestes condicions, patiria sovint, sens dubte, ja que el meu cos estaria sotmès a un jou feixuc, però el meu cor i el meu esperit serien lliures. Sempre tindria un racó de la meva ànima on refugiar-me, uns sentiments indòmits a què recórrer

133 en moments de solitud. Aquest racó seria ben meu, i ell mai no hi tindria accés: la seva austeritat no podria pas marcir els sentiments que allí dins es desenvoluparien ufanosos, i mai no serien afollats pel seu pas marcial. Però, en canvi, ser la seva muller, romandre sempre al seu costat, viure sempre sotmesa, constrenyida, obligada a mitigar el foc de la meva naturalesa, a mantenir-lo sempre ocult, sense profedir mai ni un crit, per bé que la flama anés devorant-me les entranyes..., això, em resultaria insuportable. tot als teus ulls.

— St John! —vaig exclamar, en arribar a aquest punt de les meves meditacions.

— I bé? —va replicar, glacialment.

—He de repetir-te que consenteixo lliurement a acompanyar-te com a ajudant de la missió, però no pas com a esposa teva. No puc casar-me amb tu ⁿⁱ ~~i~~ ser part de tu.

—Però cal que ho siguis, una part de mi —va insistir—, altrament, tot això no té cap sentit. Com puc jo, un home de gairebé trenta anys, endur-me a l'Índia una noia de dinou, a no ser que sigui la meva esposa? Com podríem viure sempre junts, de vegades tots dos sols i de vegades enmig de tribus salvatges, sense ser casats?

—Ateses les circumstàncies —vaig respondre, prestament—, perfectament bé, tan bé com si fos la teva germana de veritat, o simplement un sacerdot amic teu.

—No puc presentar-te com a germana meva, perquè és ben sabut que no ho ets. Ens exposaríem a despertar sospites calumnioses. De més a més, per bé que tinguis la mentalitat d'un home, tens el cor de dona i..., això no ho pots ~~canviar~~ canviar.

—Sí que puc —vaig afirmar, amb desdeny—. Tinc el cor de dona, però no pas per a tu. Per a tu, només tindrè la constància d'un camarada, la franquesa, ~~la fidelitat~~ la fidelitat, la fraternitat d'un soldat, si vols,

el respecte i la submissió del neòfit envers el seu hierofant^a. Però, res més, no tinguís por.

—Això és el que jo vull —va fer, com si parlés amb ell mateix—, això és precisament el que jo vull. I existeixen d'altres obstacles, que cal abatre. Jane, no te'n penediràs, de casar-te amb mi, en pots estar segura. Cal que ens casem... t'ho repeteixo: no hi ha cap altra sortida. I sens dubte, després del casament, naixerà l'amor que donarà sentit a la unió, fins i tot als teus ulls.

—Menyspreo el teu concepte de l'amor —vaig replicar, sense poder-ho evitar, alhora que m'aixecava i m'estintolava d'esquena contra la roca—. Menyspreo el fals amor que m'ofereixes..., sí, St John, i també et menyspreo a tu per oferir-me'l.

Em va mirar fixament, serrant els llavis. No era possible de dir si estava furiós o sorprès, tal era el domini que exercia sobre els seus sentiments.

—No hauria esperat mai una cosa així de tu —va fer—, ni crec haver fet res digne de menyspreu.

Em vaig sentir afectada pel seu to tan ~~tranquil~~ dolç i estupefacta per la seva calma.

—Perdona'm que m'hagi expressat així, St John, però tu en tens la culpa, que t'hagi parlat tan rudement. Has introduït un tema sobre el qual discrepem..., un tema que no hauríem de tocar mai: el simple esment de la paraula amor és la poma de la discòrdia per a nosaltres. Quan la realitat ens fes tocar de peus a terra, ¿què fariem? ¿Com ens sentiríem? Estimat cosí, oblida el teu projecte de matrimoni...

—No —va respondre ell—, perquè és un projecte en què hi penso fa molt de temps, i l'únic que em permetrà de dur a terme els meus grans propòsits. De moment, però, no insistiré més. Demà me'n vaig a Cambridge, per acomiadar-me dels amics que hi tinc. Seré fora uns quinze dies. Aprofita aquest temps per reflexionar sobre ~~la meua proposta~~ la meua proposició, i

no oblidis que, si la ~~uniquesa~~ rebutges, no em rebutges a mi, sinó a Déu. Pel meu conducte, Ell t'ofereix una noble activitat, que només podràs realitzar si et cases amb mi. Si et negues a ser la meva esposa, et condemnes a seguir un camí d'egoista tranquil·litat i de ceguesa moral. Has de tremolar de pensar que, en aquest cas, et comptaràs entre els qui han renegat de la seva fe i han de ser considerats pitjor que infidels.

Va tornar a girar-se'm d'esquena.

"Mirà cap al riu, mirà cap al turó."

A hores d'ara, tots els seus sentiments s'havien agombolat al seu cor: jo no era digna de conèixer-los. Mentre caminava al seu costat, en retornar a casa, jo llegia perfectament en el seu silenci petri el que sentia per mi: la contrarietat d'un temperament auster i despòtic, que trobava resistència quan esperava de trobar submissió; la desaprovació d'un caràcter fred i inflexible que descobreix en l'altre sentiments i punts de vista amb els quals no pot simpatitzar. En resum: com a home, hauria volgut sotmetre'm a la seva voluntat, si bé com a cristià sincer es mostrava pacient ^{davant} la meva contumàcia i em concedia un llarg termini per reflexionar i penedir-me.

Aquell vespre, després de besar les seves germanes, ni tan sols em va estrènyer la mà i abandonà l'estança en silenci. Jo que, si bé no l'estimava, l'apreciava molt, em vaig quedar tan dolguda, que les llàgrimes acddiren als meus ulls.

435

—Veig que tu i en St John us heu disputat durant la passejada, oi, Jane? —va fer la Diana—. Però, vés: segur que encara és al passadís, esperant-te. Segur que vol fer les paus.

En circumstàncies semblants, no sóc orgullosa. Prefereixo sentir-me feliç abans que mantenir una actitud altiva. Vaig sortir al passadís i vaig trobar el meu cosí al peu de l'escala.

—Bonaf nit, St John —li vaig dir.

—Bona nit, Jane —va contestar, amb calma.

—Aleshores, estrenyem-nos la mà —vaig afegir.

Amb quina fredor i quina desesma em va prémer els dits! Estava profundament disgustat pel que havia passat, i ni l'afectava la cordialitat ni el commovien les llàgrimes. No servien de res els somriures ni les frases afectuoses per reconciliar-se amb ell. Això no obstant, com a bon cristià havia de mostrar-se pacient i serè, i així, quan li vaig preguntar si no em perdonava, contestà que mai no recordava les ofenses que li feien, i que no tenia res a perdonar-me, ja que no l'havia pas ofès. Jo després d'aquesta resposta, se'n va anar. Jo m'hauria estimat més que m'hagués clavat una bufetada. Per naturalesa i per principis s'oposava a la vil satisfacció que proporciona la rancúnia. Havia perdonat la seva injúria en dir-li que el menyspreava tant a ell com al seu asser, però no havia oblidat les paraules, i no les oblidaria mentre visqués. El seu saguad en deia clarament que flotarien en l'aire entre ell i jo, que les sentiria en la seva veu sempre que li parlés i que ressonarien en cada resposta que ell em donés.

No deixava de conversar amb ell i fins i tot el demanava, com de costum, que m'agressés al seu escriptori, cada matí; però jo tenia que l'homo corruptible que hi havia en ell es complaia, sense que el seu esperit cristià ho es partís, a posar en evidència en totes les seves frases i actituds, aparentment iguals a les de sempre, la manca d'interès i d'aproveïment que abans atorgaven una mena d'austeritat a la seva asseritat. Per a ell, havia deixat de ser de carn i osso per esdevenir de cartó. Els seus ulls eren unes gemmes blaves, fredes i brillants, i la seva llengua, un simple instrument per enverinar i fer mal.

Tot això constituïa per a mi una tortura, una refinada i persistent tortura, que encara la seva intima indignació i es causava una pena tan gran, que es deixava avallada. Vaig comprendre que, si m'hagués casat amb ell, aquell home ho i per tot el temps d'una deu molt fonda, m'hauria matat en molt poc temps, sense veure ni una sola gota de sang de les meves venes

CAPÍTOL TRENTA-CINC

436 L'endemà, no se'n va anar cap a Cambridge, com havia anunciat. Va ajornar la partida tota una setmana, durant la qual em va demostrar quin càstig tan sever pot infligir un home bo, però rígid, consciencios, però implacable, a la persona que l'hagi ofès. Sense exterioritzar hostilitat, sense ni un mot de censura, va saber palesar d'una manera palpable com havia decaigut jo en la seva opinió.

No és que en St John posseís un esperit de venjança anticristià; no és que fos capaç de tocar-me ni un cabell, per molt que hagués pogut fer-ho. Per naturalesa i per principis s'oposava a la vil satisfacció que proporciona la rancúnia. Havia perdonat la meua injúria en dir-li que el menyspreava, tant a ell com al seu amor, però no havia oblidat les paraules, i no les oblidaria mentre visquéssim. El seu esguard em deia clarament que flotarien en l'aire entre ell i jo, que les ^{sentiria} ~~sentiria~~ en la meua veu sempre que li parlés i que ressonarien en cada resposta que ell em donés.

No deixava de conversar amb mi i fins i tot em demanava, com de costum, que m'acostés al seu escriptori, cada matí; però jo temia que l'home corruptible que hi havia en ell es complagués, sense que el seu esperit cristià ho compartís, a posar en evidència en totes les seves frases i actituds, aparentment iguals a les de sempre, la manca d'interès i d'aprovació que abans atorgaven una mena d'auster encant a la seva severitat. Per a mi, havia deixat de ser de carn i ossos per esdevenir de marbre. Els seus ulls eren unes gemmes blaves, fredes i brillants, i la seva llengua, un simple instrument per enraonar, i res més.

Tot això constituïa per a mi una tortura, una refinada i permanent tortura, que encenia la meua íntima indignació i em causava una pena tan gran, que em deixava esclafada. Vaig comprendre que, si m'hagués casat amb ell, aquell home bo i pur com l'aigua d'una deu molt fonda, m'hauria matat en molt poc temps, sense vessar ni una sola gota de sang de les meves venes

437 i sense que la seva ~~seua~~ consciència, clara com el cristall, experimentés el més lleu remordiment. Ho vaig comprendre, sobretot, quan vaig intentar la reconciliació. No va correspondre a la meua compassió. Ell no patia a causa del desacord ni ansiava la reconciliació. Més d'una vegada, les meves llàgrimes caigueren a la pàgina sobre la qual ens inclinàvem tots dos, sense que li fessin més efecte que si el seu cor hagués estat de pedra o de metall. En canvi, amb les seves germanes era més afectuós que de costum, com si, tement que la simple fredor no fos suficient per ~~convèncer-me~~ fer-me sentir la seva indiferència, ^{mirés} ~~mirava~~ de fer-m'ho notar més vivament pel contrast. Estic segura que no ho feia pas per maldat, sinó per principis.

La vigília de la seva partida, el vaig trobar al jardí, a la posta del sol, i, recordant que aquell home, per molt distant que ara es mantingués respecte a mi, en una ocasió m'havia salvat la vida i era, de més a més, el meu cosí, em vaig sentir impulsada a fer un últim intent de recuperar la seva amistat. Quan va arribar vora el reixat, me li vaig acostar i, sense donar-hi voltes, li vaig dir:

—St John, em sap molt de greu que encara estiguis enfadat amb mi. Fem les paus i quedem tan amics com abans.

—Jo crec que ja ho som —va respondre, sense immutar-se.

I continuà contemplant la lluna, que sortia per l'horitzó, com ho havia fet fins aleshores.

—No, St John, no ho som com ho érem abans. I tu ho saps.

—Ah, no? Estàs equivocada. Per la meua part, no et desitjo cap mal, sinó tot el bé del món.

—Ja ho sé, St John, perquè no et considero capaç de desitjar mal a ningú; però, com a cosina teua, voldria que sentissis per mi una mica més d'estimació que aquesta mena d'afecte filantròpic que fas extensiu a tothom.

—És clar —va fer—, el teu desig és enraonat, i jo disto molt de considerar-te com una estranya.

Ho va dir en un to tan fred i amb tanta tranquil·litat, que em vaig

sentir mortificada i desconcertada. Si m'hagués deixat guiar pels impulsos del meu orgull i la meua ira, l'hauria deixat allà plantat immediatament; però alguna cosa en el meu interior va tenir més força que aquells sentiments. Jo admirava profundament la intel·ligència i els principis del meu cosí. Em disgustava perdre la seva amistat, que valorava d'allò més. No havia d'abandonar, doncs, tan aviat el propòsit de recebre-la.

— Hem de separar-nos d'aquesta manera, St John? I quan te'n vagis a l'Índia, em deixaràs així, sense dir-me cap paraula més amable que les d'ara?

Es va tornar d'esquena a la lluna i en va mirar.

— Separar-nos quan ne'n vagi a l'Índia, Jane? Com? És que tu no vindràs?

—Tu mateix has dit que no podria a no ser que ens caséssim.

— I tu no et vols casar amb mi! T'aferres a aquesta resolució?

Has notat mai, lector, l'esgarripança que poden causar les glaçials preguntes de les persones fredes? Oi que la seva ira fa l'efecte de la despesa d'una allau de neu o del rempiment d'una mar de glaç?

—No, St John, no em casaré amb tu. M'aferro a la meua resolució.

L'allau va avançar una mica més, però encara ~~un~~ faltava l'estrepit final.

—T'he preguntat una vegada més: per què t'hi refuses?

—Abans —vaig respondre—, perquè no m'estimaves. Ara, perquè quasi m'odies. Si em casés amb tu, em mataries. Ja m'estàs matant ara.

Els llavis i les galtes se li van posar blancs com un paper.

— Que et mataria, que t'estic matant? Les teves paraules són injustes i violentes. Delaten un lamentable estat d'ànim, mereixen una severa censura i són inexcusables. Però l'home ha de perdonar el ~~gentil~~ gentil preme fins a setanta vegades set.

Tot s'havia acabat. En intentar d'esborrar d'aquell esperit obstinat les marques de l'ofensa anterior, no havia fet més que deixar-hi una impres-

sió més fonda, gravada al foc.

--Ara sí que n'odiaràs --vaig dir--. És inútil tractar de reconciliar-me amb tu. Ja veig que em consideres una enemiga mortal.

Allò no va fer més que empitjorar les coses, perquè havia posat el dit a la plaga. Se li van contraure els llavis esblaimats, i vaig comprendre que havia atiat encara més la seva ~~seu~~ fèrria ira. El cor se'm va encongir.

--Interpretes malament les meves paraules --vaig oïtar a afegir, tot prenent-li la mà--. No he tingut intenció d'ofendre't ni de ferir-te... T'he prometo.

Va somriure més amargament i va enretirar amb brusquedat la seva mà de la meua.

-- Així que retires la meua promesa i no m'acompanyaràs a l'Índia, oi? --va fer, després d'una llarga pausa.

--Sí, t'acompanyaré, com a col.laboradora teua --vaig respondre.

Va seguir un prolongat silenci. No sabia dir quina lluita lliuraren la Natura i la Gràcia en el seu interior, durant aquell interval. Una llum singular li il.luminava els ulls, mentre estranyes ombres li enfesquien el rostret. Per fi va dir:

--Abans t'he demostrat com n'era, d'absurd, que una dona soltera de la teua edat ~~seu~~ acompanyés a l'estranger un home solter de la meua. T'he vaig demostrar amb termes tan clars, que no hauria dit mai que tornaries a ~~fer~~ fer-hi al.lusió. Com que veig que insisteixes, em sap greu per tu...x

El vaig interrompre. Quan advertia un to de retret en el que em deien, de seguida agafava ànims.

--No diguis ximpleries, St John. Fas veure que estàs sorprès del que t'he dit, però en realitat no ho estàs. No és possible que, amb la teua intel.ligència, no compreguis el que vull dir. T'he repetiré una vegada més: estic disposada a ser la teua ajudant, si tu ho vols, però no pas la teua muller.

Va tornar a empal.lidir, però, com abans, va saber dominar la seva

passió. Amb èmfasi i calmosament, va respondre:

—Una ajudant del teu sexe, que no sigui la meva dona, no m'acompanyarà mai. Amb mi, doncs, no pots venir. Però, si ets sincera en oferir-te, en parlaré, quan sigui a la ciutat, a un missioner casat, l'esposa del qual necessita una coadjutora. La teva fortuna et farà independent de l'ajut de la Societat, i així evitaràs la deshonra de faltar a la teva promesa i de desertar de la bandera sota la qual t'has allistat.

Com sap el lector, jo no havia fet cap promesa formal ni m'havia allistat sota cap bandera. Tal llenguatge, en aquella ocasió, el vaig trobar d'allò més violent i despòtic. Vaig replicar:

—No hi ha cap deshonra, ni falta a promesa de cap mena, ni deserció de cap classe. No tinc cap obligació d'anar a l'Índia, i menys amb persones estranyes. Podria haver-me aventurat a fer-ho amb tu, perquè t'admiro, confio ~~en tu~~ en tu i t'estimo com una germana. Tanmateix, estic convençuda que, tant se val si hi anava amb tu o amb uns altres, no viuria molt de temps en aquell clima.

— Ah, tems per la teva vida! —va exclamar, torçant els llavis.

—Sí. Déu no me la va donar per balafiar-la, i començo de pensar que, si fes el que tu vols, gairebé equivaldria a cometre un suïcidi. De més a més, abans de decidir-me definitivament a anar-me'n d'Anglaterra, voldria estar segura que no puc ser més útil aquí que no pas en un altre lloc.

— Què vols dir?

—Seria inútil tractar d'explicar-ho, però hi ha una qüestió que em crea un dolorós dubte de fa molt de temps, i no puc anar enlloc fins que no m'hagi tret aquest dubte de sobre.

—Ja sé on tens posat el cor. Però t'interesses per una cosa que és il·legítima i reproable. Fa temps que hauries d'haver-la oblidada, i ara t'hauria de caure la cara de vergonya en treure-la a rel·luir. No té relació amb el senyor Rochester?

El meu silenci confirmà la seva suposició.

— Penses buscar-lo, el senyor Rochester?

—Necessito saber què se n'ha fet, d'ell.

—Aleshores —va fer—, només em resta tenir-te present en les meves oracions i pregar a Déu per tu, perquè no t'apartis del camí de la virtut. Em pensava haver trobat en tu una de les elegides. Però Déu veu més enllà que no pas els mortals. Que es faci la seva voluntat.

Va obrir la porta reixada, sortí i es va allunyar en direcció a la vall. Aviat es va perdre de vista.

En tornar al saló, hi vaig trobar la Diana dreta al costat de la finestra, amb expressió penserosa. La Diana era molt més alta que jo: em va posar la mà a l'espatlla i, tot inclinant-se, em mirà amb ulls escrutadors.

—Jane —va dir—, últimament sempre estàs pàl·lida i agitada. Estic segura que et passa alguna cosa. Digues-me què us porteu entre mans en St John i tu. Fa mitja hora que us observo des de la finestra. Perdona'm que faci d'espieta, però fa temps que m'imagino no sé què... En St John és tan estrany...!

Va callar. Com que jo no deia res, continuà:

—Aquest germà meu en deu tenir alguna de pensada respecte a tu, n'estic segura. Fa temps que et dedica una atenció que no havia demostrat mai per ningú. Què es proposa? Tant de bo s'hagués enamorat de tu. És això, Jane?

—No, no és això, Di —vaig contestar, boix i col·locant la seva fresca mà sobre el meu front ardent.

—Aleshores, per què et segueix amb la mirada, i no te deixa moure del seu costat, i sempre busca d'estar sol amb tu? La Mary i jo hem arribat a la conclusió que es vol casar amb tu.

—I és així: m'ha demanat que sigui la seva esposa.

La Diana picà de mans.

— Això és el que suposàvem i ~~enconeguem~~ desitjàvem! I et casaràs amb

ell, ¿oi, Jane? Així es quedarà a Anglaterra.

—No és pas això, Diana. L'única cosa que busca, en proposar-me matrimoni, és trebar una col.laboradora eficaç per a la seva tasca a l'Índia.

— Com? Pretén que l'acompanyis a l'Índia?

—Sí.

— És una bogeria! —exclamà—. Estic segura que no hi viuries ni tres mesos. No hi vagis. No has accedit, oi que no, Jane?

—Li he dit que no em casaria amb ell...

— I s'ha disgustat?

—Profundament. Em temo que no m'ho perdonarà mai, per bé que m'he brindat a acompanyar-lo com si fes una germana.

—Seria una bogeria, Jane. Pensa en la feina que hauries de fer..., la fatiga seria incessant, una fatiga que arriba a matar fins i tot a les persones més fortes, i tu ets dèbil. En St John (tu ja el coneixes) ^{demana} ~~exigir~~ impossibles, i no deixaria d'exigir-te'ls a tu: no et deixaria reposar ni a les hores de més calor. Lamentablement, he notat que ets incapaç de ^{negar-} ~~negar~~ te a res que ell et demani. Em sorprèn que hagi tingut el valor de dir-li que no. Vol dir que no l'estimes, Jane?

—Per marit, no.

—Amb tot, és un xicot ben plantat.

—I jo sóc ~~tan~~ lletja, ja ho veus, Di. No faríem bona parella.

— Lletja! Tu? Al contrari! Ets massa bonica i massa bona, per enterrar-te en vida a Calcuta.

I va insistir que em tragués del cap qualsevol idea d'acompanyar ~~el seu~~ el seu germà.

—Així serà —vaig fer—, perquè quan fa un moment li he repetit l'ofertament de servir-li de diaca, ha posat el crit al cel davant la meua falta de decòrum. Es veu que pensa que li proposo una cosa incorrecta quan m'ofereix a acompanyar-lo sense casar-nos. Com si jo no l'hagués considerat des del primer moment com un germà!

— Què et fa dir que no t'estima, Jane? *dominar la ira que jo havia*

—M'agradaria que sentissis el que diu ell. No deixa de repetir que no vol una companya per a ell, sinó per al servei de l'obra a què es consagra. Assegura que jo sóc feta per al treball i no per a l'amor, cosa que sens dubte és veritat. Però, en la meva opinió, si no sóc feta per a l'amor, tampoc no ho sóc per al matrimoni. No seria una extravagància, Di, encadenar-te per a tota la vida a un home que només et considera com una eina útil? *la seva veu adoptà un to més solenne, més emocionant, mentre ell*

—Seria insuportable..., absurd..., forassenyat!

—I això no obstant —vaig continuar—, si bé només sento un afecte fraternal per ell, si em veiés forçada a casar-me-hi, puc imaginar-me la possibilitat d'arribar a sentir un amor inevitable, estrany i torturant, perquè és intel·ligent i, de vegades, hi ha una certa grandesa heroica en la seva actitud, les seves maneres i la seva conversa. En aquest cas, jo seria summament desgraciada. No voldria que l'estimés, i si ~~me~~ li demostrés afecte, ja s'ocuparia de fer-me veure que era una cosa supèrflua, innecessària per a ell i ~~inapropiada~~ indecorosa per part meva. Em consta que seria així. *ni venci heretaria totes les coses, i jo seré el seu Déu, i*

—I el cas és que en St John és bo —va fer la Diana.

—És bo i un gran home, però indiferent als drets i als sentiments de la gent inferior, quan es tracta d'assolir les seves vastes mires. Per tant, val més que les persones insignificants no ens interposem en el seu camí, ja que seria capaç d'esclafar-nos. Mira: aquí ve. Et deixo, Diana.

I vaig pujar corrent l'escala, mentre ell entrava al jardí.

Tanmateix, ^{no vaig tenir més remei que} ~~no vaig tenir més remei que~~ tornar-lo a veure a l'hora de sopar. Ell es va mostrar tan serè com de costum. Jo havia pensat que amb prou feines m'adreçaria la paraula, i estava segura que hauria renunciat a la idea del matrimoni. Els ~~seus~~ fets posteriors van demostrar que estava equivocada en ambdues suposicions. Se'm va adreçar amb la cortesia de costum, o el que havia estat, darrerament, la seva manera habitual de parlar-me.

Sens dubte havia invocat l'ajuda divina per dominar la ira que jo havia despertat en ell, i ara creia que m'havia tornat a perdonar.

Per a la lectura vespral, prèvia a les oracions, va elegir el capítol vint-i-u de la Revelació. Era en tot moment molt plaent escoltar-lo: mai la seva veu no sonava tan harmoniosa que quan brollaven dels seus llavis les frases de la Bíblia; mai les seves maneres no eren tan impressionants en la seva noble simplicitat que quan anunciava els oracles de Déu. I aquell vespre la seva veu adoptà un to més solemne, més emocionant, mentre ell seia al bell mig del seu cercle familiar (la llum de la lluna de maig penetrava a través de la finestra sense cortinetes i gairebé tornava innecessària la claror de l'espelma de sobre la taula), inclinat sobre l'antiga i feixuga Bíblia, descrivia la visió del nou cel i de la nova terra, o llegia les promeses de Déu als homes, tot oferint-los d'eixugar les seves llàgrimes, d'evitar-los per sempre la mort, el mal i el dolor.

Els mots següents em van impressionar, tant pel seu contingut, com per la quasi imperceptible alteració de la veu d'en St John, i perquè vaig observar que, mentre llegia, els seus ulls es giraven cap a mi.

—"Aquell qui venci heretarà totes les coses, i Jo seré el seu Déu, i ell serà el meu fill. Però —llegia amb veu clara, lentament—, el temorós, l'incrèdul... anirà a parar al llac de foc i de sofre, que és la segona mort."

Vaig comprendre que aquesta era la sort futura que en St John suposava que m'estava reservada.

Un to calmos, contingut, de triomf, mesclat amb una gravetat suprema, va subratllar l'enunciació dels darrers versicles esplèndids d'aquell capítol. El lector creia que el seu nom ja es trobava inscrit al Llibre de la Vida de l'Anyell, i esperava amb ànsia el moment posterior a la seva admissió a la ciutat on els reis de la terra hi duen llur glòria i llur honor, on no cal que hi brilli el sol ni la lluna, perquè la glòria de Déu ho ilumina tot, i l'Anyell és la llum futura.

En l'oració que va seguir la lectura del capítol, hi va ~~seguir~~ abocar tota la seva energia acumulada..., es va desvetllar tot el seu zel: semblava que mantenia una dura brega amb Déu, disposat a vèncer. Suplicava força per als pobres d'esperit; guiatge per als qui van errats; el retorn —ni que fos a l'onzena hora— per als qui les temptacions del món i de la carn els allunyaren del camí de la salvació. Interrogava, instava, implorava... La gravetat sempre resulta profundament solemne. De primer, mentre escoltava aquella pregària, em va sobtar; després, a mida que continuava i pujava de tà, em vaig sentir commoguda, i, finalment, vaig experimentar ^{una admiració} ~~una admiració~~ reverencial. Evidentment, sentia sincerament la grandesa i la bondat del seu propòsit, i aquells qui l'escoltaven no podien deixar de sentir-les també.

Acabada la pregària, ens vam acomiadar d'ell, que havia de partir l'endemà molt d'hora. La Diana i la Mary, després d'abraçar-lo, abandonaren la sala, tot obeïnt, segons crec, a una insinuació que els va fer ell en veu baixa. Jo li vaig allargar la mà i li vaig desitjar un bon viatge.

—Gràcies, Jane. ~~Com~~ Com deia, tornaré de Cambridge d'aquí a quinze dies. Tindràs temps, doncs, per reflexionar. Si fes cas a la veu de l'orgull humà, no insistiria que et casessis amb mi; però només escolte la del meu deure, i no perdo de vista el meu primer objectiu: fer-ho tot a major glòria de Déu. El meu Mestre va suportar molt sofriment; també jo el suportaré. No puc renunciar a tu, i deixar-te en braços de la perdició: penedeix-te..., pren una decisió, mentre encara hi ha temps. Recorda: estem obligats a obrar mentre és de dia, ja que "arriba la nit en què ningú no treballa". Recorda el fat del ric epuló, en Dives, que va gaudir de les bones coses en aquesta vida. Déu et donarà ~~força~~ forces per escollir el que és millor i que ningú no et podrà prendre!

I, mentre enraonava, em va posar la mà sobre el cap. Havia parlat seriós, amb dolcesa, però el seu posat no era, per cert, el d'un enamorat acariciant la seva estimada, ans el d'un pastor guiant una ovella esgarriada o bé el

d'un àngel guardà custodiant l'ànima que té al seu càrrec. Tot home de talent, ^{tingui} ~~havia~~ sentiments ^{o no} ~~havia~~ sigui despota, ambiciós o fanàtic, sempre que sigui sincer, té moments sublims, quan es ^{mostra dominant} ~~havia~~. En aquell moment, vaig sentir veneració per en St John, una veneració tan intensa, que el seu ímpetu em va retornar al punt que durant tant de temps havia defugit. Vaig estar temptada a deixar de resistir-me, a deixar-me arrossegar pel corrent de la seva voluntat fins al gorg de la seva existència i diluir-me en ella. Em sentia gairebé tan fortament pressionada ara per ell, com ho havia estat abans, d'una altra manera, per un altre home. En tots dos casos m'havia captingut com una ximpleta. Si hagués cedit en aquella ocasió, hauria comès un error de principis; si cedia ara, cauria en un error de judici. Això he veig ara, en recordar-ho amb la serenitat que em proporciona el temps: en aquell moment, vaig obrar amb la inconsciència d'una folia.

Vaig romandre immòbil sota el contacte del meu ~~hierofanta~~ hierofanta. Em vaig oblidar de les meves negatives, vaig superar els meus temors i em vaig quedar sense forces per continuar lluitant. L'impossible --o sigui, el meu casament amb en St John-- va començar a semblar-me possible. De sobte, tot havia canviat: la religió em cridava, els àngels em menaven, Déu ~~meu~~ ~~meu~~ em donava ordres. Al meu davant semblava dissipar-se la vida, s'obrien les portes de la mort i em mostraven més enllà l'eternitat. Semblava que, per gaudir de la pau eterna, calia sacrificar en un segon tota la felicitat terrenal. La sala se m'apareixia plena d'estranyes visions.

-- No podries decidir-ho ara? --em va preguntar el missioner.

Va adoptar un to afable, alhora que m'atreia susument cap a ell. Oh, quina força hi havia en aquella amabilitat! Jo era capaç de resistir la ira d'en St John, però, en canvi, em vinculava com un junc sota la seva amabilitat. Això no obstant, no deixava de reconèixer que, si cedia ara, algun dia me'n penediria, car em faria pagar el fet d'haver-me rebel·lat abans. Una hora de ^{solemnes} ~~solemnes~~ pregàries no havia canviat pas el seu temperament,

sinó que tan sols havia elevat el seu esperit.

—Ho podria decidir —vaig contestar—, si estigués segura que he de casar-me amb tu per voluntat de Déu. Llavors t'ho juraria ara mateix, i després que passés el que vulgués!

— Les meves pregàries han estat escoltades! —va exclamar en St John.

Em va prémer amb més força el cap amb la mà, com si em reclamés, i em va rodejar la cintura amb el braç, quasi com si m'estimés (i dic quasi, perquè jo ~~mai~~ havia experimentat el que se sent en ser estimat; però, tractant-se d'en St John, jo ^{sabia que no pensava en l'amor, sinó} ~~mai~~ tan sols en el deure). Quant a mi, em debatia amb la boira que enterbolia la meua visió interior. En el fons, jo desitjava ferventment de fer allò que fos correcte, i res més. Demanava al cel que em mostrés el camí. Estava excitada com no ho havia estat mai. El lector jutjarà si el que va seguir fou o no efecte de la meua excitació.

La casa estava en silenci, perquè crec que tothom, tret d'en St John i jo, se n'havia anat a dormir. L'espelma s'esllanguia, i la llum de la lluna inundava la sala. Jo sentia els batecs accelerats i forts del meu cor. De sobte, vaig experimentar una sensació estranya, que em va fer tremolar el cos de cap a peus. No va ser precisament com una descàrrega elèctrica, però fou ~~tan~~ una sensació tan aguda, estranya i estimulante, que va despertar els meus sentits com si fins aleshores haguessin estat ensopits. Vaig restar amb els ulls i les orelles atents, mentre un estremiment em penetrava la carn fins als ossos.

— Què has sentit? Què has vist? —em va preguntar en St John.

Jo no veia res, però vaig sentir clarament una veu llunyana que cridava: "Jane! Jane! Jane!", i res més.

— Oh, Déu meu! Què és això? —vaig balbucejar.

Hauria d'haver preguntat "On és això?", ja que no semblava ser a la sala, ni a la casa, ni al jardí, ni a l'aire, ni sota terra, ni sobre meu. Però jo ho havia sentit, si bé em resultava impossible de saber on i de

quina manera! Amb tot, era una veu humana, una veu coneguda, estimada, que jo recordava perfectament, la veu de l'Edward Fairfax Rochester, parlant amb una expressió d'agonia i de dolor, infinits, penetrants, peremptoris.

— Ja vinc! —vaig cridar—. Espera'm! Oh, ja vinc!

Vaig córrer cap a la porta i vaig treure el cap al passadís: tot era fosc. Vaig sortir al jardí: era desert.

— On ets? —vaig exclamar.

Les muntanyes de més enllà de March Glen van retornar el ressò de la meua pregunta: " On ets?". Vaig escoltar. El vent xiulava entre els pins i tot era a l'entorn soledat i silenci.

" Mera superstició! —em vaig dir, mentre aquell espectre es dreçava tot negre a tocar del negre teix de la porta reixada—. Aquí no hi ha il·lusió ni bruixeria: tot és obra de la natura, que no ha fet pas cap miracle, ans ha actuat sobre el meu instint."

Em vaig separar d'en St John, que m'havia seguit i tractava d'aturar-me. Aquell era el moment d'exercir el meu domini. Les meves facultats estaven en tensió. Li vaig prohibir que em preguntés res o que fes cap comentari. Volia que em deixés sola. Ell va obeir de seguida. Quan un té energia per ordenar, mai no és desobeït. Vaig pujar a la meua habitació, m'hi vaig tancar amb clau, vaig caure de genolls i vaig resar a la meua manera, ben distinta de la del meu cosí, però no per això menys fervent. Em va semblar que es feia present molt a prop meu un poderós Esperit, i la meua ànima, agraïda, es prostrava als seus peus. Em vaig alçar, després de la pregària de gràcies, amb una resolució adoptada, i em vaig gitar, lliure de temors i il·luminada, per esperar amb ànsia que es fes de dia.

—vaig pensar—. També jo agafaré la diligència a l'endemà i aniré a veure el doctor en resta rec a fer a Anglaterra, abans d'acabar per sempre."

Faltaven dues hores per a l'acabar. Vaig pensar aquella nit.

CAPÍTOL TRENTA-SIS

446

Va arribar l'alba, i em vaig llevar. Vaig estar enfeïnada durant un parell d'hores, arranjant les coses de la meva cambra, a la calaixera i a l'armari, per tal de deixar-les tal com jo volia que quedessin durant la meva breu absència. Mentrestant, vaig sentir com en St John sortia de la seva habitació i s'aturava davant la meua. Vaig témer que truqués, però, no: es va limitar a esllavissar un paper per sota la porta. El vaig prendre i vaig llegir aquests mots:

"Anit em vas deixar sobtadament. Si t'haguessis quedat una estona més, hauries acabat aferrant la creu cristiana i cenyint-te la corona dels àngels. Espero que t'hauràs decidit, quan torni, d'aquí a quinze dies. Mentrestant, prega a Déu que no et deixi caure en la temptació. El teu esperit és fort, confio, però la teua carn, segons que veig, és dèbil. No deixaré en cap moment de pregar per tu. Ben teu, St John."

"El meu esperit —vaig respondre, mentalment— és prou fort per fer el que és correcte, i la meua carn és prou forta també, segons crec, per complir la voluntat divina, tan bon punt se'm faci evident. En tot cas, seré prou forta per sortir d'aquesta nebulosa en què estic immersa i trobar la llum de la certitud."

Erem a primers de juny, però feia un matí fred i rúfol. La pluja batia la finestra. Vaig sentir que s'obria la porta d'entrada. A través dels vidres, vaig veure en St John travessant el jardí. Va enfil·lar el camí ~~que~~ cobert per la boira que, a través de l'ermot, menava a Whitcross, on agafaria la diligència.

~~En~~ "En poques hores més, et seguiré per aquest mateix camí, cosí estimat —vaig pensar—. També jo agafaré la diligència a Whitcross, ja que he de veure si encara em resta res a fer a Anglaterra, abans d'abandonar-la per sempre."

Faltaven dues hores per a l'esmorzar. Vaig passar aquella estona pas-

sejant lentament per l'estança, tot reflexionant sobre l'estranya impressió que havia tingut la nit passada i que havia donat aquell tomb als meus plans. Recordava la sensació que havia experimentat, amb tota la seva inexpressable raresa, la veu que havia sentit... Vaig tornar a preguntar-me d'on provenia, tan vanament com abans. Havia sonat dintre meu, no pas en el món extern. Em demanava si no havia estat simplement una impressió causada pels nervis, una il·lusió. Però no ho podia creure ni capít: era com una mena d'inspiració. Havia sobrevingut com el terratrèmol que havia somogut els fonaments de la presó de Pau i Silas, tot obrint les portes de la cel·la on jeia la meva ànima, rompent els grillons i despertant-la de la seva letargia. Després va ressonar tres vegades un crit en la meva orella esverada, que va fer estremir el meu cor i ~~laxar-se el meu esperit~~ el meu esperit, que res no va témer, sinó que exultava de joia per haver reeixit en l'esforç que tingué el ~~privilegi~~ privilegi de fer, independentment del cos feixuc.

"D'aquí a uns quants dies --vaig meditar, tot resumint els meus pensaments-- sabré alguna cosa d'ell, la veu del qual semblava cridar-me anit. Ja que les cartes no donen resultat, una gestió personal farà el fet."

Mentre esmorzàvem, vaig anunciar a la Diana i la Mary que pensava fer un viatge i estaria absent uns tres o quatre dies almenys.

-- Vas sola, Jane?

--Sí; vull veure o tenir notícies d'un amic de qui fa temps que no en sé res.

Podrien haver dit, com estic segura que ^{ho} pensaven, que elles tenien entès que no en tenia, d'amics, tret d'elles mateixes, car jo ho havia dit sovint; però, amb la seva innata delicadesa, es van abstenir de fer cap comentari. Només la Diana em va preguntar si em trobava en condicions de viatjar, ja que li semblava veure'm molt pàl·lida. Vaig contestar que no tenia res, llevat d'aquella inquietud, que esperava calmar ben aviat.

Em vaig poder dedicar amb tranquil·litat a acabar els preparatius, car no em van molestar amb més preguntes ni conjectures. Havent-los explicat

que no podia ser més explícita respecte als meus plans, van guardar un discret i amable silenci, deixant-me en la llibertat d'acció que, en un cas semblant, jo els hauria atorgat a elles.

Vaig sortir de Moor House a les tres de la tarda i poc després de les quatre ja era al peu del pal indicador de Whitcross, esperant l'arribada de la diligència que hauria de dur-me al llunyà Thornfield. En el silenci profund dels camins deserts i de les solitàries muntanyes, vaig sentir acostar-se el carruatge quan encara era molt lluny. Era el mateix vehicle que, un any enrere, m'havia deixat en aquell mateix indret, en plena desolació i desesperança. Va parar quan li vaig fer el senyal. Vaig pujar-hi: aquesta vegada no vaig haver de donar tota la meva fortuna com a preu del passatge. Una vegada més anava camí de Thornfield, i em sentia com el colom missatger que torna al colomar.

El viatge va durar trenta-sis hores. Havia sortit de Whitcross dimarts a la tarda, i a primera hora del dijous el cotxe s'aturà, per abeurar els cavalls, davant d'un hostal, situat al bell mig de camps verds i idíl·lics turons, que contrastaven amb l'aspre escenari de les terres ermes de Morton. Vaig reconèixer l'aspecte d'aquell paisatge, com si vegés un rostre conegut. Sí, coneixia les característiques d'aquelles terres, i vaig estar segura que estava molt a prop del meu destí.

— És molt lluny Thornfield Hall d'aquí? —vaig demanar a l'hostaler.

— Un parell de milles, camps a través, senyoreta.

"El viatge ha acabat", em vaig dir. Vaig saltar del cotxe, vaig deixar l'equipatge a càrrec de l'hostaler, anunciant-li que tornaria a buscar-lo; vaig pagar el passatge, vaig gratificar el cotxer, i el carruatge partí. El sol arrencava llampades del ràtol de l'hostal, que en lletres daurades feia: "The Rochester Arms". El cor em va fer un salt: em trobava ja als dominis del meu estimat. Un amarg pensament, però, va refredar el meu entusiasme:

"Per tot el que saps, és possible que hagi travessat el canal de la

Mànegua, i, si és a Thornfield Hall, qui més serà allà amb ell? La seva esposa boja. I tu no tens res a fer al ~~meu~~ costat d'ell: no pots pretendre de parlar amb ~~ella~~ en Rochester ni comparèixer en presència seva. Val més que no vagis més enllà --em deia una veu interior--. Demana informació a la gent de l'hostal: ells et diran tot el que vols saber i et treuran de dubtes de seguida. Vés i pregunta a aquell home si el senyor Rochester és a casa seva."

La suggerència era assenyada i, això no obstant, no em veia amb cor d'actuar en conseqüència, car temia que la resposta em fes caure en la desesperació. Prolongar el dubte era prolongar l'esperança. Encara podria tornar a contemplar Thornfield Hall sota el raig del seu estel. Al meu davant s'estenien els camps que havia travessat rabent, orba, sorda, torbada per la fúria venjativa que m'arborava, el matí que vaig fugir de Thornfield. Sabia prou bé el camí que havia de seguir. Què de pressa caminava! Com corria de vegades! Com ansiava d'albirar els primers arbres del bosc tan conegut! Amb quina ~~bonica~~ joia vaig acollir la visió dels pins ^{familiars,} ~~coneguts~~ així com de la prada i els turó que me'n separava!

Per fi, el bosc es va dreçar al meu davant; les gralles volaven sobre el meu cap; un cucleig va rompre el silenci del matí. Em va envair un estrany delit i vaig apressar el pas. Vaig travessar un altre prat, vaig seguir un ~~camí~~ caminó i em vaig trobar davant la tàpia del pati, però encara no podia veure la casa ni els nius de les gralles.

"Vull veure-la des del davant --vaig pensar--, contemplar l'espectacle dels merlets, destriar la finestra del meu estimat. Potser estarà guaitant (és tan matiner!) o bé el trobaré passejant pel pati o per l'hort. Si el podia veure! En aquest cas, seria tan boja d'arrencar a córrer per tirar-meli als braços? Qui ho sap...? No n'estic segura. I si fos ell qui vingués corrent cap a mi? Beneït sia! Aleshores, què? Quin mal faria a ningú si em ~~deixava~~ deixava insuflar la vida que em dóna la seva mirada? Deliro: potser en aquest precís moment s'està contemplant la sortida del

sol als Pirineus o sobre la plàcida mar del sud."

Havia anat resseguint la tàpia de l'hort. Just en tombar la cantonada, hi havia una porta, que donava a la prada, entre dues columnes ~~antiques~~ coronades per boles de pedra. Des de darrere d'una de les columnes, podia observar la façana de ~~l'edifici~~ la mansió sense ser vista. Vaig treure el cap amb cautela, per comprovar si ja eren oberts els porticons de les finestres d'algun dormitori. Tot —la façana, les finestres, els merlets— quedava ~~inabast~~ des d'allà a l'abast dels meus ulls.

Si les gralles que volaven sobre el meu cap m'haguessin observat, haurien considerat que, de primer, jo em mostrava recelosa i tímida, però, després, cada vegada més agosarada i despreocupada. Una ullada i, tot seguit, una sostinguda mirada; després, abandonament de l'amagatall i desplaçament per la prada; brusca aturada davant el casalot i atenta observació de l'edifici. "Quina afectada desconfiança al principi —haurien remarcat les gralles— i quina estúpida indiferència ara!"

Això, lector, té una explicació, que il·lustraré amb un exemple:

Un enamorat descobreix la seva amant adormida damunt la gespa i desitja de contemplar-la sense despertar-la. Avança, cautelós, per la gespa, tot procurant de no fer soroll; s'atura, creient que ella es mou; recula, ja que per res del món no voldria ser descobert. Però, tot està tranquil, i llavors torna a avançar. S'inclina sobre ella lentament; un vel lleuger reposa sobre les seves faccions; ell l'alça, tot inclinant-se una mica més i gaudint per endavant la visió de la bellesa que es disposa a admirar: càlida, esplèndida i ~~adorable~~ adorable. La primera mirada és ansiosa, però després els ulls resten fixos. L'enamorat se sobresalta! Es precipita, pren fortament entre els seus braços aquell cos que, moments abans, no gosava tocar amb un dit. Pronuncia el seu nom a crits, la deixa anar i la contempla amb desesperació. Comprèn que, per molt que cridi, que la sacsegi, ella ja no es despertarà. Havia cregut que la seva amada dormia dolçament, i la troba freda i immòbil com una pedra.

Jo esperava trobar, amb temerosa alegria, una casa majestuosa, i trobava unes calcinades ruïnes.

No calia que m'amagués rere de cap columna, per espiar les finestres dels dormitoris, amb el temor de ser descoberta! No calia que escoltés amb atenció per veure si sentia remor de portes que s'obrien o de passos sobre l'esplanada de grava! L'esplanada era plena de runa, i el portal, un forat buit. La façana era, com jo l'havia vista una vegada en somnis, simplement un mur, alt i fràgil, foradat per finestres sense vidres, darrere les quals no hi quedava res. No hi havia ni sostre, ni merlets, ni xemeneies: tot s'havia esfondrat.

A l'entorn hi regnava un silenci de mort, una soledat de desert. No era estrany que les meves cartes no tinguessin resposta, perquè era com ~~esperar~~ enviar missives a la cripta d'una església. La negror de les pedres ~~deia~~ deia clarament com s'havia esfondrat la mansió: a causa d'un incendi. Però, com? Quina història s'ocultava darrere d'aquell desastre? Quines pèrdues, a més de les pedres, els marbres i les fustes, s'havien produït? Hi havia hagut pèrdues humanes a més de materials? En aquest cas, qui havia mort? Terrible pregunta, que ningú no em podia contestar en aquell moment..., i ni tan sols hi havia cap indici ni testimoni mut.

Mentre vagava a l'entorn dels murs escrostonats i per l'interior devastat, vaig comprovar que la catàstrofe s'havia esdevingut feia força temps. Les neus de l'hivern, vaig suposar, havien caigut a través d'aquelles arcades sense sostre; les pluges havien penetrat per aquelles finestres orbes, perquè entre els munts de ~~runes~~ runes ja hi creixia una vegetació silvestre: herbotes i falgueres brostaven aquí i allà entre les pedres i les bigues caigudes. On era el malaurat propietari d'aquelles ruïnes? En quin país i en quin estat es trobava? El meu esguard es va desviar involuntàriament devers el campanar de la grisa església, que es dreçava a tocar de la porta ~~reixada~~ reixada, i em vaig demanar si no reposaria, amb en Damer de Rochester, a l'estret estatge de marbre.

Havia d'obtenir alguna resposta a aquelles preguntes. I l'únic lloc on podria trobar-la seria a l'hostal, cap a on vaig encaminar els meus passos. Quan l'hostaler em va dur personalment l'esmorzar, li vaig preguntar que tanqués la porta i s'assegués, car volia fer-li unes preguntes. Però, quan ell va haver fet el que li demanava, jo gairebé no sabia com començar, per l'horrer que m'inspiraven les possibles respostes, tot i que el desolat panorama que oferia Thornfield Hall m'havia preparat per a la relació més funesta. L'hostaler era un home de mitjana edat i d'aspecte respectable.

— Coneixeu ~~Thornfield~~ Thornfield Hall, oi? —vaig aconseguir de preguntar-li per fi.

—Sí, senyoreta. Hi vaig viure i tot.

— Ah, sí?

Vaig pensar que no devia haver estat en la meua època, perquè jo no el coneixia.

—Era el majordom del malaguanyat senyor Rochester —va afegir.

El malaguanyat! Per fi havia rebut, amb plena força, el cop que tant temia.

— És mort? —vaig balbucejar.

—Em refereixo al pare de l'actual senyor Edward —explicà.

Vaig respirar: el meu cor va recobrar el ritme normal. Tranquil·litzada per aquells mots que el senyor Edward —el meu senyor Rochester (Que Déu el beneïa, onsevulla que es trobés!) — encara vivia, em va semblar que podria escoltar les coses més terribles, amb una relativa calma. Per tal com no jeia a la tomba, vaig pensar que podria suportar ~~me~~ d'assabentar-me que es trobava a ~~l'antípodes~~ les antípodes.

— Viu a Thornfield Hall el senyor Rochester? —vaig preguntar, sabent, naturalment, quina seria la resposta, però amb el desig de posposar la pregunta directa per esbrinar el seu lloc de residència.

—No, senyoreta. Oh, no! Allà no hi viu ningú, ara. Suposo que sou

~~forastera~~ forastera, perquè veig que no sabeu el que va passar la tardor passada. Thornfield Hall està en ruïnes: el va destruir un incendi. Un desastre terrible! Amb prou feines es va salvar res. L'incendi es va declarar de nit i, abans que arribessin les bombes de Millicote, la casa era devorada per les flames. Va ser un espectacle horrorós: jo mateix el vaig presenciar.

— De nit! —vaig mussitar. Sí, aquella era sempre l'hora de les calamitats a Thornfield—. Se sap com es va produir, l'incendi? —vaig inquirir.

—Ho suposen, senyoreta, ho suposen. Jo diria que se sap amb certesa, sense el més petit dubte. Vós potser no sabeu —va continuar, tot acostant la cadira a la taula i parlant en veu baixa— que a la casa hi tenien tancada una senyora..., que era boja.

—Ho havia sentit a dir.

—Ho mantenien en rigorós secret, senyoreta, de manera que durant molts anys la gent no estava segura que aquella senyora existís. Ningú no l'havia vista; només se sabia per rumors que podia existir, i resultava difícil de conjecturar de qui es tractava. Deien que el senyor Edward l'havia portat de l'estranger, i algú creia que era la seva amant. Però ara fa un any va passar una cosa estranya..., molt estranya.

Tement que em contés la meua pròpia història, vaig insistir en el tema principal.

— I aquella senyora?

— Aquella senyora —va respondre— va resultar ser la muller del senyor Rochester! La cosa es va saber d'una manera molt rara. A la casa hi havia una jove institutriu, i el senyor Rochester se'n va...

— Però, i l'incendi?

— A això anava, senyoreta..., el senyor Edward se'n va enamorar. Els criats deien que no havien vist mai ningú tan enamorat com ell: no la deixava de petja. Solien observar-lo..., ja sabeu com són els criats, senyoreta!..., i l'home li trobava totes les gràcies, però ningú més que ell

la trobava tan bonica. Era un esquitx, segons diuen, quasi una criatura. Jo no la vaig veure mai, però la Leah, la minyona, me'n parlava. A la Leah li agradava força. El senyor Rochester tenia uns quaranta anys, i la institutriu encara no n'havia fet vint, i quan els cavallers d'aquesta edat s'enamoren, sabeu?, d'una noieta tan jove, solen captenir-se com si estiguessin embruixats. Doncs bé, l'home es volia casar amb la noia.

—Aquesta part de la història ja me la contareu en un altre moment —vaig fer—, però ara tinc especial interès a saber com va anar allò de l'incendi. Hi va tenir res a veure la boja, la senyora Rochester?

—Vós ho heu dit, senyoreta: ella va ser, i ningú més que ella, qui va calar-hi foc. Hi havia una dona que la custodiava, la senyora Poole, una persona capaç i de tota confiança, però tenia un defecte (un defecte molt comú entre les criades i escarcelleres): sempre tenia una ampolla de ginebra a l'abast i, de tant en tant, se'n prenia una copa de més. És comprensible, perquè era una vida molt dura la que duia; però no deixava de ser un perill, perquè quan la senyora Poole es quedava olapant després de fer-se un tip de xerrupar ginebra amb aigua, la senyora boja, que era més astuta que una bruixa, li prenia les claus de la butxaca, s'escapava de la seva cambra i voltava per la casa, fent totes les maldats que li passaven pel cap. Diuen que una vegada per poc no va cremar el seu marit al llit mentre dormia, però això no ho sé del cert. El cas és que, aquella nit, va calar foc a les cortines de la cambra contigua a la seva i després va baixar al pis de baix, se'n va anar cap a l'habitació de la institutriu (es veu que sabia alguna cosa del que havia passat i li tenia ràbia) i també va calar foc al llit, que afortunadament estava buit, perquè la noia havia fugit feia un parell de mesos. El senyor Rochester l'havia buscada com si fos la cosa més preciosa del món, però no en va saber mai res. El disgust va ser tan gran, que es va tornar com un salvatge; no havia estat mai un home de caràcter pacífic, però després de la pèrdua de la institutriu es va convertir en una persona perillosa. I es va voler quedar sol. Va enviar la senyora

Fairfax, la majordoma, a casa de la seva família, però es va portar molt bé amb ella, ja que li va deixar una renda vitalícia, i ella prou que se la mereixia, perquè era molt bona dona. La senyoreta Adèle, una nena que el senyor Edward havia recollit, la va posar de pensionista en un col·legi. Ell va rompre tota mena de relació amb els seus amics i es va tancar a casa com un hermità.

— Com? No se'n va anar d'Anglaterra?

— Valga'm Déu, no! No posava els peus fora del llindar de casa, com no fos a la nit, quan rondava pel pati o per l'hort com una ànima en pena, com si s'hagués tornat foll (i per mi que s'hi havia tornat), perquè, abans que aquella mosca morta d'institutriu es creués en el seu camí, sempre havia estat el cavaller més animós, més enèrgic i més entusiasta del món. No era home donat a la beguda ni al joc, com tants n'hi ha, i si bé no es pot dir que fos ban plantat, era tot un cavaller. Jo el coneixia de petit, sabeu?, i més d'una vegada m'he dit que ^{tant} ~~men~~ de bo aquella senyoreta Eyre s'hagués ofegat al mar abans de venir a Thornfield Hall.

— Aleshores, el senyor Rochester era a casa quan es va declarar l'incendi?

— Sí, és clar que hi era. Quan la casa cremava pels quatre costats, va pujar de seguida a les golfes per despertar els criats i ajudar-los a baixar, i després va tornar a entrar per treure la boja de la seva cel·la. Però llavors li van dir a crits que ella era a la teulada, agitant els braços i xisclant d'una manera que se la podia sentir d'una hora lluny. Jo la vaig sentir i la vaig veure amb els meus propis ulls. Era una dona corpulenta, amb una llarga cabellera negra, que flotava il·luminada per les flames. Jo vaig veure, i uns quants més també ho van veure, com el senyor Rochester pujava a través de la lluernia a la teulada, i vam sentir que cridava: "Bertha!". Vam veure que se li acostava, i llavors, senyoreta, ella va xisclar i va fer un salt..., i es va estavellar contra terra.

— Es va matar?

—Sí, estava morta com les pedres que van quedar cobertes de sang i de bocins de cervell.

— Déu meu!

— Sí, va ser horrorós, senyoreta!

L'home es va estremir.

—I després, què va passar?

—Després, senyoreta, la casa^{es} va cremar fins als fonaments, i ara només queden drets uns quants panys de paret.

— Va morir algú més?

—No, però potser hauria valgut més que sí.

— Què voleu dir?

— Pobre senyor Edward! —exclamà—. Qui m'havia de dir a mi que el veuria així! Hi ha qui diu que va ser un càstig just per mantenir en secret el seu matrimoni i voler casar-se amb una altra dona quan encara vivia la primera. Però jo el compadeixo.

—Heu dit que vivia...

—Sí, sí, viu, però molts pensen que més li hauria valgut que es morís.

— Per què? Com és això? —De nou se'm va glaçar la sang a les venes—. On és ara? —vaig demanar—. És a Anglaterra?

—Sí..., sí..., és a Anglaterra, i no crec pas que, en l'estat que es troba, pugui anar enlloc.

Quina tortura! I aquell home semblava disposat a prolongar-la!

—S'ha quedat cec —va fer, per fi—. Sí, completament cec, pobre senyor Edward!

Jo temia una cosa pitjor. Tenia por que no s'hagués tornat foll. Armant-me de valor, vaig aconseguir de preguntar-li quina havia estat la causa d'aquella desgràcia.

—Va ser pel seu coratge, i jo diria que, en certa manera, per la seva bondat, senyoreta: el senyor Edward no va voler abandonar la casa fins que no va haver sortit tothom abans que ell. Quan, després ~~un~~ que la senyo-

ra Rochester va saltar de la teulada, ell baixava per l'escala, l'edifici es va esfondrar. El van treure d'entre les runes, viu, però mal ferit. Una biga havia caigut de tal manera que el va protegir en part. Amb tot, havia perdut un ull, i tenia una mà tan aixafada, que el senyor Carter, el metge, la hi va haver d'amputar immediatament. L'altre ull el tenia tan inflammat, que va acabar perdent la vista d'aquell també. Així que ara està del tot desvalgut..., cec i tolit.

— On s'està ara? On viu?

— A Ferndean, una casa de camp que té a unes trenta milles d'aquí. Un indret desolat, solitari.

— I qui viu amb ell?

— El vell John i la seva dona: no va ^{volar-hi} ~~restar~~ ningú més. Està d'allò més abatut, segons que diuen.

— Teniu algun mitjà de transport?

— Tenim un landó, senyoreta, un landó magnífic.

— Que l'aparellin de seguida, i si el vostre cotxer em pot dur a Ferndean abans que es faci de nit, us pagaré, a ell i a vós, el doble de la tarifa habitual.

CAPÍTOL TRENTA-SET

455

El casalet de Ferndean era un edifici antic, de regular tamany i sense pretensions arquitectòniques, situat al fons d'un bosc. Jo ja en coneixia l'existència. El senyor Rochester en parlava sovint, d'aquella heretat, i la visitava de tant en tant. El seu pare l'havia comprada per destinar-la a alberg de caça. Hauria volgut llogar-la, però no trobà cap interessat, arran de la insalubritat i la manca d'atractiu del lloc. Per tant, Ferndean romangué deshabitada i sense moblar, amb excepció de dues o tres habitacions, que l'amo utilitzava quan hi anava en l'època de cacera.

Hi vaig arribar quan fosquejava, en una tarda de cel plomós, vent fred i una pluja penetrant i contínua. Vaig recórrer a peu l'última milla, després de despatxar el landó i el cotxer amb la doble remuneració promesa. A pesar de trobar-me a curta distància del casalet, no podia veure'l de tant espès i ombrívol com era el bosc que el rodejava. Unes portes reixades entre columnes de granit m'indicaren l'entrada, i, en traspassar-la, em vaig trobar sota la fosca volta que formava el brancam. Un camí cobert d'herba s'endinsava pel bosc entre els troncs nusos i sota les atapeïdes branques. El vaig seguir, esperant d'arribar de seguida a la casa; però, malgrat que avançava incessantment, no veia cap edificació ni senyal de vida.

Vaig pensar que havia agafat la direcció equivocada i que m'havia perdut. M'embolcallaven les ombres selvàtiques i la foscor del crepuscle. Vaig mirar a l'entorn, en cerca d'un altre camí. No n'hi havia cap més: tot eren branques entrellaçades, troncs que es dreçaven com columnes i fullatges espessos, sense cap clariana.

Vaig continuar caminant. Per fi, el camí s'obria i els arbres eren més esparços; de seguida vaig trobar una estacada i, a l'altra banda, la casa, a penes visible per la poca claror i perquè amb prou feines es podia destriar dels arbres, de tan coberts de ~~verd~~ verdet i d'humitat com estaven els ruïnoses murs. Vaig obrir la porta de l'estacada, que només era tancada

456 amb un forrellat, i em vaig trobar en un espai obert, voltat en forma semicircular pel bosc. No hi havia flors ni gespa, sinó sols una sendera de grava, enribetada d'herbotes i flanquejada pels arbres del bosc. La casa presentava dos teulats de dues aigües, per la part del davant; les finestres eren estretes i reixades; també la porta d'entrada era estreta, i m'hi arribava després de pujar un graó. Com m'havia dit l'hostaler, Ferdinand era un lloc desolat. Hi regnava el silenci com en una església els dies feiners. L'única remor que se sentia era ~~minim~~ la repicadissa de la pluja sobre les fulles del bosc.

"Com pot ser que hi visqui ningú aquí?", em vaig dir.
Sí; algú hi vivia, car vaig sentir soroll: l'estreta porta s'obria per donar pas a una ombra.

La porta s'obrí lentament i una figura es va perfilar en l'esmortida claror, quan avançà fins a la graonada: era un home amb el cap descobert. Va estendre la mà com per comprovar si pluvia. A pesar de la foscor, el vaig ~~reconèixer~~ reconèixer: era el meu estimat Edward Fairfax Rochester en persona.

Vaig aturar el pas, vaig contenir la respiració i em vaig quedar observant-lo, ja que ell, ai las!, no podia veure'm. Va ser un sobtat encontre, en què l'entusiasme va quedar reprimit per la pena. No em va ser difícil d'ofegar l'exclamació que acudia a la meva gorja, ni de paraitzar l'impuls d'avançar precipitadament devers ell.

La seva figura conservava la mateixa força i robustesa de sempre; mantenia el seu posat altiu; els seus cabells continuaven essent negres com l'atzabeja, i les seves faccions no havien sofert cap alteració ni merma, durant aquell any de dolor, com tampoc no havien minvat ni la seva força atlètica ni la seva vigorosa constitució. Això no obstant, vaig notar un canvi en el seu rostre: ara tenia una expressió desesperada i trista, que em recordà la d'una fera o d'una au empresonada, a la qual resultaria perillós d'acostar-s'hi per la ràbia continguda. Una àliga engabiada, a la qual

li haguessin arrencat ~~miradell~~ cruelment els ulls d'iris daurat, podria donar una idea de l'aparença d'aquell Samsó orb.

Però, si t'imagines, lector, que vaig sentir temor de la seva ^{cega}/ferocitat, ~~mai~~ és que em coneixes molt poc. No: jo conservava la dolça esperança mesclada amb la fonda pena que ben aviat podria dipositar un petó en aquell front de roca i en aquells llavis tan fermament serrats. Però encara no era el moment. No volia acostar-m'hi en aquell ~~moment~~ instant.

Va baixar de la graonada i avançà amb lentitud i a les palpentos cap a la sendera herbada. Què se n'havia fet de la seva passa ardida? Després, s'aturà, com si no sabés cap a on anar. Va aixecar la mà i obrí les parpelles i, com fent un esforç desesperat, va alçar l'orb esguard cap al cel i, tot seguit, el va desviar devers l'amfiteatre poblat d'arbres. Era evident, però, que davant d'aquells ulls no hi havia res més que buidor i tenebres. Va estendre la mà dreta (el braç esquerre, que era el mutilat, el duia ficat a la pitrera), com si es volgués cerciorar de quines coses tenia al seu voltant: només va trobar el buit, perquè els arbres eren encara a unes quantes ^{passes} ~~passos~~ de distància. Va renunciar a l'empresa, plegà els braços i restà immòbil i silenciós sota la pluja, que queia amb violència sobre el seu cap descobert. En aquell moment va aparèixer en John, no sé pas per on.

457

— Voleu que us doni el braç, senyor? —li va preguntar—. Plou fort i valdria més que entréssiu.

—Deixa'm estar —va ser la resposta.

En John es va retirar, sense haver-me vist. El senyor Rochester va intentar de passejar, però li va ser impossible: tot era massa incert. Tornà a les palpentos a la casa, hi entrà i va tancar la porta.

Llavors, jo m'hi vaig acostar i vaig trucar. Em va obrir la dona d'en John.

— Com estàs, Mary? —li vaig dir.

La dona em va mirar com si hagués vist un fantasma. La vaig tranquil·

litzar. Va exclamar: *l'últim aspecte. Un foc després cremava a la llar,*

— És possible que sigueu vós, senyoreta, i que hàgiu vingut a un lloc com aquest, a aquestes hores? *ella escafofapexes. El Pilot, el seu vell gos,*

Li vaig contestar prenent-li la mà i seguint-la a la cuina, on en John seia al costat del foc. Els vaig explicar, en pocs mots, que m'havia assabentat de tot el que s'havia esdevingut des que vaig abandonar Thornfield, i que venia a visitar el senyor Rochester. Vaig demanar a en John que em fes el favor d'anar a la caseta del peó caminer, on havia despatxat el landó, a buscar el meu equipatge, ja que l'havia deixat allà. I tot seguit, mentre em llevava el capell i el xal, vaig preguntar a la Mary si podria passar la nit a Manor House, i en saber que, bé que difícil, no era pas impossible, li vaig confirmar que ^{m'hi} quedaria. En aquell precís moment va sonar la campaneta del saló.

—Digues al senyor —li vaig indicar— que hi ha una persona que vol enraonar amb ell, però no li diguis el meu nom.

—No crec pas que us vulgui rebre —va respondre la Mary—. No vol rebre mai ningú.

Quan va tornar, li vaig preguntar què havia dit el seu amo.

—Vol saber el vostre nom i el motiu de la vostra visita —va contestar.

Llavors va procedir a omplir un got d'aigua i el ~~xx~~ col·locà en una safata, on també hi va posar unes espelmes.

— És això el que t'ha demanat? —vaig demanar.

—Sí. Sempre vol tenir espelmes enceses quan es fa fosc, malgrat que no hi veu.

—Dóna'm la safata; jo l'hi portaré.

La hi vaig prendre de les mans, i ella m'assenyalà la porta del saló. La safata tremolava entre les meves mans, i l'aigua es vessava del got. El cor batejava amb força contra les meves costelles. La Mary em va obrir la porta i la tancà al meu darrere.

El saló oferia un lúgubre aspecte. Un foc desatès cremava a la llar, i el cec ocupant de l'estança s'inclinava endavant, amb el cap reposant contra la lleixa de l'alt i antic escalfapanxes. El Pilot, el seu vell gos, jeia en un costat, lluny dels seus peus, i romania enroscat com si temés de ser tzepitjat ~~per~~ inadvertidament. Quan vaig entrar, l'animal dreçà les orelles, es va aixecar prestament tot proferint un clapit i va saltar cap a mi. Per poc no em va fer caure la safata de les mans. La vaig deixar sobre la taula, vaig acariciar el gos i li vaig dir en veu baixa:

— J'eu!

El senyor Rochester, mequinalment, es tombà per veure què passava, però com que no va poder veure res, sospirà i va tornar a adoptar la positura d'abans.

— Dóna'm l'aigua, Mary —va dir.

Me li vaig acostar, amb el got que ara ja estava mig buit. El Pilot, molt excitat, em seguia.

— Què passa? —va demanar el senyor Rochester.

— Quiet, Pilot! —vaig insistir.

Ell es va quedar amb el got a mig camí dels llavis, escoltant; després, va beure i deixà el got a la safata.

— Ets tu, Mary, oi?

— La Mary és a la cuina —vaig respondre.

Allargà la mà amb un ràpid gest, però com que no em veia, no em va tocar.

— Què és tot això, què és tot això? —demanà amb ànsia, esforçant-se inútilment per veure amb els seus ulls orbs—. Contesteu-me..., torneu a parlar! —va ordenar, amb veu forta i imperiosa.

— Voleu més aigua, senyor? Se ~~veia~~ me n'ha vessat més de la meitat.

— Qui és? Què passa? Qui parla?

— El Pilot em coneix i en John i la Mary saben que sóc aquí. Acabo

d'arribar —vaig contestar.

— Déu meu! Quina al·lucinació és aquesta? Quina dolça follia s'ha apoderat de mi?

—No és una al·lucinació ni una follia. Teniu un cervell massa ferm, senyor, per ^{sofrir} ~~sufrir~~ al·lucinacions, i una salut de ferro per caure en la follia.

— Qui parla? És sols una veu? Oh, no puc veure res, però tinc necessitat de sentir, altrament se'm paràlitzarà el cor i m'esclatarà el cervell. Siguen el que siguen, permeteu-me que us toqui o em moriré!

Va estendre la mà; jo la hi vaig prendre i la vaig estrènyer entre les meves.

— Són els seus dits! —exclamà—. Els seus mateixos ditets! Si ho són, bé hi deu haver la resta del seu cos.

La musculosa mà s'escapà d'entre les meves i em va palpar el braç, l'espatlla, el coll, la cintura... Després me la va rodejar amb el braç i em va prémer contra ell.

— Ets la Jane? Tens la seva figura, el seu...

—I la seva veu —vaig afegir—. És aquí tota sencera: amb cor i tot. Que Déu us beneeixi, senyor! Estic contenta de ser de nou al vostre costat.

— Jane Eyre! Jane Eyre! —repetia sense parar.

— El meu senyor estimat! —vaig fer jo—. Sóc la Jane Eyre. Us he trobat i he tornat al vostre costat.

— De veres? De carn i ossos? La meva Jane viva?

—Em podeu tocar, senyor..., i m'abraceu... Oi que no sóc freda com un cadàver ni intangible com l'aire?

—La meva estimada viva! Sí, aquests són els seus braços, i aquestes, les seves faccions. Però no pot ser veritat tanta benedicció, després de tanta desgràcia! Això deu ser un somni, un somni com els que tinc quan imagino que l'abraço contra el meu cor, com ara, i la beso, així..., i sento que m'estima i sé que no m'abandonarà mai.

—A partir d'avui, no us abandonaré mai més, senyor.

— Aquesta aparició diu que no m'abandonarà mai més? Però sempre que em desperto trobo que m'envolta el buit, i em sento de nou desolat i abandonat, sol amb la meua vida fosca, solitària i sense esperança, amb la meua ànima assedegada d'un elixir que no podrà beure mai més..., amb el meu cor afamat d'un amor que no podrà tastar... Oh, dolça ombra d'un somni, arrau-leix-te entre els meus braços, besa'm i abraça'm abans de dissipar-te com les anteriors aparicions, Jane!

Vaig posar els llavis sobre els seus ulls, antany brillants i ara apagats; vaig separar els cabells del seu front i també l'hi vaig besar. De sobte, va reaccionar, com si s'hagués convençut de la realitat de la meua presència.

— Ets tu, Jane? Has tornat, doncs, al meu costat?

—Sí.

— I no reposes sense vida al fons d'un riu? I tampoc no ets una pària entre persones estranyes?

— No, senyor! Ara sóc una dona independent.

— Independent! Què vols dir, Jane?

—El meu oncle, el que vivia a Madeira, es va morir i em va deixar un llegat de cinc mil lliures.

— Ah, ara veig que això és ~~veritat~~ real! —va exclamar—. Això no hauria pogut somiar-ho mai. De més a més, és la teua veu, tan animada i estimulante, i tan dolça, que reconforta el meu cor cansat i li dona vida. Així que ara ets una dona independent, Jane? Una dona rica?

—Molt rica, senyor. Si no voleu que visqui amb vós, em faré construir una casa aquí al costat, i així podreu venir a visitar-me quan alguna tarda us senti sol i desitgeu companyia.

—Però ara que ets rica, Jane, trobaràs amics que ~~se~~ s'ocuparan de tu i no consentiran que et consagris a un cec desgraciat com jo.

—Ja us he dit que sóc independent i rica, així que sóc mestressa de mi mateixa.

— I vols quedar-te a viure amb mi?

— Ben cert que sí, a no ser que vós no ho vulgueu. Seré la vostra companya, la vostra infermera i la vostra majordoma. Trobo que esteu molt sol: jo us faré companyia, llegiré per a vós, passejaré amb vós, m'asseuré al vostre costat, seré les vostres mans i els vostres ulls. No poseu aquesta cara tan trista, amic meu; mentre jo visqui, no estareu mai més sol.

No respongué. Semblava abstret i s'havia posat seriós. Va exhalar un sospir. Va moure els llavis com si anés a parlar, però els va tancar de nou. Jo em sentia una mica torbada. Potser m'havia precipitat a deixar de banda els convencionalismes, i també ell, com en St John, considerava incorrecta la meua conducta. Jo li havia fet aquella proposició suposant que ell desitjava i em demanaria que fos la seva esposa. Però en veure que no feia cap insinuació al respecte, i que se li enfosquia més el semblant, de sobte se'm va acudir que podia haver-me equivocat i que m'estava captenint com una ximpleta. Aleshores, vaig començar a retirar-me suaument dels seus braços, però ell em va retenir amb ànsia.

— No, no, Jane, no te'n vagis. T'he tocat, t'he escoltat, he experimentat el consol de la teva presència, la dolcesa de les teves paraules, i ara no puc renunciar a aquesta alegria. Em resten molt poques coses a la vida..., et necessito. El món es burlarà de mi, em dirà ~~alguna~~ egoista i absurd, però no importa. És la meua ànima que et reclama i, si no queda satisfeta, es venjarà mortalment contra el cos que l'aguanta.

— Molt bé, senyor. Em quedaré a viure amb vós, ja us ho he dit.

— Sí, però tu entens una cosa per viure amb mi, i jo, una altra. Ja sé que ets capaç de ser per a mi una abnegada infermera (perquè el teu cor és ~~generós~~ afectuós i tens un esperit generós, disposat a fer tota mena de sacrificis per aquells a qui compadeixes), i jo hauria de conformar-me amb això, sense cap dubte. Suposo, doncs, que d'ara en endavant els meus sentiments per tu hauran de ser exclusivament paternals, oi? Va, digues-m'ho.

— Faré el que vós vulgueu, senyor. Si creieu que val més que sigui

només la vostra infermera, ho seré.

—Però no podràs pas ser-ho sempre, Janet. Ets jove i..., algun dia, et casaràs.

—A mi no ~~em preocupa~~ em preocupa gens, això de casar-me.

—T'hauria de preocupar, Janet. Si jo fos el que era abans, ja m'encarregaria que te'n preocupessis..., però, ara, que no sóc més que un cec desgraciat...!

I va tornar a posar-se malencònic. Jo, en canvi, em vaig alegrar en sentir aquelles paraules, que m'indicaven on raia la dificultat, i per tal com jo no en trobava cap, va desaparèixer la torbació que sentia i no vaig triar a reprendre la conversa amb més braó.

—Ja és hora que algú s'encarregui de retornar-vos l'aspecte d'un ésser humà —vaig fer, bo i separant-li del front els descurats i llargs cabells—, perquè veig que us heu convertit en un lleó o una cosa semblant. Teniu un faux air de Nabucodonosor en els boscos que us rodegen, això és cert: els vostres cabells em recorden el plomatge d'una àliga. El que no he notat és si les ungles us han crescut com les urpes d'una au de presa.

—En aquest braç, en tot cas —va dir, tot traient el membre mutilat de la pitrera i mostrant-me'l—, no hi ha ni mà ni ungles. No és més que un lamentable monyó..., fastigós de veure! No ho creus així, Jane?

—Fa pena de veure'l, com també fa pena de veure els vostres ulls... i la cicatriu de la cremada al front... I el pitjor és que una corre el perill d'estimar-vos molt més per tot això, i pot acabar posant-vos en un pedestal.

—Jo em pensava que t'impressionaries, Jane, quan veiessis el meu braç i les cicatrius de la cara.

— Ah, sí? No em digueu aquestes coses, perquè, si no, m'em fareu creure que heu perdut la capacitat de jutjar les persones. I ara, us deixaré un instant per fer un bon foc. Ho noteu quan el foc està abrindat?

—Sí; amb l'ull dret veig un resplendor..., una boirina rogenca.

— I podeu veure les espelmes?

—Molt vagament..., com un nuvolet lluminós.

— I a mi em veieu?

—No, fada estimada. Però t'escolto i et sento, i això em basta.

— Quan voleu sopar?

—No sopo mai.

—Però aquest vespre sopareu, perquè jo tinc gana, i segur que vós també en teniu, però el que passa és que us n'oblideu.

Vaig cridar la Mary, i de seguida vam tenir el saló ordenat d'una manera més alegre. Vaig preparar, així mateix, un agradable repàs. Estava d'allò més excitada i vaig enraonar amb ell amb plaer i emoció, durant el sopar i una llarga estona més. Al seu costat, res no em refrenava, res no m'obligava a reprimir la meua vivacitat, perquè m'hi sentia còmoda i sabia que tot el que jo deia o feia li servia de consol o el reanimava. Deliciosa sensació! En presència seva, totes les meves facultats, tot allò que hi havia en mi de viu, semblava animar-se, com li esdevenia també a ell davant meu. Cec com estava, el somriure li il·luminava el rostre, l'alegria brillava en les seves faccions, que semblaven endolcir-se i esdevenir més càlides.

En haver sopat, comencà a fer-me infinitats de preguntes sobre la meua vida: on havia estat, què havia fet, com l'havia trobat; però jo només li donava respostes parcials, car era massa tard per entrar en detalls durant aquell vespre. Demés, no volia desvetllar records ni emocions massa profundes en el seu cor; el meu únic propòsit en aquell moment era animar-lo. Animat, com he dit, prou que ho estava, però a ratxes. Si per un instant s'interrompia la conversa, es desassossegava, em tocava i deia: "Jane".

— Ets de debò un ésser vivent, Jane? N'estàs segura?

—Absolutament segura, senyor Rochester.

—Amb tot, no comprenc, encara, com has pogut aparèixer de sobte, aquest vespre tan fosc i lúgubre, al meu costat. He allargat la mà per prendre un got d'aigua i me l'has donat tu. He formulat una pregunta, es-

perant que em contestés la dona d'en John i he sentit la teva veu.

—Això és perquè he estat jo qui ha dut la safata, en comptes de la Mary.

— I què encantador és el temps que estic passant al teu costat! Com podria explicar-te la vida obscura, terrible i desesperada que he arrossegat aquests últims mesos? No feia res, no esperava res; els dies i les nits eren iguals per a mi; només sentia fred quan deixava que s'apagués el foc, o gana, quan m'oblidava de menjar, i, unit a tot això, un immens dolor, i, a vegades, el desig delirant de tornar a abraçar la meva Jane. Sí: ansiava més retrobar-la que no pas recuperar la vista. Com pot ser que la Jane sigui aquí i em digui que m'estima? No desapareixerà de la mateixa manera que ha aparegut? Tinc por de no trobar-la demà al meu costat.

Em va semblar que una resposta trivial, pràctica, era el més convenient per tranquil·litzar-lo i eliminar els seus dubtes. Tot passant-li, doncs, ~~in~~ el dit per les celles, vaig remarcar que estaven socarrimades i vaig afegir que procuraria de buscar algun remei que tornés a fer-les ~~menjar~~ créixer tan espesses i negres com abans.

— Quin sentiment té ^{que} t'ocupis de mi, esperit benigne, si en un moment fatal, m'abandonaràs de nou, esvaïnt-te com una ombra, sense jo saber com ni de quina manera, ni poder trobar-te mai més?

— No teniu una pinta de butxaca, senyor?

— Per què?

— Per pentinar-te aquesta esbullada crinera, perquè, quan us miro de prop, em feu por. Dieu que sóc una fada, però vós sembleu el papu.

— Tan horrorós sóc, Jane?

— Molt, senyor. Sempre ho heu estat, sabeu?

— Hum! Veig que, onsevilla que hagi estat durant aquest temps, no ha estat per cert un lloc on t'hagin fet perdre la malícia.

— Això no obstant, he estat amb gent molt bona, cent vegades millor que vós, amb idees i opinions refinades i elevades, com vós no les heu tingut

en la vostra vida.

— Amb qui dimonis has estat, Jane?

— Si continueu agitant-vos d'aquesta manera, us arrencaré els cabells a estirades, i llavors ja no us quedaran dubtes que sóc de carn i ossos.

— Amb qui has estat, Jane?

— No m'ho fareu pas dir aquest vespre, senyor; haureu d'esperar fins a demà. Així, deixant la història a mitges, tindreu la seguretat que demà reapareixeré a taula per acabar de contar-la a l'hora d'esmorzar. Per cert, no cregueu que us deixaré ^{que prengueu} ~~tan sols~~ tan sols un got d'aigua. Us prepararé ~~un ou ferrat amb el corresponent pernil, no cal dir-ho.~~

— Et burles de mi, petita fada meva d'instints humans! Em fas sentir com si no haguessin passat aquests dotze mesos. Si haguessis estat tu el David de Saul, hauries exorcisat el mal esperit sense necessitat de l'arpa.

— Apa, ja teniu un aspecte més presentable. I ara us deixo per anar a dormir. M'he passat tres dies viatjant, i estic cansada. Bona nit.

— Una paraula més, Jane. Hi havia només dones a la casa on vivies?

Em vaig posar a riure i em vaig escapar. Continuava rient mentre pujava l'escala.

"Bon acudit! —vaig pensar, alegrement—. Ja veig que tinc un ~~recurs~~ recurs per vèncer la seva malenconia durant els propers dies."

L'endemà, molt d'hora, el vaig sentir caminar d'una estança a l'altra. Tan bon punt va baixar la Mary, ell li va preguntar:

— És aquí la senyoreta Eyre? A quina habitació la vau instal·lar? No hi havia humitat? S'ha llevat ja? Vés a veure si necessita alguna cosa i pregunta-li quan baixarà.

Jo vaig baixar quan suposava que era l'hora d'esmorzar. Vaig entrar al menjador sense fer soroll i així vaig poder contemplar el meu estimat abans que ell advertís la meua presència. Resultava dolorós ~~de~~ veure aquell esperit vigorós esclavitzat arran d'una xacra corporal. Assegut a la seva cadira, romania quiet, però no pas tranquil, ans en actitud ex-

pectant. A les seves ferrenyes faccions ara l'expressió de tristesa hi era habitual. Feia la impressió d'un llum apagat, esperant que el tornessin a encendre. Però, ai las!, no depenia pas d'ell, sinó d'algué altre, el fet de poder tornar a lluir una animada expressió. Jo desitjava demostrar des- preocupació i alegria, però la impotència a què es veia reduït aquell home tan enèrgic em commovia fins al fons del cor. Això no obstant, me li vaig adreçar tan animadament com vaig poder.

--Fa un sol esplèndid, aquest matí, senyor --li vaig dir--. La pluja ha passat i tot ha adquirit un novell esplendor. Anirem a donar un tomb.

Jo havia assolit d'encendre la flama: el seu rostre estava radiant.

-- Ah, de debò ets aquí, preciosa meva! Vine, vine... Així que no te n'has anat, que no has desaparegut? Fa una estona sentia cantar una altra alosa com tu, al bosc, però el seu cant no el trobo musical, com tampoc no són lluminosos per a mi els raigs del sol ixent. Totes les melodies de la terra ressonen a la meva orella (que gràcies a Déu no m'ha quedat sorda) concentrades en la veu de la meva Jane, i tota la llum que puc percebre prové de la seva presència.

Els ulls se m'anegaren en sentir-li proclamar la seva dependència de mi. Era com ^{si} una àliga reial, encadenada, hagués de dependre d'un pardal per subsistir. Però no havia de ser ploramiques. Vaig eixugar les salades ~~gan~~ llàgrimes i vaig començar a preparar l'esmorzar.

Vam passar la major part del matí a l'aire lliure. El vaig conduir, a través del bosc espès i humit, fins a uns ~~campes~~ alegres camps, tot ~~explicant~~ descrivint-li la gamma de verds, la ufanor de les flors que creixien entre les herbes i l'esplendor del cel. Li vaig buscar un seient en un indret mig amagat i deliciós: la soca seca d'un arbre, i no em vaig negar a complaure'l quan ell em demanà que m'assegués als seus genolls. Per què negar-me, si tots dos érem més feliços estant junts que separats? El Pilot s'ajassà al nostre costat. Tot era calma al nostre entorn. En Rochester exclamà de sobte, mentre m'abraçava fortament:

— Què cruel vas ser, Jane! Si sabessis com vaig patir quan vas fugir de Thornfield i no et podia trobar enlloc! I quan vaig veure, en escorcollar la teva cambra, que no t'havies endut diners ni res que en fos un equivalent! Un collar de perles que t'havia regalat, el vas deixar al seu estoig, i ~~en els teus baguls tancats i encordats~~ els teus baguls tancats i encordats, tal com estaven ~~preparats~~ preparats per al viatge de noces. Què podia fer la meva estimada —em demanava jo— sense roba ni diners? Què vas fer? Explica-m'ho ara.

Així pressionada, vaig iniciar la narració de les meves experiències durant l'últim any. Vaig suavitzar considerablement tot allò que corresponia als tres dies que vaig passar sense menjar i rodant pel món, per tal de no causar-li un dolor inútil; amb tot, el poc que vaig dir va ferir el seu noble cor més profundament que no hauria volgut jo.

Em va dir que no havia d'haver-lo abandonat així, sense recursos per poder viure; havia d'haver confiat en ell, tot exposant-li les meves intencions, ja que ell no m'hauria obligat pas a convertir-me en la seva amant contra la meva voluntat. Per molt violent que semblés en la seva desesperació, en realitat m'estimava massa per constituir-se en el meu tirà. M'hauria donat la meitat de la seva fortuna, sense demanar-me ni un petó a canvi, abans de veure'm condemnada a anar pel món sense mitjans ni amics. Estava segur, de més a més, que jo havia sofert més del que li havia confessat.

—Bé, fossin el que fossin els meus sofriments, el cas és que van durar poc —vaig respondre.

I aleshores li vaig contar com havia estat rebuda a Moor House, com vaig aconseguir el càrrec de mestra d'escola, etc. En l'ordre corresponent, van seguir els detalls sobre la nova de l'herència, el descobriment que aquells qui m'havien acollit eren cosins meus... Com és natural, el nom de St John Rivers es repetí diverses vegades en el curs de la narració.

— Aleshores aquest St John és cosí teu?

—Sí.

—L'has nomenat moltes vegades: li tens ~~una~~ estimació?

—És molt bona persona, senyor. No podia deixar de sentir afecte per ell.

—Una bona persona. Vol dir això que és un assenyat i respectable cavaller de cinquanta anys? O què vols dir?

—En St John només té vint-i-nou anys, senyor.

—Jeune encore, com diuen els francesos. És un home baix, flemàtic i lleig? Una d'aquestes persones que són més bones pel sentiment de culpa dels seus vicis que no pas pel mèrit de les seves virtuts?

—Al contrari, és incansablement actiu, i només viu per a fins elevats i virtuoses.

—I d'intel·ligència, com va? Una mica fluix, oi? És d'aquells que s'expliquen bé, però que t'arronses d'espatlles quan els sents parlar, oi?

—Parla molt poc, senyor. Només diu allò que és indispensable. Però és molt intel·ligent. No diria que té una ment extraordinària, però sí vigorosa.

—~~És~~ És, doncs, un home capaç?

—Molt capaç.

—Instruït?

—En St. John és tot un erudit i un profund pensador.

—Em sembla que has dit que no t'agradaven les seves maneres, que és pedant i capellanesco, oi?

—En cap moment no he parlat de les seves maneres; però, a no ser que tingués molt mal gust, m'havien d'agradar per força, perquè és molt cortès, serè i cavallerós.

—Serà el seu aspecte... He oblidat la descripció que has fet de la seva aparença. És un d'aquests pastors novells, mig escanyat amb el seu coll alt i caminant com si estigués escaldat amb les seves botes de sola gruixuda, oi?

—En St John vesteix bé. És un xicot ben plantat, alt, ros, d'ulls blaus i perfil grec.

— Maleït sia! --va remugar. I va afegir:-- Li tenies afecte, Jane?

—Sí, senyor Rochester, li tenia afecte. Però això ja m'ho heu preguntat abans.

M'adono, és clar, on vol anar a parar el meu interlocutor. La gelosia li havia clavat el seu ^{verí} ~~vení~~ però la picada era saludable, car l'arrencava de la malenconia que el devorava. Per tant, no em convenia encantar ^{de seguida} la serp que li mossegava el cor.

—Potser us estimaríeu més deixar d'estar asseguda als meus genolls, senyoreta Eyre --va fer inesperadament.

— Per què, senyor Rochester?

—Perquè has dibuixat un retrat tan suggestiu, que la comparació per força t'ha de resultar ingrata. Els teus mots han descrit un vertader Apol·lo; es veu que el tens ^{ben} present en la teva imaginació: alt, ros, d'ulls blaus i perfil grec. I ara ets davant un Vulcà, un ferrer autèntic, bru, d'amplis espatlles i, per acabar-ho d'adobar, cec i manxol.

—No hi havia pensat mai, però la veritat és que ~~mai~~ us assembleu a Vulcà, senyor.

—Molt bé, senyoreta, us en podeu anar, doncs. Però abans que marxeu --i em va estrènyer amb més força que mai--, feu-me el favor de contestar un parell de preguntes més.

Va fer una pausa.

— Quines preguntes, senyor Rochester?

Aleshores va procedir a fer-me el següent interrogatori:

— En St John et va nomenar mestra de l'escola de Morton abans de saber que eres cosina seva?

—Sí.

— El veies sovint? Visitava l'escola?

—Cada dia.

— Aprovava els teus projectes, Jane? Sé que devien ser fets amb intel·ligència, perquè ets una dona de talent.

—Els aprovava, sí.

— No va descobrir en tu moltes coses que no esperava trobar-hi? Algunes de les teves qualitats no són pas corrents.

—Això no ho sé. Volia ensenyar-te'n?

—Dius que tenies una caseta prop de l'escola. T'hi venia a veure?

—De tant en tant.

— Als vespres? Volia? De què et podia servir aquest idios?

—Una o dues vegades. no n'arribava amb ell a l'Índia.

Pausa. aquesta és la mare dels curats. Volia que et casessis amb ell?

— Quant de temps has viscut amb ell i les seves germanes des que vau descobrir el vostre parentesc? esperant per tormentar-os.

—Cinc mesos. para veritat. M'ho va demanar més d'una vegada, i insistia.

— En Rivers passava molt de temps amb vosaltres?

—Sí; la saleta del darrere era alhora la seva cambra d'estudi i la nostra. Ell s'asseia vora la finestra, i nosaltres, a la taula. Volia, quan

no — Estudiava molt? Volia?

—Força. hi estia còmoda.

— Què? no, no hi estàs còmoda, perquè el teu cor no l'has dipositat en mi. Hindostànic. teu cosí..., aquell St John. I jo que em pensava que la

neva — I tu què feies mentrestant? Jo creia que, quan em vas abandonar,

m'as — De primer, estudiava alemany. gota de mel en la meua avarícia. Des

que — Te n'ensenyava ell? Volia moltes llàgrimes per tu, però en cap moment

no v — No en sap pas. mentre jo em moria de tristesa, tu n'estimaves un altre.

Però — I no t'ensenyava res? Volia. Vés-te'n, Jane, i casa't amb en Rivers.

—Una mica d'hindostànic. treure a empenyes de casa vostra, perquè per

la — En Rivers t'ensenyava hindostànic?

—Sí, senyor. he adorat la teva veu: encara renova les meves esperances.

cos, — I a les seves germanes també? la sento, em fa tornar a la meua vida

d'un — No. crec. M'oblido que has contractat un nou compromís. Però no s'ha

cap — Només a tu? Volia...

—Només a mi.

— Li vas demanar tu que te n'ensenyés?

—No.

— Era ell qui volia ensenyar-te'n?

—Sí.

Segona pausa.

— Per què ho volia? De què et podia servir aquest idioma?

—Perquè pretenia que me n'anés amb ell a l'Índia.

— Ah, aquesta és la mare dels cuss⁶! Volia que et casessis amb ell?

—M'ho va demanar.

—Això és fals..., t'ho has empescat per turmentar-me.

—Perdó: és la pura veritat. M'ho va demanar més d'una vegada, i insistia tant, com vós mateix ho hauríeu fet.

—Senyoreta Eyre, us repeteixo que us en podeu anar. Quantes vegades us ho he de dir? Per què us entesteu a quedar-vos a la meva falda, quan us he ordenat que en sortiu?

—Perquè hi estic còmoda.

—No, Jane, no hi estàs còmoda, perquè el teu cor no l'has dipositat en mi, sinó en el teu cosí..., aquell St John. I jo que em pensava que la meva petita Jane era totalment meva! Jo creia que, quan em vas abandonar, m'estimaves, i això representava una gota de mel en la meva amargura. Des que ens vam separar, he vessat moltes llàgrimes per tu, però en cap moment no vaig pensar que, mentre jo em moria de tristesa, tu n'estimaves un altre. Però, de res no val lamentar-se. Vés-te'n, Jane, i casa't amb en Rivers.

—Aleshores, m'haureu de treure a empentes de casa vostra, perquè per la meva voluntat no me n'aniré pas.

—Jane, sempre he adorat la teva veu: encara renova les meves esperances, em sona lleial i afectuosa. Quan la sento, em fa tornar a la meva vida d'un any enrere. M'oblido que has contret un nou compromís. Però no sóc cap gamarús... Vés-te'n...

— On voleu que vagi, senyor?

— A fer la teva vida..., amb el marit que has escollit.

— I qui és?

— Prou que ho saps..., aquell St John Rivers.

— Ell no és el meu marit, ni ho serà mai. No m'estima, ni jo l'estimo a ell. Ell estima (a la seva manera, que no és certament la vostra) una bella jove que es diu Rosamond. Si volia casar-se amb mi, era perquè pensava que jo seria una bona esposa per a un missioner, i la Rosamond, no. En St John és bo i noble, però molt sever i, per a mi, tan fred com un iceberg. No és com vós, senyor. Jo no sóc feliç al seu costat. No sent per mi cap mena d'afecte ni de comprensió. No veu en mi cap mena d'atractiu, ni tan sols la joventut, sinó sols algunes qualitats espirituals. Com voleu, doncs, que us abandoni a vós, per anar a reunir-me amb ell?

Em vaig estremir involuntàriament i, d'una manera instintiva, em vaig premere més fort contra el pit del meu cec i estimat senyor. Ell somrigué.

— Què dius, Jane? És veritat això? M'assegures que així estan les teves relacions amb en Rivers?

— Absolutament, senyor! Oh, no us poseu gelós! Volia fer una mica de broma amb vós ~~perquè no estiguéssiu tan trist~~ perquè no estiguéssiu tan trist: pensava que la ira seria millor que no pas la pena. Si m'estimeu i sabeu apreciar quant us estimo jo, us sentireu orgullós i content. Tot el meu cor és vostre, senyor: us pertany, i vostre seria encara que el destí m'arrenqués del vostre costat per sempre més.

Em va besar, però de nou dolorosos pensaments aombraren el seu semblant.

— Pensar que sóc un pobre cec i un tolit sense forces! —va mussitar, adolorit.

El vaig acariciar, per tal de tranquil·litzar-lo. Sabia el que pensava i hauria volgut expressar-ho per ell, però no gosava. Ell va tombar la

cara, i dels seus ulls apagats es va escapar una llàgrima, que lliscà per la seva galta. Jo sentia que el ^{meu}cor estava a punt d'esclatar de pena.

—No sóc pas més viu que el vell castanyer fendit pel llamp a l'hort de Thorfield —va remarcar al cap d'uns moments—. I quin dret pot tenir aquesta desferra a pretendre que una poncella en flor el cobreixi de perfum?

—No sou una desferra, senyor, ni un arbre fulminat pel llamp, sinó que sou fort i vigorós. Hi ha plantes que volen créixer al redós de les vostres arrels, tant si vós els ho demaneu com si no, perquè volen gaudir de l'ombra protectora de les vostres branques, i a mida que creixin, s'arraparan al vostre tronc, perquè la vostra força els brinda protecció segura contra les malvestats.

Va somriure de nou, consolat.

— Et refereixes a amics, Jane?

—Sí, a amics —vaig respondre, amb certa vacil·lació, car jo volia trobar una altra paraula més adient, però ell em va ajudar.

— Ah, Jane! Però el que jo vull és una esposa.

— Ah, sí?

—Sí. És una novetat per a tu?

—És clar: mai no me n'havíeu dit res.

— I et desplaui?

—Això depèn de les circumstàncies, senyor..., de la vostra elecció.

—Tu la faràs per mi, Jane. Em guiaré per la teva decisió.

—Aleshores, elegiu, senyor, la que més us estima en el món.

—Jo eligiria... la que més estimo jo. Jane, et vols casar amb mi?

—Sí, senyor.

— Amb un cec malaurat, que hauràs d'acompanyar de la mà com un infant?

—Sí, senyor.

— Amb un tolit, vint anys més vell que tu, al qual hauràs d'ajudar a fer-ho tot?

—Sí, senyor.

— De veres, Jane?

—Completament, senyor.

— Oh, amor meu! Que Déu et beneeixi i et recompensi!

—Senyor Rochester, si mai he fet una bona obra a la vida, si mai he tingut un bon pensament, si mai he pregat amb sincera devoció, si mai he tingut un bon desig, ara me'n sento recompensada. Ser la vostra esposa és, per a mi, assolir la felicitat més gran d'aquesta terra.

—Perquè t'adelites en el sacrifici.

— Sacrifici! Quin sacrifici faig? El de calmar la fam que em devora, el de transformar l'esperança en satisfacció? És un sacrifici poder abraçar l'home que estimo, poder besar l'home que amo, reposar en aquell en qui confio? Si això és sacrificar-se, aleshores certament m'adelito en el sacrifici.

— I suportar les meves xacres, Jane, i ser condescendent amb les meves faltes?

—Per a mi no existeixen, senyor. ~~Interrompuda~~ Prefereixo estimar-vos ara, quan us puc ser útil, que no pas abans, quan gaudieu d'una orgullosa independència, quan desdenyàveu ~~qualsevol~~ qualsevol paper que no fos el de protector generós.

—És veritat que detestava ser auxiliat i guiat, però, d'ara en endavant, ja no ho detestaré. No m'agradava recolzar-me en el braç dels qui em servien perquè els pagava, però és un plaer sentir que m'agafen la mà els ditets de la Jane. M'estimava més la soledat absoluta, que no pas la constant sol·licitud dels criats. Però els dolços serveis de la Jane m'ompliran d'alegria. La Jane m'agrada. Li agradaré jo a ella?

—Fins a les fibres més íntimes del meu ésser, senyor.

—Éssent així, com que no hem de dependre de ningú, podem casar-nos immediatament.

Parlava amb vehemència: resorgia la seva antiga impetuositat.

—Hem d'unir-nos sense dilació, Jane. Només ens cal treure la llicència de matrimoni... i casar-nos.

—Senyor Rochester, acabo d'observar que el sol ja declina, i el Pilot se n'ha anat cap a casa a ~~menjar~~ menjar. Deixeu-me veure quina hora és en el vostre rellotge.

—Guarda'l tu, ^{Janet,} ~~menjar~~ perquè a mi ja no em serveix de res.

—Són quasi les quatre de la tarda, senyor. No teniu gana?

—D'aquí a tres dies ens casarem, Jane. Ara no cal pensar en robes ni en joies. Tot això no té cap importància.

—El sol ha assecat tota l'aigua de la pluja. No corre ni un alè d'aire i fa xafogor.

— Saps, Jane, que en aquest moment porto el teu collaret de perles sobre la meva aspra pell, sota la corbata? L'he portat des del dia que vaig perdre el meu únic tresor, com un record.

—Tornarem a casa a través del bosc: així tindrem més ombra.

Ell, però, continuava concentrat en els seus pensaments i no feia cap cas dels meus intents de desviar la conversa.

—Jane, per bé que pensis que sóc un gos irreligiós, el meu cor, en aquest moment, esclata de gratitud envers el Déu bondadós d'aquesta terra. Ell no veu com vauen els homes, sinó amb més clarividència; tampoc no jutja com ells, ans amb més justícia. Jo vaig obrar malament: hauria sollat la meva flor innocent, hauria entelat amb una capa de culpa la seva puresa, i aleshores l'Omnipotent me la va arrencar de les mans. I jo, en la meva ~~sobergueria~~ sobergueria, vaig estar a punt de maleir-lo: en comptes d'inclinar-me davant la seva voluntat, el vaig desafiar. Però la justícia divina va prosseguir el seu curs, i van caure sobre meu una desgràcia rere l'altra: em vaig veure obligat a travessar la vall sobre la qual plana l'ombra de la mort. Els seus càstigs són terribles, i el meu ha estat just i ha doblegat el meu orgull per sempre. Jo, que em vantava de la meva força, com saps prou bé, ara he de confiar-me a la guia d'un estrany, com la

més dèbil de les criatures. Fa poc, Jane..., fa molt poc..., vaig començar a veure i a reconèixer la mà de Déu en el meu càstig. Vaig començar a experimentar remordiment i contrició, i el desig de reconciliar-me amb el meu Creador. Fins i tot vaig començar a resar de vegades: oracions molt breus, és cert, però molt sinceres.

"Fa uns dies..., no: puc dir concretament quants: en fa quatre; va ser dilluns passat a la nit, que vaig experimentar una estranya sensació. Tenia la impressió de feia temps que, per tal com no podia trobar-te enlloc, devies ser morta. Aquella nit, potser devien ser entre les onze i les dotze, reclòs a la meua trista cambra, vaig suplicar a Déu que, si tal era la seva voluntat, m'arrabassés aviat d'aquesta vida i em donés cabuda a l'altre món, on jo encara conservava l'esperança de reunir-me amb tu.

"Seia al costat de la finestra, que era oberta. M'acariciava la perfumada brisa nocturna i, malgrat que no veia els estels, per una vaga i difusa claror endevinava que brillava la lluna. T'enyorava, Janet! Oh, com et trobava a faltar amb tota la meua ànima i tot el meu cor! Vaig demanar a Déu, amb humilitat i angoixa, si no havia estat ja prou turmentat, desolat i afligit, i si no podria tornar a gaudir de nou d'una mica de pau i de felicitat. Reconeixia que m'ho mereixia, tot el que havia sofert, però implorava que no m'infligís més dolor, perquè no el podria endurar. I tots els sentiments del meu cor, del cap a la fi, es van condensar en els mots que van acudir als meus llavis: Jane, Jane, Jane!

— Les van pronunciar en veu alta?

—Sí, Jane. Si algú m'hagués sentit, s'hauria pensat que era boig, per la frenètica energia amb què les vaig pronunciar.

— I això va passar dilluns passat, cap a mitja nit?

—Sí, però l'hora no té cap importància. El que va seguir és una cosa estranyíssima. Em prendràs per supersticiós, i confesso que una mica ho porto a la sang, ja que sempre ho he estat en certa manera; però això que ara t'explicaré és absolutament cert.

"Quan vaig exclamar: Jane, Jane, Jane!, una veu, que no sabia dir d'on venia, però que vaig reconèixer molt bé, em va contestar: "Ja vindrà, espera'm", i al cap d'un instant el vent em va dur aquestes paraules: " On ets?"

"Procuraré d'explicar-te la impressió que em van produir aquells mots, per bé que és difícil d'expressar el que vull dir. Ferndean, com pots veure, està situat al bell mig d'un bosc molt dens, on els sons ~~no~~ queden apagats i moren sense ecos. En canvi, aquella pregunta semblava haver estat pronunciada en un indret voltat de muntanyes, ja que vaig sentir l'eco que les repetia. Una brisa més fresca em va acaronar el front en aquells moments, i vaig tenir la sensació que la Jane i jo ens trobàvem plegats en un lloc solitari i desolat. I crec que, en efecte, ens vam reunir en esperit. Estic segur, Jane, que, en aquella hora, mentre ~~mentre~~ dormies, la teva ~~ànima~~ ànima va abandonar el teu cos, per confortar la meua durant un segon, perquè (tan cert com que sóc viu) aquella veu era la teua!

Dilluns a la nit, estimat lector, a la mateixa hora, va ser quan vaig rebre aquella crida misteriosa, a la qual vaig respondre, si fa no fa, amb frases semblants a les que ell em repetia. Vaig escoltar la relació del senyor Rochester, però no li vaig revelar el que jo havia experimentat. Vaig trobar que era una coincidència massa esborronadora i inexplicable per ~~comentar-la~~ comentar-la. Contar-li el que a mi m'havia passat, hauria causat una impressió excessiva en el seu esperit, massa inclinat aleshores a sumir-se en la tristesa, arran del que havia sofert, i l'hauria menat a enfonsar-se en les ombres dels misteris sobrenaturals. Vaig callar i vaig guardar-me aquelles coses al fons del cor.

—No t'estranyi, doncs —va prosseguir ell—, que quan enit et vas presentar tan inesperadament, em va costar de creure que eres una cosa distinta a una simple veu i una visió, una aparició que es dissiparia en el silenci i el no-res, com aquella veu que havia sentit ressonar entre

muntanyes. Ara, gràcies a Déu, comprenc que no era així. Sí, gràcies a Déu!

Em va fer baixar de la seva falda, es va aixecar i, llevant-se reverentment el barret, acalà els ulls apagats i es va sumir en una quasi muda pregària, de la qual solament foren audibles les darreres paraules:

—Agraeixo al meu Creador que, en el tribunal de la seva justícia, s'hagi mostrat clement amb mi. I demano humilment al meu Redemptor que m'atorgui forces per ^{dur} ~~dur~~ en el futur una vida més pura que no pas la que he portat fins ara.

Després va estendre la mà perquè el guiés. Vaig prendre i em vaig acostar als llavis aquella mà tan estimada, i després ell em passà el braç per l'espatlla. Com que jo era molt més baixa d'estatura, li servia de suport i de guia. Ens endinsàrem al bosc i vam encaminar-nos cap a casa.

Després, i durant el mateix temps, vaig sentir el procés de treure llum de les penes d'un John. Després, la Mary, tot inclinada cap a nosaltres, es va limitar a dir:

—Sí, comprenc així com jo.

Al cap d'un breu lapse, va afegir:

—Un he vingut amb el senyor, però no sabia que anava a l'església a cantar-vos.

I va continuar parlant-me als pollicets. Va tornar-se cap a un John, vaig veure que feia un gest d'apollinar a ocells.

—Ja li deia jo a la Mary que anava així —va remarcar—. Ja sabia que el senyor Edward pensava —on John era un antic amic i tractava el seu cas des que era el benjamí de la família, de manera que de vegades se li permetia d'anomenar-lo pel seu nom de pila— ho faria, i estava segur que no trigaria gaire, i bé que ho fet, a judici meu. Un dia vaig veure el resultat, segurament!

I es va llover fortament la gerra.

—Valeu, John. El senyor Edward m'ha dit que no té més a dir.

CAPÍTOL TRENTA-VUIT

474

Lector, em vaig casar amb ell. Va ser una boda senzilla. Només ell, el rector, el ~~magistrat~~ sagristà i jo hi érem presents. Quan vam tornar de l'església, vaig entrar a la cuina del casalot, on la Mary preparava el dinar, i en John buidava els ganivets, i vaig dir:

—Mary, aquest matí m'he casat amb el senyor Rochester.

La majordoma i el seu marit pertanyien a aquella llei de persones, flemàtiques i correctes, a les quals un els pot comunicar una notícia notable sense temor que ens perforin les orelles amb ~~minut~~ els seus xiscles i ^{ens} creguin sota un torrent de paraules de sorpresa. La Mary va alçar la vista i se'm va quedar mirant; el cullerot amb què enllardava el parell de pollastres que es rostien al foc, va restar suspès en l'aire uns minuts, i durant el mateix temps va quedar interromput el procés de treure llustre als ganivets d'en John. Després, la Mary, tot inclinant-se de nou sobre l'ast, es va limitar a fer:

—Sí, senyoreta? Això està bé!

Al cap d'un breu lapse, va afegir:

—Us he vist sortir amb el senyor, però no sabia que anàveu a l'església a casar-vos.

I va continuar enllardant els pollastres. En tombar-me cap a en John, vaig veure que feia un somriure d'orella a orella.

—Ja li deia jo a la Mary que acabaria així —va remarcar—. Ja sabia que el senyor Edward ~~James~~ —en John era un antic oriat i tractava el seu amo des que era el benjamí de la família, de manera que de vegades es permetia d'anomenar-lo pel seu nom de fonts— ho faria, i estava segur que no trigaria gaire, i bé que ha fet, a judici meu. Us desitjo molta felicitat, senyoreta!

I es va llevar cortesament la gorra.

—Gràcies, John. El senyor Rochester m'ha dit que us donés això.

Li vaig posar a la mà un bitllet de cinc lliures. Sense esperar que digués res, vaig abandonar la cuina. En passar més tard per davant la porta d'aquell santuari, vaig sentir aquestes paraules:

—Més li valdrà que sigui ella que no pas una d'aquestes senyorasses... I ella bé podria haver-ne trobat un de més ~~grac~~ ben plantat, però no pas un de més bo i més com cal, i pel que és ell, ella és prou maca, qualsevol ho pot veure, això.

Vaig escriure a Moor House i a Cambridge, immediatament, per donar la notícia, tot explicant, així mateix, el perquè ho havia fet. La Diana i la Mary aprovaren la meva decisió sense reserves. La Diana anuncià que, quan hagués transcorregut un temps prudencial, per deixar passar la lluna de mel, vindria a visitar-me.

—Valdrà més que no esperi que passi, Jane —va fer el meu marit, quan li vaig llegir la carta—, perquè, si ho fa, serà massa tard, ja que la nostra lluna de mel ens durarà tota la vida: el seu resplendor tan sols s'apagarà sobre la teva tomba ^o la meva.

He Ignoro l'efecte que la nova devia causar a en St John, perquè no va contestar mai la carta que li comunicava la notícia. Al cap de sis mesos, em va escriure ell, però sense esmentar el nom d'en Rochester ni fer cap al·lusió al meu casament. Era una carta serena i, bé que seriosa, força afectuosa. Des d'aleshores, mantenim una correspondència regular, si bé no massa freqüent. Ell diu que confia que jo sigui feliç i que espera que no imiti aquelles persones que viuen sense Déu i només els preocupen les coses terrenals.

Oi que no t'has oblidat de la petita Adèle, lector? Jo tampoc. Poc temps després de casats, vaig demanar a en Rochester que em deixés anar a visitar-la a l'escola on ell l'havia posada com a pupil·la. La frenètica alegria que va demostrar en veure'm em va commoure d'allò més. La vaig trobar pàl·lida i prima, i em va confessar que no era feliç. Vaig descobrir que la disciplina de l'escola era massa rígida, i el programa d'es-

tudis, massa aclaparador, per a una nena de la seva edat. Me la vaig endur a casa, decidida a convertir-me de nou en la seva institutriu, però de seguida em vaig adonar que això no era pas possible, perquè tot el meu temps i les meves atencions les necessitava una altra persona: el meu marit. Li vaig buscar una altra escola amb un sistema no tan sever, i prou a prop de casa, per poder visitar-la sovint o endur-me-la de tant en tant. Vaig procurar que no li manqués res que pogués contribuir al seu benestar; aviat es va adaptar al nou medi, s'hi va sentir feliç i progressà en els seus estudis. A mida que creixia, una sòlida educació anglesa va corregir en bona mesura els defectes adquirits a França, i quan va sortir de l'escola, vaig trobar en ella una companya agradable, dòcil, de bon caràcter i sòlids principis. Amb el seu afecte sincer envers mi i els meus, fa temps que compensà amb escreix les petites atencions que havia tingut l'avinentesa de brindar-li.

La meva narració arriba a la fi. Unes breus paraules sobre la meva vida de casada i una ràpida ullada a la sort d'aquells els noms dels quals han sortit amb més freqüència en aquesta història, la completaran.

Fa deu anys que sóc casada i sé prou bé el que és viure per i amb la persona que estimo més ~~que~~ del món. Sóc immensament feliç, més del que pugui expressar amb paraules, perquè ompleno la vida del meu marit tan plenament com ell omple la meva. Cap dona no ha estat mai tan unida al seu espòs com jo al meu: sóc carn de la seva carn i ànima de la seva ànima. No em canso mai d'estar amb l'Edward ni ell d'estar amb mi, i, per tant, sempre estem junts. Estar plegats equival per a nosaltres a gaudir de la llibertat de la solitud i de la satisfacció de la companyia. Enraonem, jo crec, tot el sant dia; enraonar l'un amb l'altre no és més que pensar en veu alta. Tota la meva confiança està dipositada en ell, i tota la seva me la consagra a mi. Els nostres caràcters són semblants i una concòrdia absoluta n'és la conseqüència.

L'Edward continuà cec els dos primers anys del nostre matrimoni, i

potser aquesta circumstància va consolidar encara més la nostra unió, car jo era la seva vista, com encara sóc la seva mà dreta. Jo era literalment, com ell solia dir-me, la nineta dels seus ulls. Veia els paisatges i llegia els llibres a través meu; mai no em cansava d'expressar-li verbalment l'aspecte dels camps, dels arbres, de la ciutat, del riu, dels núvols, la llum del sol; li descrivia el paisatge, el temps que feia, de manera que el so dels mots es gravés al seu cervell, ja que la llum no podia estergir-se als seus ulls. No em cansava mai de llegir-li; no em vaig cansar mai de guiar-lo fins allà on volia anar, ni de fer per ell allò que ell volia. I en aquells serveis que li prestava hi trobava el més delicat i inefable dels plaers, per bé que tenyit d'una certa tristesa, perquè ell me'ls demanava sense dolorosa vergonya ni desesperada humiliació. M'estimava tan de cor, que no sentia recança de demanar-me ajut, i sabia que jo l'estimava tan profundament, que atendre'l i gomboldar-lo constituïen les meves més dolces aspiracions.

Passats els dos anys, un matí, mentre em dictava una carta, se'm va acostar i em digué:

—Jane, portes al coll alguna cosa brillant?

—Sí —vaig respondre ~~amb un somriure~~, perquè hi duia una cadena d'or, del rellotge.

— I no portes un vestit blau cel?

Li vaig dir que sí. Aleshores em va manifestar que, des de feia un temps, tenia la impressió que la foscor que obstruïa un dels seus ulls esdevenia menys densa, i ara n'estava del tot segur.

Vam anar a Londres, consultàrem un oculista eminent i, per fi, l'Edward va recobrar la vista d'aquell ull. No hi veu molt clarament; no pot llegir ni escriure massa, però pot caminar sense que el guiï: el cel ja no és una negror per a ell ni la terra un buit. Quan va néixer el nostre primer fill, en prendre'l a mb els seus braços, va poder apreciar que el menut havia heretat els seus mateixos ulls, com els tenia abans: gros-

sos, brillants i negres. I una vegada més, va donar gràcies a Déu, de tot cor, perquè s'havia mostrat misericordiós en jutjar-lo.

El meu Edward i jo, doncs, som feliços, i ho som més encara perquè aquells que estimem més del món també ho són. La Diana i la Mary són casades, i una vegada a l'any, alternativament, ens vénen a veure, i nosaltres els retornem la visita. El marit de la Diana és capità de l'armada, brillant oficial i home bondadós. El de la Mary és clergue, company d'estudis del seu germà i, pels seus principis i la seva cultura, digne espòs de la meva cosina. Tant el capità Fitzjames com el senyor Wharton estimen les seves mullers i són estimats per elles.

Quant a en St John, va abandonar Anglaterra i se'n va anar a l'Índia. Va enfil·lar el camí que s'havia traçat, i encara el segueix. No ha existit mai cap missioner més resolut i infatigable que ell, fins i tot enmig dels obstacles i dels perills més grans. Ferm, fidel, devot, ple d'energia, de zel i de sinceritat, labora pels seus semblants, tot procurant de millorar el seu penós camí, esbrossant, com un tità, els prejudicis de casta i de credo que l'obstaculitzen. Podrà ser dur, podrà ser intransigent, podrà ser fins i tot ambiciós, però la seva duresa és la de l'esforçat guerrer que defensa la caravana contra els embats de l'enemic; la seva intransigència, la de l'apòstol que, en nom de Crist, diu: "qui vulgui ser el meu deixeble, que renegui d'ell mateix, que prengui la seva creu i que em segueixi"; i, per fi, la seva ambició és la de l'esperit superior que reclama un lloc a la primera ~~fila~~ línia, entre aquells qui, renunciant a les coses terrenals, es presenten immaculats davant el tron de Déu, comparteixen la victòria final de l'Anyell i són cridats, elegits i fidels creients.

En St John no s'ha casat ni es casarà mai. Ell s'ha lliurat a la seva tasca, i ara la tasca s'acosta al final: el seu sol gloriós ~~avança~~ es precipita cap a la posta. L'última carta que vaig rebre d'ell em va fer vessar llàgrimes humanes dels meus ulls i m'omplí el cor de divina alegria,

perquè m'anunciava que tenia a l'abast una sublim recompensa, una incorruptible corona. Sé que les properes notícies que tingui d'ell m'arribaran de la mà d'un estrany, per comunicar-me que aquest bon i lleial servidor ha estat cridat per fi per gaudir de la joia del seu Senyor. I per què hauria de plorar per això? Estic segura que el temor de la mort no enfosquirà les darreres hores d'en St John. La seva ment continuarà desemboïrada, el seu cor, impàvid, la seva esperança, ferma, la seva fe, increbantable. Les seves paraules en són penyora, d'això:

"El meu Mestre --diu-- m'ho adverteix. Cada dia m'anuncia amb més claredat: 'Aviat seré amb tu'. I jo li responc, amb ènsia cada vegada més acendrada: 'Amén; veniu, Senyor Jesucrist!' "